Mancano i voll ~~16. 17.~~ 18
di questa coll.

e

i 3 voll della ~~Nuova~~ Dilucida del
Fontani.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
40/1B
52

DELICIAE ERVDITORVM SEV VETERVM ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ OPVSCVLORVM COLLECTANEA

IO. LAMIVS

Collegit, illustravit, edidit.

FLORENTIAE. MDCCXLIV.

Ex Typographio PETR. CAIET. VIVIANII
Ad Insigne D. THOMAE AQVINATIS.

Cum adprobatione.

GABRIELIS SEVERI
ET ALIORVM GRAECORVM
RECENTIORVM
EPISTOLAE.

CLARISSIMO ET ERVDITISSIMO VIRO

DOMINO DE LA CVRNE

SAINTE PALAIE

REGIAE PARISIENSIS ACADEMIAE

INSCRIPTIONVM ET BONARVM ARTIVM,

SOCIO CELEBERRIMO.

DOMINO MEO MAXIME HONORANDO.

ET AMICO VERO AC LIBERALI.

HOC QVALECVMQVE AMICITIAE

ET VENERATIONIS MONVMENTVM

IO. LAMIVS

DEDICO CONSECROQVE.

Vanta cum animi laetitia, quanta cum voluptate, TE licet absentem, immanique intervallo direm-

tum modo compellem & adloquar, VIR PRAESTANTISSIME, non niſi is intelligere poteſt, qui menti volucri, & quolibet eunti, praeſentia omnia, & nota in primis atque iucunda, ſemper adeſſe perſpicaciter comprehendit; quique penitus novit, quantum Gallicae nationis homines, & maxime Pariſienſes, cultu, elegantia, eruditione, ceteris hominibus praeſtent, & ſua comi facilitate, & humanitate liberali, omnium amorem ac benevolentiam incredibiliter obligent, ac promereantur. At TV, VIR CLARISSIME, inter homines illos cultiſſimos & politiſſimos ita excellis, ut ſi oris comitatem, conloquii gratiam, nitidam orationis venuſtatem, ſubſpiciam; nullum ſuperiorem: ſi multiiugem

castigatamque eruditionem, doctas lucubrationes in vulgus proditas, opera bona fruge plena a TE scribi coepta, demirer; aequales paucos: si egregias animi virtutes, humanitatem singularem, amicitiam constantem, utilem liberalitatem, sinceram benevolentiam, mente revolvam; parem neminem, TIBI esse diiudicem. Memini, quum Florentiae versareris, quantis me amoris & benevolentiae argumentis suaviter devincires; quantas mihi de largo & exundanti TVI pectoris penu doctrinae opes prodige effunderes; quanta animi contentione, & studii sedulitate, libros quaereres, quaesitos evolveres, evolutos atque perlectos in memoriae thesauro alte penitusque reconderes. Quid de viris doctis,

quos adſidue conveniebas, dicam? Quid de codicibus manu exaratis, quorum rariores comparabas, eloquar? Quid de veterum Poetarum Provincialium carminibus undique a TE conquiſitis, atque deſcriptis, & publica luce olim donandis, pronunciem? Quid denique de ineditis monumentis, quibus Gallicam hiſtoriam locupletares, inveſtigatis diligenter, & cupide collectis, iam efferam? Quum per Italiam noſtram vagareris, inſtar illorum fluviorum eras, qui per montes auri argentique divites effluunt, atque una cum aquis pretioſa illa metalla, undecumque corradentes, ad mare evolvunt ac deferunt: ſic TV enim emenſam Italiam laudabiliter populatus, litterariis opibus onuſtus & ad-

ſluens in Galliam Tuam reverſus, popularium Tuorum laudem & plauſum optimo iure meruiſti. Sed quando Provincialium Poetarum, quos veros Poetas indigena ipſum nomen oſtendit, *Inventores* peculiari adpellatione demonſtrans, mentionem feci, dicam TIBI in primis propoſitum, vetuſtatis dilucidandae gratia, quotquot illorum opera & carmina exſtant, caſca illa lingua exarata, vulgare; & eorum vitas adiicere, quales Provinciali idiomate a fere συγχρόνοις Scriptoribus litterarum monumentis commendatae fuerunt; qualeſque plures in Florentinis Bibliothecis adſervantur; quas omnes, alibique etiam repertas, in Tuum uſum deſcribendas prudenter induſtrieque curaviſti. Sed, etſi pro-

procul a nobis profectus esses, & me praesentia Tua rebus ita ferentibus privavisses, non tamen vultus meus Tuo pectore lapsus est; sed initae amicitiae usque memor, me Lutetiae morans cum aliis beneficiis cumulare, tum munere peramplo & gratissimo, eximio scilicet *Orientis Christiani* opere, quo praecipue mihi opus esse sciebas, donare munificentissime voluisti. Ne igitur ingratus vivere omnino videar, hunc libellum TIBI nuncupare animum induxi meum, qui veluti anathema quoddam exstaret observantiae, & grati animi erga TE mei; quod quidem munusculum, etsi leve & exiguum, TIBI tamen haud iniucundum fore confido, dum quae in se complectatur ille considero. Epi-

sto-

stolae enim sunt *Gabrielis Severi*, Philadelphiae Archiepiscopi, Viri inter Graecos eruditione percelebris, aliorumque Graecorum recentiorum, haud amplius editae; erutae vero ex Codice MS. singulari Viri Cl. *Scipionis Maffeii*, Marchionis Veronensis, & Collegae Tui perillustris, utpote Academiae Tuae Socii dignissimi; ex quibus multa haurire est, quae ipsum *Orientem Christianum* locupletent atque perficiant, & non parum ad Ecclesiae Graecae, iam prope conclamatae, historiam nobis proximiorem texendam conferant, aeque ac aliae a me editae *Maximi Margunii*, *Dionysii Cateliani*, aliorumque illius gentis hominum eruditiorum Epistolae. Quum autem omnes nova delectent, quanam

hae

hae animum tuum voluptate perfundent, arcana monumenta, ignotosque ac latentes libros, adsidue investigantem venantemque prae ceteris;&obscuris illustrandis, abditis detegendis, insatiabiliter inhiantem? Nosse quoque delectabit, popularem Tuum *Rich. Simonium*, τὸν κριτικώτατον, in simili ferme arena desudasse, & alias eiusdem Philadelphiensis Metropolitae opuscula publici iuris iterum fecisse; meque Italum hominem eius vestigiis insistentem laudata quadam aemulatione cum eo decertare. Verum quidem est illum & Latinam suam interpretationem Graeco contextui adposuisse, & luculentis commentariis opuscula illa enarrasse; me autem Graece tantum hasce Epistolas exhibere, nullisque prope scholiis;

& ani-

& animadversionibus edisserere: At haec omnia in praesens tempus fortassis omisi, & alii libello reservavi, probe sciens, TE huiusmodi adiumentis praesidiisque non indigere, quum Graecis litteris adprime excultus sis, & Atticae Sapientiae adyta rite initiatus penitus subire consueveris. Et profecto qui Graecanica litteratura TE lateat, suavis, amabilis, iucundissima, qui nec hispida & inamoena barbari aevi studia horres ac refugis; & corruptas foedatasque Latinae linguae propagines, nominumque ac verborum, quae sequior aetas peperit ac procudit, originationes sedulo subtiliterque perquiris; & obscura incertaque vocabula interpretaris; Gallicumque idioma ex tot aliis coalitum

& co-

& coagmentatum illustras, ut tot ac tanta volumina de huiusmodi argumento a TE conscripta testantur? Vtinam tandem operosa haec & erudita volumina publici iuris facias, ut tot glossemata, & ignota nomina, quae veteres Gallicos Scriptores, atros & tenebrosos efficiunt, manifestae demum significationis adpareant, & librorum obscurissimorum intelligentia iam pateat, atque opacis umbris involuta historiae fides legentibus clara & perspecta referetur! Interea tamen unum praecipue velim a TE in hoc libello castigari & corrigi, vel saltem mature expendi, quod *pag.* 7. legitur, ubi in meo scholio me ambiguum traducere videor in subscriptione illa Epistolae: Δοῦλος τῆς σῆς δεσποτείας Γαβριήλ

-ιὴλ ὁ Σεβῆρος Φιλαδελφίας ὁ ἐκ Μονεμβα-σίας. Ibi enim talem me praestito, quasi ignoraverim *Gabrielem Severum*, Epidaurum, Peloponnesi urbem, Monembasiam deinde adpellatam, patriam habuisse, id quod & *Leo Allatius*, & *Richard. Simonius* testantur. Ceterum quum subscriptio illa corrupta & interpolata fuerit a recentiore quodam, fortassis illud Φιλαδελφίας inepte adpositum fuit, quum anno MDXLVII. *Gabriel Severus* Archiepiscopus Philadelphiae nondum esset; & subscriptio ita se habere debet, ut videtur: Δοῦλος τῆς σῆς δεσποτείας Γαβριὴλ ὁ Σεβῆρος ὁ ἐκ Μονεμβασίας. At haec omnia Tuo subacto iudicio examinanda relinquo; interea, quaeso, aequi bonique consule, VIR DOCTISSIME, hoc qualecumque

of-

officium, & meae venerationis argumentum; ex eoque intellige animum meum ad gratias TIBI referendas paratum & alacrem, si mea fortuna pateretur, vel Tua amplitudo requireret. Vale. Dabam Florentiae Idib. Septembr. Anno Domini MDCCXLIV.

ΓΑΒΡΙ-

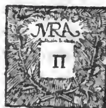

ΓΑΒΡΙΗΛ ΤΟΥ ΣΕΒΗΡΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

Τῷ πανιερωτάτῳ κυρίῳ μακαρίῳ μητροπολίτῃ μονεμβασίας, γαβριὴλ ἱερομόναχος ὁ σεβηρὸς εὖ πράττειν.

Παρασκευαζομένων ἡμῶν ἤδη, πανιερώτατε δέσποτα, ἐς κρήτην ἀπάραι, ἤδη καὶ ὁ τοὺς οἴακας τῆς αὐτῆς ὑμῶν προχὼν μητροπολίτης ἱερεμίας ἡμᾶς κατελάμβανε, μεθ' οὗ νύκτα συνεκάθευδον, οὐκ ἄνευ τοῦ σοφωτάτου μου καθηγητοῦ, ἤδη δ' οὖν ἀλλήλοις ἡμῶν διαλεγομένου οὐκ ὀλίγων λόγων λαβὰς, εὐθὺς ἐκεῖνος γράμμα ἡμῖν (οὐκ ἀληθῶς εἰδόσιν εἰ πατριαρχικὸν διατετέλεκεν ὂν) ἐνεχείρισεν, ὃ δὴ ἀνὰ χεῖρας ἔχοντες ἡμεῖς, οὐ τῆς σῆς ἐς ψόγον αἰδεσιμότητος διενέγκαμεν

ἤπερ ἀνδρὸς φθονερώτατοι, ὃ τὸν κρατὴν τὸν τοῖς λαλοῦσι τὸ ψεῦδος ὄλεθρον ἐπαγγελλόμενον δεδοικότες, τῇ σῇ πανιερώτητι ἀπηγγέλαντο, ἀλλ' εἰς ἡμῶν (μάρτυρ Θεὸς) λυσιτέλειαν, ᾠόμην γὰρ Θεοδώρῳ τῷ μακαρίτῃ τῷ σεβηρῷ ἐκείνῳ, ὡς νομίσας ξυμφέρειν ἐπιδεῖξαι, βοηθῶσοι ὄντι κἀυτῷ, ὡς καὶ ὁ ἀδελφὸς ἐκείνου διατετέλεκεν ὤν. κυθήροις δ' ἔπειτα προσοκείλαντες, τὰ ἱερεμίᾳ προεργασθέντα ἐς δημηξίου βασκηνάρου διαλεγόμεθα, τηνικαῦτα κἀγὼ τὸ προρηθὲν γράμμα ἀφθόνως καὶ ἀπαθῶς ἐκείνῳ προσέδειξα, μᾶλλόν γε πρὸς κατηγορίαν ἐκείνου, ἢ πρὸς ψόγον ἡμέτερον, ὡς οἱ φθονεροὶ ἀπηγγήλαντο, καὶ ὡς αὐτὸς οὗτος ὁ ἱερεμίας ἀνακυκῶσας τὰ πάντα κατεστρέψατο. τἀληθὲς μὲν οὖν οὕτως ἔχει, πανιερώτατε δέσποτα, ἐγὼ γὰρ οὔπω σε ἐπαινῶν θειότατε, πέπαυμαι, καὶ ἐς' ἂν ὕδωρ ῥέοι καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλοι, καὶ ἥλιός τ' ἀνιὼν λάμποι, λαμπρά τε σελήνη, κατὰ τὸν ὑπέρσοφον οὔποτε παύσομαι ὅμηρον. οὐδὲν γὰρ ἀεικὲς τῇ σῇ τελειότητι σύνοιδα, διὸ δὴ ἐπαινεῖν σε ὀφείλω, ὡς καὶ ὁσημέραι μάρτυς Θεὸς ὁ πανάγαθος τὰς ἡμετέρας ἀγαθοεργίας καὶ ἀνακτίσεις καὶ τὰ τῇ ἡμῶν μητροπόλει ποιῆσαι σοι δόξοντα, καὶ τὰ ὑπερβάλλουσας σου χάριτας, θαυμάζειν καὶ ἐς ὕψος ἐπαίρειν ὃ πέπαυμαι, ἡμᾶς δὲ διαβάλλειν ἑκάστοτε πρὸς τὴν πανιερώτητα, ὡς αὐτόθεν ἀπόντας τῷ τυχόντι καὶ βουλομένῳ γε ἔξεστιν, ἔργον δ' ὑμέτερον ὡς ἂν ἡ κρατὴν δικαιό-

καιότατον μὴ ταῖς τῶν ὑπεναντίων διαβολαῖς πιθέσθαι, ἀλλὰ τὴν ἡμῶν ἐπανέλευσιν προσδοκόντα, ἐπὰν τὴν ἐνεγκαμένην καταλαβεῖν ἡμῖν γε προσγένηται. τότε τἀληθὲς ἀνιχνεύειντε καὶ ψῆφον κατὰ τοῦ ὑστεροῦντος καὶ ἡττημένου, δι' ὧν ἄγειν. καὶ τούτων μὲν ἅλις, ἡμεῖς δὲ διὰ τῶν σῶν εἰλικρινῶν εὐχῶν, καθηγητῇ περισόφῳ ἐνετύχομεν, ὑφ' οὗ ὁσημέραι διδασκόμεθα, καὶ ἡμῖν ἀρκούντως παρέχει τὰ δέοντα. τὸ γηΐνον γὰρ ἄρξειν ὁσημέραι οὐ παύεται, θωμᾶν δὲ ῥιβηζάνον ὀνομάζουσι, ὥπερ οἱ ἐντυγχάνοντες ἐν ἀκαρῇ χρόνῳ μεμψιμοιροῦνται, καὶ ἀντιφασῶν θάνατον περιστεραὶ περιφαίνονται, ἀλλ' οὖν εἰ καὶ τοῦ κακοῦ τῆς ὑμετέρας ταυνῦν ἐξεβλήθημεν πανιερώτητος, ὅμως παρακλήθητι, ποιμὴν ἀγαθὲ, μήποτε ἐπιλαθέσθαι ἡμῶν τῶν ἀείποτε μιμνημένων σου, καὶ τῶν ὧν ἀνασόμα ἑκάστοτε ὁ θαυμαστὸς καὶ γενναῖος μακάριος, σὰ γὰρ ἐσμὲν θρέμματα καὶ τὴν φωνὴν τοῦ ποιμένος οἴδαμεν, καὶ ἥπερ ἂν αὐτὸς ἡμᾶς προσκαλέσοιο, ἀόκνως σοι συνεψόμεθα. ἔρρωσο.

(1) Hanc Epiſtolam, quum quando ſcripta fuerit non conſtet, heic temere collocavimus; nam alicubi collocanda erat.

Εἰς Καρδινάλην.

Εἰ μὴ ἀναγκαίαις ἀσχολίαις τῇδε κατεχόμην, θειότατε καρδηνάλεων, οὐκ ἂν ἐπέστελ-

ςεῖλον, ἀλλ' αὐτὸς αὖ ἀφικόμην τὴν ἱερὰν σου ὀψόμενος κεφαλὴν, καὶ προσέτι γονυπετήσας (ὡς ἔθος δούλοις δεσπόταις) ἀσπάσασθαί σε τὸν ἄριςον καὶ φιλελληνικώτατον καρδηνάλεων, καὶ συγχαρῆναί σοι ἐπιβάντι ἤδη καὶ τῆς τῶν ἑλλήνων ἀρχῆς. τὸ μεγαλεῖον εἰς καὶ ἀξίωμα, ὅσον καὶ οἷον διετέλει ὄν; ἔξεςί σοι καὶ ὁρᾶν, καὶ ἀκούειν, ἁπότε διατάξων καὶ προσαγμάτων τῶν ἀοιδίμων αὐτοκρατόρων τῆς ῥωμαίων ἡγεμονίας, προσέτι δὲ καὶ ἀπὸ θεσπισμάτων τῶν ἱερῶν ξυνόδων. ὑπέταξαν γὰρ αὐτῇ τῆς χριςιανῶν ἐκκλησίας, ὅσας δὴ καὶ κατέχει τὸ ἰλλυρικὸν, ἤπειρος, ἀκαρνανία, ἀμβρακία, αἰτωλία, πελοπόννησος, βοιωτία, θετταλία τε ἅπασα, καὶ ἔτι μακεδονία, θράκη τε, καὶ μυσία, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν πάντα τὰ τῶν ὑπερβορέων ἔθνη. πρὸς δὲ τούτοις, ὅσας πόντος, καππαδοκία, φρυγία, ἀσία, βιθυνία, ἑλλήσποντος, κυκλάδων ῥάδος, καὶ κρήτη, ἵνα καὶ ποιητικῶς εἴποιμι, τιμήεσσα διὸς μεγάλοιο τιθήνα, καὶ ζάκυνθος, καὶ κεφαληνία, καὶ λιπαρὴ κέρκυρα φίλον πέδον ἀλκινόοιο, σικελία τε ξύμπασα, ἣν καὶ ῥώμης ταμεῖον οἱ παλαιοὶ τῶν ῥωμαίων οὐκ ἀπηξίωσαν καλεῖν. ὑπέκειντο γὰρ καὶ ἄλλαι πολλαὶ πόλεις τε καὶ νῆσοι, ὧν τὰ ὀνόματα, φιλανθρωπότατε καρδινάλεων, ἀφίημι τανῦν ἐξεπίδες, ἵνα μὴ τοῖς πάντα ἀργυραμοιβικῶς ἀνιχνεύουσιν, εἰκότως ἂν ἀπειρόκαλοι φανείημεν, ἐν εἴδει ἐπιςολῆς φιλοτιμηθέντες χωρογραφεῖν, εἴ τε καὶ γεωγραφεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν (σὴν χάριν,

ριν) διεξήλθομεν, αἰδεσιμώτατε κύριε, ὡς ἂν εἰδείης ὡς οὐ τῆς τυχούσης τῶν ἀρχῶν ἐπέβης. κατέχει γὰρ τὰ δεύτερεῖα, ἵνα μὴ εἴπω, ὡς οἱ πολλοὶ διϊσχυρίζονται καὶ τὰ ἴσα τῆς παλαιᾶς ῥώμης. βασιλεία δὲ καὶ ἱερωσύνη μέγιστα παρὰ θεῷ δῶρα τυγχάνουσι, καὶ τοσοῦτον ἱεροσύνη βασιλείας, ἐμὴν κρίσιν, μείζων, ὅσον ἡ μὲν τῶν θείων, ἡ δὲ τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιμελεῖται. ὅτι ἡ τῶν μεγάλων φαρνεσίων οἰκία, καὶ πάλαι τῶν περιβλέπτων, καὶ ἐνδόξων ἐτύγχανεν οὖσα, οὐδεὶς ἂν ἀπαρνήσαιτο. καὶ νῦν ἐι τοῖς μεγίστοις τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀξιωμάτων κοσμεῖται, καὶ λαμπρύνεται, οὐκ ἄπο τοῦ καθήκοντος τυγχάνει. πρέπει γὰρ τὰ ῥωμαίων ἀγαθὰ ἐπὶ τοὺς ἑαυτῶν εὐγενεῖς ἀπογόνους ἐπανακυλεῖσθαι. ὅτι δὲ καὶ ἡ ἱερωσύνη παρὰ τοῖς πάλαι ῥωμαίοις τε καὶ ἕλλησι, καὶ βαρβάροις ἐτύγχανε περιμάχητος καὶ αἰδέσιμος, οὐ πολλῶν σοι περὶ τούτου δεήσομεν μαρτυριῶν ἀλλ᾽ ἢ δυοῖν ἢ καὶ τριῶν, καὶ ταῦτα τῶν μεγίστων αὐτοκρατόρων καὶ βασιλέων. ἀλέξανδρος γὰρ ὁ φιλίππου ὁ τὴν τῶν περσῶν μεγάλην ἀρχὴν καταλύσας καὶ τὴν καθ᾽ ἡμᾶς ὀλίγου δεῖν οἰκουμένην τοῖς ἑαυτοῦ σκήπτροις ὑποτάξας, πεσὼν ἐπὶ γῆς τὸν μέγιστον παρὰ ἰουδαίοις ἀρχιερέα προσεκύνησε, καὶ τὸ παρ᾽ ἑβραίοις ἔθνος, αἰδοῖ αὐτοῦ, οὐ μόνον ἐλεύθερον, ἀλλὰ καὶ αὐτόνομον ἀφῆκε. τί δὲ μωσῆς ἐκεῖνος καὶ ἀαρὼν ὁ μέγας, οὐχ ὁ μὲν στρατηγὸς, ὁ δ᾽ ἕτερος μέγας ἀρχιερεύς; ὁ δὲ ἰούλιος καῖσαρ, ὁ διὰ τὰς με-

μεγάλας αὐτοῦ πράξεις θεὸς ἐπονομάθεις, οὐ πᾶσαν ἐνεδείξατο φιλοτιμίαν, καὶ βίαν ἐπὶ τῷ τυχεῖν τῆς ῥωμαίων μεγίστης ἀρχιερωσύνης, ἢ ἀγνοεῖς ὃν ἀπέῤῥιψεν λόγον πρὸς τὴν ἑαυτοῦ πατέρα τῆς οἰκίας ἐξερχόμενος εἰπὼν, ὥσπερ σήμερον τὸν υἱὸν ἢ ἀρχιερέα ἢ φυγάδα ὄψει; ἀλλ᾽ ἐκεῖνος μὲν ἀνταγωνιζόμενος, πρὸς ἰσαυρικοὺς καὶ κάτλους, εἴτε βίᾳ εἴτε τινὶ ἄλλῳ τῶν φιλοτίμων χρησάμενος, ἐγκρατὴς ἐγένετο ὧν ἐφίετο. ὁ δὲ σὸς μακαριώτατος πάπας, οὐσίᾳ, οὐκ ἀνάγκῃ, ἀλλὰ κοινῇ πάντων τῶν ἀρίστων αἱρέσει καὶ νεύσει, καὶ τῆς βασιλείας καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐπέτυχε. ὅσον τοίνυν αἵρεσις βίας τιμιώτερον, τοσοῦτον κρείττων καίσαρος ἐκεῖνος, ὅσος εὐδαίμων παπᾶς. τίδαί; οἱ σοὶ φίλτατοι καὶ ὁμόψυχοι ἀδελφοὶ, οὐχ ἡγεμόνες; οὐ πρόεδροι τῆς μεγάλης τῶν ῥωμαιῶν πολιτείας; οὐ γαμβροὶ τῶν νῦν μεγίστων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων; τίδαι; ὁ ξυνετώτατος, καὶ στρατηγικώτατος, ὁ μέγας λέγω τοῦ οὐρβίνου ἡγεμὼν, οὗ κηδεστὴς σὸς ἐπὶ τῇ νῦν νεογάμῳ καὶ καλλίστῃ καὶ σωφρονεστάτῃ σου ἀδελφῇ τυγχάνει ὢν, ἣ καὶ πάντ᾽ ἂν δέξαιτο. οἷς ὅμηρος ὁ θεῖος κοσμεῖν εἴωθεν ἐκείνας τὰς πάλαι σωφρονεστάτας ἡρωΐδας, καὶ ταυτωνὶ κρείττονα καὶ λαμπρότερα ποιήσασθαι εἶχεν ἡ τύχη, κἀκείνων ἂν οὐκ ἄμοιρον ἀνέδειξε τὴν εὐγενῆ καὶ ἀοίδημον οἰκίαν τῶν μεγάλων φαρνεσίων. ἐπεὶ τοίνυν οὔτε κρείττονα τῶν παρόντων ἀγαθῶν, οὔτ᾽ ἀτυχέστερα παρὰ τῇ τύχῃ εὑρεῖν οἷόν τε

ἐστὶ,

ἐςὶ, οὐδ' ἔμοὶ, ὧν εἰρήκαμεν, δοκεῖ περαιτέρω εἰπεῖν. τὰς γὰρ παππώας ἀρετὰς, οὐ μόνον ἂν τῶν νῦν ὄντων μόγις, ἀλλὰ καὶ τῶν πώποτε ἐπὶ λόγοις ἐπιφανῶν κατ' ἀξίαν τις ὑμνήσει διόπερ σιγῇ τιμάσθωσαν. καὶ ὁ λόγος μοι ἐς τόδε ὡρίσθω. τὴν δ' ὠτὰ πολυβίου βιβλίαντα διειλημμένην ἐπιτομὴν, ἀμβροσίῳ τῷ σῷ πιςοτάτῳ καὶ δυνατάτῳ θεράποντι δεδώκαμεν πέμψαι, ἵν' ἅμα μέν σοι εἴη καὶ δεῖγμα καὶ ἐνέχυρον τῆς ἐμῆς πρός σε καθαρᾶς καὶ εἰλικρινοῦς εὐνοίας. εὖ πράττοις ἀνδρῶν μοι ἄριστε. ἐξ ἐνετιῶν, μηνὸς μαιμακτηριῶνος τρίτη ἱςαμένου, ἔτους τρέχοντος ἀπὸ τῆς θεογονίας. αφμζ'.

Δοῦλος τῆς σῆς δεσποτείας Γαβριὴλ ὁ σεβῆρος φιλαδελφίας ὁ ἐκ μονεμβασίας. (1)

(1) Haec ſubſcriptio in textu archetypo corrupta & interpolata eſt recentiori manu, & nomen in ea *Gabrielis Severi* effictum, priori, quod inerat, eraſo; quamquam illud *ὁ ἐκ μονεμβ.* integrum intactumque eſt. Certe anno 1547. *Gabriel Severus* Archiepiſcopus Philadelphiae non erat, quum ex Epiſtolis ad eum ſcriptis nec anno quidem 1573. fuiſſe Archiepiſcopum liqueat; imo ex *Gerlachio* apud *Cruſium* ſciamus eum demum anno 1577. die XVIII. Novembris ab Ieremia Patriarcha Archiepiſcopum Philadelphiae ordinatum fuiſſe. Potuit tamen eſſe

Hieromonachus, si annosus decessit; nam ultra annum 1604 vixisse videtur: vel Patavii, ubi litteris operam dedit, tunc erat. Nescio eum Latinis umquam addictum fuisse. *Arsenii* Monembasiae Archiepiscopi esse non crediderim, quum vix forte hanc aetatem attigerit; nec subscriberet ὁ ἐκ μονεμβασίας, sed ὁ μονεμβασίας. Quicumque tamen hanc Epistolam scripserit, eam certe scripsit Cardinali *Rainuc. Farnesio*, qui ut videtur anno 1547. ad titularem Patriarchae Constantinopolitani dignitatem evectus est, quum anno antecedenti Cardinalis a *Paulo III.* Avo suo creatus fuisset, ut scribit *Onuphrius*. Erat is *Aloysii Farnesii* filius, & *Pauli III.* Nepos. Ex hac Epistola corrigi potest *Jo. Alb. Fabricius* qui huius Cardinalis Patriarchatum anno 1550. consignat.

Νικόλαος πρωτονοτάριος ὁ χωνιάτης γαβριήλι τῷ σεβήρῳ.

ΤΟ' πρὸς ἡμᾶς σου πλῆρες ἐπαίνου γράμμα πάππος ὁ σὸς ἐναγχός μοι ἐνεχείρισε, καὶ δὴ τοῦτο ἀναγνοὺς τοιαῦτ' ἐφθεγξάμην, ὁ ἐμὸς γαβριὴλ ᾖσε παλινῳδίαν, τοὺς γὰρ πρὸ μικροῦ ὀνειδισμοὺς τε καὶ ἐλέγχους, ἢ τἀληθὲς εἰπεῖν μέμψις τε καὶ λιδορία, ἃς ὑπ' ἐναγῶν ἀνθρωπισκων, συῶν ἐχόντων κεφαλὰς, καθ' ὅμηρον, φωνήν τε δέμας καὶ τρίχας, καὶ τῆς πολυφαρμάκου κίρκης ποτοῦ ἐκπιόντων, καθ' ἡμῶν κινηθεὶς ἐγράψατο. νῦν δ' ὡς μεταβαλλόμενος, ἵνα μὴ παροιμιακῶς, ὡς ἰκελὸς τὰ τροφεῖα ἀπο-

ποτίσῃ, διενοήθη ὡς πρὸς φίλον ἥμαρτε, καὶ ἀντὶ τῶν προτέρων κατηγοριῶν καὶ μέμψεων, ἐγκώμιά τε καὶ ἐπαίνους προσήγαγε. ἀλλά γε δὴ ἴθι οὖν, πανιερώτατε ἄνερ, εἰ οὔπω θᾶττον οὐ μεταβάλλου, καὶ σαυτὸν ῥᾶσθ᾽ οὕτως οὐ μετέθου, οὐκ ἂν ἐξέφυγες τὴν ἐπὶ βροχοῦ κόλασιν. θεῶν δὲ ἐφετμίαν Ἰξίονα φαντὶ ταῦτα βροτοῖς λέγειν ἐν πτερόεντι βροχῷ παντᾷ κυλινδόμενον· τὸν εὐεργέτην ἀγαν ἀμοιβαῖς ἐποιχομένους τίνεσθαι. ὅμως δ᾽ οὖν, ἐπεὶ ταῦθ᾽ οὕτως ἔχει, καὶ μεταμελόν σε ὁρῶντες, πόρρω που ἀπορρίψαντα τὰς πανδελτίας γνώμας, αἵ σε τοῦ καθήκοντος σχεδὸν παρεκβαπῆναι εἰργάσαντο. οὐκ ἔτι δεῖ ἡμᾶς ἄχθεσθαι, μηδὲ χόλον ποιητικῶς φάναι, ἐν θυμῷ θέμενον. οὕτω γὰρ δεδιδάγμεθα, οὐ δὲ μέχρι δυσμῶν ἡλίου χρὴ θυμὸν ἢ ὀργὴν φυλάττειν. ἀλλὰ τοὺς μὲν διαβάλλοντας σέ τε καὶ ἡμᾶς, οἷς κλῆρος τὰ βέλη τοῦ δυνατοῦ, κατὰ Δαβίδ, σὺν τοῖς ἄνθραξι τοῖς ἐρημικοῖς ἐς κόρακας βαλλόμεθα, ἡμεῖς δ᾽ αὖθις εἰς τὸ ἑξῆς τὴν ἀνέκαθεν σχέσιν τε καὶ διάθεσιν ἀμετάβλητον καὶ ἀκραιφνῆν διατηρήσομεν. τῆς γὰρ σῆς πολυχρονίου παρ᾽ ἡμῖν ἀνατροφῆς τε καὶ διατριβῆς ὁ διαπυρὸς καὶ διακαὴς ἀείποτε ἔρως ἐξάπτει με. ὃν οὐδ᾽ ἂν ὁ πᾶς αἰὼν, οὔτω πέποιθα, καί σοι ἀσφαλίζομαι, δυνήσαιτο σβέσαι, καὶ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον. περὶ δὲ τῆς τῶν λόγων σου παιδείας, ἧς οὐδὲν οἶμαι τιμιώτερον, πρὸς τὸ τέλεον αὐτὴν κτήσασθαι, πάντα κάλων ἀνάσειε, καὶ πάντα πτέρον

κεκινεῖ. οἶδας γὰρ οἶδας καλῶς, ὅσον ἰσχύει παιδεία τοῖς μετιοῦσιν αὐτήν. παιδεία γὰρ, κόσμον παρέχει καὶ ἀσφάλειαν. εὐτυχοῦσι μὲν κόσμος, ἀτυχοῦσι δὲ καταφύγιον. παιδεύσις τε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας καὶ ἀγωγὴ σωτήριος. ὅθεν οὖν εἰδὴς καὶ τῆς σῆς ἀγχινοίας, κατὰ τὸ πινδαρικὸν ἔπος ἐκεῖνο, ὡς ἀγλαΐζεται καὶ μουσικῆς ἐν ἀώτῳ. οὕτω μὴ ἀπαναίνου, καὶ τὴν γλῶτταν ὅτι μάλιστα ἐξελληνίζειν, καὶ ἀποδιώκειν μακρὰν πᾶν βαρβαρῶδες καὶ ἄλογον, εἰμέλλοι ἀνεκπλυτός σοι ἡ τοῦ ἀγαθοῦ παραμένειν δόξα, καὶ ἐκ δυνάμεως δύναμιν, καὶ ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν ἐλθεῖν κατὰ τὸ ψαλτώδημα. ἔρρωσο καὶ ἡμῶν μὴ ἐπιλάθου. μαιμακτηριῶνος ἡ φθίνοντος.

Νικόλαος πρωτονοτάριος ὁ χωνιάτης.

ΕΥ'γνώμονάσε πρὸς ἡμᾶς ὦ μὴν εἶναι καὶ χάριν ὁμολογεῖν, καὶ δὴ δίκαιον εἴη, καὶ ἀντὶ χάριτας διαπράττεσθαι, ἀλλ' αὐτὸς, ἱερέων αἰδεσιμώτατε, οὐ μόνον ἀχαριστίαις, ἀλλ' ἐλέγχοις καὶ ὀνείδεσιν ἐκ τοῦ πλείονος τοὺς εὐεργέτας ἀμείψα. οὗ δὴ ἕνεκα, ἣν ἰάθην μάλ' ἔγωγε καὶ ἠγανάκτησα. τὸ μὲν, ὡς οὐ πολλοῦ χρόνου διεληλυθότος, ἐν οὐδένι λόγῳ ἔθου τὰ καθ' ἡμᾶς, ὃ τεκμήριον ἀγνωμοσύνης καὶ ἀκραιφνίου μεταβολῆς, τὸ δ' ὅτι πεισθεὶς σικοφαντίαις καὶ διαβολαῖς ἀνδρῶν εὐηθεστάτων,

μὴ

μὴ πρότερον ἀληθείας ἐρδυνήσει χρησάμενος, αἰτίους ἡμᾶς (φεῦ τῆς ἀχαριςίας) τῆς σῆς ἀργίας καὶ τολμητὰς τῶν μὴ ἀνηκόντων ἡμῖν ἀποφαινόμενος διατελεῖς, ἐν τοιαύτῃ γὰρ σε προσεδόκουν φιλίᾳ συνηρμόσθαι. ὅς οὔτε τῆς γύγε σφενδόνης σὲ διαλύσει, οὔτε τοῦ μίδου μεταβαλεῖν ἰσχύσει χρῦσος μή τι γε πλοῦτος εἰπεῖν κροίσου. σὺ δὲ ἀγαθὲ, σαυτὸν οὕτως ἀπερικαλύπτως μεταθέμενος, καὶ τὴν γνώμην θᾶττον μεταβαλόμενος, καὶ ὡς ἄλλας σειρῆνας παραπλέων ὅλως ἐπιλάθου ἡμῶν, καὶ ὧν σοι ἀγαθῶν γεγενήμεθα αἴτιοι. καὶ οὐ τόσον τῆς σῆς λήθης καὶ ἀμνημοσύνης δυσχεραίνω, ὅσον τὰς οὐκ ἀληθεῖς διαβολὰς, ἀληθὲς ἀναμφιλέκτως καὶ ἀνενδιάςως ἀναφαίνεις, καὶ τὸ τοῦ πλάτωνος πρὸς τὸν σωκράτην, σαυτῷ συναπτίζον παραςησάμενος. γνώσῃ δ' οὐκ εἰς μακρὰν συκίνων τοῦτο ἐπικουρίων, ὃ δὴ λέγεται προβληματισάμενος εἰ πέπεισαι τοίνυν, τοιοῦτον εἶναί με, ὁποῖον οἱ διαβάλλοντες εἰσάγουσιν, πολὺ τῆς ἀληθείας ἁμαρτάνεις, οὐ τοσοῦτον οὖν ἡμεῖς, φίλη κεφαλὴ, ἀναιδεῖς καὶ ἀπαίδευτοι ὡς ἀπροόπτως κατατολμᾶν τῶν μὴ προσηκόντων ἡμῖν, ἡ γὰρ ἀνέκαθεν ἡμῶν διαγωγὴ καὶ πολιτεία, σοί τε δήλη πρῶτον, εἶτα καὶ τοῖς τὸ ἐμὸν ἦθος δυναμένοις διακρίνειν, οὐ κομπάζω, οὐδὲ μεγαλαυχούμενος, ταῦτ' ἀγορεύω, ἄπαγε, ἀλλ' ἵνα μὴ τὸ ψεῦδος ἐν ἰσχύσει τῆς ἀληθείας, ὡς καὶ σοῦ, φίλτατε, κατίσχυσε ὁ φθόνος καὶ τὰ ψεύδη, τῶν τὴν γνώ-

μην

μην διαφθειρόντων συκοφαντῶν, καὶ κατὰ τοῦ σοῦ τροφέως ὀνειδισμούς τε καὶ ἐλέγχους ἐξηρεύξω. οὐκ ἐν φρεσὶ ὅλως ἐνθεὶς ἐκεῖνο τὸ τοῦ Θουκυδίδου, τὸ, διαβολὰς οὐ σώφρων, οὔτε λέγειν οὔτε ἀκούειν ἀποδέχεται, οὔτε τοῦ Κλεάνθους κακουργότερον οὐδὲν διαβολῆς ἐστί πω. λάθρα γὰρ ἀπατήσασα τὸν πεπεισμένον, μῖσος ἀναπλάττει πρὸς τὸν οὐδὲν ἀναίτιον. πρὸς ἐπὶ τούτοις, οὐ δὴ τῆς τέννου νομοθεσίας, καὶ Σόλωνος πρὸς τοὺς δικαστὰς ἔνορκον, τὸ ἀμφοῖν ὁμοίως δεῖν ἀκροᾶσθαι. εἰ μή τε δίκην δικάσῃς πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς. ἀλλ' ἀνέτους, ὡς ἄλλος ὁ τῆς Φρυγίας βασιλεὺς, τὰς ἀκοὰς τοῖς κατηγοροῦσι καὶ διαβάλλουσι παρέχων, ἡμῖν δὲ ἀπολογίας χώραν οὐδὲν τὸ σύνολον κατέλιπον. καί τοι γε οὐ θέμις ἦν, ποθεινότατε, καθ' ἡμῶν τοιαῦτα γράφειν καὶ ἀγορεύειν τῶν ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων πρός τε παιδείαν, ἤθη τε χρηστὰ, καὶ πρᾶξιν θεάρσιον διεγειράντων. ἀλλ' ἔδεισε τρόφιμον ὄντα λόγων, τὸν περὶ τὰ τοιαῦτα τῶν σοφῶν τρόπον μιμεῖσθαι, καὶ μὴ ὅτι δάκνεσθαι, ἢ καὶ ὁποσοῦν πιστεύειν ταῖς τῶν συκοφάντων καὶ φιλολοιδόρων † ἀδολογίαις, ὑφ' ὧν κατὰ τὸν εἰπόντα, πατέρες κατὰ παίδων ἐξεμάνησαν, καὶ ἀδελφοὶ κατὰ ὁμογενῶν, καὶ παῖδες κατὰ τῶν γεινομένων. ὅμως δ' οὖν, πάντα ταῦτα χαίρειν ἐάσωμεν, εἴτε ἐξ ἀγνοίας χρὴ λέγειν, εἴτε τῆς ἀκαταμαχήτου λήθης ἐξήρτηται τῶν γὰρ πεπραγμένων ἐνδίκα τε καὶ παραδίκαν, ἀποίητον οὐδ' ἂν χρόνος ὁ πάντ-

των

των πατὴρ δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος, ἔφη ὁ μελοποιὸς πίνδαρος. ἡγῶ δὲ ἡμᾶς, τὴν γὰρ χάριν δεῖ ἀμεταμέλητον εἶναι, καὶ ἀσφαλέστατα πίστουσ φίλους σοι γνησίους καὶ ὁμοψύχους, καὶ τὰ βελτίω βουλομένους τέ σοι καὶ συνευχομένους, καὶ πρὶν, καὶ νῦν ἤδη μάλιστα, καὶ διὰ βίου παντός. ὅπερ ὄντως καὶ τὸ ἀγαπᾶν σε δι' ἔργων ἐδείξαμεν, καὶ μέν τοι δεικνύομεν, οὐ μόνον πρὸς σὲ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς σοὺς, ὅση δύναμις, ἀγχιστάς τε καὶ συγγενεῖς. πλὴν δ' οὖν ἔτι τοσοῦτοι παραινῶ, μὴ οὕτω ῥαδίως οὐ λέγω περὶ ἡμῶν, οὐ φροντὶς ὅ φασιν ἱπποκλείδου περιπίπτης ταῖς κατὰ τῶν συνήθων καὶ φίλων διαβολαῖς. ἀλλὰ τοὺς λάθρα τοῦ πλησίου καταλαλοῦντας, καὶ ὅ δρῶσιν αὐτοὶ, τοῦτ' ἄλλοις περιάπτειν πειρομένους, τούτους κατὰ δαβὶδ ἐκδίωκε, ἀσινῆς τὴν γνώμην τοῖς φίλοις καθάπαξ διατηρῶν. ἔρρωσο, καὶ ἡμῶν μὴ ἀμνημόνει. ἑκατομβαιῶνος ἢ φθίνοντος.

Ἐγὼ συμφοιτήτης σου νικόλαος ζέβερνος ἡδέως ἀσπάζομαι τὴν σὴν ἁγιωσύνην

Αἴθου κίνει φησὶν ἡ παροιμία, ὡς παίδων τε καὶ ἀδελφῶν μοι ἐν ἱερομονάχοις Γαβριὴλ παμφίλτατε. τὸ κατ' ἐμὲ δὲ ὅσον λέγω, ἐπείπερ παρὰ πολλῶν καὶ πολλάκις πάνυγε τὴν σὴν πιστωθεὶς ἀρετὴν, καὶ τὴν κατὰ θεὸν σοῦ χρηστὴν τρίβον, ὅπω προσεπι

χρά-

γράψαι σοι πέφθακα. τῇ ῥαθυμίᾳ δεινῇ γε οὔσῃ καθυπαχθεὶς, ἀλλ᾽ οὔ γε δὴ ταύτην μακράνπως χαίρειν ἐάσας, γράφω, οὐ δῶρά σοι, μή τε λόγους πέμπων ἁπλῶς ἀλλ᾽ δ᾽ χὰς, ἃς παρὰ μόνου τοῦ τῶν φώτων πατρὸς αἰτήσας τύχῶν, ὡς ἀπὸ χρυσοῦ εἰς χρυσὸν, ἐξ ἀρετῆς εἰς ἀρετὴν, καὶ ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν διαπαντὸς μέχρι μοι τοῦ ζῆν ἔνεστι ἀκούοιμί σε μεταβεβλῆσθαι εἶεν, δὸς σαυτόν τινι κόπῳ καὶ περὶ οὗ τὰ πλεῖστα ἤδη διατελῶ ἐφιέμενος παρακαλῶ, εἴπερ καὶ σύ με φιλῆς. τῶν διδαχῶν τοῦ πάλαι κυρίου ἀρσενίου τὸν στύλον, ἔχω χρεῖαν ἰδεῖν. σὺ ἢ ἄριστέ μοι ὑμῶν ἐὰν κοπιάσας ταύτας μοι γράψαι, οὐ μόνον τὸν πρέποντα παρ᾽ ἐμοῦ μισθὸν ἕξεις, ἀλλὰ καὶ πλείστας τότε ὁμολογήσω αὖ σοι τὰς χάριτας, ὁρίζοντί με καὶ τῶν παρ᾽ ἡμῖν εἴ του δέῃ ὡς οἰκειότατον σόν. ἔρρωσο, καὶ διαπαντὸς εὐτύχει ἐν ἁγίῳ πνεύματι. ἰωάννης θύτης ὁ ναθαναήλ. αφξς᾽ φευρουαρίου ιζ᾽, ἐκ ῥυθείμνης.

Εμμανουὴλ ὁ πύγας τῷ ὁσιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις γαβριὴλ τῷ σεβήρῳ χαίρειν.

ΟΡᾶς οἷα πράττεις, ὦ φίλη μοι κεφαλή; ἐμὲ γὰρ καὶ ἀπροαιρέτως σχεδὸν εἰπεῖν καὶ βιαίως γράψαι τοιαῦτα ἐπιστέλλων ἠνάγκασας. ἐγὼ γὰρ τὠφθαλμὼ πονήρως ἔχω, καὶ πάνυ ῥευματιζομένω καθ᾽ ἑκάστην, καὶ μηδὲ μικρὸν

γοῦν

γοῦν ἐμφιλοχωρεῖν πῶς τινι ἀναγνώσει κἂν διαγωγῆς ἕνεκα, μή πωγε σπουδάζειν τι τῶν ἀναγκαίων παρεχομένῳ. τοιαῦτα γάρ μοι οἱ τὰ πάντα ὑπισχνούμενοι ἰατρῶν παῖδες ὁσημέραι κελεύονται καὶ ἐκ προστάγματος τό γ' ἐμοί εἰπεῖν μόνον, οἱανοῦν νόσον ἰατρεύοντες, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἰατρεύειν φαινόμενοι, καὶ δόσεις μὲν ποικίλους, φάρμακα τὲ παντοῖα παρασκευάζοντες, οὐδὲν μέρος δὲ νόσου θεραπεύοντες. τοιαῦτα μὲν τὰ κατ' ἐμὲ, ὦ θεῖε γάβριηλε, ἐξ ὧν εἴσῃ, καὶ ὅτι οὐδ' ἑὼν καθυφίεμαι, οὐδ' ὡς ἀμελῶν τῶν φίλων καὶ σοῦγε μάλιστα, μάθοις δ' ἂν κἀξ ὧν χθὲς ὡς δι' ἐμοῦ σοι ὁ κύριος συμεὼν γέγραφε, σὺ δ' ὑγιαίνοις μοι, καὶ πρεσβεύοις ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς κύριον καὶ συγγινώσκοις μοι μικρὰ ἐπιστέλλοντι, τὸ πάθος ἀλλ' οὐκ ἐμὲ εἰκότως αἰτιώμενος. ἔρρωσο, ἐκ παταβίου νοεμβρίου πέμπτῃ φθίνοντος.

Γαβριὴλ ἐμμανουήλῳ.

Ἐπεὶ μὲν οὕτως ἔχων διατελεῖς, φίλ' ἔμοι μανουῆλε, εἰς τὸ γράφειν δὲ οὐκ ἀναβάλλου, μήτε τῆς νόσου ἀκηδίαν τινὰ ἢ ῥᾳστώνην ἡμῖν ἐπιδειξάμενος, τοὺς εἰλικρινοῦς τῷ ὄντι τῶν φίλων πάντας ὑπερακοντίσας, καὶ μόνος σχεδὸν τὰ 'κείνων ἆθλα ἤρου. τίς γὰρ οὑτωσὶ πάσχων καὶ ταῦτα τῶν μορίων τοῦ σώματος τὸ κάλλιστον, οὐκ ἂν τὸ αὐτοῦ μονονουχὶ, ἢ τῶν ἄλλων ἐφρόντι-

τίζε; αὐτὸς τῆς νόσου καὶ τῆς ἀλγηδῶνος ὑπερφρονήσας, καὶ μᾶλλον τὸν σύνδεσμον τῆς φιλίας δῆσαι προαιρούμενος. τίς ἂν τὸν κατ' ἀξίαν ἐπαίνων προσενέγκοιεν. ὅθεν καὶ ἡμεῖς καθ' ὑπερβολὴν νὴ τοὺς λόγους ἠλγήσαμεν τῶν σῶν ἀκούσαντες. γεγονὸς σοι (ὡς κοινὸν γὰρ πάντηγε οἰόμεθα) καὶ οὐχ ἧττον ἀσοῦ τὸ συμβὰν λογιούμεθα νόμιζε, ἀλλ' εἴπερ τινὰ τῶν τὴν θεραπείαν σοι δοῦναι ἠπιστάμην, ὑπισχνοίμην ἂν αὐτῷ εἰ δυνατὸν καὶ τιμὴν αἵματος. ἀλλ' ἐπεὶ οὐχ οἷος τε ὢν πρός τ' οὐμὸν μέλημα, τοῦτο γὰρ ἔδει ποιῆσαιμε, καὶ μὴν ἠδίω παραπολὺ ἀφικέσθαι συγγνωτέον, καὶ ταῖς τῆς ἐκκλησίας φροντίσι, καὶ ταῖς τοῦ λαοῦ ἤδη ἐξομολογήσεσι αἴτιον ἀποδοτέον.

Τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις κυρίῳ γαβριήλῳ τῷ σεβηρῷ πατρὶ ἐν κυρίῳ τιμιωτάτῳ μελέτιος ὁ μοναχὸς παρὰ κυρίου παντοκράτορος παράκλησιν καὶ σωτηρίαν.

Ἐπετυχόν σου τῆς ἐπιστολῆς, ὦ θεία καὶ τιμίαμοι κεφαλή, δι' ἧς ἡμῖν τὸν θάνατον ἐγνώρισας τοῦ ἡμετέρου ἀδελφοῦ, ἐν ᾧ ἅμα καὶ τὸ φιλόστοργον καὶ εὔσπλαγχνον τῆς φύσεως ἀπέφηνας, καὶ τῆς ἀνωτέρας φιλοσοφίας τὸ στερρεόν. οὔτε τὸν ἀπελθόντα (τὸ τοῦ θεολόγου φάναι) πλέον θρηνῶν, ἢ καλῶς ἔχει, καὶ πρὸς τοῦ μεγάλου θεοῦ παράκλησιν καὶ λαμβάνων, καὶ

καὶ προσδοκῶν. λαμβάνων μὲν νῦν τῆς ἀσθενείας τῆς σαρκὸς εἰς πάθη τὴν ψυχὴν ἐφελκούσης καὶ διὰ τοῦτο ἐνδεοῦς τυγχανούσης οὔσης παραμυθείας, προσδοκῶν δὲ τὸ τέλειον, ὅ ποτε τὴν ἀφθαρσίαν περιτιθέμενος, τῇ ἀπαθείᾳ ἀναλάμψῃ, ἧς νῦν ὁ ἡμέτερος ἀδελφὸς περιαυγάζεται ταῖς ἀκτῖσι ἐκ τῆς μικρᾶς ταύτης παροικίας, εἰς τὴν κατοικίαν μεταθέμενος, ὅθεν ἡμᾶς ἐλεοῖ ἴσως τῆς τοῦ βίου τρικυμίας πανταχόθεν εἰροῦ ἐπανισταμένης, καὶ πάντοθεν ναυάγιον ἀπειλούσης. ἧς τοὺς ἀπαλλαγμένους μακαριστέον ἔγωγε φαίην ἂν μᾶλλον ἢ θρηνητέον, καὶ ταῦτα τὸ μυστήριον τοῦ θανάτου εὖ εἰδὼς εἰς οἷον ἐξ οἵου τοὺς εὐσεβεῖς βίον διαπορθμεύει. λυπεῖ μὲν ἡ σὰρξ τῆς σαρκὸς ἀποζευχθεῖσα τῶν ἀπελθόντων τοὺς ἀπελθεῖν μέλλοντας, ἀλλὰ παραμυθήτω τὸ πνεῦμα τοῖς ἀπερχομένοις συναπερχόμενον τῇ διανοίᾳ καὶ συμμετέχον τῆς ἀπολαύσεως τῶν αἰωνίων. ὑποχωρεῖν γοῦν καὶ ἐφησυχάζον τῇ διατάξει τοῦ μεγάλου θεοῦ τοῦ τῇ ζωῇ ὅρια τιθεμένου πάντες γὰρ ὀφείλομεν θάνατον, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἡμεῖς γράφοντες γλαῦκας ἐς ἀθήνας, ὁ δὲ θεὸς καὶ πάσης πατὴρ παρακλήσεως παραμυθήσειε τὴν θείαν καὶ ἱερὰν σου κεφαλὴν σῶαν συντηρῶν εἴς θ' ἡμετέρας καὶ εἰς ὀφέλειαν πολλῶν. περὶ δὲ περιφανεστάτου μουδάτζου ὅ μοι ἐνετείλας σπουδαῖος μάλα ἐτέλεσα. ὁλοψύχως γὰρ διὰ τῶν συνδεδεμένων μου γραμμάτων ἀνατέθεικα τὸν ἠγαπημένον μου διδάσκαλόν τε καὶ πατέρα.

ρα. ἔχω δὲ καὶ οὐ μικρὰς ἐλπίδας ἔσεσθαι ἐκεῖνον πρὸς ἡμᾶς καὶ δι᾽ ἐμὲ σπουδαιότερον. ἔρρωσο, τιμιώτατε πάτερ, καὶ ἡμῶν ἐν ταῖς πρὸς τὸν θεόν σου ἐντεύξεσι μνημόνευε. τὸν εὐσέβιον πέπομφε τῷ εὐλαβεστάτῳ ἱερομονάχῳ μαξίμῳ, ὥσπερ μοι ἐπέστειλας διὰ τοῦ σοῦ πρώτου γράμματος.

Ἰωάννης ἱερεὺς ὁ ναθαναὴλ τῷ ἐν μοναχοῖς ἱερεῖ γαβριὴλ τῷ σεβηρῷ χαίρειν.

ἽΝα τί περίλυπος εἶ, ἵνα τί συνταράσσεις με φησὶν ὁ προφήτης, οὐχ ἧττον δ᾽ ἐμοὶ ταυτὸ λυπουμένῳ καὶ ἀθυμοῦντι πεφυκὸς ἔοικε, γαβριὴλ ἐμοὶ τέκνων παμφίλτατε, τὸ μὲν, ὡς ἅπαξ καὶ δὶς γραμμάτων ἀποληφθέντων σοι παρ᾽ ἐμοῦ, μηδαμῶς ὑπὸ σοῦ κἂν ψιλοῦ τοῦ χαίρε κατηξιώθην. ὅπερ λήθης ὀλιγωρίας τε μᾶλλον σημεῖον εἶναί μοι κατεψήφισα. τὸ δὲ, ὡς ἐλπίδος λαβὴν ἐλαχίστης ἐπιγνοὺς ἐφ᾽ ὅμε κατέχειν οὑτινοσοῦν ἐπ᾽ ἄκραν ἡρμοσμένον φιλίαν. ἀλλ᾽ ὁμῶς δέξαι καὶ ταύτην ἣν ἀνὰ χεῖρας λαβὼν, μὴ ἀποσκυβαλίσῃς οἷα δὴ καὶ τὰς προτέρας, ἀλλὰ ταύτης τε κἀκείνων τὴν ἀντίδωσιν χορηγῶν, κεχαρισμένον λίαν ἔργον μοι ἐκτελέσαις. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ἡμᾶς τοὺς φίλους, ὅπως διάγουσι εἴπερ τοῦτο φιλεῖς, δίελθε, ἐσμὲν γὰρ καὶ ἡμεῖς σὺν θεῷ ὑγιαίνοντες μετὰ τοῦ υἱοῦ, τὰ πάτρῳα ἡμῶν ἔθη καὶ ὅσια μὴ ἀποβάλλοντες, μονονουχὶ δὲ παρ᾽ ὅλων ἀντιφιλούμενοι, κἂν ἐνταυθὶ μήτ᾽ ἐγεννήθημεν, οὔτε

μὲν

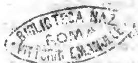
μὲν αὐτοῖς συνεξέφημεν, τὸν ἐξ ἰωαννίνων καὶ ἀγαθὸν ἱερομόναχον τὸν ἰωαννάν, καὶ πάντας τοὺς λοιποὺς τῶν φίλων ὡς ἀπ' ἐμοῦ πρόσειπε. πέποιθα εἰς θεὸν, ὡς τάχιστά με παρ' ὑμῖν ἕξοιτε χαίροντα. μάλιστα δέπως εἴπερ γενίκη καὶ τοῖς χριστιανοῖς τῷ θεῷ δωρηθείη. ἀπὸ ῥώμης αφοβ΄, ὀκτωβρίῳ κ΄.

Τῷ ἐν πατράσιν ὁ σοφωτάτῳ, καὶ ἐν ἱερομονάχοις αἰδεσιμωτάτῳ, κυρίῳ γαβριήλῳ, ἀνδρέας ὁ σπαῦρας ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΟΙ' πρὸς τὸ μέλι ἔχοντες ὡς τοὺς τῶν ἡδέων φίλους εἰκὸς, οὐδ' ἤν ποτε εἰς πικρὸν αὐτοῖς τὸ γλυκὺ παρεχηματίσαι (λέγω δ' ἐφ' ὅσον τὰ ἡλκωμένα δάκνει καὶ καθαίρει) δυσχεραίνουσί τε καὶ μεθίστανται, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπερφιλοῦσί τε καὶ ἀντιποιοῦνται. τί δέμοι βούλεται τὸ μέλι ἐπισαγόμενον; καὶ τίνος χάριν τοιούτῳ τινὶ προοιμίῳ ἐξεβακχεύθην, οὐκ ἄνευ λόγου (εἰ τῆς σῆς πάντως μνήμων πέφυκας ἐπιστολῆς) τοιουτωσί με ἐνάρξασθαι ἴσθι. τῆς σῆς γάρ με δακνούσης τὴν καρδίαν, καὶ οἷα μέλι τὴν ψυχήν μου ἀποκαθαιρούσης, οὐ τοσοῦτον ἡδυνάμοι, ὅτι τῆς φιλίας τὸ ἔργον ὀρθῶς ἐπραγματεύσατο, τῆς κολακίας μακρὰν ἀπολείπουσα ἔδοξεν, ὡς γὰρ ἀληθὴς καὶ φιλικὴ παρρησία τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπεφύετο, ὅσον μοι καὶ πικρὰ τοιαύτην μου ἄγκλοισιν καταψηφίζουσα παρεφάνη. πῶς γὰρ ἐγώ γε σοῖο λαθοίμην, ἵν' οὕτως εἴπω, ὁ καὶ τῆς σῆς γλώτ-

της τῷ ῥεύματι ὑπέχων τὰς ἀκοὰς, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ τῦ πιούτυ πταίσματος ἔνοχός εἰμι νὴ τὸν φίλιον, ἀλλ' ἴσως οἱ τῇ σῇ οὐκ ἀποδόσαντες αἰδεσιμότητι τὰς ἐπιςολὰς, ὥς τε με τοιαῦτ' ἀδοκήτων πολλάκις τὴν ὄρεξιν λελυπήκασιν. ἀλλὰ τίνος χάριν οὐ πλείους καὶ συνεχῶς ἔγραψας; ὁ τῆς τεκούσης με θάνατος ὠφιλέτης αἴτιος, ὁ καὶ πολλῶν μοι ἀχολιῶν γεγονὼς ἀπαίσιος ἀπαρχή. ἐκείνου γὰρ οὔπω τῦ σώματος ἡ ψυχὴ ἐκεχωρήκει, ἡμῶν δὲ σχεδὸν το σῶμα τῆς ψυχῆς ἀπενοσφίσθη, ψυχὴ τῦ σώματος οὐχ ὑπερβαίνει τῦτο δὲ λέγω, ὡς μᾶλλον τὰς σωματικὰς ἐν νῷ ἔχοντες πράξεις, ἢ πρὸς τὰς τῆς ψυχῆς ἀφορώμενος θεωρίας. καὶ τῦτο χάριν ἄφωνος μόνον οὐκ ἂν τῦς φίλυς καὶ ἄτολμος γέγονα. ὅμως σῦ νὴ τὸν φίλιον οὔτε νῦν οὔτ' ἐς τὸ ἐπερχόμενον οὔτ' ἔλαβεν οὔτε λήψει λήθη, ἵνα δέσοι καὶ κατὰ τὸν ποιητὴν εἴπω, ἐς' ἂν ὕδωρτε ῥέει καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλει, ἠέλιός τ' ἀνιὼν λάμπει, λαμπρά τε σελήνη. τὰ πάντασου τῆς ἐπιςολῆς, ὅ, τε ῥυθμὸς καὶ ἡ τῆς ἰσοτίας πυκνότης, ἐχρῆμά μοι συνηκοιᾶς διαρίθμητον ἐνέβαλλε, ἀλλ' ὡς ἡδυάμοι οἷα μέλι καθέςηκε. οὐκ ὀλίγης μέντοιμε ἔμπλεων ἐποίησε τὸ περὶ τῶν σαυτῦ ἔργοντι γράψαι ἀπαξιώσασθαι. ἔδει γὰρ, εἰ καλῶς ἴσμεν, τοὺς φίλυς τὰς ἀλλήλων πράξεις καὶ ἀπούσας ὡς παρούσας ὅμως ἔχειν, καὶ μίαν ὥσπερ ψυχὴν ἐν ἑνὶ τῦς δύο σώματι οἰκεῖν. ἡ γὰρ φιλία κατ' ἀειςοτέλη μία ψυχὴ ἐν δύω σώμασιν οἰκῦ-

σα πέφυκε. διόπερ εἰ καὶ περὶ τῶν σῶν τρόπων καὶ αἰδοῦς τῆς τε χώρας ἀναδοχῆς, καὶ τῆς ἀξιότητος, τῆς ἱερᾶς σοῦ λέγω κεφαλῆς, ἐπιστελλεῖν τοῖς σοῖς ἀξιώσαιο, οὐκ εἰς ἀπεικὸς ἂν ποι ἀποβαίης, τερπνὸν γὰρ ἐνίοτε δὲ καὶ χρήσιμον τὸ τοὺς φίλους τὰ τῶν φίλων ἔργα εἰδέναι πῶς καὶ οἵως διάκειται, οὐκ ἄκαιρον ἀρέσαι περὶ τῆς σῆς καὶ ἡμᾶς κατάτι ἀναμνῆσαι διαγωγῆς, τὴν παρ᾽ ἐμοὶ τοῦ βιβλίου ἐκθεῖσαν παρὰ τῆς σῆς αἰδεσιμότητος ἐπιμέλειαν, οὐ τοσοῦτον αὐτὸς ἐπιλέλησμαι ὅσον οἱ οὐκ ἑτοίμως ταύτην ἀναγράψαντες ἀναγραφεῖς. ἀλλ᾽ ὅμως καίπερ τοσοῦτον χρόνον μ᾽ ἠδικήκασιν, ἐτελείωσαν, διὰ μέντοι τὴν τούτου κεφαλαίωσιν οὐ πέπομφα. σὺ δὲ τῷ παμπρώτως ἀφ᾽ ἡμῶν ὡς ἡμᾶς ἀποδημησομένῳ πλοίῳ ταύτην φιλοφρόνως ἀποστελῶ. γράφε δὲ συνεχεστέρως τὰ προσφιλῆ σου γράμματα, τιμιώτατε, καὶ τὰς ἐπιστολὰς μεθ᾽ ἑκάστου πλοίου ἐπίστελλε. εἰ γὰρ τοῦθ᾽ οὕτως πράξεις, καὶ συνεχεστέρας δέξῃ, καίπερ ταῖς σαῖς οὐδ᾽ ὅλως συγκρινομένας, ἐμοὶ γὰρ ἥντις ἐξ ἀξίου πάθω τοῦ ξύλου κατὰ τὴν παροιμίαν ἥδιον πέφυκεν. ἔρρωσο, ἐκ κρήτης ποσειδεῶνος δευτέρα ἱσαμένου, χιλιοστῷ ἑβδομηκοστῷ τρίτῳ.

Τῷ αἰδεσιμωτάτῳ καὶ ἁγιωτάτῳ κυρίῳ γαβριὴλ τῷ σεβήρῳ ἀνδρέας ὁ σπεῖρας εὐπράττειν.

Ἐδεξάμην τὰ τῆς σῆς λογιότητος γράμματα, αἰδεσιμώτατέ μοι πατέρων, ἐν ἀγορᾷ, καὶ τούτοις μὲν ἐντυγχάνων, αὐτὸν σ' ἐποπτεύειν, καὶ αὐτοῖς ἐφορᾶν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑπελάμβανον. ὅθεν ὑπεροπτικῶς μὲν ἔχων πρὸς ἅπαντας, διὰ τὸ μὴ πάντως τοιούτου ἀνδρὸς φιλίας ἀμέτοχος εἶναι, (οὗ γε καὶ ἐς κρήτην τὰ τῆς φήμης δεξιῶς ἀναπτύσεται ἀξιώματα) καὶ διὰ τὸ μὴ παντάπασιν ἠμελεῖσθαι, συνεχέστερον τὰ γεγραμμένα διεξέρχομαι, καὶ ἄρτι μὲν αὐτοῖς ἱλαρῷ τῷ προσώπῳ προσεπιβλέπων, ἄρτι δὲ πρὸς ὑμᾶς τὴν ἐπίνοιαν ἀναφέρων, σὲ μὲν τῆς σπουδῆς ἐμακάριζον, καὶ τοῦ αὐτόθι ἀξιώματος (ὡς οἱ παρ' ἡμῶν εἰς ἡμᾶς πλέοντες ἀπήγγηλαν ἐρωτώμενοι) εἰ καὶ σὺ ἀναμνῆσαι ἡμᾶς περὶ τοῦ τοιούτου ἀπηξίωσας, οὐ μόνον δέ σε, ἀλλὰ καὶ τοὺς σοὺς πολίτας, τοὺς τοιαύτης κεφαλῆς τὰς γνώμας, καὶ τὰς τῆς γλώττης ῥήσεις δυναμένους καθ' ἑκάστην ἀκροᾶσθαι, ἐδαιμόνησα τῆς ἀκοῆς. πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλον; οἱ τοιαύτης πηγῆς ἀπολαμβάνειν τὸ ῥεῖθρον εἰς τὰς ἀκοὰς ἠξιώθησαν, σέτ' ἐν τοιαύτῃ πόλει περίβοητον διὰ τὴν ἀκραιφνῆν σου σοφίαν ἠδυνήθησαν ἀποτελέσαι, ὥστε με τοὺς τῆς φήμης ἐπαίνους καὶ τὰ ἀξιώματα τῆς λογικωτάτης σου κεφαλῆς ἀκούοντα ὁσημέραι, ὑπερήδεσθαί τε καὶ εὐφραίνεσθαι, ἀλλὰ πάλιν λυπεῖσθαί με ἴσθι,

διὰ

διὰ τὸ μήσε μηνύειν, εἰ αὖθις σοι εἴη ἐγνωσμένον τὴν ἐπὶ τῆς κρήτης σέλλεσθαι, ἐν ᾗ καὶ ἡμεῖς τῆς σῆς ἐχοίμην ἀγχινοίας ἀπολαῦσαι, ἀλλ' εἰ μένσοι ὀ ῥάδιον τοῦτον καταλαβεῖν τὸν τόπον, μᾶλλον δ' ἐνετίαις παραμένειν σοι δοκεῖ, ἀλλ' οὖν γε ἡμεῖς εἰ θεὸς βούλοιτο, ὡς ἡμᾶς τάχα ταχέως ἐλευσόμεθα. ἴδουσοι καὶ τὸ βιβλίον ἡμιτελὲς πέπομφα. διὰ γὰρ τὰς ἀσχολίας καὶ τὰς σωματικὰς τύρβας οὐκ ἐδυνήθην αὐτὸ τελειῶσαι. ὅταν δ' εἰς σχολίας ἥξει τὰ τῆς ἀσχολίας, καὶ τὸ σῶμα τῆς τοιαύτης τύρβης ἀνακουφίσω, ἀσμένως αὐτὸ περανῶ. καιροῦ μὲν καὶ σχολῆς ἀπορῶν, οὐ πλείω σοι τυγχάνω γεγραφὼς, ἂν δὲ καιροῦ καὶ σχολῆς λαβοίμεν ἐκ τῶν ἐπικειμένων μοι πραγμάτων, μακροτέροις πρὸς σὲ ἴσως τε καὶ κομψοῖς τοῖς γράμμασι χρήσομαι. ἔρρωσο, σὸς ὅλος ἀνδρέας σπαῖρας. ἐκ κρήτης, αφοδ', μεμακτηριῶνος δεκάτῃ φθίνοντος.

Τῷ ἐν ἱερομονάχοις ὁσιωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ κυρίῳ γαβριὴλ τῷ σεβήρῳ, γεώργιος ὁ καρεφίλης.

Ἀνερευνήσας ἀκριβῶς, ὦ θεία καὶ ἱερὰ κεφαλὴ, ὅπερ ἔφθειν εἰπὼν τῇ ἁγιωσύνῃ σου, περὶ τοῦ βαπτίσματος τοῦ εἰωθότος παρὰ τῶν πανευφημίων τοῦ χριστοῦ φοιτητῶν εἰς τὸ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ ὄνομα γίνεσθαι, οὐχ οἷός τε ἦν μέχρι τοῦ εὑρεῖν. ὑπισχνοῦμαι δέσοι, πατὲρ

 ἅγιε,

ἅγιε, πάντα λίθον φασὶ κινῆσαι, ἕς' ἂν τοῦ ἐφετοῦ ἐπιτύχω. καὶ τότε παράχρημα δηλοποιηθήσεται ὑμῖν παρ' ἡμῶν. λίαν γὰρ ἐρωτικῶς ἔχω δρᾶν τά σοι οὐκ ἀποθύμια. δέσποτα ἐμοῦ, καὶ οὐδέν μοι προὔργου, ἢ τῷ ὑμετέρῳ χαρίζεσθαι θυμῷ. τὸ κυρωθὲν παρὰ τῆς ἁγίας ἕκτης συνόδου περὶ τῶν διαταγῶν, ὄψῃ συνεκπεπόμφαμεν γὰρ ἢ τὴν τοῦ ζωναρᾶ ἑρμενείαν. ἐπανακάμπτει δὲ πρὸς τὸν ἴδιον κύριον καὶ ἡ τοῦ βλαστάρεως βίβλος, ἐν ᾗ τὰ παρὰ τοῦ γλυκᾶ δυσεβοφρόνως ῥηθέντα ἀναγνοὺς ὑπερήσθην, οὗ ἕνεκεν ἀριθμοῦ κρείττους οἶδασι χάριτας. διδιμονίης κατ' ἄμφω ὑπερδιχόμενος καὶ ἡμῶν τῶν ἀνυποδύτως τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην φιλέντων. σκιρροφοριῶνος ἕκτῃ ἱσαμένου, αφος'.

Τῷ αἰδεσιμωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ ἄκρῳ ἀρχιερεῖ ὑπερτίμῳ καὶ προέδρῳ φιλαδελφίας ἐν κυρίῳ εὖ πράττειν.

Πολλοὶ μὲν, ὦ αἰδεσιμώτατε καὶ λογιώτατε πατὲρ, τῶν ποτὲ ὑπὸ θεοῦ ἀνδρῶν, νεύσει θείᾳ, εἰς τὰ τῶν τετιμημένων ἁγίων ἠξιώθησαν. καὶ μελέτῃ τῶν θείων γραφῶν, ἔγνωσαν τὰ πάντα, καὶ πῶς, καὶ διὰ τι, καὶ αἰωνίου τῶν ὑπὸ κατὰ γῆν μακαρίζονται οὕτω, τίμιε πατὲρ καὶ σεβασμιώτατε, καὶ ἡμεῖς οἱ δυτελεῖς τὰ τῆς σῆς ἁγιώτητος μαθόντες, καὶ τὸ τοῦ ὀνόμα-

μα-

ματός σου ἀξίωμα περιποιήσαντες, ὡς αἰδεσίμως καὶ φιλοσεβῶς καθοδηγηθῇς πάντας, καὶ τῷ τῆς ἀγνωσίας κρυμνῷ ὄντας, παιδεύεις καὶ νουθετεῖς. καὶ ἐκ θεοῦ ὁδηγηθέντες, κοινῇ γνώμῃ, τοῦτε πατρὸς αὐτοῦ καὶ μητρὸς, καὶ τῶν συγγενῶν πάντων, καὶ ὡς ἠξίωσαν καὶ ἡμᾶς γράψαι πρὸς τὴν σεβασμιωτητάσου ὀνόματι ἀλέξανδρον, οὗ τὸ ἐπίκλην δράκων, φοβούμενοι ὡς ἄνουν ἵνα μήπως ἐκ τῶν ἡμᾶς κρατούντων ἐμπαίσει εἰς τὴν τοῦ ἐχθροῦ παγίδα, καὶ παίγνιον γένει τοῦ διαβόλου, καὶ ὀνειδισμὸς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τῶν γονέων αὐτοῦ. σὺ δὲ, ὦ τιμιώτατε πατὲρ, ποίησον αὐτὸν ὡς ἴδιον, καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ καθοδήγησον αὐτὸν ὡς οἶδας, ἵνα τύχοις ἐπαινεῖν ἐκ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ ὑφ' ἡμῶν. καὶ μάλιστα ὡς καὶ βαπτιστικὸν κυρίου μανουὴλ τοῦ μουζάλου. καὶ εἰς μνημόσυνόν σου αἰωνίως γένοιτο. αἱ δὲ ἁγίαισου καὶ θεοπειθεῖς εὐχαὶ, εἴησαν μεθ' ἡμῶν φυλακτήριον βίῳ παντί. ἔρρωσο σεβασμιώτατε πατέρ.

Λαμπαδάριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας
γεώργιος καὶ δοῦλος τῆς σῆς μεγίστης
ἁγιότητος.

Τῷ

Τῷ αἰδεσιμωτάτῳ ἀρχιερεῖ φιλαδελφίας ὁ λονδάνος ἱππότης εὐπράττειν.

ΟΥ' μὰ τὰς μούσας οὐδὲν ὑγιὲς ὁ πανοῦργος κερκυραῖος ἀναπολεῖ, ἀλλὰ φαιακίζει, καὶ προσποιεῖται, ἄχρι τοῦ λῦσαι τὰ ὁρκωμόσια τὴν εἰρήνην, ἀναβαλλόμενος τὴν διασάφησιν τῆς ῥητῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἐκπληρῶσαι τὸ χρέος τῆς συμφωνίας ὑπέσχετο τῇ ὑστεραίᾳ, ὅτε μεταπεμψάμενος ὑπὸ τῆς ἡμετέρας εὐνοίας, σοφῶν ἄριστε, ἀφῖκτο, καὶ πρυτιθεὶς κωλυόμενον γενέσθαι, τὴν εἰς τὴν βελτίονα ζωὴν μετάβασιν τοῦ ἑαυτοῦ ἀδελφοῦ, τῆς μήπω γενομένης ἐκτυπώσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων. ἀλλ' ὦ λῷστε, βουλοίμην πείθεσθαι τὴν τιμίαν σου κεφαλὴν τὸν πίβιπτον τοῦτον κλέπτειν νόον. καὶ γὰρ ἀπεμάξατο τὴν ἅπασάν μου βίβλον. διὰ τοῦτο πλάττει τὰς τοιαύτας ἐρρεχελείας καὶ γελοίων κολοσυρπῶν μυθολογίας, ὥστε χρεῶν σε πρὸς δοκιμασίαν αὐτοῦ ἀφορισμοῦ μετελθεῖν καὶ διὰ συγγραφῆς ἰδίας χειρὸς ἀποδεῖξαι τὸ πρὸς ἐμὲ χρέος αὐτὸν τοῦτον διασαφηνίζων, καὶ τὰ τῆς ἀναβολῆς πρὸς ἐκπλήρωσιν, ἐπὶ πᾶσι δὲ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐμῆς βίβλου σήμερον, καὶ γὰρ δέομαι ταύτης, μάλα νὴ τὴν ἱερὰν σου κεφαλὴν, πρὸς τοὔργον ὅπερ αὐτὸς πολλάκις με κατηνάγκασας τέλος ἐπιθῆναι. ὁ δὲ κύριος δώσοι τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα. ἔρρωσο. ἀσπαζομαί σου τὴν δεξίαν, καὶ δέομαί σου σύγγνωθί μοι. εἰ γάρ σοι βαρὺ δοκεῖ τοῦ

καθ'

καθ' ἑκάστην ἐνοχλεῖν σου τὰς ἀκοὰς, ἐγὼ τὸν ἄνδρα ἐπισύρω εἰς τὸ δικαστήριον.

Κυρίῳ Γαβριήλῳ.

Θαυμάζειν μου διὰ τῆς ἐπιστολῆς ἔοικας, ὅτι τὰ κατ' ἐκεῖνου ὅτ' ἔδεισοις δηλώσαντι, καὶ μετὰ ταῦτα σαφῆ ποιῆσαι θελήσαντος, ἐγὼ δὲ ὦ θειότατε δεσπότα ἐς τὰ μάλιστα τοῦτ' ἐκεῖνα, ἀλλὰ δεδεικὼς τὸ, σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; καὶ μὴ κρίνετε ἵνα μὴ κριθῆτε, ὅπερ καίμοι νὴ τὸν θεὸν αἴτιον, οὐκ ἐδήλωσα. αὐτὸς δέ μοι συγγνώμην περὶ τούτου πάρεχε, καὶ οὐχ ὡς δοκοῦντα καὶ φθεγγόμενον, ἀλλ' ὡς ἀληθῆ καὶ ὄντα τῷ ὄντι φίλον ὑπολάμβανε. τὸ δὲ βιβλίον καθ' ὅλον τὸν σκιῤῥοφοριῶνα, ἐμοῦ καθ' ἑκάστην ἐν τετράδιον ἢ καὶ πλέον γράφοντος, τὸ τέλος λείψεται, καίπερ ἄχρι τοῦνῦν ἓξ καὶ τετταράκοντα χάρται μοι γεγράφθησαν, μέγιστον καὶ κατὰ στοιχεῖα πάνυ δυσνόητον, ἄλλως δ' ὠφελιμότατον τῇ ἀληθείᾳ καθέστηκε. σκιῤῥοφοριῶνος ἡ ἱσταμένου ἀπὸ παπαβίου, σὸς δοῦλος συμεών.

Τῷ σοφωτάτῳ καὶ πανιερωτάτῳ μητροπολίτῃ φιλαδελφίας (1) κυρίῳ γαβριὴλῳ συνέσιος ὁ ἑλληνικὸς ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΔΕινὸν ὡς τοὺς σοφοὺς γράφειν, δεινότερον ἢ τὸ μὴ συνεχῶς τοῖς φίλοις ἐπιστέλλειν. οἷάπερ ὀφύκτως ὁ τάλας ἐγὼ πέπονθα τήμερον. τοῦτο μὲν μηδόλως εἰδὼς, τοῦτο δὲ μὴ διακομιστοῦ ἐστιν ὁ τετυχηκώς. ἐπεὶ δ' ἂν καὶ θεοῦ εὐδοκίαν, οἷάπερ φίλου ἀνέκαθεν ἐντυχὼν, μὴ μόνον καλάμῳ καὶ μέλανι, ἀλλὰ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ γράφων προσαγορεύω κἀσπάζομαι τὴν σὴν λογιότητα. πῶς γὰρ οὐ; ἢ πολλὰ πολλῶν ἔτλη πέρι, καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. τὰ δὲ περὶ ἐμὲ, πάντα καλῶς. ὁ ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς ἄριστος τῶν σπουδαίων, ὃν καὶ συνίστημι τῇ σῇ λογιότητι, κύριος μητροφάνης ἀναγγελεῖ. ἔρρωσο, ἐκ τοῦ μοχολευείου τῆς ἑλλάδος.

(1) Quum *Gabriel Severus* Metropolita Philadelphiae anno 1577. creatus fuerit; omnes Epistolae, quae ei Metropolitae scribuntur ab hoc anno initium sumunt.

Τῷ πανιερωτάτῳ μητροπολίτῃ φιλαδελφίας ἰωάννης ὁ σωζόμενος ὁ κύπριος εὖ πράττειν.

Η σὴ πρὸς ἡμᾶς ἄφιξις, θεῖε μητροπολῖτα, πάντας μὲν, ἐν τοῖς μάλιστα δ' ἐμὲ ἐς ὑπε-

ὑπερβολὴν ὥστε δίψοντα ἤδη ἐκ μακροῦ ξυγγενέσθαι σοι, καὶ τῶν σῶν καὶ λίσων μοιρίου τινὸς ἀρετῶν ἐμφορεῖσθαι ὅσων δὲ καὶ οἵων τύπων νυνὶ τοῖς πᾶσι καθίσεις θέαζον, ὦ πάντων θεὸς ὑπεραίρει πᾶν ὑπερβολῆς μέζον. οἶμαι καὶ τοῦ ξυνδιάγοντος σοι μόνου ἐγχέειν τὴν ψυχὴν τῇ πρὸς σὲ ὁσημέραι περιπτύξει, καὶ προσρήσει, ὕμνους χαριστηρίους τῷ θεῷ ἀποθύοντας καὶ πρὸς αὐτὸν χεῖρας ἱκέτιδας αἴροντας ὑπὲρ τοῦ θείας τῷ ὄντι τυχεῖν τύχης. ἐγὼ δὲ σὺν τούτοισὶ καὶ ἀπὼν ἐπιδημῶ, καὶ φίλξοντι περὶ τὴν ψυχὴν ζωπυρῶ, ἀργῶν ὥς ἐνι διὰ τάχους τῷ ἱερῷ χεῖρε κῦσαι καὶ ἥδυστα ἐς τὸ ἀπὸ τοῦδε συνδιημερεύσειν, εἰθ' οὕτως ἀποβαίη ἐπαίρει δέ με ταῖς ἐλπίσιν, καὶ τὸ τῶν αὐτόθι σοφῶν περὶ τὸ τοὺς ἰδίους παῖδας τὴν ἰθαγενῆ ἀποσβεννυμένην ἤδη, καὶ ἐς λήθην ἀπιοῦσαν ἀναλαβεῖν πρόθυμον, οἵπερ οὐκ ἠνέχοντο τοῦ τὴν εὐθὺ πατρίου βαδιεῖν με, καὶ ἀνάγκην ὥς τὰ πολλὰ εἰσέφερον, ἐν τῷ μέρει, ἕκαστος τὸν καθήκοντα μισθὸν ὑπὲρ τοῦ τοιούτου ἔκλαμπρον ἔργον μετιέναι καταθέσθαι ὑποσχνούμενος. ἐγὼ δὲ μέχρι τῆς σῆς ἐπιδημήσεως ἀνεβαλλόμην, τὰ νῦν δὲ πᾶν ὅτι συνθήσεις, ὡς δόγμα ψυχῆς εὐφρονούσης καὶ πρὸς τὸ θεῖον τὸ πᾶν ποδηγετούσης νομιεῖται καὶ παρὰ πᾶσιν ἀναφαιρετός σοι κείσεται χάρις, κἀμοὶ ἐκτόπως καὶ ἡδονὴν ἔσται τὸ τοὺς ἕλληνας μᾶλλον ἢ τοὺς ἀλλογενεῖς τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν παιδεύειν. περὶ δὲ τοιαύτης ὑποθέσεως συμμελήσει τῷ θεῷ

ἑαυ-

ἑαυτὸν ἐπιβρέψαντι, καὶ ἀναθέντι γνώμην καὶ χεῖρα ὑπηρέτην εἰσενεγκεῖν, πρὸς πολλῶν μαθημάτων θεολογικῶν τε, καὶ φιλοσοφικῶν ἐχόμενος, οὐ δύναμαι μακροτέροις τοῖς πρός σε χρῆσθαι λόγοις. ἔῤῥωσο, καὶ ἐῤῥωμένος διαβιῴης μακρῷ χρόνῳ τὴν ἱερωσύνην συγκαταλύσων. ἐκ παταβίου.

Οὐκ ἀπεκόπη σου τὸ βιβλίον ἐμοὶ, πανιερώτατε πάτερ καὶ δέσποτα, ἀλλ' εἰς μικρὸν ἐχωρίσθη, καὶ δοκῶ συγγνώμην δοῦναι σου τὸ φιλάνθρωπον τῷ προξένῳ τούτου καὶ φιλαλήθει ἐμοί. ἐπαγγειλάμενος γὰρ ἀνδράσι συγκοινῶσαι τὸ ἕρμαιον. ἔκεινα πάντως τὸ διαμαρτεῖν τῶν αἰχίστων, κἀμοὶ ἀνθὲς καὶ ἀλλόζιον, δέξαιο γοῦν ὁμενῶς τὸ βιβλίον, διὰ τοῦ ἀγενοῦς καὶ σοφοῦ ἀλοίζου τοῦ λουΐνου, ἀνδρὸς ἐν τοῖς μάλιστα τῶν φιλούντων, καὶ θερμῶς συμπονοῦντος καὶ συναγονιζομένου τὰ περὶ τὴν ἀρχιερωσύνην σου. ἅμα καὶ τὴν ἐμὴν πρὸς ταύτην διάθεσιν, ἑκάστοτε καθαρὰν καὶ ἀκίβδηλον ἤθην. ἀλλὰ πῶς οἷον; βαθέως ἤθην, μαθὼν ἰθύνεσθαι ταχίστου κατασκοπὸν τὴν πανιερώτητος ἐφ' οἷς διετέλει πονοῦσα. τί γὰρ ἄλλον ἐχρῆν προσδοκᾶν, ἢ τοὺς καλοὺς τε κἀγαθοὺς εὖ πράττειν, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἥδεσθαι, καλῶς ἄρα μισθὸς ἡ φροντὶς παρὰ θεῷ πεπαροιμίασθαι. πρὸς δὲ τὸν ἀλιτήριον ἀβούρην τί χρὴ καὶ λέγειν, ἢ ὅθ' ὅλως λυπεῖσθαι καὶ πονηρῶς ἔχειν; φαντα-

σθεν-

θέντας φσ͂ τὸν κοινὸν ἐπίσκοπόντε καὶ κηδαίμονα τὸν πανα γιώτατον δηλαδὴ πατριαρχὴν, συγκοινωνεῖν ἀκοινωνήτοις, καὶ τούτους ἐν τιμαῖς ἔχειν καὶ ἀξιώμασιν; τίσι γὰρ ἡμεῖς τῶν ἄλλων δοίσομεν. εἴπερ οἱ κακῶς καὶ πονηρῶς βιοῦντες, πρὸς ἐκείνου στέφοιντότε καὶ λαμπρῶς περιφέροιντο, ὥστε σύμμικτον ἔχειν με τὴν διάθεσιν, μέχρι χρήματα κομίσαθαι, καθ᾽ ἕκαστον ἰσορροῦντα, ἐν οἷς εἴη δ᾽ ἄν τι χρυσὸν, καὶ περὶ τὸν κεφαλῆνα, τὸν τοὺς ζακυνθίους ποιμαίνοντα. ἐρρωμένος καὶ ἐν εὐθυμίᾳ βιώης πανιερώτατε μοι πατὲρ καὶ δέσποτα βίῳ παντί. ἀπὸ παταβίου, μαΐου β΄. προσειρήσθωσάν μοι οἱ φίλοι, ὅτε κύριος γεώργιος ὁ μουρμούρης, καὶ κύριος ἀνδρέας ὁ γερμανὴς, ἀσπάζομαι τοὺς ἱερωτάτους ἐφημερίους. δοῦλος τῆς ἀρχιερωσύνης σοῦ.

Ἰωάννης ὁ βοναφεύς.

Τῷ πανιερωτάτῳ μητροπολίτῃ φιλαδελφίας καὶ λογιωτάτῳ κυρίῳ γαβριὴλῳ τῷ σεβήρῳ νικηφόρος ἱεροδιάκονος ὁ παρχάσχης εὐπράττειν.

ΤΗ͂ι προξιτάτῃ μοι, αὐτόθεν ἀφικόμενος ὁ σπουδαιότατος ἀνδρέας, ἀρχιερέων ἄριστε, περὶ οὗ αὐτῷ εἴρηκε βιβλίου πρὸς αὐτὴν πέμψαίσου ἡ λογιότης εἰπεῖν μοι, διηλέχθη. ἴστω τοίνυν ἀκριβῶς αὐτὴ τὰ κατ᾽ αὐτό. διάθεσιν

τι-

ἅγιε, πάντα λίθον φασὶ κινῆσαι, ἕς' ἂν τοῦ ἐφετοῦ ἐπιτύχω. καὶ τότε παράχρημα δηλοποιηθήσεται ὑμῖν παρ' ἡμῶν. λίαν γὰρ ἐρωτικῶς ἔχω δρᾶν τά σοι οὐκ ἀποθύμια. δέσποτα ἐμοῦ, καὶ οὐδέν μοι προὔργου, ἢ τῷ ὑμετέρῳ χαρίζεσθαι θυμῷ. τὸ κυρωθὲν παρὰ τῆς ἁγίας ἕκτης συνόδου περὶ τῶν διαταγῶν, ὄψῃ συνεκπεπόμφαμεν γὰρ ἢ τὴν τοῦ Ζωναρᾶ ἑρμενείαν. ἐπανακάμπτει δὲ πρὸς τὸν ἴδιον κύριον καὶ ἡ τοῦ Βλαστάρεως βίβλος, ἐν ᾗ τὰ παρὰ τοῦ γλυκοῦ εὐσεβοφρόνως ῥηθέντα ἀναγνοὺς ὑπερήσθην, οὗ ἕνεκεν ἀριθμοῦ κρείττους οἶδασι χάριτας. εὐδαιμονίης κατ' ἄμφω ὑπερευχόμενος καὶ ἡμῶν τῶν ἀνυποκρίτως τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην φιλούντων. σκιῤῥοφοριῶνος ἕκτῃ ἱσταμένου, αφοσ'.

Τῷ αἰδεσιμωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ ἄκρῳ ἀρχιερεῖ ὑπερτίμῳ καὶ προέδρῳ φιλαδελφίας ἐν κυρίῳ εὖ πράττειν.

ΠΟλλοὶ μὲν, ὦ αἰδεσιμώτατε καὶ λογιώτατε πατὲρ, τῶν ποτὲ ὑπὸ θεοῦ ἀνδρῶν, νεύσει θείᾳ, εἰς τὰ τῶν τετιμημένων ἁγίων ἠξιώθησαν καὶ μελέτῃ τῶν θείων γραφῶν, ἔγνωσαν τὰ πάντα, καὶ πῶς, καὶ διὰ τι, καὶ αἰωνίως τῶν ὑπὸ κατὰ γῆν μακαρίζονται οὕτω, τίμιε πατὲρ καὶ σεβασμιώτατε, καὶ ἡμεῖς οἱ ἀτελεῖς τὰ τῆς σῆς ἁγιώτητος μαθόντες, καὶ τὸ τοῦ ὀνόμα-

μα-

ματός σου ἀξίωμα περιποιήσαντες, ὡς αἰδε-
σίμως καὶ φιλοσεβῶς καθοδηγηθῆς πάντας,
καὶ τῷ τῆς ἀγνωσίας κρυμνῷ ὄντας, παιδεύεις
καὶ νουθετεῖς. καὶ ἐκ θεοῦ ὁδηγηθέντες, κοινῇ
γνώμῃ, τοῦτε πατρὸς αὐτοῦ καὶ μητρὸς, καὶ τῶν
συγγενῶν πάντων, καὶ ὡς ἠξίωσαν καὶ ἡμᾶς
γράψαι πρὸς τὴν σεβασμιότητάσου ὀνόματι
ἀλέξανδρον, οὗ τὸ ἐπίκλην δράκων, φοβούμε-
νοι ὡς ἄνουν ἵνα μήπως ἐκ τῶν ἡμᾶς κρατούντων.
ἐμπαίσει εἰς τὴν τοῦ ἐχθροῦ παγίδα, καὶ παί-
γνιον γένει τοῦ διαβόλου, καὶ ὀνειδισμὸς τῆς ὀρ-
θοδόξου πίστεως καὶ τῶν γονέων αὐτοῦ. σὺ γοῦν, ὦ
τιμιώτατε πατὲρ, ποίησον αὐτὸν ὡς ἴδιον, καὶ
ἔργῳ καὶ λόγῳ καθοδήγησον αὐτὸν ὡς οἶδας,
ἵνα τύχοις ἐπαινεῖν ἐκ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ
ὑφ' ἡμῶν. καὶ μάλιστα ὡς καὶ βαπτιστικὸν κυρίου
μανουὴλ τοῦ μουζάλου. καὶ εἰς μνημόσυνόν σου
αἰωνίως γένοιτο. αἱ δὲ ἁγίαισου καὶ θεοπειθεῖς
εὐχαὶ, εἴησαν μεθ' ἡμῶν φυλακτήριον βίῳ
παντί. ἔρρωσο σεβασμιώτατε πατέρ.

Λαμπαδάριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας
γεώργιος καὶ δοῦλος τῆς σῆς μεγίστης
ἁγιότητος.

Τῷ

Τῷ αἰδεσιμωτάτῳ ἀρχιερεῖ φιλαδελφίας ὁ λονδάνος ἱππότης εὐπράττειν.

ΟΥ' μὰ τὰς μούσας οὐδὲν ὑγιὲς ὁ πανοῦργος κερκυραῖος ἀναπολεῖ, ἀλλὰ φαιακίζει, καὶ προσποιεῖται, ἄχρι τοῦ λῦσαι τὰ πρυμνήσια τὴν τριήρην, ἀναβαλλόμενος τὴν διασάφησιν τῆς ῥητῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἐκπληρῶσαι τὸ χρέος τῆς συμφωνίας ὑπέσχετο τῇ ὑστεραίᾳ, ὅτε μεταπεμψάμενος ὑπὸ τῆς ἡμετέρας εὐνοίας, σοφῶν ἄριστε, ἀφῖκτο, καὶ προτιθεὶς κωλύομεν γενέσθαι, τὴν εἰς τὴν βελτίονα ζωὴν μετάβασιν τοῦ ἑαυτοῦ ἀδελφοῦ, τῆς μήπω γενομένης ἐκτυπόσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων. ἀλλ' ὦ λῷστε, βουλοίμην πείθεσθαι τὴν τιμίαν σου κεφαλὴν τὸν περίτριπτον τοῦτον κλέπτειν νόον. καὶ γὰρ ἀπεμάξατο τὴν ἅπασάν μου βίβλον. διὰ τοῦτο πλάττει τὰς τοιαύτας ἐρρεγχελείας καὶ γραιδίων κολοσυρτῶν μυθολογίας, ὥστε χρεὼν σε πρὸς δοκιμασίαν αὐτοῦ ἀφορισμοῦ μετελθεῖν καὶ διὰ συγγραφῆς ἰδίας χειρὸς ἀποδεῖξαι τὸ πρὸς ἐμὲ χρέος αὐτὸν τοῦτον διασαφηνίζων, καὶ τὰ τῆς ἀναβολῆς πρὸς ἐκπλήρωσιν, ἐπὶ πᾶσι δὲ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐμῆς βίβλου σήμερον, καὶ γὰρ δέομαι ταύτης, μάλα νὴ τὴν ἱεράν σου κεφαλὴν, πρὸς τοὔργον ὥπερ αὐτὸς πολλάκις με κατηνάγκασας τέλος ἐπιθῆναι. ὁ δὲ κύριος δώῃ σοι τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα. ἔρρωσο. ἀσπάζομαί σου τὴν δεξίαν, καὶ δέομαί σου συγγνωθί μοι. εἰ γάρ σοι βαρὺ δοκεῖ τοῦ

καθ'

καθ' ἑκάστην ἐνοχλεῖν σου τὰς ἀκοὰς, ἐγὼ τὸν ἄνδρα ἐπιστύρω εἰς τὸ δικαστήριον.

Κυρίῳ Γαβριὴλῳ.

ΘΑυμάζειν μου διὰ τῆς ἐπιστολῆς ἔοικας, ὅτι τὰ κατ' ἐκείνου ὅτ' ἔδεισοι οὐ δηλώσαντι, καὶ μετὰ ταῦτα σαφῆ ποιῆσαι θελήσαντος. ἐγὼ δὲ ὦ θειότατε δέσποτα ἐς τὰ μάλιστα τοῦτ' ἐκεῖνα, ἀλλὰ δεδιικὼς τὸ, σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; καὶ μὴ κρίνετε ἵνα μὴ κριθῆτε, ὅπερ καίμοι νὴ τὸν θεὸν αἴτιον, οὐκ ἐδήλωσα. αὐτὸς δέ μοι συγγνώμην περὶ τούτου πάρεχε, καὶ οὐχ ὡς δοκοῦντα καὶ φθεγγόμενον, ἀλλ' ὡς ἀληθῆ καὶ ὄντα τῷ ὄντι φίλον ὑπολάμβανε. τὸ δὲ βιβλίον καθ' ὅλον τὸν σκιρροφοριῶνα, ἐμοῦ καθ' ἑκάστην ἓν τετράδιον ἢ καὶ πλέον γράφοντος, τὸ τέλος λείψεται, καίπερ ἄχρι τοῦνῦν ἓξ καὶ τετταράκοντα χάρται μοι γεγράφθησαν, μέγιστον καὶ κατὰ στοιχεῖα πάνυ δυσνόητον, ἄλλως δ' ὠφελιμώτατον τῇ ἀληθείᾳ καθέστηκε. σκιρροφοριῶνος ἱσταμένου ἀπὸ παταβίου, σὸς δοῦλος συμεών.

Τῷ σοφωτάτῳ καὶ πανιερωτάτῳ μητροπολίτῃ φιλαδελφίας (1) κυρίῳ γαβριὴλῳ συνέσιος ὁ ἑλληνικὸς ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Δεινὸν ὡς τοὺς σοφοὺς γράφειν, δεινότερον δὲ τὸ μὴ συνεχῶς τοῖς φίλοις ἐπιστέλλειν. οἷάπερ ἀφύκτως ὁ τάλας ἐγὼ πέπονθα τήμερον. τοῦτο μὲν μηδόλως εἰδώς, τοῦτο δὲ μὴ διακομιστοῦ ἐστιν ὁ τετυχηκώς. ἐπεὶ δ' ἂν κατὰ θεοῦ εὐδοκίαν, οἷάπερ φίλου ἀνέκαθεν ἐντυχών, μὴ μόνον καλάμῳ καὶ μέλανι, ἀλλὰ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ γράφων προσαγορεύω κἀσπάζομαι τὴν σὴν λογιότητα. πῶς γὰρ οὔ; ἢ πολλὰ πολλῶν ἔτλη πέρι, καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. τὰ δὲ περὶ ἐμὲ, πάντα καλῶς. ὁ ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς ἄριστος τῶν σπηλαίων, ὃν καὶ συνίστημι τῇ σῇ λογιότητι, κύριος μελοφάνης ἀναγγελεῖ. ἔρρωσο, ἐκ τοῦ μοχολκείου τῆς ἑλλάδος.

(1) Quum *Gabriel Severus* Metropolita Philadelphiae anno 1577. creatus fuerit; omnes Epistolae, quae ei Metropolitae scribuntur ab hoc anno initium sumunt.

Τῷ πανιερωτάτῳ μητροπολίτῃ φιλαδελφίας ἰωάννης ὁ σωζόμενος ὁ κύπριος εὖ πράττειν.

Ἡ σὴ πρὸς ἡμᾶς ἄφιξις, θεῖε μητροπολῖτα, πάντας μὲν, ἐν τοῖς μάλιστα δ' ἐμὲ ἐς ὑπε-

ὑπερβολὴν ὥστε δίψοντα ἤδη ἐκ μακρῦ ξυγγενέθλισοι, καὶ τῶν σῶν καλλίστων μοίρας τινὸς ἀρετῶν ἐμφορεῖσθαι ὅσων δὲ καὶ οἵων τύπων νυνὶ τοῖς πᾶσι καθίσεις θέαζον, ὦ πάντων θεὸς ὑπεραίρει πᾶν ὑπερβολῆς μεῖζον. οἶμαι καὶ τοῦ ξυνδιάγοντας σοι μονονοὺ ἐγχέειν τὴν ψυχὴν τῇ πρὸς σὲ ὁσημέραι περιπτύξει, καὶ προσρήσει, ὕμνους χαριστηρίους τῷ θεῷ ἀποθύοντας καὶ πρὸς αὐτὸν χεῖρας ἱκέτιδας ἄροντας ὑπὲρ τοῦ θείας τῷ ὄντι τυχεῖν τύχης. ἐγὼ δὲ σὺν τουτοισὶ καὶ ἀπὼν ἐπιδημῶ, καὶ φίλξοντι περὶ τὴν ψυχὴν ζωπυρῶ, ἀργῶν ὡς ἔνι διὰ τάχους τῷ ἱερῷ χεῖρε κῦσαι καὶ ἥδυσα ἐς τὸ ἀπὸ τοῦδε συνδιημερεύσειν, εἶθ' οὕτως ἀποβαίη ἐπαίρει δέ με ταῖς ἐλπίσιν, καὶ τὸ τῶν αὐτόθι σοφῶν περὶ τὸ τοὺς ἰδίους παῖδας τὴν ἰθαγενῆ ἀποσβεννυμένην ἤδη, καὶ ἐς λήθην ἀπιοῦσαν ἀναλαβεῖν πρόθυμον, οἵπερ οὐκ ἠνέσχοντο τοῦ τὴν εὐθὺ πατρίδος βαδιεῖν με, καὶ ἀνάγκην ὡς τὰ πολλὰ εἰσέφερον, ἐν τῷ μέρει, ἕκαστος τὸν καθήκοντα μισθὸν ὑπὲρ τοῦ τοιοῦτου ἐκλαμπρον ἔργον μετιέναι καταθέσθαι ὑποσχνούμενος. ἐγὼ δὲ μέχρι τῆς σῆς ἐπιδημήσεως ἀνεβαλλόμην, τὰ νῦν ἢ πᾶν ὅτι συνθήσεις, ὡς δόγμα ψυχῆς εὐφρονούσης καὶ πρὸς τὸ θεῖον τὸ πᾶν ποδηγετούσης νομιεῖται καὶ παρὰ πᾶσιν ἀναγραπτός σοι κείσεται χάρις, κἀμοὶ ἐκτόπως καὶ ἡδονὴν ἔσαι τὸ τοὺς ἕλληνας μᾶλλον ἢ τοὺς ἀλλογενεῖς τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν παιδεύειν. περὶ δὲ τοιαύτης ὑποθέσεως σοι μελήσει τῷ θεῷ

ἑαυ-

ἑαυτὸν ἐπιτρέψαντι, καὶ ἀναθέντι γνώμην καὶ χεῖρα ὑπηρέτην εἰσενεγκεῖν, τέως πολλῶν μαθημάτων θεολογικῶν τε, καὶ φιλοσοφικῶν ἐχόμενος, οὐ δύναμαι μακροτέροις τοῖς πρὸς σὲ χρῆσθαι λόγοις. ἔρρωσο, καὶ ἐρρωμένος διαβιώης μακρῷ χρόνῳ τὴν ἱερωσύνην συγκαταλύσων. ἐκ παταβίου.

ΟΥ'κ ἀπεκόπη σου τὸ βιβλίον ἐμοὶ, πανιερωτάτε πατὲρ καὶ δέσποτα, ἀλλ' εἰς μικρὸν ἐχωρίσθη, καὶ δοκῶ συγγνώμην δοῦναι σου τὸ φιλάνθρωπον τῷ προξένῳ τούτου καὶ φιλαλήθει ἐμοί. ἐπαγγειλάμενος γὰρ ἀνδράσι συγκοινῶσαι τὸ ἕρμαιον. ἐκεῖνα πάντως τὸ διαμαρτεῖν τῶν αἰχίστων, κάμοὶ ἀνθὲς καὶ ἀλλόξιον, δέξαιο γοῦν δὲ μενῶς τὸ βιβλίον, διὰ τοῦ εὐγενοῦς καὶ σοφοῦ ἀλοίζου τοῦ λουλίνου, ἀνδρὸς ἐν τοῖς μάλιστα τῶν φιλούντων, καὶ θερμῶς συμπονοῦντος καὶ συναγονιζομένου τὰ περὶ τὴν ἀρχιερωσύνην σου. ἅμα καὶ τὴν ἐμὴν πρὸς ταύτην διάθεσιν, ἑκάστοτε καθαρὰν καὶ ἀκίβδηλον ἦθην. ἀλλὰ πῶς οἶον; βαθέως ἦθην, μαθὼν ἰθύνεσθαί σου κατασκοπὸν τὴν πανιερώτητος ἐφ' οἷς διετέλει πονοῦσα. τί γὰρ ἄλλον ἐχρῆν προσδοκᾶν, ἢ τοὺς καλοὺς τε κἀγαθοὺς εὖ πράττειν, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἥδεσθαι, καλῶς ἄρα μισθὸς ἡ φροντὶς παρὰ θεῷ πεπαροιμίασθαι. πρὸς δὲ τὸν ἀλητήριον ἀβούρην τί χρὴ καὶ λέγειν, ἢ ὅθ' ὅλως λυπεῖσθαι καὶ πονηρῶς ἔχειν; φανταθεν-

ϖένας φῶς τὸν κοινὸν ἐπίσκοπόντε ϗ κηδαίμονα τὸν πανάγιώτατον δηλαδὴ πατριαρχὴν, συγκοινωνεῖν ἀκοινωνήτοις, καὶ τούτους ἐν τιμαῖς ἔχειν καὶ ἀξιώμασιν; τίσι γὰρ ἡμεῖς τῶν ἄλλων δοίσομεν. εἴπερ οἱ κακῶς καὶ πονηρῶς βιοῦντες, πρὸς ἐκείνου σέφοιντότε ϗ λαμπρῶς περιφέροιντο, ὥστε σύμμικτον ἔχειν με τὴν διάθεσιν, μέχρι χρήματα κομίσασθαι, καθ' ἕκαστον ἱσορῶντα, ἐν οἷς εἴη δ' ἄν τι χρησὸν, ϗ περὶ τὸν κεφαλῆνα, τὸν τοὺς ζακυνθίους ποιμαίνοντα. ἐρρωμένος ϗ ἐν εὐθυμίᾳ βιώης πανιερώτατε μοι πατὲρ καὶ δέσποτα βίῳ παντί. ἀπὸ πατάβιου, μαΐου β'. προσειρήσθωσάν μοι οἱ φίλοι, ὅτε κύριος γεώργιος ὁ μουρμούρης. ϗ κύριος ἀνδρέας ὁ γερμανὸς, ἀσπάζομαι τοὺς ἱερωτάτους ἐφημερίους. δοῦλος τῆς ἀρχιερωσύνης σου.

Ἰωάννης ὁ βοναφεύς.

Τῷ πανιερωτάτῳ μητροπολίτῃ φιλαδελφίας καὶ λογιωτάτῳ κυρίῳ γαβριὴλ τῷ σεβήρῳ νικηφόρος ἱεροδιάκονος ὁ παράσχης εὐπράττειν.

Τῇ προξιμάτῃ μοι, αὐτόθεν ἀφικόμενος ὁ σπουδαιότατος ἀνδρέας, ἀρχιερέων ἄριστε, περὶ οὗ αὐτῷ εἴρηκε βιβλίου πρὸς αὐτὴν πέμψαίσου ἡ λογιότης εἰπεῖν μοι, διηλέχθη. ἴσω τοίνυν ἀκριβῶς αὐτὴ τὰ κατ' αὐτό. διάθεσιν τι-

τινα ἡμεῖς οὐτὴν τυχοῦσαν πρὸς ἀλλήλους (οἷα εἰκὸς τοῖς περὶ λόγους) ἔχοντες, ὅτ' ἀποβεβιωκὼς τῶν φίλων σιγοῦρος καὶ αὐτὸς, πολλάκις ἀλλήλοις (φιλεῖ γὰρ πως παρὰ πολλῶν γίνεσθαι τῶν περὶ λόγους) τῶν ἡμετέρων μετεδίδομεν βιβλίων, τοῦτο δὴ τήμερον καὶ ἡμέτερον τοῖς ἐκείνου, καὶ τἀνάπαλιν τοῖς ἡμετέροις ἐνέσι βιβλίοις, ὥσθ' ἑκάστου ἤδη τὸν παρ' ἐμοῦ τοῦτο λαβεῖν αἰτοῦντα, οἰόντε εἶναι ἔχειν αὐθ' ὅτε βούλοιτο παραχόντα μοι τὸ ἡμέτερον, ταύτῃ μὲν τὰ περὶ τούτου. εἰ δ' αὐτὴ χρεία τῶν ἡμετέρων· μετ' αὐτὰ καὶ τὸ τούτων ἐφόρει (ὅπερ αὐτὸς ἔσθ' ὑπήκοον ἀφιξομένῃ ἐνταῦθ' ὅτι τάχιστα ξὺν θεῷ. ἔτι δὲ τῇ πρώτῃ φθίνοντος τοῦ παρελθόντος ποσειδεῶνος, περὶ τοῦ πόθ' ὡς τὸν οἰκουμενικὸν αὐτὴν γράψειν πιθόμενος τῷ τότ' αὐτόθι τετυχικὼς, ὅταν ἐπὶ κωνσταντίνου πόλιν ἀποπλεύσουσι πλοιάριά τινα τῶν ἀρίστων, ἀνταποκριναμένης αὐτῆς ἀκήκοα, ἅπερ ὡς ὁ αἰδέσιμος ἰωαννίκιος τῇ παρέσῃ ἢ τῇ μετ' αὐτὴν ἑβδομάδι εἰ καιρὸς θεοῦ συναιρομένου ἀποπλεύσουσιν ἀναμφίλεκτα, ὡς ταύτην εἰ θελητὸν ἅμ' ἀποστεῖλαι καὶ τὰ πρὸς τὸν αὐτὸν ἡμέτερα τῶν γραμμάτων γράψαι οἰόντε εἶναι μοι, κατ' ἐπεισόδιον δὲ, καὶ τίνα τὰ παρὰ τοῦ σελυμβρίας πεμφθέντος γράμματος διαλαμβανόμενα· πρὸς τούτοις δ' αὐτὴν ὡς ἐόφιμον τῆς τε σπουδῆς καὶ τῶν θείων ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων γεγενημένην ἐπὶ μακρὰν δωθεῖσθ' ἄξιον τὰ παρά τινων αὐτῇ κατ' ἐμοῦ λεχθέντα σωμύλματα.

ἐρε-

ἐραχελίας μετὰ καὶ βουφωνίας, ἀνδρὸς εἰρήσεται γὰρ τ' ἀληθὲς περί τε τοὺς λόγους καὶ τὰ θεῖα παιδόθεν αὐτόντε καὶ τὰ ἑαυτοῦ καταναλύσαντος, καὶ ἄχρι τοῦ παρόντος οὐ λήξαντος, οὔτε λήξοντος ἐπ' ἂν τοῖς ζῶσιν ἐγκαταλέγησαι, οὔτε μέν τινος ὡς ἐξ ἀρχῆς ἄχρι τοῦ νῦν θεοσεβῶς τῇ περὶ τούτου ἀκριβείας καὶ συνεχεῖ μελέτῃ ἐμυήθη δογμάτων τε καὶ κανόνων καταφρονήσαντος, πάνάπαλιν δὲ ἢ δυνάμεως ἔχει φρονοῦντός τε καὶ οὐκ ὀλίγοις ἀνθ' ὁσημέραι κηρύττοντος. ἵν' ὁ πάσης κακίας δίφθρετὴς καὶ σκανδάλου παντὸς πρόξενος κοσμοκράτορας τοῦ σκότους ἐκποδὼν ἡμῖν γένηται τῆς χάριτος χάριτας ἀντιποιουμένοις. οὐαλέτε καὶ μέγα χαῖρε ἀντιφιλῶν τὰ ἴσα οἷς αὐτὸς ἐπέκεινα τυγχάνεις φιλούμενος ἀνδρῶν, ἄριστε. ἀπὸ παταβίου. ἐλαφηβολιῶνος ά ἐπτῇ δέκα, τοῦ αφοή.

Τῷ πανιερωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ τῆς φιλαδελφίας ἀρχιερεῖ καὶ κυρίῳ ἡμετέρῳ, κωνσταντίνῳ πατρίκιος ὁ τούτου θεράπων, εὖτε πράττειν διαζώντα, καὶ μακαρίως ποτ' ἀπαλλάττειν.

ΜΑτθαίῳ τῷ σοφῷ, χθὲς ἐμοῦ περὶ δείλην ὀψίαν ἐλλάδι τῇ φωνῇ γράψαντος, καὶ τὰ δι' ἠπείρου ἐς βυζάντιον, κἀκ βυζαντίου ἐς χίον πρὸς ἐμοῦ ἀποστελλόμενα συστησαμένου, οὐκ ἄκαιρον ᾠήθην, οὐδὲ τοῦ φιλικοῦ καθήκοντος ἀλλότριον, μὴ καὶ πρὸς σὲ τὸν τῆς ἡμετέρας στοργῆς

γῆς τὰ πρωτεῖα φέροντα ἐπιστεῖλαι, καί τι τῶν συμβάντων ἀνακοινώσασθαι· ἴσθι τοίνυν τὸν τῆς χίου ἀρχαῖον καθηγητὴν, τὸν ὁσιώτατον καὶ σοφώτατον ἰγνάτιον ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης σχεδὸν ἑκατονταέτη συναρπασθέντα καὶ ἐς οὐράνιον χῶρον μεταστάντα, καὶ τὸ παρ' ἐμοῦ τῶν τοῦ πτωχοπροδρόμου ἐπιγραμμάτων βιβλίον ἀποσταλὲν οὐ φθάσαντα ἐγχειρισθῆναι. γράμματα γὰρ οἴκοθεν κομισάμενος τοῦ γαμηλιῶνος μεσοῦντος ἤδη γραφέντα ἔγνων ἐναργῶς πάντα. ἀντιβολῶ δέ σε μετὰ τοσαύτης δεήσεως ὅταν ἐνδῷ καιρὸς ἐς ζάκυνθον ἐπιστεῖλαι τῷ ἐμῷ πολίτῃ ἰγνατίῳ τῷ βεσάρχῃ, εἰ ῥάδιον καὶ ὡς ἀπ' ἐμοῦ προσθεὶς, ἐνετίαζε τὸ ῥηθὲν ἀνταποστεῖλαι βιβλίον, ἵνα μὴ τὴν ἄλλως οὑτωσίπως καὶ δίχα σκέψεως διαπέσῃ δυσαρετότατον ὄν. εἶεν. ἐγὼ δὲ γλίχομαι ὁσημέραι τῆς ἐμῆς ἐνεγκαμένης πυθέσθαι, τὴν σὴν ἀρχιερατικὴν πανιερώτητα προστατεῦσαι καὶ μηκέτι ταῖς τῶν ἁλιέων ψευδομέναις φροντίσιν ἐγκαλινδεῖσθαι. παρὰ σοὶ γὰρ οὐδὲν προπετὲς, οὐδὲ παρακεκινδυνευμένον, ἀλλὰ πάντα πρὸς στάθμην ἀπηκριβωμένα, καὶ τῷ ἀρχιερατικῷ τάγματι ξυνῳδὰ, ὅθεν μοι δοκεῖ τὰ τελευταῖα νῦν, σοῦ ἐς χίον ἀφικνουμένου, ταύτην γραῖαν ἤδη ταῖς ξικυμίαις γεγονεῖαν, ἀναθαλήσειν τε καὶ ἐπανήξειν ἐκ τῶν πάλαι ῥυτιδίων ἡβῶσαν, καὶ πλείστην καρπώσασθαι τὴν ὠφέλειαν. ὅτι ἄλλοι μὲν ἄλλοις χαίρουσι, σοὶ δὲ θεολογία καὶ φιλοσοφία τὸ σπουδαζόμενον, ὥστε καὶ ὑπὸ τῆς ἄγαν μελέτης, οἴ-

οντι

ὄντι κοινὸν πρυτανεῖον, τοῖς ὁποσοῦν ἀρετὴν ἀντιποιουμένοις, ἀνεωχθαισυ τὴν οἰκίαν, ὅπερ πρὸς τὰ τῶν ξένων ἤθη, καὶ τὰς τοῦ βίου πράξεις, καὶ τοῦτο παρὰ τοῖς εὖ φρονοῦσιν, οὐκ ἐλαχίστην ξυμβάλλεται μοῖραν. διὸ ἐμοὶ χρησάμενος συμβούλῳ, τοῖς πᾶσι χαίρειν φράσας ἅπτου τῆς ἐς χίον πορείας, ὄμνυμι δέ σοι τὸν φίλιον κρειττόνως ταύτην τό γε νῦν ἔχον τῶν ὑπερανὸν διοικεῖσθαι, ἄνδρας τε τῶν ἀπ' ἀρχιδῶν ἔχουσαν ἐς ἀρετῆς κάλλος ἀκριβῶς ἐξησκημένους, καὶ σωφροσύνης διαπαντὸς ἐπιμελουμένους. τοσοῦτον δὲ τὰ τῆς πολιτείας σφόδρα καλῶς κεκόσμηται, ὥστε καὶ τὸν μῶμον αὐτὸν εἴπως αὐτῇ δικάστην ἐπιστήσειεν οὐδαμῇ ταύτην μωμήσαιτο, εὖ ἀνδρόντε καὶ εὔνομον οὖσαν, καὶ πάσας κεκτημένην τὰς ἀρετὰς, ὅσας εἴτις εἰπεῖν ἔχει, εἰ μὴ μόνον βραχύν τινα φόρον, καὶ δασμὸν ἐπέτειον, τοῖς ἀσεβέσιν ἐχθροῖς ἀποτελῆ τυγχάνουσαν. καὶ ταῦτα μὲν δὲ ταύτῃ. καθομηρίζων δὲ ἀναμνήσω καὶ τὴν τῶν ταύτης παραδείσων ἀμύθητον ὡραιότητα, παρεμφερῆ τῇ ἐν τῷ τοῦ ἀλκινόου διαγραφείσῃ κήπῳ.

Γίνετο δ' ὑγρὸν ὕδωρ, καὶ δένδρεα ὑψιπέτηλα
Ὄχναι καὶ ῥοιαὶ, καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι
Συκαί τε γλυκεραὶ, καὶ ἐλαῖαι τηλεθόωσαι,
Κλήθρη τ' αἴγειρός τε καὶ εὐώδης κυπάρισσος.
Τάων οὔποτε καρπὸς ἀπόλλυται, οὐδ' ἐπιλείπει.
Χείματος οὐδὲ θέρους ἐπετήσιος, ἀλλ' αἰεὶ αὔρη
Ζεφυρίη πνείουσα, τὰ μὲν φύει, ἄλλα δὲ πέσσει.

οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ ἄμπελοι παμμήκεις, καὶ λίαν ὑψηλαί, παντοδαπῶν δένδρων γένη περιελίττονται ὥστε ἀνακλᾶν πάντας ἐπὶ πολὺ τὸν αὐχένα πρὸς θέαν τῶν κύκλῳ συναιωρουμένων βοτρύων, ὧν οἱ μὲν ὀργῶσιν, οἱ δὲ περκάζουσιν, οἱ δὲ ὄμφακες, οἱ δὲ οἰνάνθαι δοκοῦσι, καὶ πάντα καθ' ὅμηρον τοιαῦτα ἀπηκριβονται, οἷα πᾶς τις ἂν ἰδὼν ἀγασθείη. προσέτι δὲ πηγαὶ χαριέσταται ὕδατος ποτίμου, ψυχικοῦ τε δὴ μάλα καὶ διαγοῦς περιρρέουσαι, κἂν δ' ἐγὼ οὐ πάντα διεξέρχομαι τὰ πλεῖστα παραλέιχων, παρ' ἄλλων πεύσῃ. ἅλις οὖν τούτων ἵνα μὴ καὶ τὰ λεγόμενα δοκεῖ τὸ τῆς ἐπιστολῆς ὑπερβάλλειν μέτρον. ἐγὼ μὲν ἔρρωμαι, σὺ δὲ εὐτύχει καὶ σώζοιο, ποθεινότατε, δυαῖν μὲν καλλίσαιν φιλοσοφίᾳ τε καὶ θεολογίᾳ κοσμούμενος, καὶ τῶν σῶν ἀρετῶν καὶ χαρίτων ἀπολαύων, οὔλε τε καὶ μέγα χαῖρε, θεὸς δέ τοι ὄλβια δοίη. ἐκ παταβίου, μηνὸς μουνιχιῶνος ὀγδόῃ ἐπὶ δεκάδι, τοῦ αφπά ἔτους ἀπὸ τῆς θεογονίας.

ΕΓὼ μέν σε ἅπαξ ἰδὼν ἐν ῥώμῃ, θειότατε καρδιναλέων, εὔνους ἐκ τοτέσοι ὡς ἄλλος τις τῶν σῶν γνωρίμων τυγχάνων διατελῶ καὶ φιλῶ, καὶ μέμνημαι, καὶ ἔρομαι, καὶ ἀκούων ὑγιαίνειν σε χαίρω. καὶ τοῖς φίλοις λόγον ποιοῦμαι τὰ σά, τοῖς τε εἰδόσι, τοῖς τε μὴ

τὸ σύνολον φήμη γὰρ κατ'

διεί-

δυελπίδην, τὸν ἐσθλὸν πανταχοῦ δείκνυ σιγῆς, ὧν οἱ μὲν, ὀλίγα ἄττα λέγειν με φασιν, οἱ δ' οὐκ ὀλίγα τε καὶ θαυμάζουσι, σὲ μὲν καλοῦντες μακάριον, ἐμὲ δὲ εὐδαίμονα, τοιοῦδε φίλου τετυχηκότα (καταϲοφίζομαι γὰρ αὐτοὺς συναριθμεῖσθαι λέγων τοῖς φίλοις σου) εἰ δὲ ἦν ἔλεγον ἐπὶ πυθαγόρου καὶ πλάτωνος, πολλάκις ἂν εἶπον ἐκεῖνοι χαίρειν διονυσίουτε καὶ φαλάριδος, ἐφ' ὧτε συνδιατρίβειν τοιῷδε ἀνδρὶ, πάνθ' ὅσα πᾶσιν οὐδέδοται τἀγαθὰ μονονοὺ κεκτημένῳ, εἰ καὶ φορτικὸς ὁ λόγος ὁμήρου μηδενί ταῦτ' εἶναι συνδραμεῖν ἀποφαινομένῳ. ὅ δή φασι ὅτι νέστωρ πεποίηκεν, οὐχ ὁ τοῦ ἀγαμέμνονος, ἀλλ' ὁσὸς λάσκαρις ὁ ἄλλος πλάτων, καὶ τῶν ἑλλήνων ἐπισημότατος. εἴθε δὲ καὶ αὐτὸς συμπαρείην τῇ τοιαύτῃ ἀκαδημίᾳ συνόμιλος τοιοῖνδε ἀνδροῖν ἢ δαιδάλου τέχναισιν ἢ θεῶν τινος. ἐπειδὴ τὸ νῦν εἶναι τῇ χειροποδάγρᾳ πιέζομαι, ἀλλὰ τί πάθων; ὑπεικτέα μοι τῷ τῆς ἀνάγκης σθένει τῷ ἀδηρίτῳ. ἐπεὶ δ' οὕτως ἔχει τὰ κατ' ἐμὲ, θειότατε καρδηνάλεων, ὄρεξον πρὸς θεοῦ χεῖρα βοηθείας ἐμοί τε ἰδίᾳ καὶ τῷ γένει τῶν ἑλληνῶν κοινῇ. πρὸς τίνα δὲ βοήθειαν ἐπικαλούμεθάσε τὸν φιλελληνικώτατον καὶ τὸν τῶν καρδηνάλεων ἐλευθεριώτατον, ἀναγνοὺς εἴσῃ. τὰ γράμματα πέμπομεν τῷ θειοτάτῳ λασκάρει. γνοὺς γὰρ τὸ ζητούμενον, δὸς ἀπαλλαγὴν τῶν κατεχόντων ἡμᾶς λυπηρῶν. δὸς τῇ ἑλλάδι τὸν ἕλληνα λόγον, ἢ τὴν γλῶτταν αὐτὴν ἀβάρβαρον ἐπὶ σοὶ διαμεί-

 νας

νας ὡς ἐπὶ σοὶ βυληθέντι μόνον, ἔνεςι ταυτὶ διασώζεσθαι, ἡγῦ ταῦτα λέγειν, ὐχ ὅπως ἐμὲ, ἀλλὰ πῶν τὺς ἕλληνας ἐκείνους τῶν παλαιῶν, ἐφ' οἷς τὸ περὶ ὧν τῆς σοφίας οὐκ ἀγνοεῖς ὅσον ἂν καὶ οἷον ἐτύγχανεν, ὅ καὶ πολλοῦ εἴτις πρίαιτο, ἡθύμησας ἂν, αὐτὸς οὐκ ὢν ὁ πριάμενος.

Καὶ τῶν ςοιῶν ἐπισκόπων τῆς τε ἱερᾶς πίτνας, καὶ τῆς χερροννήσου προςατεύουσιν ἐπισκόποις ταυῦν μὴ παραχωρεῖν ἑτέροις τῶν αὐτῶν θρόνων συγχωρῆσαι τοσυνόλον καθὰ δήμοι μανσήλιος καὶ δαμόντες τῷ ἐπισκόπω φθονήσαντε πεποιήκατον.

Haec Epiſtola forte *Arſenii* Monēbaſiae eſt.

ΑΚηκόαμεν ὡς ἐς κρήτην ἐπέμφθη γραφὴ παρὰ τῦ ἄκρυ ἀρχιερέως, αἰτήσει τῆς σῆς μεγίςης αἰδεσιμότητος, μήτε τοὺς λοιπὺς τῶν μαθημάτων ἱερέων ἀπαγορεύυσα προκαιροῦ λαμβάνειν τὸ σιτηρέσιον παρὰ τῶν συμπαθῶς καὶ ταῦτα πρὸς ἡμᾶς γε διακειμένων, καὶ διὰ τῦτο πρὸ τῦ γαμηλιῶνος, οὗ πρὸς τὰ τέλη καταβάλλειν ὀφείλυσι τῇ πατριαρχικῇ τραπέζῃ τὰ ὀφειλόμενα, τῦτο ἡμῖν προδιδόασι μηδὲν ἀηδὲς καὶ πάντα ποιοῦντες τῇ ὑμετέρα παναγιότητι. ταῦτα μαθόντες, ὑπεικτέα ἔδοξεν εἶναι σοῦ τῦ ἡμετέρου δεσπότυ βυλομένου τε καὶ προςάττοντος, οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς, παναγιώτατε δέσποτα, πρὸς θεὸν, πρόας-

ςαξον τοῖς καλοῖς ἐπισκόποις μὴ ἀναβάλλεσθαι ἀποδοῦναι ἡμῖν τὸν μισθόν. εἰώθασι γὰρ οὐκ ἀποτίειν αὐτὸν, πρὶν ἂν ἡμᾶς ἴδωσι πολλάκις τῆς ἡμέρας περὶ τὰς ἐκείνων θύρας γε ἀναςρεφομένους, καὶ πρὶν ἂν γνῶσιν ἠρβύλας τοὔλαττον κατερρωγότας ὀκτώ. ἢ δοκεῖς τὸν μοναχὸν ἱερώνυμον, καὶ ῥόδιον τὸν ἐκεῖνον συνόμιλον ἐπ᾽ ἐφελείᾳ τῇ σῇ, ἀλλ᾽ οὔτῃ ἐκείνων αἰτησαμένους τοιαυτί. ὥς τ᾽ ἀπορῶ μᾶλλον χρημάτων τοῦ πραγματεύεσθαι, ἀλλ᾽ ἡμῖν μὲν εἴτε παρὰ τούτων εἴτε παρ᾽ ἐκείνων ἀπολαμβάνειν αὐτὸν ἐν καιρῷ. ἐπεὶ δὲ καὶ ὑμετέρα παναγιότης ἀκριβῶς εἰδυῖα τὴν ἐκείνων γε αἰχροκερδίαν, δι᾽ ἣν ὀφείλουσι χρυσίνους ὡς ἀκήκοα τῶν τριακοσίων ἐπέκεινα, καὶ μὴ δυνάμενος φέρειν ἐκείνην εἰς τὸ ἑξῆς, συνεχώρησας ἑτέρῳ ἀρχιερεῖ τοῦ πατριαρχικοῦ ἀξιώματος, δήλωσον δικαίῳ τῇ ἐκείνου αἰδεσιμώτητι ὅπερ δὴ θαῤῥῶ καὶ πέπεικας, τὴν συμφωνίαν ἣν ἔχομεν πρὸς ἀλλήλους, οὐκ εἴωθας γὰρ ἄλλως ἢ τὰ ὑπεσχημένα διατηρεῖν τε καὶ διαπράττεσθαι. καὶ πρὸς τούτοις διάθες αὐτὸν, ὥςε πρὸς ἡμᾶς εὔνοιαν, μήτε ἡδίω μήτε ἐπιεικεςέραν τῆς σῆς δεσποτείας ἐνδείξεσθαι.

Ἐκ τῆς πελοποννησίου ἐπιδαύρου ἐς ἐνετίας ἐπανιὼν, ἀναγκαίων πραγμάτων κατεπειγόντων με, βίβλον αὖθις ἥκω κομίζων ἀξιολογωτάτην, καὶ ἀναγκαιοτάτην ἴσως τοῖς μέχρι φιλοσοφίαν σπουδάζουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς πε-

περὶ τὰς μαθητικὰς ἐπιστήμας γεγυμνασμένοις τὰ μάλιστά γε συμβάλλεται, τοσαύταις πραγματείαις βίβλος αὕτη ἐναβρυνομένη σεμνύνεται, ἀλλ' ὁ ταύτης πατὴρ, ἄγνωστος ἡμῖν γε διατελεῖ, τῆς ἐπιγραφῆς ὑπαρχούσης καταπεπατημένης τὸ σύνολον. πλὴν τοσοῦτον ἠδυνήθημεν ἀναγνῶναι, τοῦ γερασηνοῦ. εἰ δὲ γερασηνὸς ἦν ὁ γεννήσας αὐτὴν, νικόμαχός ἐστιν ὁ πυθαγορικὸς, γερασηνὸς γὰρ κἀκεῖνος. ὅς ἄλλα τε πλεῖστα καὶ δὴ καὶ περὶ ἀριθμητικὴν συγγεγραφὼς ἔτυχε διεξοδικώτερον. ἐλπίσας οὖν τὴν βίβλον ἕξειν πολλοὺς ἐραστὰς, εἰ ἐκθείην αὐτὴν τοῖς βουλομένοις κοινὴν, τοῦτο δ' ἂν οὐκ ἄλλως ἐδόκει γενέσθαι, ἢ τοῖς τύποις χρήσασθαι, ἐπιδιορθώσας αὐτὴν ἀκριβῶς, καὶ τὸ σκάζον ἔν τε τόνοις, καὶ ὀρθογραφίαις ἐνερείσας ὡς οἷόν τε ἦν (ἔτυχε γὰρ τὸν τὸ βιβλίον ἐκ ὀρθογραφεμένον) τοῖς τυποῦν ἐπισταμένοις ἐνεχείρισα συστησάμενος. ἥγε δὴ παρ' ἐκείνων ἐπιμελῶς σὺν θεῷ ἐκτετύπωται. πρόκειται τοίνυν τοῖς ἐρασταῖς, ὀλίγου μισθοῦ τὴν χάριν αὐτῆς ἀποδρέπεσθαι. ἐκτίθημι δὲ τὸ βιβλίον εἰς ὄνομα σὸν τοῦ σοφωτάτου γασπάρεως, δηλῶν μὲν προηγουμένως ὡς ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων τὸ δὴ λεγόμενον, πολλὰ περὶ φιλοσοφίαν γε πονησάμενος, καὶ τὰς λοιπὰς ἀκριβωσάμενος ἐπιστήμας ταμεῖον ἀρετῶν γενέσθαι τὴν σαυτοῦ ψυχὴν προητοίμασας, καὶ διὰ πάσης ἐπιστήμης ἐς ἄκρον ἐληλακυῖαν ἀπέδειξας. ἐπεὶ τάδε καὶ πρὸς ἔνδειξιν, ἅμα μὲν, τῶν πρὸς ἐμέσου γενομένων με-

μεγάλων ϰ̀ πολλῶν εὐεργεσιῶν, ᾧ δὲ λέγειν ϰαὶ τῶν γινησομένων ἐσέπειτα ἅμα δὲ ϰ̀ τῆς φιλίας, ἣν ἡμῖν ἀντίςροφος συνέςησε εὔνοια. ϰαὶ εἴγε τηρημένη, ἕως ἂν ἐν ζῶσι διατελοίημεν, ἐφ' ὧτέ σε μὲν ἐμὲ γεροντagωγεῖν ϰαὶ περιέπειν· ἐμὲ δὲ τὰ σὰ γεραίρειν ϰαὶ ἐϰθειάζεσθαι.

Insequens Epistola *Arsenii* Archiepiscopi Monembasiae fortassis fuerit, scripta quidem sub *Clemente* VII. cuidam viro praeclaro Romae tunc versanti, & quidem Graeco. Vereor ne *Antonio Eparcho* scripta sit.

Μεγίςη τῷ ὄντι ϰ̀ ἀξιάγαςος ϰ̀ ἐπαίνε παρὰ πάντων ἡ περὶ τὸ ἡμέτερον γένος ϰηδεμονία παρὰ τῆς σῆς μεγαλοπρεπείας ϰαὶ λογιότητος, ϰ̀ ταύτην μὲν ϰαὶ ἐξ ἄλλων ἴδοι τις ἄν, μάλιςα δὲ ἐξ ὧν τὸν διδασϰαλιϰὸν λόγον ποιϰίλον ϰαὶ πολυανθῆ τῦτον ποιεῖς. ὁρῶν γὰρ τὰς τῶν ἑλλήνων λόγυς τὰ λοίσθια πνέοντας...... δέπω ϰ̀ τήμερον (ϰαλῶς ποιῶν) ἐϰείνοις πάνυ συνάρασθαι ϰαὶ τὖτο σε πρὸς τὸ γένος τῆς ἄϰρας σύμβολον χέσεως. ἀλλὰ σὺ μὲν τοιοῦτος. ἐγὼ δὲ, ϰ̀ διὰ τὸ τῆς ἐϰείνε βελτιώσεως ϰαὶ τῆς πρὸς τὰ ϰαλὰ ἐπιδώσεως ἐπιμελῶς τε ϰαὶ ἐμπονῶς με ϰήδεσθαι, τοῖς σοῖς ἴχνεσιν ὅ

ση δύναμις ἐπακολουθοῦντα, προσηκὼν εἰμὶ παρὰ τῆς σῆς λογιότητος ὑπακούεσθαι, καὶ ταῦτ᾽ ἐπειδὴ καὶ τὴν βυσσοδομουμένην ἐνδοθέν μοι ἐπικουρίαν πρὸς τὴν τῶν λόγων ἐπίδοσιν προσενεγκεῖν, εἰς προὔττον ἐκεῖνα δεῖν, ὅπως ἂν δυνασταίης μᾶλλον πρὸς τὴν ἐκείνων ἀντίληψιν. τοιγὰρ ἄμφω τὰ χρέη γενναίως ἀποτινῦντες, ἐγὼ μὲν τοῦ μνημονεύειν καὶ ἀναμιμνήσκειν, σὺ δὲ τοῦ πράττειν μηδόπωστιοῦν τὸ σύνολον λήξωμεν, ἐπὶ λέοντος τοῦ ἄκρου ἀρχιερέως αἴτιος ἐγένου τοῖς τῶν ἑλλήνων βουλομένοις μὲν, μὴ δυναμένοις δὲ, τῇ πενίᾳ, τῆς περὶ τοὺς ἑλληνικοὺς λόγους σπουδῆς, πείσας τὸν ἀρχιποίμενα γυμνάσιον ἐνεργεῖν ἑλληνικὸν ἀναδεῖξαι δυοκαίδεκα μειρακίων ἑλληνικῶν, ὅ δὴ καὶ ἀνέδειξαι σὺ καταβαλλόντος τὰ σπέρματα, ὁ δὲ τὰ σπέρματα καταβαλὼν ὡς ὁ καλὸς... ῥήτωρ οὗτος τῶν φύντων αἴτιος. μέχρι μὲν οὖν ἐκεῖνος διετέλει τοῖς ζῶσι συναριθμούμενος, καὶ αὐτὸς παρὼν ἐτύγχανες ὁ τὰ καλὰ σπέρματα τοῖς ἐκείνου ὑποσπείρων ὠσίν, ἐπίδοσις οὐ μετρία τῷ γυμνασίῳ ἐγίγνετο. ἀποιχομένου δ᾽ ἐκείνου, φεῦ κακοδαιμονίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ, συναπέσβη καὶ τὸ γυμνάσιον. ἀλλ᾽ ὦ θειότατε, ὑπερίσασο καὶ αὖθις τοῦ γένους. ἐν σοὶ γὰρ μόνῳ τὸ τῶν ἑλλήνων γένος ἐξήρτηται. θέλησον καὶ εἶναι κἂν τῇ ἑλλάδι τοὺς λόγους ἀνθῆσαι, ὁ τῶν λόγων γε πρύτανις, ἤδη απομαρανθέντας, μᾶλλον δὲ καταξηρανθέντας τὸ σύνολον, ἔργον τέλεσον καὶ τανῦν τιμιόντε καὶ εὐπρεπὲς ἐμοίτε ἰδίᾳ καὶ παντὶ τῷ γένει κοινῶς

χρη-

χρησιμώτατον. εἰ γὰρ κλήμης ὁ ἄκρος ἀρχιερεὺς ἐπιβεβαιώσειε τὰ παρὰ τοῦ ἀρχιποιμένος λέοντος ὑποσχεθέντα μοι καὶ συγχωρηθέντα, ἕξομεν πάλιν αὖθις εὐεργεσίαν, οὐκ ἐλάττω τῆς προτέρης ἐκείνης, ἧς διὰ τῆς σῆς μεγαλοπρεπείας ἐτύχομεν. ἵνα δ' ἐγὼ τὴν εὐεργεσίαν ἐκείνου τοῦ φιλέλληνος λέοντος καὶ καλοῦ ἀρχιποίμενος, πέμπεταί σοι τὸ ἱερὸν τῆς ἱερᾶς ἐκείνου γραφῆς, ἣν ἐπιδείξας τῷ ἄκρῳ ἀρχιερεῖ καὶ γονυπετήσας ὡς ἀπὸ τοῦ γένους παντὸς αἴτησον ἐπικυρωθῆναι, καὶ παρὰ τῆς αὐτοῦ παναγιότητος τὰ δόξαντα τῷ φιλτάτῳ αὐτοῦ ἀρχιποίμενι, καὶ διαμένειν ἀμετακίνητα, καὶ μὴ ἀποπέμψαι ἐξίτηλα πρὸς θεοῦ. ἄγε τοίνυν ἀσμένως καὶ προθυμῶς βοήθησον, διὰ σοῦ γὰρ τὰ τῶν ἑλλήνων ἔνεστιν ἀναθῆλαι. σοῦ γὰρ τῶν πραγμάτων ἐρρωμένως συναραμένου καὶ αὖθις βεβαίου τοὺς λόγους, ὁ πρύτανις τῶν λόγων. σοῦ γὰρ ἀντὶ τῆς συμμαχίας μετὰ θεὸν, τοξεύσομέν τε ἐς οὐρανὸν, καὶ ἐς τετρημένον πίθον ἀντλήσομεν, ὃ μὴ γένοιτο χερσὶ παντάναξ.

Ἱερόθεος μητροπολίτης μονεμβασίας τῷ φιλαδελφείας ἀρχιερεῖ κυρίῳ γαβριὴλ τῷ σεβήρῳ.

Θαλάσσαις ἐπαίνων ἡμᾶς κατεπόντισας, θεοῦ θεράπων θαυμάσιε, καὶ τῶν αὐτοῦ θείων τελετῶν μύστα καὶ μυσταγωγὲ, καὶ ποταμοῖς ἐγκωμίων κατέδυσας ἐν ἁγίῳ πνεύμα-

τι

τι, ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτοῦργε. ἀνθρώπους παιδόθεν ὡς εἰπεῖν ἀκρατοῦ μετασχηκότος τοῦ χείρονος. καὶ στοιχείου τοῦ κατωτάτου τοῖς χηραμοῖς ἀεὶ ἐμμένοντας. ἅτε τὰ καθαίροντα φύσιν πνεύματος τοῦ φανταστικοῦ, αἴσθησιν οὖσαν αἰσθήσεων; δι' οὗ δεξιᾷ τοῦ θεοῦ χρηματίζομεν, ἔργα μὴ ἀγωνισάμενοι, καὶ ἀπελέμενοι φυλάττειν ὑποχεθέντες συντηροῦντα τὸ ἀκριβὲς τῆς εἰκόνος περ ὡσάμοι. ἀλλὰ μέχρι μὲν τῆς τοσαύτης ἐπιρροῆς ἀντέχειν ἐνόμιζον, καὶ διανοίξεσθαι κατ' ὀδυσσέα ἢ λέανδρον κυλινδέμενος εἰς γῆν ἐξενεύσασθαι ἤλπιζον, ἐμοὶ δ' ἂν ἄλλα τοῖς ἐλπιζομένοις καὶ χείρωνα τῶν πρωτέρον συνέβη τὰ ὕστερον. τὸ γὰρ ὕφος καταλέξιν ἀναγινώσκοντι, ἐῤῥάγησαν αἱ τῆς ἀβύσσου πηγαὶ καὶ οἱ καταράκται τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τὸ λόγιον ἠνεῴχθησαν, ὅτι ποσειδῶν ἐφ' ἅρματος παροχέμενος τὴν ἀμφιξίτην νηρηΐδας τε καὶ ξίπωνας ἔχων, οὐ χειμῶνας, καὶ ζάλας καὶ ξικυμίας, ἀλλὰ πεντακυμίας καὶ δεκακυμίας διήγηρε, καὶ πρὸς πέξας ὑφαλεῖς καὶ σκοπέλους ἀποκρήμνους ἠπείγετο περιῤῥῆξαι, μόλις δ' ἐκ τῆς τοσαύτης ἀναδὺς θαλάσσης παραδόξως γαλήνης με περιδραξαμένης, ἐφ' ἁπαλήν τινα ἠϊόνα κατήχθην, ἄσματος πλῆρες τὸ στόμα, καὶ τὸν νοῦν φρενίτιδος ἔχων παράφορον, ὡς οὐκ ὄφελον, ταῦτα με ἡ τῶν σῶν παρ' ἀξίαν ἐπαίνων ὑπερύψωσις παθεῖν ἠνάγκασε, δέσποτα ἅγιε. τούτοις καὶ τούτων ἐπέκεινα ἡ μελισταγὴς καὶ θαύματος ἀξία ἐπιστολή σου περιπεσεῖν ἐβιώσα-

σατο. τίς γὰρ ἐγὼ καὶ τίς ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου, ὥστε πόλιν τοσαύτην δι' ἐμὲ τὰ μέγιστα εὐδαιμονίζειν, καὶ σωρὸν ἀγαθῶν πλουτεῖν ὡς γράφεις, κἂν τὴν κατὰ κανόνας καὶ νόμους κυβέρνησιν προβάλλῃ, τὸ τῶν πολλῶν ἀνύπαρκτον ἐνεπιδείξῃ τοῦ μέρους σοφιστικῶς συστῆσαι βουλόμενος. ἐμὲ δ' αὐτῆς μάλιστα μέγα τὸ κλέος ἀράμενον καὶ ἀείμνηστον πόλεως τοσαύτης προστατεύειν λαχόντα Θεοῦ κρίμασιν ἀῤῥήτοις ἣν βασιλεῖς ἠρετήσαντο οἰκεῖν ἐν αὐτῇ. καὶ δωρεὰς μεγαλοπρεπεῖς χρυσοβούλλῳ λόγ. ἐθεάσισαν, προκαθημένην μὲν εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι πάσης πελοποννήσου. τοὺς δὲ λαχόντας, πανογιωτάτους εὐφημίζεσθαι καὶ προεδρεύειν τῶν ἄλλων ἐν ταῖς κατὰ καιρὸν συνελεύσεσιν, εὐκαιρίαν θέσεως, ἐρυμνότητος ἀσφάλειαν, οἰκητόρων πλῆθος πολύολβον, εὐγένειαν, πολιτείαν, τεχνῶν ἀσκήσεις, πασῶν πάντας εὐρόντας τὰ παρακινοῦντα, εὐανδρίαν τε καὶ εὐφυίαν, καὶ μάλιστα τὸ κάλλιστον πάντων, τήν τε πρὸς Θεὸν πίστιν ποιμένος τε καὶ ποιμνίου, καὶ εἰς τοὺς ἐκείνους ἐνεργοῦντε καὶ ἄτρεπτον παντάπασιν εὔνοιαν, ὡς ἐν πολλοῖς τῶν προλαβόντων χρόνων ἔργοις τὴν πεῖραν ἐπεδείξατο, καὶ τὸ πιστὸν καθάπαξ ἄσειστον ἐγγυήσατο τούτοις. οὐ πρόπαλαι δὲ μόνον ὅτε τὸ σέβας κατ' οὐδὲν ἐλλειπὲς εἶχε τῆς δόλου ὡς αἵμηρα τὴν κλῆσιν ἐσχηκέναι ταῖς ἐνδελεχέσι θυσίαις τῶν ζώων θυομένων τῷ ἀσκληπιῷ. οὐθ' ὅτε ταῖς ἀριστείαις τοῦ περιφανεστέραν ταύτην καὶ περίδοξον τείχεσί τε καὶ

βα-

βάρεσι τελέσαντος ἐπὶ ταύρου ἐκαλλύνετο, γεναίως καὶ πρὸς πάντας θαυμαστῶς τοὺς οἰκήτορας ἔθρεψεν ἀλλὰ μέχρι καὶ νῦν εἰ καὶ ζυγὸν δουλείας φοβοῦ ὑπῆλθεν, οὐ λήγει ἄνδρας τοῖς ἀρίστοις διὰ μνήμην ὄντας, καὶ πρὸς φιλοσοφίαν ἐξ οἰκείας ὁρμῆς καὶ ἐμφύτου ἔρωτος κεκινημένους ἐκφύειν. καὶ δεῖγμα τῶν λόγων ἀναμφίλεκτον ἡ κατὰ πάντα σὴ αἰδεσιμότης, ὅτε βαθύνους χωνιάτης νικόλαος, καὶ ὁ ἀγχίνους κόμης ὁ μαμωνᾶς, οἳ ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ὑπερειδόντες πάντων ἐν τῷ βίῳ τερπνῶν, σωφρόνως τε καὶ εὐσεβῶς καὶ ἀνεπιλήπτως πολιτευόμενοι διατηλεῖτε πρός τε φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἄλλην τῶν μαθημάτων σπουδὴν ὀξύτι φύσεως, δηλοὶ ἐν πυρὶ κατὰ τὸ παροιμιῶδες εὑρεθέντες εἰς ἄκρον κατὰ τὸν νῦν καιρὸν ἐφθάσετε παιδείας, ἀσφαλῆ τούτοις τὴν κρηπῖδα ἐνθέντες ὑπ' ὀρόφῳ τῶν μαθημάτων πρὸς θεὸν ἀνελθεῖν καθ' ἑκάστην ἐρείζετε, εὐδαιμονίαν τὴν ἐσχάτην μόνον καὶ ἐραστὸν ἔρωτα τοῦτον εἰδότες ὑπὲρ ὧν σοὶ μὲν κατὰ παῦλον ὡς καλῶς προϊσαμένῳ τῆς τοῦ χριστοῦ ποίμνης διπλὴν τὴν τιμὴν χρεωστοῦμεν, καὶ περισσοτέραν ὡς ἐν λόγῳ κοπιῶντι καὶ διδασκαλίᾳ, τοῖς δὲ τιμὴν τὴν προσήκουσαν καὶ βαθμὸν τὸν πρέποντα ἐν καιρῷ ἀποδοῦναι τῷ οἰκείῳ, καὶ θεοῦ δέεσθαι τοῦ τὰ τέλη τῶν ὑψηλοτέρων συνάπτοντος ταῖς ἀρχαῖς τῶν ταπεινοτέρων κατὰ τὸν θεῖον διονύσιον, καὶ ἀναβάσεις διατιθεμένου ἐν καρδίαις ἰσχὺν ἐπιδοῦναι πέρας αὐτοὺς ἐπιθέσθαι τῆς ἐπαινουμένης ἀρχῆς, ὁλικῶς τε

ἐνω-

ἑνωθῆναι κατὰ μέθεξιν τῷ στεφοδότῃ, οὐκ ἄρα τὴν πόλιν ἐγὼ, ἀλλὰ τὸ ἀνάπαλιν εὐδαιμονίζειν, τὰ γὰρ αἰσθητὰ κινοῦσι τὴν αἴσθησιν, καὶ τὰ φαντάσματα τὴν δύναμιν νῦν, ὡς ὁ φιλόσοφος ἐν τῷ γ´ περὶ ψυχῆς ἀποφαίνεται. εὐγέ σοι τοίνυν, καὶ χάρις σοι τῆς πρὸς ἡμᾶς τοσαύτης διαθέσεως, ἀρχιερέων ἐλλογιμώτατε. ἐθιθεῖσα γὰρ ἐκ βρέφους ἡ εὐμαθὴς καὶ ἀπλήστου ψυχὴ πρὸς πᾶσαν ἰδέαν ἀρετῆς, ὡς οἱ παρ᾽ ἡμῖν μεγαλοφυῶς εὐδοκιμήσαντες παῖδες θεόσοφοι, οἳ τοὺς κύνας εὐλογημένους ἐκάλουν. καὶ τὸ τῶν ἀκκιζομένων πορνῶν κάλλος καὶ μύρων ἀποζουσῶν ἐπὶ ψυχικὴν ἀρετὴν λαμβάνειν τοὺς ἀποταττομένους ἐδίδασκον, ἐξ ἔθους δὲ καθ᾽ ἕξιν τῷ ἐπιπόνῳ τὸ καλὸν κτησαμένη, πάντας καλοὺς, πάντας ἁγίους εἶναι ὑπολαμβάνει. εἴωθε γὰρ πᾶς τις ἐκ τῶν οἰκεί φαντάζεσθαι τὰ ἀλλότρια, τὴν ἡμῶν οὐθενότητα, πρὸς θεὸν εὐσέβειαν, πρὸς ἀρετὰς πάσας ἐπιστημότητα. παιδείας πηγὰς ἐν στόματι ὠφελούσας τοὺς ἀκούοντας διὰ πρυσίου κεκτῆσθαι γράφων ἐπιστέλλεις, πάντων ἀμοίρους ὄντας, πρὸς δὲ καὶ κατεστίκτους κηλῖσι τὸν καθ᾽ ἑκάστην ἀτοπημάτων. ὁ θεὸς σου τοίνυν τὴν ἱερὰν κεφαλὴν στεφάνοις τοσούτοις ἐν τῇ ἀποθέσει τοῦ πολυπόνου σώματος ἀναδήσειεν, ἐν γήρᾳ πίονί τε τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ βίου χαρίσαιτο, περιόντι δὲ πλουσίως αὐτοῦ ταῖς δωρεαῖς ἔξωθέν τε καὶ ἔσωθεν κατακοσμήσειεν, ἀνθ᾽ ὧν εἰς ἡμᾶς ἐνέδειξας ἀγαθῶν. οὐ δὲ γὰρ τῆς ἡμετέρας ἀξίας ἀνταποδοῦναι τὰς ἀμοι-

μοιβὰς τῶν τοσούτων εὐεργεσιῶν. ἢ δέος δ' ἔτι δικαιολογισαίμην, μὴ ὀλιγωρίαν τὴν μακράν μου σιωπὴν ὑπολάβῃς φίλτατε, ἢ λήθην τῆς ἀδόλου καὶ καθαρᾶς σου φιλίας. σὺ γὰρ πρωϊνὸν ἐνθύμημα, σὺ καὶ δειλινὸν ἐντρύφημα, ἀλλ' ὁ τῆς μακρηγορίας αἴτιος μπτατέστος καὶ οἱ κατ' αὐτὸν λῃστρικῶς καὶ οὐ διὰ τῆς θύρας εἰσερχόμενοι λύκοι ὕβρεις ἀτιμίας, ζημίας, καὶ χολὴν μὴ κεκτῆσθαι τοῖς φίλοις ἀντιγράφειν προὐξένησαν. πάντα θεσμὸν ἐκκλησιαστικὸν, πᾶσαν εὐταξίαν ἐκκλησίας χριστιανικῆς ἐκ βάθους ἀναστρέψαντες, ὁμόφρονάς τε καὶ σύμφρονας, τοὺς μὲν φόβῳ τῶν κρατούντων, τοὺς δὲ διαφθορᾷ χρημάτων, ἄλλους δὲ ἐλπίδι μείζονος βαθμοῦ καὶ κέρδους φενακίσαντες ὑπηγάγοντι πάντας τοὺς γενικοὺς ἀρχιερεῖς. ἐγὼ δὲ ἀσυνετοῦντας ὁρῶν ἐξεπληττόμην ὅτι θεῷ δικαιωμάτων ἐπελήθοντο χαλάσαντες ἀπὸ τῶν τρίβων αὐτοῦ. κανόνας καὶ νόμους καὶ τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης φρικτὸν χρῆμα, παικτὰ γεγονότα, μὴ ἀνεχόμενος ἐλάλουν, ἐστηλίτευον τὸ ἀτοπώτατον καὶ ἀσεβὲς τοῦ ἐγχειρήματος. οἱ δὲ πρὸς τὸ κακουργεῖν προχειρότατοι τὴν τοῦ ὀνείδους μὴ φέροντες ἀλήθειαν, εὐάμορφον δραξάμενοι ἐγκλημάτων βασιλεῖ καὶ τοῖς αὐτοῦ προστάγμασιν αὐθήσασθαι μικροῦ δεῖν καὶ κατέλυσαν ἡμᾶς, καὶ εἰς ἑρέτας ἐγκατέμιξαν, εἰ μὴ θεὸς διὰ τοῦ λαοῦ τὰ αὐτῶν βουλεύματα ἐματαίωσεν. ἀδείας δὲ νῦν μόλις καὶ εἰρήνης μερικῆς ἀπολαύσας τῆς διετοῦς ἀποδημίας ἐπιστέλλω σοι ταύτην τὴν βαττα-

ει-

ειχὴν ἐπισολὴν, ψυχροτέραν μὲν τῆς κασπιακῆς χιόνος, καὶ τοῦ κελτικοῦ κρυστάλλου ταῖς λέξεσι, θερμοτέραν δὲ τῆς πυλάδου καὶ ζωπίρου φίας τῇ προαιρέσει. εἰ δὲ καὶ αὐχμὸν νιὸς ἐν τοσαύτῃ ἐπομβρίᾳ λέξεων ἔχει, ἡ ἔμφυτος καὶ πολυμαθεστάτη σου ἀγχίνοια τὸ κεχηνὸς καὶ πίπτον τοῦ μέτρου τῷ τῆς φιλίας σαθμῷ ἀναπληρωσάτω. ἔῤῥωσο ἐν μέσῳ πολλῶν ἀρχιερατικὴ σηνεσις, καὶ ἡμῶν ἐν ταῖς πρὸς θεὸν εὐχαῖς σου μέμνησο. ὁ ἐν ἀρχιερεῦσι ἐλάχιςος καὶ σὸς κατὰ πάντα, ἱερόθεος ὁ μονεμβασίας τῆς σῆς πατρίδος, ἀπὸ καλαμάτης, ἐπιςέλλω σοι μίαν ζωὴν μνήμης ἀγαταιχάρεις.

Ἀνωνύμου, ἢ τοῦ ἡμετέρου δεσπότου γαβριὴλ τοῦ φιλαδελφίας.

Ἄρτίως μοι ὁ λογοθέτης προσελθὼν εἴρηκεν, ὡς διὰ φροντίδος ἔχει πρὸς ἡμεῖς ἀφικέσθαι. ὑπερφρονεῖ γὰρ θαλάσσης, καὶ ὁδοῦ μακρᾶς, καὶ τῆς ποθεινῆς ἕνεκα πατρίδος. ἀσπάζομαι γοῦν καὶ αὖθις τὴν σὴν θεσπεσίαν κεφαλὴν, καὶ ἀποσέλλομαί σοι ἐγχειρίδιον τι ἡμέτερον περὶ τῶν μυςηρίων, μικρὸν μὲν πώποτι καὶ εὐτελὲς καρπὸν δὲ φέρον θεῖον, καὶ τοῖς εἰς ἔπειτα κλέος προξενήσει ἀναμφιβόλως σωτήριον.

Κυρίῳ Γαβριήλῳ Συμεὼν εὖ πράττειν.

ΕΓὼ μὲν καὶ νῦν ἀκριβῶς εἰδώς εἰμι, ὅτι κατὰ τὸ ἀριστοφάνειον ἐκεῖνο λόγιον πέπονθα. ὅπερ παλαίποτε, εὐριπίδῃ καὶ δικαιοπόλει προσαιτοῦντι ἐπέβη γενέσθαι. αὐτὸς δ' ὥσπερ ὁ εὐριπίδης σαφῶς οἶδα, τὸ μενοῦν πείσῃ τοῖς ὑπ' ἐμοῦ ἐς ἀεὶ ἐνοχλούμενος, ἀλλ' ὡς χρυσομύσης, καὶ τοῖς εὐαγγελικοῖς δόγμασιν ἑπόμενος κατ' ἀκρίβειαν, ἐθὲ τὸ ὑπ' ἐμοῦ σοι φερόμενον ὀχληρὸν ὑπολήψει, καὶ τοῦτο ὡς τὰ πολλὰ τῆς σῆς χρηστότητος τεκμήριον, περὶ οὗ σοι πρὸ ὀλίγου ὁ κύριος ἐμμανουῆλος γέγραφε ὁ ἐμὸς λόγος ἀνδρῶν ἄριστε, ὅπερ εἰ βούλειο τὸν κύριον ἰωνᾶν ἤπερ τῶν φίλων ἕτερον μετὰ τοῦ γράμματος, πρὸς τὸν ἐν ἄρχουσι ῥαβέννα, ἀποσταλθῆναί σοι, καὶ ἐξ ἐκείνου, ὡς ἔθος, τἀργυρία λήψεται. αὐτὸς δέ μοι καὶ ταῦτα ἐν μεγίστῃ χρείᾳ ἀποστελοῖς, καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων οὔ ποτε λήθης γενήσεταί σου ἕνεκα ἄξιον. πρός τούτοις καὶ ταυτασὶ τὰς ἐπιστολὰς τῷ ἀκαρνάνι ἐκείνῳ, ὡς προείπομεν παρέξειας, ὃν ἱκετεύω τὴν ταχίστην ταύτας ἀποστείλλεσθαι. ἔρρωσο γαμηλιῶνος ἕκτῃ ἐπιδέκα ἱσαμένου. ἐκ παταβίου.

ΟΥ' μετρίως ἤθην, πανιερωτάτε δέσποτα, τὴν σὴν ἐνετίαζε ποθεινοτάτην ἡμῖν τε ἀκηκοὼς ἄφιξιν. ὅσων γὰρ λυπῶν αἴτιος ἡ σὴ ἀφ' ἡμῶν

ἡμῶν ἀποδημία ἐγένετο, τοσούτων ἐξ ἀμοιβᾶς εὐφροσύνων ἡ πρὸς ἡμᾶς σου ἐπιδημία κατέστη, εἰκότως μάλλα. συναυξηθείσης γὰρ πῶς ἥδεμου, καὶ συντακείσης τῆς ψυχῆς τῷ λαμπρῷ κάλλει τῆς σῆς μεγαλονοίας τε καὶ καλοκαγαθίας, εἶτα τοσοῦτον ἀποληφθείσης χρόνον, πονήρως διεκείμην, καὶ τὴν πολυχρόνιον ταύτης ἀπουσίαν φέρειν οὐκ ἐδυνάμην, μέχρι καὶ τῆς προξιτα, ἐν ᾗ τὴν σὴν εὐαγγελισθεὶς ἐπάνοδον, ὥσπερ ἀπὸ μηχανῆς ἐξαίφνης λήθημοι τοῦ πάθους ἐγένετο, γλιχόμενος δὲ ὡς ὑμᾶς ἀφίξασθαι, καὶ μηδεμιᾶς τό γε νῦν ἔχον οὔσης μοι τὸ παράπαν σχολῆς, διὰ καλάμου καὶ χάρτης τὴν σὴν θείαν κεφαλὴν δουλικῶς προσειπεῖν ἔγνωκα. οἶμαί γε μὲν οὐ μετ' οὐ πολὺ ἐπανήξειν ἐνετίαζε, ἵνα καὶ τὴν σὴν ἀσπάσωμαι δεξιὰν, καὶ τὸν ἀγχειρίζοντάσοι τοῦτὶ τοὐμὸν γραμμάτιον πρὸ τῆς αὐτοῦ ἐπισκέψωμαι ἀποδημίας, ὅν περ τῇ σῇ πανιερώτητι συνίστημι καὶ τοῦτ' ἀξιῶ ἵν' ἀντεμοῦ ὡς ἐμοὶ τούτῳ προσφέρῃ θείῳ ἐμῷ ὄντι καὶ καθ' ἡμᾶς προσήκοντι. τέως τοίνυν εὐτύχει καὶ εἰ τούτων τῇδε χρήζεις ὧν ἱκανός εἰμι ὑπουργῆσαίσοι, μὴ γράφε παρακαλῶν, ἀλλ' ἀπαιτῶν χάριν. ὀφείλω γάρ. προσειρείσθωσαν πάντες οἱ παράσοι. ἐρρωμένως μοι καὶ εὐαγῶς διαβιώης ἡμέτερε κύριε, ἐκ παταβίου, τοῦ ͵αφπβ´ ἔτους, σκιρροφοριῶνος ϛ´ ἱσαμένου.

Τῷ πανιερωτάτῳ καὶ πανσοφωτάτῳ μητροπολίτῃ φιλαδελφίας κυρίῳ γαβριὴλ ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης χίου ἱππόλυτος ἐν χριστῷ χαίρειν καὶ ἐν πᾶσι εὐτυχεῖν.

ΑΙ' τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀντιλήψεις, δένδρεσι ἐοίκασιν ἱσταμένοις ἐν τῇ ὁδῷ καὶ καρποὺς ἔχουσιν, ὥσπερ γὰρ ἐκείνοις ἐστὶ, καὶ πρὸς πελ' ἀνακωλύτως καὶ ψυχέσθαι ὑφ' αὐτοῖς ἐν ὥρᾳ μεσιμβρίας, καὶ καρπὸν δρέπεσθαι, οὕτω πρόκεινται καὶ αἱ τῶν δυναμένων καὶ ἀγαθῶν εὐποιίαι τοῖς θέλουσιν, εἰς κοινὴν ἀπόλαυσιν τῷ τοι γε καὶ ἡμεῖς εἰδότες τὴν σὴν ἐν θεῷ πανιεροπρεπεστάτην προαίρεσιν. ἀξιώσας ὁ παρὼν (ἢ οἶδας τοὺς παρόντας) κύριος ἰωάννης παππαδόπουλος, υἱὸς τοῦ ποτε ἐκείνου παπᾶ κυρίου κοδομήνου, μετὰ τοῦ ὑμετέρου καὶ ἡμετέρου ἐν ἱερεῦσι τιμιωτάτου κυρίου ἀντωνίου ναθαναήλου ἀξιῶσαι τὴν σὴν τελειότητα, εἰ μὴ ἀπαξιώσῃς δοῦναι χεῖρα βοηθείας αὐτοῖς ἐν τοῖς αὐτόθι ἐν οἷς χρήζωσι μετὰ δικαιοσύνης καὶ αὐτοῖς κατ' ἀμφοτέρων συνοίσονται, καὶ τὸ πᾶν εἰπεῖν, ὡς ἂν θεὸς ὁδηγοίησε, καὶ τὸ παρ' αὐτοῦ σοι δωρηθὲν, καὶ ταμιευθὲν, τοιούτων ἕνεκεν (ἀμαλθείας κέρας πηδάλιον γνώσεων) ἰθύναι ἐν καιρῷ δηλαδὴ τῷ προσήκοντι. ἐῤῥώσομεν ἐῤῥωμένου ἐν κυρίῳ ἐῤῥωμένος δεσμὸς ἀλληλένδετος. βάσκανοι καὶ λῆροι μὴ τὴν σὴν παρακρουέσθωσαν φρόνησιν, ἡμεῖς γὰρ σοι οἰκέται ἱκέσιοί ἐσμεν (ὡς καὶ πάντες οἱ κατὰ θεοῦ φιλίας οἴδασι. καὶ διὰ ζώσης φωνῆς προεί-

πω-

πομὴν) ἐφ' ὅρῳ ζωῆς ἡμῶν. σύγγνωθι πρὸς βίον γράφοντι.

Τῷ πανιερωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἐν ἀρχιερεῦσι κυρίῳ γαβριὴλ τῷ φιλαδελφίας ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κοσμίως πάνυ καὶ αἰδεσίμως ἐγχειρισθείη.

Πανιερώτατε, καὶ σοφώτατέ μοι φιλαδελφίας δέσποτα.

Οἷς ἑλληνικοῖς ἐνατενίζειν με γράμμασι, τὰ τῆς θείας σου ψυχῆς ἐφευρήματα πειρούξ ἥνει τυμία μοι κεφαλὴ, πρὸς σύνθεσιν λόγων διεγείροντα καὶ τὸν ἄκοντα, ἤδητε τοῦ χρονίου ὕπνου ὡς ἀληθῶς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποσείοντα φαίνεται, πρὸς ἐπίγνωσιν τῶν ἐσφαλμένων βεβαρημένους αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἀμαθίας ἐπιστρεφόμενα. τί γὰρ οὐχὶ πρὸς σὲ τ' ἀληθῆ λέγειμι; ἐξ ὅτε τοῖς νόμοις ἐγκείμενος πέφυκα τῇ τῶν ἰδιωμάτων δεινοτάτῃ καὶ εὐπορωτάτῃ ταῖς λέξεσι οὐδένα φόρων προσάξας, ἀνδράσι τοιούτοις τοὺς σκινδαλμοὺς αἰσχύνομαι καὶ ψελίσματα ὑποφαίνεσθαι, καὶ τούτους ἐρυθριῶ ὑπ' ἄλλων προσβλεπομένους ἀκούων. ἀλλ' ἔμοι καὶ ταῦτα πρὸς ἡδονὴν εἰ τῶν σῶν οὐκ ἀνάξια δέλων νομίζοιτο, ὑπὸ τοιούτων καὶ μάλιστα, φίλων δηλέγω προσογαζόμενος, οὐκ ὑπὸ φιλαιτίων καὶ φιλομέμπτων ἀνθρωπίνων τεχνολογούμενα. εἴπερ γὰρ παρ' ὑμῶν μου τὸ ἀμαθὲς ἐπι-

σκώπτηται κριτῶν ἀρίστων, ἀλλ' ἕν γε ἐξ ἀξίου τοῦ ξύλου (κατὰ τὴν παροιμίαν) ὑποίσω τὸν ἔλεγχον ἐπικομπάζων, τὴν τοῦ χαίρειν καὶ μάλα ἀσχολίαν εἰδότων, τὴν τοὺς ἐν πατταβίῳ γυμναζομένους μᾶλλον πρὸς τέχνην ἐπαγγελίαν τὰ πρὸς τὸν βίον ἀποφερούσης παρορμῆσαι ἢ πρὸς ἐγκυκλίους μαθήσεις ἀφορᾶν ἐπαγγέλλομεν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἅλις. χάριτάς τε μεγάλας προσεπιγνώσομαί σου τῇ θείᾳ κεφαλῇ πρὸς τὸ ὀρθῶς (κατά μοι τὸ δυνατὸν) γράφειν ἐπικυρτούσῃ, ἐνδείκνυσθαι γράφων μετὰ τῶν ἄλλων τῷ εὐγενεστάτῳ κυρίῳ ἀλοϊζίῳ τὰ γράμματα. περὶ δὲ τῶν βίβλων καὶ καλάμων ὁ ἐν ἱερομονάχοις αἰδέσιμος ἀποκρινεῖται Θεοφάνιος τέτταρας ἀποφέρων τὴν εὐσταθίου καὶ κεδρηνοῦ, μετὰ τεσσάρων σοι καλάμων. τὰς δὲ λοιπὰς αὐτὸς οἴσω. ἔρρωσο θεία καὶ πανιερωτάτη ψυχή. εὖτ' ἀσπάζεταί σου τὴν πανιερώτητα εὐσεβῶς τὼ χεῖρε προσκυνῶν ὁ κύριος ἰωάννης ὁ φωναφδύς.

Ἐκ πατταβίου, τῆς σῆς πανιερότητος ὁ κατὰ πάντα δοῦλος

Ἀνδρέας ὁ σπεῖρας.

Τῷ

Τοῦ φιλαδελφίας κυρίου γαβριὴλ τῷ σκευοφύλακι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

ΠΟλὺς μὲν τῶν σῶν γραμμάτων τὴν ἐμὴν κατατέτηκεν ἔρως ψυχὴν, λογιώτατέ μοι μέγα σκευοφύλαξ, καὶ τὸ τυχεῖν με τούτων οὐράνιον ὅσον, καὶ τὸ διακαὲς σφόδρα καὶ διάπυρον. εἰ γὰρ καὶ ἄψυχα ταῦτα καὶ οὐχ ὡς αἱ φωναὶ σύμβολα τῶν τῆς ψυχῆς εἰσι παθημάτων, ἀλλά γε τὰς ἐν αὐτῇ διαθέσεις τοῖς πόῤῥωθέν πως ποθοῦσι καταμηνύουσι, καὶ γίγνονται αὐτοῖς ἔαρ, καὶ ὡρῶν λαμπρότης, καὶ γῆ ποικιλλομένη τοῖς ἄνθεσιν, ἡ τούτων παρουσία. ἔτι δὲ καὶ φιλίας βαθὺς ῥυθμὸς, καὶ ἀκειβὴς σύνδεσμος, καὶ τὰ μὲν τῆς εὐνοίας καὶ τῆς ἀναμνήσεως φιλεῖ αὐξάνειν, καὶ ἀναζωπυρεῖν αὐτὰ, διαστήματι τυχὸν ἢ λόγοις ἐχθρῶν ἀσθενῆ ἢ ἀφανῆ γεγονότα. τὰ δὲ τῆς ἔχθρας καὶ ἀμνημοσύνης ἐλαττοῦν καὶ μειοῦν τὰ μέγιστα. ὅθεν κἀυτὸς ἐγὼ τούτοις προσέχων τὸν νοῦν, εἰ καὶ μὴ πυκνοῖς γράμμασιν, οὐκ ἐπαυσάμην προσαγορεύειν τὴν θείαν σου κεφαλὴν, ἣν ἐγὼ ἄκρως ταῖς ἀρεταῖς καὶ λόγοις εὐδοκιμοῦσαν εἰδὼς, τῇ μὲν, ἀφορμὴν ἐνδιδοὺς γεύσασθαί με τῆς ἀττικῆς σοῦ μελίττης. τῇ δὲ τὰ φιλικὰ ἀνανεοῦν προαιρούμενος. σὺ δ᾽ αὐτὸς ἄριστε τῶν καθ᾽ ἡμᾶς πάντων ἀμνημονεῖν ἔοικας, ὁ μηδὲ γράμμασι ποτὲ ἢ λόγῳ πρὸς αὐτοὺς ἡμᾶς φανεὶς προσφθέγξασθαι. τοίνυν ἀπάλλαξον ἡμᾶς τῆς ὅσης ταύτης θλίψεως. καὶ ἀνταπέστειλον ἡμῖν τι τῶν σῶν

θεσπεσίων γραμμάτων, τοῖς αὐτὰ ἰδεῖν τὰ μάλιςα γλιχομένοις. πρὸς τούτοις δὲ ἀντιβολοῦμεν σὲ τὸν τοῦ βίου καθηγητὴν, καὶ αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἄριςον φύλακα, ὑπὲρ ἡμῶν φροντίσαι καὶ σὺν τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ τὴν πλήρην φρονήσεώς φημι πολίαν, ψευδοῦς γέμουσαν τὴν καθ' ἡμῶν πεμφθεῖσαν ἔναγχος γραφὴν ἀποδεῖξαι. καὶ τοὺς ἡμᾶς σκαιῶς ἀτιμάσαντας, καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς λοιδωρήσαντας, ἐναντίως ἅπασι τοῖς νόμοις βεβιωκότας, καὶ ἐπὶ τοῖς αἰσχροῖς ἐρυθριᾶν οὐκ ἐπιςαμένους, τοῖς ἐνταῦθα πᾶσι φανερῶς ἐκδηλῶσαι, μεγὰ γὰρ δῶρον τωόντι παρὰ τῆς τύχης τοῦτό μοι ἔςαι, καὶ ὑμῖν τὰς μεγάλας ὁμολογεῖν χάριτας ἐς ἀεὶ ἀφορμὴ εὐλογοτάτη. ἔρρωσο. αφπγ' φευρουαρίου κβ' ἐξ ἐνετιῶν.

Τοῦ αὐτοῦ.

Τὴν μὲν εὐλογίαν ὑμῶν, πατέρες αἰδεσιμώτατοι, μεθ' ὅσης τῆς εὐλαβείας ἐκομισάμεθα, καὶ ταύτην ὑπὲρ τὸν τοῦ κροισοῦ θρυλλούμενον ἐλογισάμεθα θησαυρὸν, καὶ πῶς γὰρ οὔ; ἀνδρῶν εὐλογίαν τῶν τὰ τῇδε πάντα μηδὲν καταπατιθεμένων, ἀλλὰ τὸ πᾶν διανόημα, πρὸς ἃ ὁ παῦλος ἡμῖν ἐπαγγέλλεται ἐπεκτεινομένων. τοὺς δ' ἀδελφοὺς ὡς εἰκὸς ἀπεδεξάμεθα, καὶ ὡς οἷοντε ἐπικουρήσαμεν αὐτοῖς, ὑφ' ὧν καὶ μεγάτι ἀπονάμεθα, τὴν τῶν αὐθότι μακαρίων ἀν-

δρῶν

δρῶν τῶν μὴ κατειλημμένων τινὶ τὸν θόρυβον καὶ νύκτα τῇ ψυχῇ ἐμποιούντων διαγωγὴν καὶ βιωτὴν ὁσημέραι διηγουμένων. τοίνυν καθικετεύομεν τὴν ὑμῶν σεμνοπρέπειαν, μνημονεύειν ἡμῶν ἐν ταῖς πρὸς τὸ θεῖον λιτανεύσεσι, ὅπως δυνηθῶμεν τὰ μεγάλα πελάγη τῆς ἐνταῦθα διατριβῆς κούφως περάσαι, καὶ τῶν ἐνταῦθα ὑπερφρονῆσαι, καὶ ἆραι τὸν ἐλαφρὸν ζυγὸν τοῦ κυρίου, καὶ εἰς τὸν αὐτόθι λιμένα καταντῆσαι, ἔνθα ἡ τῶν ἀγγέλων χορεία ἐμπολιτεύεται, καὶ ἡ ἀληθεινὴ φιλοσοφία ἀσκῆται παρὰ τῶν νοῦν ὑγίαν ἐχόντων. ἐρρῶσοτε.

Τοῦ αὐτοῦ.

Εἰ καὶ μικροῦ τὰ ἡμῶν ἔχειν σε μαλ' ἐπέγνωμεν, καὶ ὀλίγα ὡς ἔοικας ποιεῖν τὰ ἡμέτερα, ὅσον γ' ἐξ ὧν διατεκμαίρεσθαι, ἐξ ὧν μέχρι τοῦ δεῦρο μικρὸν γοῦν καὶ ἡμῖν ἐγχαράξαι γραμμάτων διέγνωκας, θεῖαμοι κεφαλὴ μέγα λογοθέτα, ἡμεῖς δ' ὅμως οὐ παυόμεθα ὑπεραύξειν τὸν διακαῆ, ὃν πρὸς σε τὸν τῆς σοφίας τρόφιμον, καὶ τὸν σὸν θεῖον ἀδελφὸν, ἔχοντες διατελοῦμεν πόθον. ἔτι δὲ καὶ τὰ φιλικὰ ἐπεκτείνειν, καὶ διὰ τιμῆς ἄγειν τὰ ἤμαπα πάντα ὅποι ἂν διατρίβοντες ὦμεν οὐ διαλίπομεν. ἐγώ γε μου τό γ' ἐμὸν εἰπεῖν, ὃς καὶ τρὶς ἐπροσηγόρευσαν ὑμᾶς, τοὺς λίαν φιλικῶς κατέχειν ἀεὶ κατ' ἐμαυτὸν ἐννοούμενος. ἐκτελοῦμεν διὰ

ματ-

ματθαίου, ἔναγχος δὲ διὰ νικολάου τοῦ ἱερέως τῶν κυπρίων. οἷς καίτοι τῶν τῆς φιλίας συμβόλων μετὰ πάσης εὐνοίας ἐνεχείρησα. οὐ τόσον τῇ ποσότητι τοῦ πεμφθέντος θαῤῥήσας, πόῤῥω γάρ μοι ταῦτα πάντα νενόμισται τοῦ τῶν σοφῶν γενναίου σκοποῦ. ὅσον τῇ ἐν ὑμῖν ἐλευθερίᾳ καὶ ἐμφύτῳ συνέσει, ἄλλως τε δὲ καὶ τῶν κατ' ἐμὲ πάντων, οὗ ἂν ἐδεήθητε προθύμως διανύειν πρὸς ἀπόδειξιν. ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις μοι ἀνιαροῖς καὶ τόγε ἄκρως ὑπὸ τῆς τύχης προσετέθη μοι, τὸ ἀποτυγχάνειν με τοῦ ποθουμένου δηλαδὴ, καὶ τὸ διόλου ὑστερῆσθαι οὐχὶ μόνον τῆς ὑμετέρας ὁμιλίας, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ὑμετέρων γραμμάτων. ὅπερ οὐκ ἄλλοθέν μοι σκοπεῖται τὰς ἀφορμὰς ἔχειν, ἢ τῶν ἐχθρόδως ἡμῖν διακειμένων καὶ ὁσημέραι πλημμύρων σκανδάλων καθ' ἡμῶν κινεῖν οὐ διαλιπομένων. καὶ δυσωπῶ ὑμᾶς τοῦ φιλοῦντος καὶ ποθοῦντος ἐμοῦ, πάντα δὴ τρόπον κατασοφιζομένου. οἶδας μὲν οὓς λέγω, τοὺς δυσγενεῖς, τοὺς συκοφάντας, τοὺς ψευδογράφους, καὶ ψευδοξάρχους τοὺς τὴν ἄτιμον αὐτοῦ διαγωγὴν διὰ γραμμάτων φερόντων μὲν πατριαρχικὸν ὄνομα, ἥκιστα δ' ὄντων ἀληθῶν: παρὰ γὰρ τὴν τοῦ οἰκονόμου συνετωτάτου ἔννοιαν, καὶ ἀρίστην αὐτοῦ θέλησιν ταῦτα γε πάντα γίγνεσθαι, θαῤῥῶν εἰμι καλύπτειν ὡς οἷόντε καταμηχανῶνται. ἀλλ' ἔγχοντ' ἀντικρὺς οἱ παμμίαροι, ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως καὶ τῆς φήμης, καὶ ἑκασταχοῦ ὑπὸ τοῦ ἑαυτῶν βίου καταμαρτυροῦνται, καὶ ὡς τοῦ ψεύδους γεννήτορες,

ρες, ϰ̀ κακίας ἐφόρεται ϗ δόλυ παντὸς ϗ φθόνυ πίθοι μεμεςωμένοι ἀναφανδὸν ἐκκηρύττονται, οἷς ὐ δεῖ πιςεύειν, ἢ ῥαδίως καταπείθεσθαι ὡς κακούργυς ϰ̀ τῦ πονηροῦ κόμματος ὄντας, ϰ̀ τῆς διαβολῆς ἧς οὐδὲν κακυργότερον κατὰ κλεάντη. λάθρα γάρ φησιν ἐκεῖνος ἀπανήσασα τὸν πεπεισμένον, μῖσος ἀνάπτει πρὸς τὸν οὐδὲν αἴτιον) θρέμματά τε ϰ̀ γεννήματα, τοίνυν βοηθήσατε ἡμῖν, μᾶλλον δὲ τῇ ἀληθείᾳ, τοῖς μηδὲν εἰδόσιν ἢ μικρὸν ἢ μεῖζον ὧν ἡμῶν ἀδίκως οἱ ἐπὶ κακίᾳ διαβόητοι, ἐγκαλοῦντες κατηγοροῦσι. ϰ̀ γὰρ ὡς τοῖς αὐτοῖς δολίοις ἔοικε γράμμασι, θάτερον παθεῖν ἡμᾶς ἐπανυργήσαντο, ἢ τὸν οἰκυμενικὸν ϗ τὺς ὑπ' αὐτὸν πάντας ἀπεχθῶς ἡμῖν διακεῖσθαι ποιῆσαι, ἢ τὴν γαληνοτάτην ἀρχὴν τῶν ἐνετιῶν τιμωρῆσαι ἡμᾶς ϰ̀ δεινῶς κολάσαι, διεγεῖραι, θάνατον γὰρ πάντως ἢ φυγὴν ᾤοντο ἡμῖν ἔσεσαι τὸ παρὰ τῶν ὧδε κρατύντων ψηφισθὲν, ὅπερ πέρας ἂν εἴληφεν, εἰ μὴ κύριος ἐβοήθησεν ἡμῖν ϰ̀ ὑπερασπισεν, ϰ̀ τὸ ἔλεος αὐτῦ ἐκύκλωσεν ἡμᾶς. ὅθεν ἀξιοῦντες ἱκετεύομεν ὑμᾶς τὺς πάσῃ ἀρετῇ ϰ̀ σοφίᾳ κεκοσμημένυς, ὑπὲρ ὑμῶν παντὶ σθένει φροντίσαι, ϗ πάντα κάλον κατὰ τὴν παροιμίαν κινῆσαι, τέως ἂν ὁ οἰκυμενικὸς νόθον τοῖς ὧδε κρατῦσι ϰ̀ πλάσμα σφαλερῶν ἀνδρῶν τὴν καθ' ἡμῶν πεμφθεῖσαν γραφὴν ἐμφανίσαι, ϰ̀ διὰ προσκυνητῦ αὐτῦ γράμματος ἐσφραγισμένου, τὰ πάντα ψευδῶς ἔχειν τοῖς ἀνὰ τὴν ἰταλίαν πᾶσι φανερῶς ἐξελέγξῃ.

ξῃ. ἔσαι γάρ μοι τοῦτο φιλίας ἄκρον τεκμήριον, καὶ τοῖς ἑσπερίοις πᾶσι, κρίσεως ἀκριβοῦς καὶ ἀδώρου ψήφου, σύμβολον ἀεὶ φανές. ἔρρωσο, αφπγ΄ φεβρουαρίου κδ΄, ἐξ ἐνετιῶν, ὁ ὑμέτερος κατὰ πάντα,

Γαβριὴλ ὁ φιλαδελφείας

Haec Epistola scripta est magno Logothetae magnae Ecclesiae, Constantinopolitanae videlicet.

Τοῦ αὐτοῦ.

ΕΙ' καί τινι ἄλλῳ ἐξῆν ἐπὶ μέγα αἴρεσθαι, καὶ ὡς ἄλλος οὐδεὶς εὐφραίνεσθαί τε καὶ ἀγαλλιᾶν, ἐξῆν ἐμοί, μακαριώτατε πατὲρ καὶ δέσποτα, τῷ μάλα ἡδέως τὴν τῆς λαμπρᾶς ἀλεξανδρέων πόλεως παρὰ θεοῦ εἰληφέναι σε προστασίαν ἀκηκοότι. τῇ μὲν τῆς ὀφειλῆς, ἣν ἀνεξάλειπτον τῷ μνήμην ἔχοντι καὶ διατηροῦντι. τῇ δὲ τῆς εὐτυχίας ὑπερφυοῦς εὐδαιμονίας, ἣν ἐκεῖνος ὁ θρόνος ἢ τἀληθὲς εἰπεῖν ἡ ὑφήλιος ἅπασα νῦν ἀπειληφὼς ἦν, δικαίως καθορῶντι. εὐφρανοίης τοίνυν ἡμᾶς τοῖς μελισταγέσι σου γράμμασι, δι' ὧν ἰδικώτως τὰ κατὰ τὴν σὴν θεσπεσίαν κεφαλὴν δηλώσειας, ἡμῖν εὐαγγελιζόμενος. ἴσθι γὰρ ἴσθι, ὡς μεγάλης ἡμᾶς ἐμπλήσης εὐφροσύνης τοῦτο ποιῶν. τοὺς μέ-

χει

χει τῦ νῦν οὔπω παύλαν, τῦ μὴ ὑπὸ τῶν ὁμοσχήμων ἐνοχλεῖσθαι, καὶ ἐφ᾽ οἷς ἐπεποίθαμεν μὴ ἐπηρεάζεσθαι σχεδὸν ἐφῳρηκότας.

Τοῦ αὐτοῦ.

ΜΕλέτιον ἐκεῖνον, ὃν ἐγώ γε διὰ θαύματος εἶχον, καὶ ἔχειν οὔποτε παύσομαι, ὡς τοῖς πάλαι ἄξιον παραβάλλεσθαι καὶ συγκαταλέγεσθαι θείοις ἀνδράσι, τὸν τῆς ἀλεξανδρείας θρόνον διοικεῖν πνεύματι θείῳ διαδεξάμενον ἐπύθομεν. λείπει τυχεῖν δὲ τούτε τῦ γράμματος τὰ μέγιστ᾽ ἐφίεμε τὸν ἄνδρα, τῇ σῇ σεμνοπρεπείᾳ φιλικῶς τὰ πρὸς αὐτῶν εὖ μάλα εἰδὼς ἐχούσῃ προσανατίθημι. τοίνυν πέμψειας ἢ ἀποδώσειας αὐτὸ ὅσον τάχος, ἡμῖν τοῖς ὅλῃ ψυχῇ καθικετεύουσι, καὶ τοῖς ἄκρον φιλοῦσί σε καὶ ποθοῦσι, τὰ μέγιστα χαριζόμενος.

Τοῦ αὐτοῦ.

ΕΙ᾽ μὲν τῶν ὄντων οὐδὲν ἀντάξιον εἶναι τῦ πιστοῦ φίλου οἱ θεσπέσιοι τῶν διδασκάλων φασὶ δι᾽ ὅτι ἂν ἐξισχύσαι μ᾽ εὑρεῖν, ἢ εἰπεῖν ἔχω ὑπὲρ τῆς σεμνοπρεπείας, θείαμοι κεφαλὴ ἰωάσαφ. τῆς ἀεὶ ἔργῳ γε καὶ λόγῳ ἡμῖν μνημονευούσης καὶ διὰ θαύματος τὰ ἡμέτερα ἀγούσης,

σης, οὐ πρὸς χάριν ἢ πρός τι τῶν αἰσθομένων ἀποσκοπούσης, ἐφ' οἷς τοῖς νόθοις τῶν φίλων μόνον σκοπὸς ὧν παυσάμενος, καὶ ὁ τῆς φιλίας συνεξηφάνιστον σύλλογος. ἀλλὰ ῥυθμὸν καὶ τάξιν φιλίας τηρούσης ἀκίβδηλον, καὶ ταύτην ἐν παντὶ βίῳ καὶ καιρῷ ἀγαθὸν ὑπερεκτείνειν δὲ εἰδούσης, τοίνυν εὐχαριστοῦμέν σοι τῆς μνήμης καὶ λαμπρᾶς εὐνοίας, ἣν πρὸς ἡμᾶς διὰ τῆς καλῆς σου ἐκείνης ἐνεδείξας ἐπιστολῆς. καὶ ἴσθι μὲν ἀντιφιλεῖν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐκ μέσης αὐτῆς τῆς καρδίας τὴν ἐμὴν θεσπεσίαν ψυχὴν, ἠθῶν καὶ τρόπων εὐκοσμίαν καὶ θαυμαστὴν σου φύσιν ἣν ἡμῖν ἐμφανῆ κατέθετο, τὰ εὐμεθόδως σοι γραφέντα, οὐ τοῖς παροῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πάλαι θείοις ἐκείνοις ἀνδράσι ἀξίαν εἶναι συνεξετάζεσθαι, καθομολογεῖν οὐκ ἂν ποτε διαλειψώμεθα. ἔρρωσο.

Τοῦ αὐτοῦ.

Εὐχαριστῶ σοι τῆς διαθέσεως, καὶ τῆς πρὸς ἐμὲ σου διηνεκοῦς μνήμης, ἐπιεικέστατέ μοι κύριε ἰωάννες, καὶ γὰρ ἤδη τοῦτο σχεδόν μοι ἐνεστέρνηται, καὶ εἰς ἔπειτα τηρηθήσεται ἕως ἂν ὕδωρ τε ῥέει, ἥλιος λάμπη, κατὰ τὸν ποιητήν. οὐκοῦν ἴσθι, τὸν πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πεμφθέντα ἱερέα, ναυπάκτου μόνον προζωκειλάντα ἔνθα στρώματα καὶ τὰ περὶ τὴν κλίνην, ὡς ἐκεῖνος ἐκέκτητο τοῦ ἐπισκόπου χρήμασιν ἐμπορευθέντα

μὴ

μὴ ταυτὸς ὁ πανοῦργος κομίσαι τὰ ἡμῶν σοί ὑπέσχετο προαιρεθεὶς γράμματα, μήτε τι τῶν ἐκεῖσ' ἀφιγμένων διδόναι, ἀλλὰ ταῦτ' ἔχων, οὐκ οἶδ' ὅπως προδίσας ἀπράκτως ἐπάνηκεν. τοιγαροῦν συναλγήθητι τῷ κακῶς πράσσοντι καὶ τῷ ὄντι δυστυχοῦντι ἐπισκόπῳ. καὶ γὰρ δίγονος ψυχῆς τοῦτ' αὐτὸ ἴδιον, τὸν δ' ἀλιτήριον τὸν ἄβουσον οὕτω γὰρ αὐτὸς ἐκεῖνον καλῶ, εἰ καὶ στεφανίτην αὐτὸν ἐπανελθεῖν οἱ ὑπερεμοὶ ἀπεφήναντο, οἰκονόμον τε καὶ ἔξαρχον πάσης Ζακύνθου ποιηθέντα τε καὶ πεμφθέντα ὅπερ νὴ τὴν ξειάδα, ἧς κἀυτὸς λάξεις ὢν διατελῶ, οὐ μικρὸν τὴν πᾶσαν ἐκείνην διεδόνησε πόλιν ὥστε μονονουχὶ λέγουσα ἐδοτιοῦν τὸν πεμφθέντα δέξασθαι θέμις, οὔτε μὲν τοῖς πατριαρχικοῖς θεσπίσμασιν ὑπείκειν. ὁρᾷς γε τοίνυν πῶς τὰ ἡμῶν διοικεῖται καὶ ποῖαν τὴν λύμην τοῖς πιστοῖς οἱ ἀμεθόδως τὰς ἀποφάσεις ποιοῦντες προσενηκοχέναι παρασκευάζουσιν, ἀλλὰ τί μοι πρὸς ταῦτα καὶ λέγειν, οἴχεται τὰ ἡμῶν οἴχεται. ἄλλως τε ἱερεμία διηνεκῶς θρηνεῖν ταῦτα χρήζει. τὰ ἐπὶ τῆς ἡμῶν λαβῆς, εἰ πέρας ἤπερ τὴν ἀρχὴν λείψειεν, διατυχῆσαι τὰ μέγιστα. αὐτὸς δὲ ὑγίαινε, καὶ ὁ τὰ περὶ τῆς ῥώσεως ἡμῖν συνεχῆ δήλου μεγάλην ἡμῖν τοῖς δαψιλέως ταῦτα μανθάνειν ὑπηρεσίαν ποιούμενος

τὸν κύριον ἡμῶν τὸν διάκονον ἀσπάζομαι, καὶ τοῖς ἡμᾶς καὶ σε φιλοῦσι τὸ προσῆκον αὐτοῖς ὡς ἐξ ἐμοῦ ἀφειδῶς χορήγησον.

Τοῦ αὐτοῦ.

Ἤρισε ποτὲ περὶ μὲν ᾠδῆς ὅμηρος ἡσιόδῳ. περὶ δὲ εὐγενείας καὶ διαίτης φυσίγναθος, καὶ ψιχάρπαξ οἱ γενναῖοι, ὡς παρ' ὁμήρῳ μυθεύεται. ἡμῖν δὲ τῷ τε πατρὶ νικηφόρῳ, κἀμοί, οὐχ ὁ τυχὼν ἀγὼν πρόκειται. ἡ δὲ πάλη, οὐ περὶ λέβητος χαλκέου, ὡς ἄν τε εἴποι, ἀλλ' ὅς τις τὰ περὶ τὸν περίβλεπτον ἀλοίζον ᾄσεται μουσικώτερον. καὶ συγγνώμητε ἡμῖν τοῖς ἐν οὐ παικτοῖς παίζουσι, καὶ σκόπωχωμένοις ἀνδρί, ὅν τινα καὶ πίνδαρος ἐπαινῶν αἰδεσθήσαιτο. ἐγὼ τοίνυν κλαγίῃ τὸν ἀντίπαλον προκαλούμενος, ἄρχομαι δωρικώτερον, καὶ λέγω τὰν ἀρετάντι, οἷα ἦχον τυμπάνου προφερόμενος τὴν ἀρχὴν ὅτι δὲ ὁ ἀνταγωνιστὴς, μένεα πνείει, καθ' ὅμηρον, ὃς ἤρισε περὶ λύρας καὶ ταῖς μούσαις αὐταῖς, ἤδη παρὰ πολλῶν ὁμολόγηται, διὸ δέδοικα, μή τ' ἐπαχθὲς πάθω ὥσπερ ἑρμοῦ ὁ μαρσίας, καὶ τοῖς κυσὶ καὶ οἰωνοῖσιν ἑλώριον καὶ κύρμα γενήσομαι καὶ τοῦ μὲν τοῦ στιχοπλέκειν ἢ ἀθυρεύεσθαι καὶ ψελλίζειν ἡμᾶς αἴτια, εὐγενὲς ἀλοίζε. καὶ οὐχὶ πρὸς τὸ αὐτεξετάζειν ταῦτα καὶ ἀντιπαραβάλλεσθαι ταῖς πολλαῖς σου πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίαις καὶ χάρισιν, ἀλλὰ σὺ μὲν οὐδέποτε ἀνύσειν ἔοικας, πάντα τρόπον χαριζόμενος, καὶ τιμῶν ἀεὶ τὰ ἡμέτερα καὶ νῦν ἀπόντος μου δῆλον εἶ. φῆς γὰρ με ἐν τῇ καλῇ σου ἐπιστολῇ, συνεχῶς

σου

σε μεμνῆσθαι καὶ πράττειν πάντα καὶ λέγειν. ἃ πρὸς ἐπαινοῦντε, καὶ δόξαν τὴν σὴν ἀφορᾷ. καὶ ταῦτα πρὸς τὸ νικᾶν σε ταῖς φιλοτιμίαις καὶ ἐπιχάμμασιν, ὅτι ἀνθ' ἑνός σοι, πέντε πέπομφα. ἐγὼ δὲ τοσοῦτον δέω τούτοις ἀμοιβεῖσθαι, ὥστε μοι ἀβίωτον ἡγοῦμαι τὸν βίον, ὅτι μή σοι καὶ τρόπον ἄλλον τῶν προυπραγμένων ἔξεστιν ἀποτίσαι τὴν χάριν τὸ μέντοι διὰ τοῦ θαύματος ἄγειν καὶ ὑπερεπαινεῖν τὰ σὰ κοινὸν ἐμοί γε πρὸς τοὺς ἄλλους τῶν ἀνθρώπων ἅπαντάς ἐστιν. οἷς σὺ τοῦ εὖ λέγειν τὰς ἀφορμὰς ὁσημέραι καλοκαγαθίᾳ καὶ τρόπων χρηστότητι παρεχόμενος, δίκαιος εἶ καὶ παρ' ἐμοῦ τοῦτον ἀπολαμβάνειν τὸν ἔρανον. οὐ χάριν οὐδεμίαν μὰ δία ἀποδιδόναι σοι, διὰ τούτων πειρωμένου, οὐδὲ ἐπαινέτου τάξει καθιστάντος ἐμαυτόν. οὐχ οὕτως ἀνόητος ἐγὼ, ὥστε μὴ τιμῆς κρείττω τὰ κατὰ σέ. ἄλλῳ μὲν γὰρ ἄλλοτι τῶν δοκούντων εἶναι καλῶν ἔδωκέ φασιν ὁ θεός, ὧν ἐφ' ἑνί γε τῷ σεμνύνεσθαι καὶ μεγαλαυχεῖν ἔξεστι ᾧ κεκτημένῳ δικαίως. σὺ μέντοι πάντα ταῦτα συλλαβὼν ἔχεις, ᾧ πατρίδα μὲν συνέβη λαχεῖν τὴν πάντων χρησιμωτάτην, προγόνοις δὲ χρήσασθαι τῶν εὐγενῶν τοῖς ἐκλαμπροτάτοις, χρημάτων δὲ περιουσίαν, καὶ πλοῦτον ἄλλος μὲν ἄν τις θαυμάσειε, τῶν ἀτοπώτερον διατιθεμένων, οὐ δὲ τὸν ἀληθῆ τε ἅμα καὶ ὄντως ἀκήρατον ἀσπασάμενος πλοῦτον, τοὺς λόγους φημὶ καὶ τὴν φιλοσοφίαν αὐτὴν, ἐφ' οὕτω παρούσης σοφίας τε καὶ δόξης, ὥστε τῆς ἐν τοῖς λόγοις δεινότητος

πα-

παρὰ πᾶσι σχεδὸν ὁμολογυμένως ἀνηρεῖσθαι τὰ πρωτεῖα. καί τοι τὸ μὲν περὶ τὴν πάτριον εὐδοκημίας φωνὴν, καὶ μὴ τοῖς ἄλλοις ἐξίσου καθίςασθαι, μεγὰ μὲν καὶ λαμπρὸν, ὐ παράδοξον δ' ἴσως. τὸ δὲ περὶ τὴν ἄλλην, ὡς ἄντις εἴποι, καὶ τοῖς πλείςοις ἄβατον, λέγω δὲ τὴν ἑλληνικὴν, πσῦτον διενεργεῖν, ὥς τε παρὰ πάντων θαυμάζεσθαι, καὶ νομίζεσθαι, ἐν τῇ μεσογίᾳ τραφῆναι τῆς ἀττικῆς, καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλλάδα, καὶ παλαιὺς ῥήτορας, φιλοσόφυς, ἀναφέρειν συ τὴν ἰδέαν τῦ λόγυ, καὶ τῦ ἤθυς. τοιαῦτα μὲν τὰ σὰ, ὦ ἀλοΐζιε, οἷς πρὶ ἐνδιατρίβειν, ἡ δὴ μὲν καὶ ἄλλως ὐ φορτικὸν, ἀγωνιςικώτερον δ' ὅμως ἢ κατ' ἐπιςολὴν καὶ ἐπιγράμματα, εἰς ἄλλον ἀναβεβλήσθω καιρόν. ὑγίαινε. προσαγορεύυσί συ τὴν φιλόσοφον καὶ θαυμασίαν ψυχὴν, οἱ ἐνταῦθα φίλοι, ἐξ ἁπάντων δὲ μάλιςα νικηφόρος καὶ διονύσιος ἡ τιμία ξυνωρίς. προσηρήσθω μοι ἑταῖρος ὁ ἔπαρχος καὶ οἱ λοιποὶ τῶν φίλων.

Τοῦ αὐτοῦ.

Μετὰ τὴν τῦ διοτυχῦς πατριαρχείου τραγῳδίαν, καὶ τὴν τῦ ναῦ ἐκείνου (οἴμοι τῷ ἀθλίῳ) διαπόρθησιν ἢ τὴν τῶν ἱερῶν καὶ ἁγίων εἰκόνων, καὶ αὖθις, οἵ μοι ἔξωσίν τε καὶ ἔκβλησιν, ἣν ἀδακρυτὶ οὐ διῆλθον, πρὸς δὲ καὶ τὴν τυ γενῦς ἡμῶν κοινὴν ὑπερφρόνησιν, ἰδιαίτατα δὲ τὴν τῶν φίλων ξυμφορὰν, καὶ ταῦτα τῆς

σῆς

σῆς μεγαλοφυίας, ἣν κοινὴν νὴ τὴν ἀλήθειαν ἥγημαι ἢ ἡγοῦμαι, τὰ κατ' ἐμοῦ ἡ καλήσου καὶ εὔρυθμος περιεῖχεν ἐπιςολὴ, ὧν τὰ μὲν ὁ ἐπὶ κακίας διαβόητος καὶ ὁμώνυμος σεραφὶμ, τὰ δὲ ὁ νόθος καὶ τὴν φύσιν καὶ τὴν κλῆσιν δουκαπάρης, ὁ νέος οὐρσῖνος παραλόγως ἅμα καὶ φθονερῶς ἐξέμεσαν, πῆ μὲν μισάνθρωπον πῆ δὲ κενόδοξον καὶ σοβαρὸν ἀποκαλοῦντες καὶ πρὸς ἐξουσίαν τὸ πρῶτόν φημι, ὅτι τὸ μισεῖν τοὺς ἀνθρώπους διχῶς νοεῖται, ἢ κατὰ τὴν φύσιν αὐτοῦ, ἢ κατὰ τὰς πράξεις τὰ περὶ αὐτὴν τὴν φύσιν; ὥστε κατὰ μὲν τὸ ἂν τῶν ἀδυνάτων ἐςὶ, μισεῖν μὲν τὴν φύσιν, ἐξ ἧς αὐτὸς ὢν τυγχάνω. θηριῶδες γάρ. κατὰ τὸ δεύτερον, ἐπελθε ἔμπροσθεν ἐν τούτῳ τὸ σήμερον, τὸ ἐλέγχειν με καὶ ἐλευθεροςομεῖν, τοῦτό μοι προσετέθηκεν τοὔνομα, τῆς ἡμῶν πόρρω ξὺν θεῷ ὄντα γνώμῃ τε καὶ θελήσει. δοκεῖ δέ σοι θέμις πρὸς θεοῦ σεραφὶμ ἐᾶν καλλιςίλβοντα, περὶ ἡμῶν δὲ ξυςίδα τῶν λεπτοτάτων; οὐκ ὀφθαλμὸν, οὐ φρόνημα, οὔτ' ἴχνος ὅλως φέροντι μοναχῶν, ἀλλὰ λόγῳ μὲν μοναχικὸν ἐπαγγελλόμενον ἔχειν βίον, ἔργῳ δὲ ἅπασαν κακίας ἰδέαν μετερχόμενον, ἀνὰ τὴν τῶν ἐνετῶν ἀναιδῶς οὑπωσὶ περιόντα. καὶ ταῦτα ἐνταῦθα ἔνθα σκηπτοῦχοι βασιλεῖς, ἐπεςεύοντο δὲ λαοὶ, ἤν τε ἔθνεα εἰσι μαλιςτάω ἀδινάων. λείπει. ὧν χάριν ὁ μὲν τὴν ἐπὶ τὰς κυκλάδας, ὁ δὲ τὴν ἐς κύπρον ἐνεχειρίσθη ὑπὸ τοῦ δαιμονῶντος νικηφόρου. πρᾶγμα μὲν πρέποντι αὐτῷ ἀνῆκον ποιήσας, μεγάλην δὲ ζημίαν

αν καὶ σκάνδαλον καὶ ἀτιμίαν, ἐπὶ τῷ δυστυχεῖ πάντων προσεπίφερε γένει. ἀλλὰ τίς ἂν δύνατ' ἀκούειν, ἢ φέρειν γεννεσίως, ὅσατε καὶ ὁποῖα οἱ τῶν κυπρίων τὰ πρωτεῖα ἐνταυθὶ φέροντες, καὶ οἱ ὡς ἡμᾶς ἐκεῖθεν ἀεὶ καταίροντες, ἄθλατε καὶ ἀγῶνας, ὓς ὁσημέραι τοῖς ἐκεῖ ἐπιφέρουσιν, ὅτε ῥηθεὶς οὐρσῖνος καὶ συνεκείνῳ λαυρέντιος ὁ φήμης ὁ ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἐπέκεινα ἀγαδείρων διελθών, καὶ κρητῶν, καὶ τὴν τῶν ἰβίρων, υἱὸν τῆς θεωδώρας ὁ παρὰ τὸν τῆς φύσεως νόμον καὶ τὸ δίκαιον, πόρους ἡδονῆς ἐκ παντὸς πειρόμενος εὑρίσκειν, ὁ σφραγίδας σιδερέας τῶν ἁπάντων ἔχων πατριαρχῶν καὶ γράμματα τούτων ἀνὰ χεῖρας φέρων, τὴν δύσιν ἅπασαν περιὼν σωροὺς χρημάτων συνάξας κακῶς ὁ κακὸς ταῦτα δαπάνησε. μάρτυς τούτων φλωρεντία, καὶ παρθένιός τις ἱερομόναχος ὁ ἐκεῖ ἐφημερεύων. μάρτυς τούτων ὁ καλὸς κἀγαθὸς οὐρσῖνος, ὃς παρὼν ἦν ἡνίκα τὰς σφραγίδας καὶ τὰ γράμματα ἐν τοῖς ἐκείνου ηὕραμεν κιβωτίοις. καὶ ἂν μὴ προσεχῶς ἐπὶ τὴν τοῦ γένους εἰχόν τι μὲν, τοῖς ἐν τῇ ξηρῇ συγκατεψηφισάμην τὸν ἀλιτήριον, ἀλλ' ὁμόζοπος αὐτῷ νικηφόρος, ἀρχιεπίσκοπον κύπρου χειροτονίσας, τοῖς ἀθλίοις ἐκείνοις ὡς ἄλλην ἀκρίδα, ἢ χάλαζαν, ἢ βέλτιον φάναι λοιμοῦ ἀνάλωσιν βαρυτέραν ἐξέπεμψεν. ἆρά γε δοκεῖ σοι θεῖά μοι κεφαλὴ πρὸς ἀνδρὸς ἐλευθέρως τ' ἀληθῆ λέγειν ἐθέλοντος, παρὰ κανόνας τοῦτο ποιῶν; ἀλλὰ τοῦ μὲν φημὶ τοῦ ἐκ κυδωνίας ἀγροίκου ταῦτα.

τα. τὰ δὲ περὶ τὸν δυκαπάειν τίς ἂν ἐξαρκέσειεν χρο..όξειπεῖν ὃς πάντων μὲν κρετέειν ἐθέλει, πάντων δ' ἀνάσσειν...... ὑρστῖνον καβαλιέρην ἱππότην, πρωτοψάλτην πατριαρχικὸν ἀποκαλεῖν μέκοντα ἐκοντι ἐπαναγκάζων τίς γοῦν πρὸς θεοῦ προςατεύων λαοῦ ταῦθ' ὁρᾶν τὰ καθάρματα καὶ ἀκούειν ἀνέχεσθαι δύναται.

Τοῦ αὐτοῦ τῷ παναγιωτάτῳ ἡμῶν αὐθέντῃ καὶ δεσπότῃ τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ. σχόλιον. οὕτω γράφουσι καὶ εἰς τὴν ἐπιγραφήν.

ΤΗ'ν μὲν μεςὴν φθόνου, καὶ παντὸς πάθους ἐπνέουσαν καθ' ἡμῶν πεμφθεῖσαν ἔναγχος ψευδογραφὴν, ἤδη σοι πέμπομεν, παναγιώτατε δέσποτα. ἐφ' ἣν οἱ τὰ πρῶτα δυσμενῶς πρὸς ἡμᾶς ἔχοντες, καὶ εἰς ἔτι τὸν τῆς κακίας σπινθῆρα ὑπέχοντες, ἔργον ἀνόσιον καὶ παράνομον ποιήσαντες, πατριαρχικὸν προσεπέθηκαν ὄνομα νομίσαντες δῆθεν οἱ ἀσελγεῖς τε καὶ μισητέοι, τοὺς τῶν ὧδε κρατοῦντας ῥαδίως φαυνακίσαι, ὥς τε ἀναμφιβόλως πατριαρχικὸν οὖσαν ταύτην θαῤῥεῖν, ἡμῖν δ' εὐθύνας τῶν ἀννηκέςων, καὶ τιμὰς τῶν ἀφορητῶν προσενεγκεῖν. ἀλλ' οὐ κατὰ σκοπὸν γέγονε ταυτὶ τοῖς παμμιάροις, οὐδ' ὡς ὀνειροπόλουν οἱ δυσγενεῖς. εἰς πῦρ γὰρ ἔδοξαν ξαίνειν, καὶ πάντως γοῦγαρ τουφῖσαν κατὰ τὴν παροιμίαν. οἱ γὰρ πεποιθότες ἐπὶ ἂν ὡς ὄρος σιών. τὰς δ' ὑπὲρ κόρον ὕ-

βρεις, καὶ τὰς ὑπὲρ τὸ μεῖζον λοιδορίας, ἃς κατὰ τῆς ἐμῆς κεφαλῆς σκαιῶς πάνυ καὶ δυσσεβῶς οἱ ἐπὶ κακίαν διαβόητοι, μελαγχολῶντες ἐξέμεσαν, οὐ μετρίως ἔφερον, δέσποτα, οὔτ' ἂν ποτε φέρειν δύναμαι, μὴ τὴν ὀργὴν κατ' ἐκείνων κινεῖν, μέχρις ἂν τὴν κατ' αὐτῶν θεάσομαι κατὰ κανόνας καὶ οὐ πρὸς χάριν ἐνδιδοῦσαν, ὑπὸ τῆς σῆς παναγιότητος θείαν ψῆφον ἐξενεχθεῖσαν. εἰ δὲ καί τις τῶν σοφῶν οὐδὲν ἥδιόν φησιν, οὔτε μουσικώτερον, ἢ δύνασθαι τὸν λοιδορούμενον φέρειν, ἀλλ' αὗται ἱκαναί εἰσιν αὐτῆς καρδίας μέσης καθάψασθαι, καὶ τὴν τῆς πραότητος ἀρετὴν, περὶ ὀργὰς καὶ θυμὸν διεγεῖραι. ἀλλὰ τῶν μὲν τούτων ἅλις. ἐμὲ δὲ τὴν καρδίαν εὖ ἴσθι, παναγιώτατε δέσποτα, σφόδρα δηχθῆναι, ὁποίαν ἥκουσα εἰμι τὰ τῆς γραφῆς ἐκείνης παντὰ ῥωμαϊστὶ μετοχευθῆναι, καὶ πρὶν ἢ τὴν ἑλληνικὴν με κομίσασθαι. πεπόμφασι γάρ μοι ταύτην οἱ τῆς ὧδε γαληνοτάτης ἀρχῆς καλούμενοι ζάβιοι, οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ μέχρι ῥώμης αὐτῆς διαπαρθῆναι, κἀμὲ ἀτόπων ἔργων πληρωτὴν διατερατολογηθῆναι. πρὸς δὲ κατὰ τοῦ διδασκάλου καὶ δεσπότου μου, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἐκλαμπροτάτων κληρικῶν, χωρῆσαί με διακοδωνηθῆναι, τὸν μηδὲν ἄξιον ξιχὸς κατὰ τῆς ἱερᾶς καὶ ἀξιαγάστου εἰπόντα ποτὲ κεφαλῆς ἢ τῶν ὑπ' αὐτοῦ θεσπεσίων ἐκείνων ἀνδρῶν, μᾶλλον δὲ θαυμάζοντα καὶ διὰ τιμῆς ἄγοντα, καὶ μετ' εὐφημίας σὺν τῷ παντιμίῳ αὐτῆς ὀνόματι κἀκείνους διηνεκῶς παραπέμποντα. τοιγάροῦν

οὖν σπλαγχνίσθητι, δέσποτα, καὶ τὸν σωρὸν τοῦ ἐν τῇ γραφῇ ἐκείνῃ ψεύδους, τὸν κατ' ἐμοῦ ἀδίκως ὁρμήσαντα τῇ τῆς ἀληθείας ἰσχύει διασκέδασον, καὶ τὸ ἐπέκεινα τῆς ἀληθείας καθ' ἡμῶν ἀπάντων ἀναφυεῖσαν μέμψιν ἐξάλειψον. ᾄδεται γὰρ ὑπὸ τῶν ὧδε ὡς οἱ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας διοικηταὶ, πρὸς τοῖς ἄλλοις χρηστοῖς, καὶ τὸ τηρεῖν τὰς ἐξομολογήσεις συναπόλεσαν. τοίνυν κιβέρνησον τὰ πάντα, ὦ τῆς ἐκκλησίας φωστὴρ, καὶ τὴν ἀλήθειαν τὰ μέγιστα ὑπερασπίζων, καὶ ἀκίβδηλον ταύτην διατηρῶν. καὶ τοῖς μὲν ἐνταῦθι οὔπω μὲν ἡγεμόσιν ἰταλοῖς, οὕτω δὲ τοῖς ἡμετέροις γραικοῖς νόθον τὴν γραφὴν, διὰ προσκυνητοῦ σου γράμματος διαφάνωσον. καὶ πλάσμα ταύτην ἀνδρῶν ἀναιδῶν ὧν ἡ βδελυρὰ καὶ ἀνόσιος φύσις τοῦ αὐτοῦ ἐπιθυμεῖ, τοῖς ἑκασταχοῦ ἐμφάνησον. τοὺς δὲ νοθεύσαντας, ἢ πλάσαντας, τῆς ἐκκλησίας ὡς παρανόμους καὶ ἀθέσμων ἐργάτας ἐνεργειῶν ἀποδείωξον. πολλοὺς γὰρ τῷ ὄντι, δέσποτα παναγιώτατε, ἀπαλλάξειας πραγμάτων ψυχοφθόρων τοῦτο ποιῶν. καὶ τίμιον καὶ διαπρεπὲς ἐμοί τε ἰδία, καὶ παντὶ τῷ χεισονύμῳ λαῷ χρησιμώτατον ἔσαι. ἔτι δὲ καὶ πολὺ βελτίω εἰς τὸ ἑξῆς τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐγκαταστήσειας, καὶ ἡμᾶς τοὺς σοὺς δούλους τοὺς καθάπερ κύκλος εἰς κέντρον ἀεὶ ἀφορῶν τάς τε, δεινῶν τε καὶ ἀπροσδοκήτων ἀπολυτρώσειας παθῶν, καὶ εἰρηνικῶς διάγειν τὸ λοιπὸν διανύσειας τοῦ βίου, οὐ γὰρ περὶ

χαλκῦλέβητος ἤδη ὁ ἀγὼν, δέσποτα, οὐδ᾽ ὁ-
κίνδυνος τῶν ῥαδίων ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς ζωῆς καὶ αὐ-
τῆς τῆς ψυχῆς. ἧς τὸ πᾶν τῇ ἐνούσῃ σοι πνευ-
ματικῇ ἀνατίθημι ἐκβλύσει, ἀφ᾽ ἧς ὕδωρ πη-
γάζει, καὶ πρὸς ὁσίαν τοὺς ἀρρυομένους μετο-
χετεύει, καὶ φθόνου παντὸς καὶ τῆς δεινῆς ἔρι-
δος σβεννύει τὸν καύσωνα. ἔρρωσο παναγιώ-
τατε πατὲρ καὶ δέσποτα. αφπγ´ ἰανουαρίου κβ´
ἐξ ἐνετιῶν.

Τῆς παναγιότητος σοῦ δοῦλος

Γαβριὴλ ὁ φιλαδελφείας.

(1) Haec Epiſtola ſcripta eſt *Ieremiae II.* Patriarchae Conſtantinopolitano, ciuſque mentio facta eſt in obſervationibus ad Epiſtolas *Maximi Margunii pag.* 301.

Τῷ σοφωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ, ἐν ἀρχιερεῦσιν ἐξοχωτάτῳ καὶ πανιερωτάτῳ κυρίῳ γαβριήλῳ τῷ τῆς φιλαδελφείας ἀρχιεπισκόπῳ, νικόλαος ἐλάχιστος ἱερεὺς ὁ ῥόδιος εὐπράττειν.

ΕΓὼ μὲν ὡς ἀεὶ καὶ γαβριὴλ ἐπαινῶ, καὶ πρώτιστον ἀρχιερέων ἐκκηρύττω, καὶ τὸ περὶ αὐτοῦ λέγειν, ἢ γράφειν ἥδυμοι πέφυκεν εἶναι, διὸ καὶ τὸ μὴ ξυνεῖναι τούτῳ διαπαντὸς

τῶν

τῶν λυπηροτάτων τίθεμαι. ἀλλὰ τί ἂν καὶ πάθοιμι, πολλὰ κακὰ γένοιτο τοῖς τῶν ἀνθρώπων πονηροῖς, καὶ χαιρεκάκοις, τοῖς κακῶς εἰδόσι λέγειν ἐπεὶ καλῶς οὐκ ἔμαθον. καὶ γὰρ διὰ γραμμάτων ὡς ἔοικα τοῦ ἐν ἱερομονάχοις ὁσιωτάτου κυρίου λαυρεντίου τοῦ μαρίνου ἔγνων, ὥς τινες παρά τινων ἐκβιβασθέντες ἴσως τῶν τῆς σφάκης ἀπογόνων κακῶς σοι καταγγελάνμου, ἐφ᾽ ὧτε κωλύσωσιν ἴσως ἢ καὶ τέλεον ἀπαλείψωσι τὴν πρὸς ἡμᾶς σου σχετικὴν εὔνοιαν, καὐτοῖς δὲ πάλιν τὰ ὅμοια κατεπιφερόντων, τὸ κατ᾽ ἐμοῦ ὂν ὑπὲρ ἐμοῦ ἐνόμιζον εἶναι. ἀλλὰ πρὸς τοῦ θεοῦ, σοφώτατε δέσποτα, τὰ κακῶς καὶ οὐκ ἀληθῶς εἰρημένα καὐτὸς ὡς τάχιστα ἔκκειψον, καὶ τοὺς παρά σοὶ προαιρουμένους εἶναι, καὐτὸς τὸ εὔγνωμον δεχόμενος ἔχειν ἐθέλησον. καὶ γὰρ εἰ δυνατὸν μή τινας σκανδαλισθῆναι παρὰ σοὶ χρονοτριβῆσαι διώγνωμεν. δίχη καὶ γὰρ τὴν καθ᾽ ἡμᾶς ἐκ τῆς πατρίδος ἔξοδον διηρήσαμεν, ἢ ἐς πόλιν κωνσαντίνου, ἢ εἰς τὴν τῶν ἐνετιῶν. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐν ἐκείνῃ κλιμάτων οὐδεμίαν φροντίδα καταβαλλόμεθα, καίπερ μὲν ὑμετέρων ἐτύχομεν πολλάκις ἐς τιμὴν προσκαλούντων. φοβεῖται καὶ γὰρ ἡμᾶς τὸ τῆς πανώλης δέος, ὅπερ τὰ πλεῖστα τοὺς ἐκεῖθεν πολεμοῦντας θανατοῖ. περὶ δὲ τῶν πρὸς ἡμᾶς ἀπασίως ἂν καὶ ἐνδίσαιμεν, σπουδῆς τοῦ πρὸς πατρὸς μοι χάριν ἐγκαλειφθέντος ἀδελφοῦ. τοῦτο δὲ πολλάκις εἰς νοῦν θέμενοι, καὶ ἵνα μή τις ἀγνοῶν τὴν ἡμετέραν πρὸς ὑμᾶς ἄφιξιν, ἑτέρων

μὲν

μὲν στέρησιν, ἑαυτῶν δὲ κέρδη ταύτην ὀνομάσει, οὐχ ἡ τῆς γνώμης θέλησις ἐς τοὔργον αὐτὸ κατεπείγετο, ἀλλ' εἰ σοὶ ἡ πανιερώτης τὸν ταύτῃ ὑπακούοντα, καὶ τὸν ἐς πλεῖσον ἀγαγεῖν ἐλπίζοντα τὴν περίφημον αὐτῆς ἀρετὴν, προαιρεῖται παρ' αὐτῇ ἔχειν, δῆλα τὰ τῆς προαιρέσεως ἐγκαταστησάτω, ἢ καὶ τὸ ἔργον ἐκ πάντων ἀκολουθήσει. οὐδεὶς γὰρ ἐστιν ὁ ἀντιποιούμενος αὐτῇ τοῖς καλοῖς. εἰ οὖν μικροῖς ἂν γράμμασιν ἐλθὲ λέγουσιν ἐκπέμψοι, τάχιστα ὃν εἶχεν υἱὸν πρότερον ὑπήκοον, πάλιν ἐν ταύτῃ προθυμότατον ὄψεται. ἔῤῥωσο, σὺν πάσῃ ἐν θεῷ εὐτυχίᾳ, πανιερώτατε δέσποτα, πρὸς σύστασιν τῆς λογικῆς ποίμνης τοῦ κυρίου. κατὰ τὸ αφπδ' ἔτος ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, μαιμακτηριῶνος γ' ἱσταμένου.

Εὐλαβέστατε πρωτοπαπᾶ . . . . υἱὲ ἀγαπητὲ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, χάρις εἴη σοι καὶ εἰρήνη καὶ ἔλεος ἀπὸ θεοῦ παντοκράτορος. ἕκαστον ὀφφίκιον ἔχοντα τὸ οἱονοῦν δεῖ τοῦτον σύμφωνα τῷ ὀφφικίῳ ἑαυτοῦ πράττειν ὡς ἂν εἴη δικαίως ἔχον τὸ ὀφφίκιον, καὶ σὲ πρωτοπαπᾶν ὄντα ταῖς τῷ πρωτοπαπᾷ καθήκουσι πράξεσι δεῖ ἐφαρμόζειν σεαυτὸν, ὅπως δοξάζηται μὲν ὁ θεὸς, παρ' οὗ πᾶσα δόσις ἀγαθὴ κατερχομένη, τοῖς οἷς ἐδόθη ἡ δίδοται παρέχεται. ὠφελῆται δὲ ὁ βλέπων λαὸς τὰ καλὰ ἡμῶν ἔργα, καὶ τρίτον, καὶ σὺ αὐτὰς μάλιστα.

οὐ

οὐ γὰρ περὶ ἑαυτοῦ μόνον ἕκαστος μεριμνᾶν ὀφείλει, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλων σωτηρίας κήδεσθαι τὰ εἰς τοῦ ἑαυτοῦ δύναμιν φθάνοντα. ἔσο οὖν τύπος τῶν λοιπῶν ἱερέων καὶ τοῦ λαοῦ, κατὰ καὶ ὑπερέχεις αὐτῶν τῷ ἀξιώματι. οὕτω δὲ ποιῶν, ἕξεις μὲν παρ' ἡμῶν τὴν πρέπουσαν εὐχαριστίαν, παρὰ δὲ Θεοῦ τὸν μισθόν, οὗ ἡ χάρις μετὰ σοῦ.

(1) Haec Epiſtola ſcripta eſt Protopapae Corcyrenſi, qui Praeſul eſt Graecorum in ea Inſula degentium, ab Archiepiſcopo Philadelphiae, ni fallor, qui Graecis Venetiarum, & fortè etiam Corcyrae praeeſt.

Τῷ πανιερωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ μοι αὐθέντῃ καὶ δεσπότῃ κυρίῳ γαβριὴλ τῷ φιλαδελφείας, σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν, μητροφάνης ὁ τῶν ἱερομονάχων οὐτιδανὸς καὶ ἐλάχιστος, εὖ πράττειν,

ΕΙ' καὶ πρόξεινες διὰ τάχους καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν ἐξαπίνης ἀπέσταλκάσοι τὸ οἰκεῖον διασύλλαβον ἐπιστολείδιον. μεθ' οὗ χάριν μικρᾶς ἐνθυμήσεως καὶ δέκα δέσμας ἀσπαράγγων τῇ τῆς ὥρας βραχύτητι πεπομφὼς ἔφθην· ἀλλ' οὖν καὶ αὖθις τῇ σῇ ἄκρα πεποιθὼς εὐνοίκῃ καλοκαγαθίᾳ καὶ διαθέσει οὐ κατώκνησα κατὰ τὸ ἐνόν μοι σοι γράψαι, καὶ δηλῶσαι τὰ κατ' ἐμὲ

μὲ οἷα καθέστηκε. καὶ πρῶτον μὲν ἴσθι, ἐλλογιμώτατε δέσποτα, ὅτι εἰ προειδὼς ἦν τὰ τούτου μῶρα, φημὶ δὲ καὶ τὸ σφῶν ἄστατον καὶ φιλόνεικον καὶ ἐριστικὸν καὶ ἀσύμφωνον εἰς ὃ σήμερον διατελοῦντες τυγχάνουσιν, οὐκ ἂν ἐνταυθοῖ ἀφικόμην. νῦν οὖν ἐπεὶ ταῦθ' οὕτως γέγονεν, ἀνάγκη με ταῦτ' ὑπενεγκεῖν, εἰ καὶ οὐκ ἀνεκτά. ἔγω γε ἢ μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἀναστάσεως, εἰ βουλητὸν ἦν τῷ θεῷ, βούλομαι τῶν ὧδε ἀπάραι καὶ τὴν αὐτόθι παραγενέσθαι, καὶ τῆς σῆς ποθεινῆς καὶ ἐπεράστου θέας ἀπαπολαῦσαι. θεῷ δ' εὐχομαι μόνω οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας τὴν σὴν τιμίαν εἶναι δεδαγμένος ἐπιστολὴν, δι' ἧς ἔγνων ὅτι οὔπω ἀπειληφότες ἐστὲ τὰ ζητούμενα. κἀκ τούτου τεκμαίρομαι ὅτι καὶ αὐτὸς ἐγώ γε τὴν ἄλλως προσμένω τοῖς ὧδε, ἄχει τοῦδε, τῶν πραγμάτων μηκέτι ἀπολαμβανομένων τὰ οἰκεῖα ἐξ ὧν ἐξώσθησαν καὶ οἱ μέλειμοι περὶ τούτων καὶ μὴν μὰ τοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς ἀγῶνας, τῆς σῆς μόνον λογιότητος ἐν εὐπραγίᾳ καὶ ὑγείᾳ τὸν βίον διατελούσης. καὶ οὐχ ἥδυτερόν μοι καθέστηκεν ὡς ἡ τῶν δεσποτῶν μου καὶ φίλων διαγωγή τε καὶ πολιτεία ἐπὶ καλοῦ ἀγηράσκως καὶ πρεσβίον τοῖς πᾶσι διαφημίζεται. εἰσὶν ὁ ἐν μοναχοῖς κῦρ ἀρσένιος ὁ ποτὲ καὶ πέοισυ τῶν λατινιστὶ μυστηρίων μεταλαβὼν, προσῆλθεν αἰτιῶν ἐξομολογήσασθαι καὶ μεταλαβεῖν τῶν μυστηρίων τῶν τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας, ἐγὼ δὲ οὐ κατένευσα τούτῳ μὴ πρότερον τοῦτο ἀνενέγκας σοὶ τῷ κοινῷ ἡμῶν πατρὶ καὶ δεσπότῃ, ὅς δή μοι προσ-

πέθετο ὅτι ποτὲ τούτων ἐν ῥώμῃ μεταλαβόντε συνεχώρησας ἐπανήκοντι αὐτῷ ῥώμηθεν. καὶ οὐκ ἀπαξιῶν τοῦτον τῆς θείας δωρεᾶς ταυτησί. μὴ γένοιτο. ἀλλὰ δεδιὼς τὴν τῶν λατίνων διαβολὴν καὶ συκοφαντίαν, καὶ τὸ τοῦ ἡμετέρου σχήματος ἐξωμοτικὸν ὁ αὐτὸς πέπραχεν ἑωρακὼς καὶ κείνας μὴ δεῖν ἐάσαι τοῦτο ἀνεκφώνητον τῇ σῇ σεμνοπρεπείᾳ, οὐχ ὑπῆξα τῷ τούτου αἰτήματι, ἐς τ' ἂν τὴν ἀπόκρισίν μοι ὅτι τάχιστα περὶ τούτου παρέξοις. ἀξιῶ κἀπὶ τούτοις εἰ ἡσυχίαν διάγεις γράψον μοι καὶ περὶ τοῦ ζωγράφου κυρίου γαβριήλου, οὗ πρότερον ἕνεκα ἔφθην σοι γράψας, πῶς γλίχεται τὸν μοναστὴν ὑπεισελθεῖν βίον. μετὰ μέν τοι τῆς τοιασοῦν καταν δύσεώς τε καὶ ὑποσχέσεως, φημὶ δὲ τῆς συμπλασάσης μοι εἰς τὸ ἁγιώνυμον ὄρος τοῦ ἄθω ἔτι δὲ περὶ τοῦ ἰωάννου μανδρινοῦ τοῦ συμπλεύσαντός μοι ἐνταῦθα, ἀντιβολῶ γράψειας τί γέγονε ἡ κατ' αὐτοῦ γραφὴ, εἰ ἐξαλείφθη τῆς δίκης καὶ τοῦ γραμματίου ἢ οὔ, πρὸς δὲ, ταῦτα ἔσω σοι ἐν μυστικῷ τρόπῳ καὶ ἀπορρήτῳ χαριτῶν με δέσποτα. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως, σὺ δέ μοι ἐρασμία καὶ θεοφίλη ψυχὴ ἐρρωμένη διαβιώης ἐς ἐπιμήκιστον χρόνου τῶν σοι καταθυμίων ἐπαπολαύουσα.

Ἐκ πόλας, θαργηλιῶνος ὀγδόῃ ἱσταμένου.

Τῷ πανιερωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ μοι αὐθέντῃ καὶ δεσπότῃ κυρίῳ κυρίῳ γαβριήλῳ τῷ φιλαδελφείας, εὐλαβῶς καὶ προσηνῶς δοθείη.

Ἐς ἐνετίας.

Ἐγὼ

Τοῦ φιλαδελφείας κυρίου γαβριήλ.

Ἐγὼ μὲν ᾤμην σε, παναγιώτατε δέσποτα, καθ' ὑπερβολὴν ἀχθῆναι καὶ λυπηθῆναι, ἐφ' οἷς ἐκνομιώτατα προπίλας κίθην, ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς σῆς δόξας. ἔτι δ' ὅσην πρὸς σε εὔνοιαν ἔχων διατελῶ, τοσαύτην παρὰ σοι εὑρεῖν με βοήθειαν ἐν τῇ νῦν μου ἐλαττώσει, τὸ μὲν ὡς τὸ σὸν φέρω πρόσωπον, ἐφ' ᾧ οἵτ' ἔπαινοι τῶν ἀγαθῶν, καὶ οἱ ψόγοι τῶν πονηρῶν διαβαίνουσί πως ἀνδρῶν. τὸ δὲ, ὡς καὶ αὐτὸς ἀρχιερατικὴν, εἰ καὶ ἀναξίως περιτίθεμαι ἀξίωσιν. ἐπεὶ δὲ ἤκουσαίμοι ὡς τοὺς διχερεῖς καθ' ἡμῶν λόγους προβαλλομένους, ἐφ' οἷς διαπεπράχασιν ἀνυπευθύνους εἴασας, κἂν τῇ ἀγορᾷ ἐλευθέρως περιέναι παξίδος, οὓς συνοδικῇ ἔδει ὑποβάλλειν κατάρᾳ, τοῦτί γε οὐκ ἄκρας καρδίας ἔψαυσέ μου, καὶ εἰ μὲν ἰσότης ἐστὶν ἡ αὐτὴ ἐμοί τε κἀκείνοις, παναγιώτατε δέσποτα, εἰκότως γ' εὖ μάλα τὴν αὐτὴν ἀμφοτέροις εὔνοιαν ἔδει σε ἔχειν. εἰ δ' ἂν οὐδὲν ἴσον, ἄρχοντος γὰρ ἀρχομένου, καὶ τῶν ἐννόμως βιούντων, καὶ παρανόμως ἀνισότης δήπου καθέστηκεν, οὐ θέμις ἄρα τὸ τὴν αὐτὴν ἀμφοτέροις διάθεσιν ἔχειν, οὔτε μὲν γενέσθαι δ' αἴτιον, εἴ γε μοι ἐξῆν τοῦτο εἰπεῖν, τὸ τῶν ποιεῖν διαμαρτεῖν οἱ καθ' ἡμῶν ἐξεμέσαντες, λείπει.

(1) Haec Epistola scripta videtur *Ieremiae II.* Patri-

triarchae CP. vel anno MDLXXIX. quando primum de ſede deiectus eſt; vel anno circiter MDL XXXIV., quando iterum e recepto throno deturbatus fuit.

Τοῦ αὐτοῦ φιλαδελφείας.

ΤΟῦ πρέσβεως τοῦ τῆς φραγγίας ἄρχοντος εἰς τὸν ἐνταυθὶ ναὸν εἰσελθόντος, παναγιώτατε δέσποτα, καὶ τὴν ἡμετέραν θείαν μυσταγωγίαν, καὶ τὰ περὶ αὐτὴν πάντα ὅπως τελεῖται ἀκριβῶς ἐθέλοντος ἰδεῖν, φιλοτίμως αὐτὸν προαπαντήσαντες, οἷα εἰκός γε προσεδέχθημεν. φιλικῶς δὲ μετὰ τὴν τελετὴν ὑπὲρ τῆς μητέρος ἡμῶν, τῆς μεγάλης φημὶ ἐκκλησίας λαλήσαντες, ταύτην αὐτῷ γνώριμον ἐποιησάμενοί τε καὶ συνιστήσαμεν, δυναμένῳ ἡμῖν δοκοῦντι χεῖρα ταύτῃ ὀρέξαι, κυμαινομένῃ ὡς ἤδη τὰ πολλά, καὶ χειμαζομένῃ, καὶ αἰνότατα τῶν πώποτε πεπονθείᾳ. ὁ δὲ, πολλοὺς πόνους καὶ κινδύνους, εἴ γε δυνατὸν ἔφη, ὑπὲρ αὐτῆς ὑποστῆναι, καὶ συναρέσθαι αὐτῆς, καὶ βοηθῆσαι αὐτῇ λόγῳ τε καὶ ἔργῳ ὡς οἷόν τε πρός τε πολλῶν καθυπέσχετο, καὶ γραμμάτιόν τι τῶν ἡμετέρων τῇ σῇ προσκομίσαι παναγιότητι προσεξετήσατο. μεσίτην ὅ γε μοι δοκεῖ, τοῦτο θέλων τῆς πρὸς αὐτὴν διαθέσεως. δεχθείη τοίνυν αὐτὸν ἀσμένως οἷα ποιμὴν ἄριστος, καὶ τὰ τῆς φρονήσεως βάθη ὡς ἄλλος οὐδεὶς ἔμφυτα ἔχων, καὶ φιλοφρόσυ-

νως

νως καθάπερ κοινὸς πατὴρ ἐνηγκαλήσοις, τῷ καιρῷ ἀκολουθῶν, ᾧγε καὶ θεοὶ αὐτοὶ δουλεύειν ὡς ὁ λόγος, ἄντικρυς κατέμαθον.

(1) Haec quoque Epiſtola *Ieremiae II.* Patriarchae ſcripta videtur, circa eadem tempora, quibus ſuperior.

Τοῦ αὐτοῦ.

ΚΑτασκοπὸν μοι ἔδοξε, θεία μοι κεφαλὴ συμεὼν, ὅπως τὰ ἡμῶν ἔχει τῷ ἤδη πρὸς ἡμᾶς ἀφιξομένῳ πρέσβει δηλῶσαί σοι, καὶ λαβὴν τινα δοῦναι τῶν ὑμετέρων τὴν διοίκησιν ἁπάντων ἡμῖν γνωρίσῃς. προκαιρεῖ γὰρ οὐδὲν ἐπ' αὐτοῖς γνωστὸν ἡμῖν γέγονεν οὔτ' εἴδησιν τινα τούτων ἔχοντες διατελοῦμεν, καὶ ταῦτα νῦν ταύτης εἴπερ ποτε δεόμενοι καὶ ἐκτόπως ἀφικόμενοι. ἴσθι με τοίνυν δὴ ἔχοντα καὶ μικρόν τι ἐπὶ τὴν φυσικὴν ἀσχολούμενον, καὶ τὴν τῶν λατίνων ἠρξάμενον γλῶτταν ἀσκεῖν, ὡς μᾶλλον τῶν ἁπάντων τοῦτόγε τοῖς ὀρθῶς φιλοσοφεῖν θέλουσι ξυμφέρον νομίσαι. διὰ θαύματος γὰρ ἔχων τὴν περὶ τὰς μεθόδους αὐτὰς αὐτῶν τάξιν, καὶ τήν τε τῶν ἀριστοτελικῶν ξυγγραμμάτων ἐπὶ τὸ κείμενον διαίρεσιν, ἀφ' ὧν ῥαδίως, τόν τε σκοπὸν, καὶ τὴν αἰτίαν τούτους, καὶ τὴν συνεχίαν δύναταί τις ἀμέσως διανυσεῖν, τὴν δὲ τοῦ βερνάρδου βί-

βλον σὺν τῇ ἑτέρᾳ τῇ αὐγούστῃ, μετὰ τῆς πρὸς ὑμᾶς πλεύσαντες λήψειας ἀσμένως φίλων ἔχετε.

ΤΗ'ν πολὺ ἐξαίρουσαν ἡμᾶς, μᾶλλον δὲ σὲ τὸ τοῦ ἀρχιερέως θεῖον χρῆμα, ἀσμένως ἐκομισάμην ἐπιστολὴν σου, θεία μοι κεφαλὴ ἱππόλυτε ἐν ᾗ τὸ πρὸς τὴν σοφίαν αὐτὴν ἔμφοιμον, καὶ τὸ ἐν λόγοις γλαφυρὸν, σύντομόν τε καὶ δυνατὸν, καὶ τὸ τῆς ἁρμονίας ἔναυλον. ἅμα δὲ καὶ τὰ περὶ αὐτὴν ἄλλα ἥδιστα εὖ μάλα εἰδὼς, θαυμάζειν σε κατ᾽ ἀξίαν, καὶ ἱκανῶς ἐγκωμιάζειν παντὶ ἐμαυτὸν πολὺ τοῦ δέοντος, καὶ τοῦ ἀναγκαίου ἐκλείπειν προσεπέγνωμαι. μείζονος γὰρ κομιδῆς δεῖται δυνάμεως ἢ τῆς ἡμῶν, ὁ προαιρεθεὶς ἐπαινέσαι σε τὸν ἐπὶ σοφίαν διαβεβοημένον. τοίνυν προσδεχθείοις τὴν ἐξ ἡμῶν ταύτην προϊοῦσαν ῥανίδα, ὡς οἱ τῶν μεγίστων οἱ ποταμοὶ τὸ ἐπ᾽ αὐτοῖς ποσὸν τῶν σταγόνων, καὶ οἱ μεγάλοι θησαυροὶ τοὺς ὀβολοὺς, ὃν δέ μοι συνιστᾶς νικόλαον, οὐκ ἄν ποτε ἡμᾶς νόμιζε λήξειν, συνεπιλαβέσθαι αὐτῷ καὶ ἀντιποιῆσαι. καὶ εἴ γε δυνατὸν καὶ τοῦ πόνου καὶ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ μετέχειν ἡμᾶς, ἥκιστ᾽ ἂν διαλειψαίμεθα. ἔρρωσο, ἡμῖν συγγινώσκων τοῖς παρ᾽ ἱεραρχικοῖς ἔθεσι μὴ ἐπαίρειν προαιρουμένοις, λάκωνες γάρ ἐσμεν.

Μοῦνος ἄρα ζάθεος σοφὸς ἔξοχα ἔμμεν ἁπάντων

 'Ev-

Ἔνθεα τῆς σοφίης ἴδε πειθοῖς θελξινόοιο.
Ῥυθμοῖς σοῖσιν ἐνὶ γράμμασι δ' ἐρέμεναι
Καὶ ῥήτωρ δεινὸς πᾶσί τε ὀψιγόνοις.

Τὰ περὶ τὴν τεσσαρακοστὴν ἀσχολουμένοις καὶ ἐς τὴν φυσικὴν οὐράνιον ὅσον ὁσημέραι φροντίζουσι.

Τοῦ αὐτοῦ.

ΕΙ καὶ μὴ τὰ ἀριθμῷ ἐπανακάμπτειν, ὁ φιλόσοφός φησι ἐλλογιμωτάτη μοι κεφαλή, ὅ, γε τοῖς πεπερασμένην νομίζουσι τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν εἶναι, οὐ τὴν τυχοῦσαν αὐτοῖς προξενεῖ ζημίαν, ὅτι γε ὅλως τὴν τῆς ἀναστάσεως ἀπαναίνονται ἐνέργειαν, ἀλλ' ἡμεῖς οἱ μὲν πέρας ταύτην ἔχειν σαφῶς ἐκκηρύττοντες καὶ τῷ τὰ ὅσα τὰ ξηρὰ καὶ ἀκίνητα, ἀπειροδυνάμῳ ἰσχύει πειθόμενοι, καὶ τὸν τοῖς φυσικοῖς ἐντρυφῶντα χαίρειν εἰπόντες, τὴν πρὸς τὸ εἶναι, μᾶλλον δὲ τὴν πρὸς τὸ οὐκ εἶναι προσδοκῶμεν ἐπαναλήψεσθαι κίνησιν, ἥν περ καὶ σὲ αὐτὸν ἀξιοῦμεν διὰ τοῦ παρόντος τὸν τὰ δεινὰ τῆς τύχης ἀπηντηκότα καὶ καθυπερβολὴν ἀνιαθέντα καὶ δειναῖς ἀλγήσεσι συσχεθέντα οἷόν τινα παραμυθείαν κεκτῆσθαι εἰς τὸ ἐπικουφίζειν τὰς ἐκ τῆς καρδίας συνεχεῖς ἀναφυομένας σοι ὀδύνας, καὶ τὰς ἀφορήτους λύπας, ἀλλ' ὁ δαίμων σοι τῇ τῆς φιλτάτης στέρησει προξένησοι, ἀλλὰ τῶν μὲν τούτων ἅλις, ἡμεῖς δὲ οἱ ἐπίμως τὰ τοῦ πλοῦ ἔχοντες, ἀμφοειδιόντι μέλιτος μεστόν,

στὸν, καὶ τῶν μηδικῶν μήλων μικρόν τι μέρος, μνήμης ἕνεκα δεῖν ᾠήθημεν ἐπιστεῖλαί σοι τῶν γὰρ ἐνταῦθα ἄλλων ἀγαθῶν οὐδὲν ἀπηλαύσαμεν, ἀλλὰ πανταλείῳ πιεζόμενοι τιμῇ.

Ἡμῶν μνημόνευσον πῶν τὰ σὰ διὰ τιμῆς καὶ θαύματος ἄγειν ἢ ἔχειν διηνεκῶς μὴ παυόμενος.

Τοῦ αὐτοῦ ἀνωνύμως.

ΤΗν ἔμπλεον σοφίας ἐπιστολήν σου, ἀσμένως ἐκομισάμην, ἀρχιερέων ἄριστε, ἐφ' ἣν νὴ αὐτὴν τὴν σοφίαν εὖ μάλα λελύπημαι, οὐκ οὔσης μοιχολῆς πάγε πάντ' ἄνδρα. εὐθὺ γὰρ κριτῶν ἑτοίμως ἔχω διαπλεῦσαι, ὅσα ἡμῖν τῆς σῆς ἕνεκα ὑγείας διὰ τῶν μεθοδικῶν σοί γε γραμμάτων ἐμφανίζεις, ἀλλ' ἴσθι μὲν ὡς πολλάκις ὡς λόγους τῷ μερκουριάλι ἐκείνῳ ἐλθόντες, καὶ ὅπως ἄρα εὖ ἔχειν ἡμᾶς, καὶ τὸν δὴ πάντα χρόνον ἄπειρον, εἴ γε δυνατὸν ἀῤῥωστίας πυνθανόμενοι κεκτῆσθαι, οὐχ ἄν γε ἄλλως ἐκεῖνος ἀντέφησεν εὐεκτεῖν ἡμᾶς, εἰ μὴ διαίτης χρησαίμεθα, πολὺ διαφερούσης τῆς γε νῦν κακοχύμου καὶ ἀνωφελοῦς ὑπαρχούσης. ἢ τῷ ἀτόμῳ τοῦ ἰ παχινὸν, εἰ μὴ τῇ θείᾳ χάριτι φυλάττεσθαι, προσάγει τὴν κατάλυσιν. αὕτη τοίνυν ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου ἀπόκρισις, πρὸς τοὺς μὴ ἅπαντα ὑποβρύχιον, τοῖς τῶν νοσημάτων κύμασιν ἐθέλοντας ἔχειν. εἰ τοίνυν

τῦ ἀτόμυ, ὅγε τῇ πίςει ἐς τὸ αὐτὸ ἀνακάμψειν τῇ ἀποδείξει ἤ, μονα τὰ εἴδη, καὶ τὰ ἀριθμῷ ἓν, καὶ συνεχῆ τὴν χοντα, διαίτης ὑγιῦς, καὶ σοφίμυ ἀνάγκη χρῆσθαι καὶ τῷ μὲν τύτων.

Τοῦ αὐτοῦ.

ΕΙ' καὶ μικρά γε σχολὴ παρ' ἡμῖν οὐκ ἔνεςιν εὑρεῖν συδαιὸν, ἄριςε νικόλαε, ὑπό τε τῶν ὁσημέραι ἐκφυυσῶν ἡμῖν φροντίδων, καὶ ἀλλεπαλλήλων ἐννοιῶν, ὑφ' ὧν κἂν τοῖς ἡμᾶς φιλικῶς ἔχουσι, λακωνικῶς βυληθῆμεν γράψαι κωλυόμεθα. ἀλλ' ἄγε συ μεμνημένοι τετὶ τὸ μικρὸν μὲν φέρον δὲ μεῖζον πόθον, προσεπιςεῖλαίσοι δέον ἐκρίναμεν, σημεῖον μέγα τῆς πρός σε ἡμῶν διαθέσεως, καὶ ἀνεξαλείπτυ μνήμης, δεχθείοις δὲ αὐτὸ ἀσμένως, εἰ καὶ λόγων μοῖραν ὐκ ἐκτήμιον μεγάλην, καὶ τοῖς μεγάλοις καὶ καλοῖς συγκαταλέξειας. σὺ δ' αὐτὸς τῷ τῶν μυσῶν θείῳ σηκῷ προσέρχεσθαι κατεπίγον, καὶ εἰ δυνατὸν ἀεὶ παρ' αὐτῷ μένειν μὴ κατοκνεῖ, καὶ γὰρ σαυτὸν κατακοσμήσεις οὕτως ποῖον καὶ τὺς φήσαντάς σε μακαρίυς τε ὁμῦ καὶ ἀειμνήςυς, τοῖς ἅπασιν ἐμφανίσειας ἔρρωσο, κυδονίηθεν αφπς' δικεμβρίου ιδ' συδαις.

Τοῦ

Τοῦ αὐτοῦ.

ΟΥ' μικρὸν λελύπημαι, θεία μοι κεφαλὴ Θεοδώσιε, ἐς μηδοπωσοῦν ὄφλημα διαθέσεως, οὔτε φυσικὸν, οὔτε ξενικὸν, οὔθ' αἱταιρικὸν, τῆς σῆς ἀπολαύσεως σεμνοπρεπείας, καὶ ταῦτα ἐφ' οἷς ἔναγχος ὑπὸ τοῦ ἀντιχρίστου σεραφὶμ, ὃν οἱ περὶ ἡμᾶς στεφανίτην ἀνὰ τὴν δυστυχίαν ἀνηγόρευσαν πόλιν, καὶ πνευματικὸν, φεῦ τῆς ζημίας, οἱ τὸ ἦθος ἐπίβουλοι καὶ μηδὲν ἴχνος χριστιανῶν ἑαυτοῖς ἐπιφέροντας, τοῖς πέποσιν καὶ ἀχαΐδαις σοι προΐεσαν. ἆρα γε πρὸς θεοῦ ὑμεῖς ἧς τε οἱ τῶν πάλαι ἐκείνων ἀνδρῶν ἀπόγονοι; καὶ πῶς ὑπὸ ἀνδραπόδων τοιούτων, καὶ καθαρμάτων κυβερνᾶσθαι καὶ διοικεῖσθαι ἀνέχετε; πῶς τὴν τῆς ἐκκλησίας σεμνοπρέπειαν, ὑπὸ ἀσήμου καὶ ἐν κακοῖς τὸν βίον διανύσαντος φέροντες ὁρᾶν διευθύνεσθαι; ἀναίσθητε παντὶ σθένει, παντὶ τρόπῳ, ἀπελάσατε τῆς μάνδρας τὸν λύκον, τὸν λυμεῶνα τῆς ποίμνης τὸν τοῦ ἀντιχρίστου πρόδρομον, τὸν ὃν ἡ κύπρος ἔναγχος ἀσμένως βιοῦντα ἔγνω, πατάβιον δὴ ἤδη οὐχ ἧττον ἐκείνης πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ δαιμονιῶντα διέγνω. τοίνυν ἄν σοι που σπινθὴρ φιλίας παραλέλειπται, δείξοις ἂν τοῦτό γε ἡμῖν περὶ πλείστου ποιοῦσι, καὶ αὐτοῦ ἐπιτυγχάνειν δαιμονίως ἐφιεμένοις.

Τοῦ αὐτοῦ.

ΟΤι μὲν τῆς ἀληθείας ἤ τις ἐστὶν ὁ κύριος ὑπερασπίσας, καὶ ὅλῃ ψυχῇ ταύτην τοῖς ἅπασιν ἐφανέρωσας παντί πε δῆλον ὅτι δέ γε κἀμοὶ τῷ ἀδίκως κατηγορηθέντι ὑπὲρ δὲ τῶν ἀπείρων μου ἁμαρτιῶν δικαίως τιμωρηθέντι, πρὸς δὲ καὶ τῷ γένει παντὶ τῷ ἡμετέρῳ ἐβοήθησας, καὶ ὡς ἄλλος τις ἥλιος τὴν ὁμίχλην τὴν ἐπ' αὐτὴν ἀνεγειρομένην, καὶ σχεδὸν μέλαιναν ἐθέλουσαν πεποιηκέναι, διέλυσας, καὶ τοῖς τ' ἑσπερίοις ἅπασι, καὶ τοῖς ἐπέκεινα γαδείρων ἐμφανὴ γέγονε. τοίνυν ξύμπαντες ἡμεῖς εὐχαριστοῦμέν σοι, καὶ τὰς μεγίστας ὁμολογοῦμεν χάριτας, τῷ ὑπὲρ ἡμῶν συναλγήσαντι μὲν τῆς λύπης, συνηδόμενα δὲ τῆς εὐφροσύνης, ἣν ἤδη ἀνήκοας, ἢ ὅσον οὔπω ἀκούεις οὐκοῦν ὑγίαινε καὶ ἡμῶν ἐν ταῖς πρὸς θεὸν ἐντεύξεσι μέμνησο τῶν τούτων παρὰ τῶν κροίσου χρηζόντων καὶ τὰ μάλιστα δεομένων πλούτου.

ΕΙ' μὲν καὶ ἄλλος τὶς κομιδῇ γε ἀλγεῖ, παναγιώτατε δέσποτα ἐπὶ τοῖς ἀφορήτως συμβεβηκόσι τῇ ἡμετέρᾳ μακαρίᾳ ἐκκλησίᾳ, τῇ τὰ ἔσχατα, οἴμοι, σχεδὸν πνεούσῃ, καὶ ἡμῖν ἅπασι τοῖς ὑπ' αὐτὴν οὔτε σηπόσι μέλεσι, μείζονα τὴν ζημίαν καὶ τὴν πτῶσιν χαλεπὴν ἐπίμως ἐχούσῃ προσενεγκεῖν, ἢ σὺν ἐμοὶ οὔτις καὶ μετ' ἐμὲ ἀντικρύς ἐστι καὶ γὰρ ἐγώ γε νὴ αὐτὴν τὴν ξι-

άδα

ἀδα ἧς καὶ αὐτὸς λᾶξις εἰμὶ, οὐκ ἄνποτε παύσομαι ἄχθεσθαι, καὶ ὑπερβαλλόντως ἀνιᾶσθαι ἕως ἂν ταύτην ὁ τῶν ἁπάντων βασιλεὺς, ὃς οὐ μόνον τὴν αἰχμαλωτισθῆσαν φύσιν καὶ ταπεινωθεῖσαν ἐλυτρώσατο καὶ ἀνύψωσεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀνωτάτω τίμην ἀνήγαγε, ὑπεράνω τῶν δεινῶν γενέσθαι ταύτην, καὶ τῶν ἄκρων δυστυχιῶν ποιήσας. ἣν οἶμαι ξὺν Θεῷ τούτων ἁπάντων ταχέως ἀπαλλάξειν καὶ ὅλως ἐλευθερώσειν, διὰ τῆς Θεσπεσίου Θεολήπτου, οὗ τὴν ἀρετὴν εἰκότως ἂν τῷ ὄντι αἰδὲς θεῖει καὶ οἱ θεοὶ, ἅσ' οὐ μόνον εὐθὺς ἑτοιμοτάτη ταύτη γε καὶ ἡμῖν ὁ πᾶσιν ὤφθη θεραπεία, καὶ τὴν λοιμωτάτην ὅσον τοὺς μπατεσαονικηφορήτας φημὶ ὡς παλαιογλυκὺς ἰησοῦς τοῦ ναοῦ, ἀπελάσας ἀπεσκοράκησεν, ἀλλὰ καὶ τὸν τοῦ κυρίου πόθον οὐκ ἀσθενέστερον τοῦ χρυσοῦ καθιστάναι ποιεῖν. καὶ γὰρ ὁ περὶ κυρίου πόθος ἀσθενέστερός ἐστιν ἡμῖν, ὅταν ὁ τοῦ χρυσοῦ δυνατώτερος καθέστηκε, τοίνυν ἡ σὴ πωναγιώτης δεχθείην ἀσμένως τεκμείριόντι τῆς πρὸς αὐτὴν ἀνεξαλείπτου μου μνήμης, καὶ σημεῖον ταῖς ἄκραις δουλικῆς ἀπειθείας, τῆς πρός σε τὸν δεσπότην μου. εἰ δέ γε τὸ δῶρον εὐτελὲς, ἐξ εὐτελοῦς μὲν πάντως ἡγοῦ, καὶ τῇ ἐξολοστέρᾳ πάντων τῶν θηρίων πενίᾳ συνόντος, ἐλευθέρου δὲ, καὶ εἰδότος διδόναι οἷς δεῖ, ἢ λαμβανόντος ὅθεν δεῖ, εἴ γε τοῦτο τῆς ἀρετῆς ἴδιον, τὸ εὖ ποιεῖν μᾶλλον, ἢ τὸ εὖ πάσχειν κατὰ τὸν φιλόσοφον. ἔρρωσο, ἐξ ἐνετιῶν αφπς' ἀπριλλίου κς', δοῦλος τῆς παναγιότητός σου

Γαβριὴλ ὁ φιλαδελφείας.

Τοῦ αὐτοῦ μέρος τι.

Ἐγὼ μὲν εἴπερ τις ἄλλος γράμμασι καὶ πράγμασι τὴν ὅσην εὔνοιαν ἔχων διατελῶ ἐμφανίζειν ὑμῖν, ὅσον οὐράνιον ἐφίεμαι, πολὺ γάρ μοι δοκεῖ δή που μεῖζον ἐς ἀδίκημα, καὶ ἥλικον ἁμάρτημα, τὸ μὴ διὰ μνήμης ἔχειν, οὓς ποθ' εὗρον, καὶ ὅσον οὔπω εὑρήσω, ἀνύποπτον εὔνοιαν ἔχοντας καὶ οὐτ' ἃ τοιαῦτα χαρίζεται τοῖς ἑταίροις .....πάντως μὲν ἀποστερεῖσθαι λυπηρόν ἐστι καὶ χαλεπὸν κατὰ Δημοσθένην, ἄλλως τε κἂν ὑπ' ἐχθροῦ φησι. τοῦτο συμβαίνει, μάλιστα δὲ τῆς παρ' ἡμῶν εὐνοίας καὶ φιλανθρωπίας, ὅσωπερ καὶ τὸ τυχεῖν τούτων μέγιστον, οἶμαι δὲ ὑμᾶς συγγνωκέναι μοι χειμερίοις ἐντυγχάνοντι ἀεί.

Τὰς μὲν ἐσχάτας ὑμῶν ὀδύνας καὶ ἀφορήτους ἀλγηδόνας, ἡ τῶν ἱερῶν σου γραμμάτων παρουσία διέλυσε, παναγιώτατε δέσποτα, καὶ γὰρ οὐ μόνον ταῖς ἀλήκτοις ὀδύναις, ὁ ἀμόναχος σεραφίμ, καὶ οἱ αὐτοῦ ὀπαδοὶ, ἡμῖν προσῳκηνόχασι κατεπιεζόμεθα, ἀλλὰ καὶ ταῖς τῆς σῆς παναγιότητος, ὡς μὴ ὅλως γνῶντες ὅπως τὰ περὶ αὐτὴν ἔχει, καὶ οἵου τέλους τεύζεται, ὡς δ' ἐξαπίνης τὸν ἐμὸν καλῶς ἔχειν δεσπότην μεμαθηκὼς, καὶ χρηστὰς ἔχειν τὰς ἐπὶ κωνσταντίνου ἐλπίδας, οὐκ ἔτι συνεχόμεθα λύπαις, οὔτε ἄγιος ἡμῖν ἔνεστι. τὰ δὲ περὶ τὸν κύριον τὸν βεστιάριον, τὸν γαμαρὸν τοῦ λαμπροτάτου πέζου

βοι-

βοιβόδα, οὕτως ἔχει, παναγιώτατε δέσποτα. εἰ μὲν ὁ ῥηθεὶς ἡσυχῶς διάγειν ἐνταῦθα ἐθελήσειεν, καὶ ὡς τῶν πολλῶν εἷς διατρίβειν, μὴ δὲ πλούτῳ βρύθειν φαίνεσθαι τοῖς ἐν τέλει συγκαταλέγεσθαι, οἶμαι ξὺν θεῷ τὰ πάντα κατασκοπὸν αὐτῷ γενήσεται· εἰ δ' αὖ ἄλλως παρ' ἢ τὸν εἰρημένον τρόπον ἐθελήσειεν βιῶσαι, οὐκ ἀτυχήσει, οἱ γὰρ ἐνταῦθα διοικεῖται τοὺς ὑποφόρους καὶ δουλείαν, τοῦ ἐν κωνσταντινουπόλει τυράννου ὄντας, προσποιεῖσθαι φανερῶς καὶ λαμπρῶς δέχεσθαι οὐ βούλονται, τὸ παρανόμιον ἀποσκοποῦντες τοῦ ἄλλου φαλάριδος. τὸ συνάγειν γὰρ εἴωθεν ὅθεν οὐκ ἔσπειρε, καὶ ἁρπάζειν, ὅθεν οὐκ εἰσήνεγκε.

ΑΠὸ τῆς οὐγκροβλαχίας τῇ παρουσίᾳ τοῦ ἱεροαγίου σου γράμματος, ὡς εὔφρανας ἡμᾶς, παναγιώτατε δέσποτα. τὸ μὲν τῷ μαθεῖν ὅπως τὰ περὶ τὴν θείαν σου καὶ μακαρίαν ψυχὴν διοικεῖται. καὶ τῷ μὴ παρορᾷν ἡμᾶς δὲ μάλα μεμαθηκότες. νῦν δ' ὡς ἐξαπίνης ἐπανήκειν σε πυθόμενοι ἐς κωνσταντίνου, ὡς λόγος, κατασκοπόν σοι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν βέλτιον, τῇ οἰκουμένῃ, καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας ὑπερασπισαῖς, διήνυσθαι τὰ πάντα, τῇ διιθυνούσῃ προνοίᾳ πιστεύεται, μεγάλας μὲν ταύτῃ χάριτας ὁμολογοῦμεν, καὶ ὁμολογεῖν οὐ παυσόμεθα. πῶς γὰρ οὔ; οἳ τοὺς ἀναιδεῖς, τοὺς μή τε τὰ ὄντα, μήτ' ἂν γενόμενα τολμῶντας λέγειν, καὶ ἀναι-

ἀναίσχυνται ποιεῖν. ἱερεμία τῷ πάνυ δίκην δώσουσιν ὡς εἰκὼς ἡγέμεθα, καὶ βεβαίαν παρρησίαν μὴ ἔχειν ὁμολογοῦμεν, τοὺς φθονεροὺς, καὶ τοὺς πρὸς πάντα χρηστὰ ἀντιταττομένους, καὶ αἰσχύνην οὐκ ὀλίγην τῷ δυστυχεῖ ἡμῶν γένει παρεσχῶνται καὶ παρεξήσωνται. ἀλλὰ τούτων μὲν τούτων ἅλις.

Τῷ πανιερωτάτῳ δεσπότῃ κυρίῳ γαβριὴλῳ τῷ φιλαδελφίας.

Δίκαιος ἂν εἴη, πανιερώτατε δέσποτα, δικαίαν μέμψιν μεμφθῆναι, καὶ ἔνοχος πάσης ἀπρεποῦς ὑποπτευθείσης περὶ ἐμοῦ ὑποψίας εἶναι, εἰ γνοὺς ἐγὼ τὸν ἄνθρωπον, καὶ μὴ καταγνοὺς, μετὰ τρίτην ἡμέραν τῆς εἰς βιένναν ἀφίξεως, τῆς ἐκείνου, μὴ ἀνεχώρησα ξυνουσίας, ἀλλ' ἐπειδήπερ ἐγὼ τὸν ἄνθρωπον ἐξωκήλαντα γνοὺς, καὶ μηδεμίαν νουθεσίαν ἐπ' αὐτὸν τὸ ἐνεργοῦν ἔχουσαν, ἡμέρας δὲ τεσσαρεσκαίδεκα, μέχρι τῆς τιβιγγίας διάστημα ἔτι μετ' αὐτοῦ δέον ὁδεῦσαι, παραιτησάμην τὸν ξυνοδοιπόρον, πῶς οὐκ ἀπελύθην ἐπὶ λοιμῶν καθέδρα καθῆσθαι ἐγκλήματος μένω τοίνυν ἐνταῦθα πανιερώτατε δέσποτα, τοιοῦτοι πειρώμενος δαίμονος, οἷον εἴσῃ παρὼν τῷ αἰδεσιμωτάτῳ ἀπέσταλκα πρωτοπάπᾳ, ὁ δὲ τὴν ἁπανταχῆ φέρουσαν ᾤχετο, ἀχρηστῶν πατριάρχης γραφόμενός τε καὶ ὀνομαζόμενος, ἀλλ' ἐπὶ τούτοις μὲν

ἐγὼ

ἐγὼ ἠδικήθην οὐδὲν, πλὴν ὅτι τῆς προκειμένης ὁδοῦ μοι κεκώλυμαι. μόνοις οὖν, πανιερώτατε δέσποτα, πρῶν τὴν ὑπόσχεσιν ἐπ' ἐμῇ ψυχῇ εὐδαιμονίᾳ τὸν Θεὸν ἱλεούμενος ἀλλὰ καὶ τῷ ἐνδοτέρῳ τῆς ψυχῆς αἰὲν ἀναπεμπάζων οὐ λήγω, τί ὅτι κἀγὼ τῆς σῆς βοηθείας μετὰ πολλῶν ὅσον οὐκ ἀπολέλαυκα, οὐκ ἄλλῳ τῷ τούτου, ἀλλ' ἐμφύτῳ προσάπτω τὸ αἴτιον, ὅς ἅπερ ὡς ἐνόμιζον τῇ σῇ προσέρχεσθαι ἱερώτατε, διόπερ καὶ εἴλημμαι ἀνάξιος τῆς παρὰ σοῦ προμυθείας ἐπιτυχεῖν ἀρ' ἀνάγκη μοι ἔθνεσιν ἀλλοδαποῖσιν ξυνδιαιτᾶσθαι εἰ τὴν σὴν εὔνοιαν, πανιερώτατε δέσποτα, εἶχον τὰ μάλα προμυθουμένην, ἀλλ' οὖν καὶ αὖθις καθ' ἡδονήν μοι τοῦτ' ἔσαι, καίτοι μακράν που ἀποικίσομαι ταύτης ἀπολαμβάνειν ἣν ἀποδέξηται τὸν ἱκέτην. ἐῤῥωμένην διατηρείη κύριος τὴν σὴν ἱερὰν κορυφήν, πανιερώτατε δέσποτα, ἡμῖν τὰ ἄεισα εὐχομένην. ἀπὸ βιέννας νοεμβρίου, ιϛ' αφπθ'

μικρὸς δοῦλος λεόντιος ἱερομόναχος.

Τῷ πανιερωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ μητροπολίτῃ φιλαδελφείας κυρίῳ ἡμετέρῳ κυρίῳ γαβριὴλ, ὁ παπεινὸς χίου ἱππόλυτος, ἐπίδοσιν πνεύματος ἁγίου

ΤΗ'ν μετὰ τῆς προσκυνήσεως δορυφορίας καὶ αἰδοῦς ἀνάῤῥυσιν, εἴτε παλινῳδὶ πισθεὶς τῆς σῆς ἐνδελεχοῦς μοι σεμνοπρεπειότητος,

ὦ θεία

ὦ θεία καὶ ἱερὰ κεφαλὴ, ἥσθην πῶς δοκεῖς μέχρι τούτου μοι τῷ ἐπεὶ χρυσέον, δι᾽ ἃς ὑπολήψεις ματαίας καὶ ὑπονοίας, οἶδας ἡμεῖς δὲ παμφιλτάτου, τοσοῦτόν σε ὑπὸ τῶν ἀσθενειῶν, ἐπικαιρικῶν πραγμάτων, ἰδεῖν ἐπετράπημεν, ὅσον οἱ ἐν πελάγει ἀλλήλου παραμειβόμενοι. πλὴν κἂν τὸ μεταξὺ διάστημα οὐκ ὀλίγον ἡμᾶς ἀπετείχισεν, ἀλλ᾽ ἡ τῆς φιλίας διάθεσις, οὐκ ἀπ᾽ ἀλλήλων διαστῆναι πεποίηκε, καὶ εἰ τὴν διὰ σώματος ὁμιλίαν ἀπεκλείσθημεν, ἀλλὰ τῇ διανοίᾳ καὶ φωνῇ. οὐ γὰρ σιγῆσαι τὰ σὰ σὺν θεῷ προτερήματα, ὁ θεσπέσιος φίλος δυνάμενος, καὶ ὅπερ φύσει ποιεῖν ἀμήχανος τοῦτο φιλία ἐπινοεῖν εὐμήχανον. καὶ ἔστιν ἰδεῖν ξένον θέαμα γινόμενον, τοῖς ὁρῶσί τε, καὶ ἀκούουσιν, ὃ γὰρ οὔτε δυνάστειμαι κατεπράξατο, οὔτε ἄλλη τίς ἐπενοήσατο μέθοδος, τοῦτο φιλία καὶ ἐφευρεῖν ἠδύνατο καὶ ἐξεργάσασθαι. διὰ τοῦτο χρὴ ἡμᾶς ὁμόσε ταύτην, ἀσπάζεσθαι καὶ φιλεῖν. ἃ γὰρ παρὰ τῶν ἄλλων ἀμήχανα ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ ἀδύνατα, δυνατὰ μᾶλλον εὑρήσεις ἐν ταύτῃ ὡς καὶ τὰ ἀδύνατα δύνασθαι. ἐπεὶ καὶ σύντροφος καὶ σύνδεσμος καθέστηκεν πάσης σοφίας καὶ φιλοσοφίας. αἳ διό ταῦτα οἴδασι, τὸ, μετρίας διαθέσθαι τὴν εὐταξίαν, καὶ εὐσχημοτάτου τὴν συμφορὰν, οἷον ἡμεῖς θαυμάσια ἐπεπόνθημεν εἰ καὶ ὁ θεὸς οὐκ εἴασεν ἡμᾶς πειρασθεῖναι, παρ᾽ ὃ οὐκ ἠδυνάμεθα. ἐῤῥωμένος μοι διαβιώης, ἐῤῥωμένος δι᾽ ἀλλήλου δεῖτος ἀρχιερέων κορωνὶς καὶ σοφῶν ἀκροθήνιον, ἐμοὶ

γὰρ κα-

ἢ καὶ πάντα παραιδεσιμώτατε δέσποτα, καὶ καταξιῶ εἰ μὴ ἀπαξιῇς, μὴ λῆγε τοῦ γράφειν. ἴσθι γὰρ ὡς οὐκ ὀλίγης τίς παραμυθία, ἡμῖν τῆς πάντοθεν ἀπαραλήπτου ἐκ τῶν σῶν σοφωτάτων γραφῶν (τῶν ὡς ἄλλο κέρας ἀμαλθείας τό τε ἢ νῦν καὶ ἀεὶ ἐπιῤῥώννυε ἡμᾶς ταῖς πρὸς θεὸν διαπροσδέκτοις ἐντεύξεσιν.

Τοῦ αὐτοῦ.

Τοῖς πανιερωτάτοις καὶ θεοφιλεστάτοις σοφωτάτοις τε καὶ λογιωτάτοις ἀρχιερεῦσι ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς καὶ συλλειτουργοῖς κυρίῳ γαβριὴλ τῷ φιλαδελφείας καὶ κυρίῳ μαξίμῳ κυθήρων τῷ μαργουνίῳ, ὁ ταπεινὸς ἱππόλυτος ἐπίδοσιν πνεύματος ἁγίου.

ΤΡέχει μὲν πᾶς εἰς τὴν ἄνω βοήθειαν ἐφ᾽ οἷς καὶ χρήζει δεόμενος, οὐ γάρ ἐστιν ὅστις οὐ δέεται. οὕτω γὰρ τὰ καθ᾽ ἡμᾶς σαφῶς οἰκονομεῖ καὶ πλέκει ἡ πρόνοια, ἵνα πᾶς τις ἐξ ἑαυτοῦ μανθάνων, ὁποῖόν ἐστι τὸ, δεέσθαι αὐτὸς ἐπ᾽ ἄλλων καὶ ἄλλων δεόμενος, δεκτὸς εἴη τῷ δεομένῳ, ἐκ τῶν καθ᾽ αὑτὸν τ᾽ ἀλλότριον στοχαζόμενος, καὶ ἀρκεῖ ἐπὶ τῆς εἰκόνος ταύτης ἐᾶσθαι τὸν λόγον, νοήμασι καὶ οἰδήμασι λόγων καὶ ἀρχιερέων κανόσι, σταθμάσι, καὶ κορωνίσι λόγον ὑποσημαίνων συμβολικόν. νόει γάρ φησιν ὁ πίνδαρος, ἔνθεν φέρετε τὴν εἰκόνα ὑμεῖς θεσπεσιώτατοι, οἱ πολλῶν ὑπερέχοντες, καὶ εἰ καὶ πάντων εἴπω, οὐκ ἂν ἁμαρ-

μαρ-

μαρτάνω, κατέγε τὴν ἀξίαν, καὶ ἐντελέχιαν τῆς σοφίας ποσότητα, καὶ ποιότητα τῆς ὑψηλοτάτης φιλοσοφίας, καὶ χρήζουσιν ἡμῖν ἐνταῦθα, βοήθειοιτ' ἐκ τῶν αὐτόθι. οἶμαι δ' ὅτι ἡ πρός με βοήθεια, καὶ πρὸς τὴν ἡμετέραν σεμνοπρεπειότητα διαβήσεται, καὶ ἄλλως, ἵν' ὃ ἂν, καὶ αὐτοὶ χρήζηται ἐκ ἐπιτυχοῦντες τῷ δέεσθαι. ὧ γὰρ μείζω μείζωμεν ἀντιμείζεισθαι παρὰ θεοῦ διδασκόμεθα, χρῆσθαι τοιγαροῦν ἐν καιρῷ τῷ ἐν δέοντι τῷ ἀδελφοῦ τῇ δυνάμει κατὰ τὴν βέλησιν, ὡς ἂν δυναμοδύναμις ἡ δύναμις γένοιτο, ὡς ἀριθμητικὸς ἂν ἀνὴρ ἰσχυρίσαιτο. ὁ γὰρ τὸν τετράγωνον ἀριθμὸν καθ' ἑαυτὸν πολλαπλασιάζων, ποιεῖν τὴν δυναμοδύναμιν.

Ἔρρωσθέ μοι καὶ εὐβιώοιτε, πατέρες καὶ ἀδελφοί, εἰ μὴ ἀπαξιῆτε αἰδεσιμώτατοι καὶ αὐθέντες καὶ δέσποται πανιερώτατοι, χαριζόμενοί μοι, καὶ ὡς ἐγὼ θέλω, θέλω δὲ ὡς αὐτὸς ἐπ' ἐμαυτῶν, ζωὴν τῇ ὑμῖν καὶ τὴν κατὰ κόσμον εὐετηρίαν πάλαι προσεπηυξάμην. τὸν ἡμέτερον ἀνεψιὸν νικόλεων τὸν ἀνδρειόπαιλον συνίστημι ὑμῖν ὡς ἐμαυτὸν, τὸν οὐτιδανὸν ἐν χριστῷ ἀδελφὸν ἡμῶν. πάντες οἱ ἡμέτεροι δὲ ἡμῶν πάμπολλα προσαγορεύουσι τὴν ἡμετέραν τελειότητα, καὶ γόνυκλιτῶ τὰς τὸ δεσποτικὸν σῶμα αἰρούσας πανευλαβῶς κατασπάζονται.

Μαιμακτηριῶνος, δέκα ἐπὶ τρισὶ φθίνοντος.

Τῷ

Τῷ πανιερωτάτῳ μητροπολίτῃ τῆς ἁγιωτάτης μητροπολίτῃ τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως φιλαδελφείας κυρίῳ γαβριὴλ τῷ σεβήρῳ νικηφόρος ἱερομόναχος ὁ χαρτοφύλαξ αὔξησιν θείου πνεύματος.

ΟΥ᾽ παύεται ἡ κακία τοὺς ἑαυτῆς ὑπουργοὺς καὶ τῶν τὴν ἀρετὴν μετιόντων διερεθίζουσα πᾶσι τρόποις κακώσειν τούτους καὶ ἣν ἔχουσι πρὸς πάντας ἀγαθὴν ὑπόληψιν σμικρῦναι μηχανομένη, οὐ φέρουσα τούτους δι᾽ ἀρετὴν εἰς ὕψος ὄντας ὁρᾷν, εἰς ὅπερ αὐτῇ διὰ πονηρίαν ἀναβῆναι οὐ δυνατόν. τοιοῦτόν τι περὶ σὲ τὴν τιμιωτάτην μοι κεφαλὴν ἔναγχος συμβεβηκέναι πυθόμενος καὶ λελύπημαι σφόδρα καὶ ἥσθην τὰ μέγιστα, τὸ μὲν, τὴν τῶν διαβαλλόντων ὀδυρόμενος ἀπώλειαν. τὸ δὲ, σὲ τὸν διαβληθέντα λαμπρότερον τανῦν ἢ πρότερον ἀναφανῆναι μεμαθηκώς, ὥστε ἐξεῖναι μοι λέγειν ἀπεναντίας τῷ σοφῷ σολομῶντι, ὅτι συκοφαντία ἄνδρα οὐχὶ ταπεινοῖ, ὡς αὐτὸς διακελεύεται, ἀλλ᾽ ἀνυψοῖ, ὡς ἐπὶ σοὶ γεγονὸς τεθεώρηται. χαίρω τοιγαροῦν καὶ συγχαίρω σοι, πανιερώτατε δέσποτα, τῆς τοιαύτης κατὰ σοῦ τό γε νῦν ἔχον σκευωρηθήσης διαβολῆς παρὰ τῶν μὴ φοβουμένων τὸν κύριον ἀνωτέρω φανέντι. πῶς γὰρ οὔ; τὴν σὴν τιμὴν κοινὴν εἶναι παντὸς τοῦ γένους ἡμῶν τοῦ ποτὲ μὲν περιφανεστάτου, τανῦν δὲ καὶ λίαν δυστυχεστάτου τυγχάνοντος λογιζόμενος τὴν σὴν λέγω, τοῦ μόνου σχεδὸν ὑπολειφθέντος ἐν τοῖς καθ᾽ ἡμᾶς χρόνοις σπινθῆρος τῆς ἀρετῆς, καὶ

οἱ-

οἱονεὶ ζωτικῆς δυνάμεως τοῦ ἀπονεκρωθέντος τοῦ σώματος ἡμῶν τῶν ἑλλήνων. εἴης τοίνυν διὰ κηπῶν ψυχῇ τε καὶ σώματι, πατέρ μου πανιερώτατε, εἴς τε καλλωπισμὸν καὶ κόσμον τοῦ ἡμετέρου γένους, καὶ καταρτισμὸν τούτου καὶ πρὸς οὐρανοὺς χειραγωγίαν διὰ τῶν πνευματικῶν ὑποθημῶν τε καὶ παραινέσεων, μᾶλλον δὲ διὰ τῶν ἐν σοὶ ὡς ἐν παραδείγματι θεωρουμένων ἀνεξαλείπτων τῆς ψυχῆς σπουδαίων ἕξεων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον. περὶ δὲ τῶν κατ' ἐμὲ. εἰ περὶ τούτων τίς λόγος παρὰ τῇ σῇ ἁγιωτάτῃ, γινωσκέτω σου ἡ ἀρχιερωσύνη ὡς ἤδη σὺν θεῷ διὰ θύ ῥώμης πλέομεν καὶ ἄλλων ἕνεκα ὑποθέσεων, ὡς παρὰ τῶν ἡμετέρων πᾶσι καταλεπτότερον, καὶ πρὸς ταύταις, ἄλλης τινὸς ἀναγκαιοτέρας, ἣν ἡ πάντα κυκῶσα καὶ συγχέουσα κακία διεταράξατο. διεβέβλητο γὰρ ὁ πάντα καλὸς κἀγαθὸς κύριος νικόλαος ὁ γερμάνης παρά τινων πονηρῶν καὶ μισοκάλων ἀνθρώπων, ὡς αὐτὸς εἴη καθηγεμὼν καὶ προδότης τοῖς μεμιασμένοις ἀγαρηνοῖς τῆς λήψεως πειρατικῆς τινος νηὸς τοῦ μεγάλου μαγίστρου τῆς νήσου μελίτης, ὥστε κατ' αὐτοῦ κινηθέντα τὸν ῥηθέντα μάγιστρον εἰς τοσαύτην μεγίστην καὶ ἀνυπέρβλητον ὀργὴν, ἀποφήνασθαι μεγίστην ἄξιον ἔσεσθαι δωρεῶν τὸν ὑπεξαγάγοντα τοῦτον τῆς παρούσης ζωῆς, οὐ τὸ μὲν ἕτερον τῶν ὄντων κατὰ τὸν μακεδῶνα τοῖς διαβάλλουσι παρασχόντα, τὸ δὲ φυλάξαντα τῷ διαβαλλομένῳ, ἀλλ' ἄμφω ταῦτα τοῖς διαβάλλειν ἐθέλουσιν ἀκέραια πα-

παραχωρήσαντα. τούτου τοίνυν ἕνεκα ἀξιοῦμεν σου τὴν πανιερώτητα ἐνδείξασθαι τὴν πρὸς πάντας εἰθισμένην σου καλοκἀγαθίαν καὶ εὔνοιαν πρὸς τὸν διαληφθέντα κύριον νικόλαον, συνιστῶσαν τοῦτον τῇ ἐκλαμπροτάτῃ γερουσίᾳ τῶν ἐνετῶν ἄνδρα χριστιανικώτατον καὶ εὐσεβέστατον καὶ τὰ πρὸς τοὺς χριστιανοὺς πιστότατον ὁμοῦ καὶ εὐνοικώτατον, αἰτήσασάντε γράμμα παρ' αὐτῶν δηλοῦν τὴν ἣν ἐνεδείξατο πρὸς αὐτοὺς τῷ τῆς μάχης καιρῷ εὔνοιάν τε καὶ προαίρεσιν ἀγαθὴν διάτε σιτηρεσίου ὅτι πλείστων κομιζομένων παρ' αὐτοῦ δι' ὁλκαδίου ἰδίων εἰς κρήτην, καὶ ἄλλων ἀγγελιῶν ἀναγκαιοτάτων εἰς προφυλακὴν τοῖς πιστοῖς, ὡς ἐπίσταται καλῶς ὁ γαληνότατος πρίγκηψ, καὶ οἱ πλείους τῆς ἐκλαμπροτάτης αὐτοῦ γερουσίας, ὅ, τε ἐκλαμπρώτατος κύριος ἰάκωβος ὁ φωσχαρίνης, καὶ ὁ ἐκλαμπρότατος κύριος λουκᾶς ὁ μικέλης. περὶ οὖν τούτων ὡς ἐκ προσώπου ἰδίου τοῦ ῥηθέντος κυρίου νικολάου ἐπιστέλλω σοι, δέσποτά μου πανιερώτατε, σὺ δὲ ὡς νουνεχής τε καὶ περὶ ταῦτα πρακτικώτερον ἔχων, οἰκονόμησον τὸ βέλτιον, ὥστε ἣν πρὸς αὐτὸν ἔχων διατελεῖς εὔνοιαν καὶ ἐν χριστῷ φιλίαν καθαριτέραν ἀναδεῖξαι διὰ ταύτης σου τῆς συνδρομῆς, καὶ πρὸς τὴν αὐτὴν ἐκλαμπροτάτην γερουσίαν τῶν ἐνετῶν τούτου συστάσεως ἔρρωσο, δέσποτά μου πανιερώτατε, μεμνημένοι καὶ ἡμῶν ἐν ταῖς πρὸς θεὸν ἱεραῖς σου ἐντεύξεσιν.

Τὰ γράμματα ἀποσταλθήτωσαν εἰς ῥώμην εἰς τὸν αἰδεσιμώτατον καρδινάλιν μουντάλτον ἐ-

πίζοπον τῆς καθ' ἡμᾶς σεβασμίας μονῆς ἀπὸ ζάρας, ἐν ἔτει ἀπὸ χριστοῦ γεννήσεως, ͵αφπθʹ ἐν μηνὶ ἰουνίου αʹ

Τῷ πανιερωτάτῳ καὶ παναγιωτάτῳ μητροπολίτῃ φιλαδελφείας κυρίῳ γαβριὴλ, εὐπράττειν.

Καίπερ μέχρι θανάτου διὰ θαλάσσης καὶ ξηρᾶς ἐκινδυνεύσαμεν, δέσποτα ἅγιε, λοιπὸν δόξα τῷ θεῷ τῷ παιδεύοντι καὶ τοὺς ἐσχάτους κινδύνους αὖθις ἀναδεξαμένῳ διʼ εὐχῶν σου ἁγίων, εἰ μὲν γὰρ ἀριθμῆσαι θέλω τῶν εὐεργετημάτων αὐτοῦ, ἐπίλειποι δʼ ἂν ἡμᾶς ὁ πᾶς χρόνος, τοίνυν τὸ μὲν τμῆμα τῆς ἐξουσιωμένης χειρὸς ὡς οἶδας, ἄχρι τοῦ νῦν καιριώτερόν ἐστιν. καὶ γὰρ τὸ ὀστοῦν τῆς σιδερώσιας κεχωρισμένον ἦ, καὶ ἐς ἀεὶ πιέζουσί με οἱ πόνοι καὶ ἀναθαρρεῖν οὐκ ἐῶσιν, μόνον αἱ παναγίαι σου εὐχαὶ γένοιντο ἀλεξιτήριαι. περὶ δὲ τῆς ἐμῆς ἐπισκοπῆς οὕτως ἔχουσιν. τινὲς πρέσβεις τῶν κεφαλλωαίων ἀναγκαζόμενοι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου αὐτῶν, ὅρμησαν καθʼ ἡμῶν, φάσκοντες πρῶτον, ὅτι χρόνου πολλοῦ παρεληλυθότος, καὶ οὐδείς ποτε τῶν ἐπισκόπων τῆς κυθηρίας παρεγένετο εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ. δεύτερον μηδενὶ τῶν κληρικῶν δεῖ με καὶ ἔξεστι χειροτονεῖν, καὶ ἄμφω ἐκ πάλαι φασὶν ἔλαβον διʼ αὐθηλικοῦ προςάγματος, καὶ ταῦτα οὐχ οἷόν τε ὡς ἔχειν, τοῦθʼ ἕνεκα κωλύουσιν ἡμᾶς ἀπιέναι εἰς τὸν θρόνον, ὃν

τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ μέσου τῆς σῆς πανιερώτητός μοι ἐδωρήσατο, περὶ ὧν τις τῶν χριστιανῶν ἐνόμισέ ποτε τοιοῦτον παρανομώτατον ἐπιχείρημα, ὅτι εἷς ἐπίσκοπος κρατεῖν καὶ ἐξουσιάζειν θρόνῳ τεσσάρων καὶ παροικίας, κεφαληνίας, ζακύνθου, κυθηρίας, καὶ κρήτης, ὅπερ ἐστὶν ἔξω τῶν κανόνων τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, λοιπὸν τίνα ἂν δίκην ἀξίαν κομίσαιτο, ὧν εἰς ἡμᾶς εἰργάσατο καὶ ποιεῖ, ὅμως ἀνατίθειμι τὰ πάντα θεῷ τῷ παντεπόπτῃ.

Τῷ αἰδεσιμωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἀνδρὶ, καὶ πανιερωτάτῳ μητροπολίτῃ φιλαδελφείας κυρίῳ κυρίῳ γαβριὴλ τῷ ὑπερτίμῳ εὐτελὴς ἱερομόναχος ἰωάσαφ ὁ δορυανὸς εὐπράττειν.

Ἡδέως νὴ τὸν φίλιον, φίλτατε, καὶ δεξαίμην ἂν σὸν γράμμα δι᾽ ἀμφότερα, ὅτι καλὸν, καὶ ὅτι παρά σου, ἀπὸ δὲ τῆς χαρᾶς ταύτης ἀπεστερήθην, ἰδοὺ πέμπω ἐγὼ τὸ γράμμα τουτί. εἰ δ᾽ ἀνειμένως ἔχω καὶ ἀφελῶς, καὶ ὡς οὐκ ἂν ἀρέσκοιτό τις τῶν σοφωτέρων ὁρῶν, (πόῤῥω δὲ εἰρωνίας ὁ λόγος) μή μοι τῷ ἀχρείῳ ἀχθεσθῇ, ὦ σοφώτατε ἄνερ. οἶδα γὰρ καὶ τὴν ἐμὴν πρὸς τὸ γράφειν ἀσθένειαν, οἶδα καὶ τὴν σὴν εὐφυΐαν καὶ ἀκρίβειαν, ἀλλὰ καὶ οὕτω πέπομφα τὸ γράμμα, μηδὲν ἀναβαλλόμενος. τίνι θαῤῥήσας τῷ τοῦ δεξαμένου τρόπῳ; πε-

ψυχότος μὲν, εἴ τι καλῶς εἴργασθαι, ὐκ ἀποστερεῖν ἐπαίνων. εἰωθότος δὲ ϰ τοῖς ὡς ἑτέρως ἔχυσιν, ἐπάγειν μὲν κατὰ δύναμιν τὴν διόρθωσιν, κατηγορεῖν δὲ ϰαὶ φανερῦν πρὸς οὐδένα τὴν ἁμαρτίαν, ἰαξὺς ἐν τύτῳ ζηλῦντος τοὺς περὶ τὰ τῶν ψυχῶν ἄκη θεραπεύοντας, ἀλλ' ὐ τὺς ὑλικὺς τύτυς ϰ περὶ τὰ σώματα ςρεφομένους, οἳ κἂν τὸ βραχύτατον νοσημάτων ἢ τραυμάτων τύχωσι καταδήσαντες ἢ θεραπεύσαντες, ἐμπομπεύουσι τῷ πραγέντι ϰ πάσαις ἀκοαῖς ἐνοχλῦσι, τὴν περὶ θεραπείαν δεινότητα διηγύμενοι, ἀλλ' ἰδοὺ πέπομφα τὸ γράμμα τῦτο πρὸς τὴν σὴν σεμνοπρέπειαν, πέπομφα δὲ ὐχ ἕκων, ἀλλ' ὑπὸ τῆς κατὰ θεὸν ἀγάπης τυραννηθείς· τετυράννημαι δὲ οὐκ ἄκων, ἀλλ' ἑκυσίως, ὡς συμβαίνειν ἐντεῦθεν ϰαὶ αἴνιγμα εἶναι, ϰ λέγεσθαι τὴν ἐπιςολὴν ταύτην ἑκουσιοακύσιον, ἀλλὰ δέδοικα, μὴ πταίσματά τινα ξυνῶσι τῷ γράμματι τύτωι. τὸ δὲ καινὸν, εἰ πταῖσαι συνέβη μοι εἴτε τῷ ἐπιλελῆσθαι, εἴτε τῷ ἀπροσεκτῆσαι, εἴτε τῷ τι πάθειν ἕτερον, οἷς εἰκὸς ἐςι πάχειν ἀνθρώπυς ὄντας ἡμᾶς. ἀλλ' ὥσπερ ἐγὼ, τὸ μὸν μέρος, θεσμὸν φιλίας πεπλήρωκα κατὰ δύναμιν. οὐ γάρ μοι ἔξεςι τοῖς ἀριςοτελικοῖς ἐγκύπτειν λαβυρίνθοις. ἄλλων γὰρ ἄλλων, ἢ τῶν ἐμῶν ἐπαίνων ἐδέησε πρὸς τὸ σὲ ἐπαινεῖν, οὕτω ϰ σὺ, τίμιε πατὲρ, τοσὸν ἐκπληρῶν φάνηθι, ϰαὶ ἀμοιβαίοις ἡμᾶς καθιλάρινον σοῖς γράμμασι. ϰ γὰρ χαρίῃ τὰ μέγιςα

ὅτο

ὅτι εἴπερ μοι τὰ κροίσου προσέπεμψας τάλαντα, οὐκ ἂν οὕτως ἀσμενέστερον εἶδον ὀφθαλμοῖς, ὡς σὰ γράμματα. πλοῦτον ὄντως σοῦ, πανιερώτατε πατὲρ, ὑπερπλησθείς. οὐ τὸν ῥευστὸν καὶ ἐπίκηρον, οὐ τὸν φιλοῦλον καὶ φιλόσαρκον, ἀλλὰ πλοῦτον ἀληθῆ, δι' οὗ τοὺς πιστοὺς ἐπιδεῖς τῇ μελισταγεῖ σου γλώττῃ, δι' οὗ ἡδονὴν ἐνοικίζεις τοσαύτην τοῖς τῶν σῶν λόγων ἀκούουσιν, ὅσον οὐδὲ αἱ σειρῆνες ἐκεῖναι τοῖς πλέουσι ξυγγενέσθαι σοι δι' αὖθις καὶ ξυζῆσαι σὲ σὺν ἡμῖν τοῖς σοῖς τέκνοις, οὐ πρὸς ἡμῶν, ἀλλὰ πρὸς θεοῦ τοῦ τὰ πάντα ῥαδίως τελεσφοροῦντος, ἀλλὰ δίωκε καὶ σὺ τίμιε πατὲρ, καὶ πράττε ἣν βούλῃ ὁποῖόν σοι ἐστὶν αἱρουμένῳ, καὶ αὖθις μὴ δίωκε, εἰ τοῦτο νικῶ παρά σοι. ὡς ἡμεῖς γε καταδεξόμεθα μάλα ἀσμένως τὴν παρὰ σοῦ ψῆφον, ὁποῖα ποτ' ἂν ἢ πλὴν ὅπως ὅπερ ἐπὶ τοῖς παροῦσι ποιῆσαι κρινεῖς, ἔχειεν καὶ ἄλλοι συνεπαινεῖν. καὶ περὶ μὲν τούτων ἅλις. ἀγαπώης δὲ ἡμᾶς οὕτω τὸν ἑξῆς ἅπαντα χρόνον, ὦ θεία καὶ ἱερὰ κεφαλὴ, μεταβάλλων σαυτὸν τῆσδε τῆς διαθέσεως ὑπ' οὐδενὸς μηδέ ποτε, ἀλλ' ὁ αὐτὸς μένων, λέγε τὸ θεσπέσιον ἐκεῖνον εἰπόντα τὸ, ἐγὼ ὁ αὐτὸς εἰμε καὶ οὐκ ἠλλοίομαι. ἀλλ' ἐφάπτοι τόσον τῆς ψυχῆς κύριος ἐπὶ τὴν εὐθυτάτην σε διὰ παντὸς τῶν ἑαυτοῦ δικαιωμάτων ἰθύνων ὁδὸν, ἐν ᾗ καὶ τοῖς πορευομένοις, ὡς ὁ μέγας λέγει δαβὶδ, τὸ ἑαυτοῦ σωτήριον δείκνυσι. ταῦτα εὔχομαι, ταῦτα καὶ ἐκπληροίη θεὸς, καὶ παρέξοι σοι ὅσα εἰς ἁγιασμὸν καὶ θέωσιν τῆς σῆς ψυ-

ψυ-

ψυχῆς, ϗ ὅσα εἰς ὑγείαν τῦ σκήνυς καὶ δὲ-ξίαν, ὡς γένεσθαι, λόγῳ καὶ ἔργῳ ϗ ἀρεταῖς, τῷ παρὰ πᾶσι ἀδομένων γενναίων ἀνδρῶν ὁ-μόζοπόντε ϗ ἐμότιμον. Ἔῤῥωσο. ἀπὸ τῆς κρητης βοηδρομιῶνος τετάρτῃ φθίνοντος, καὶ τὰ αφπθ' ἔτος τῆς ἐνσάρκυ τῦ σωτῆρος ἡμῶν οἰ-κονομίας.

Γαβριὴλ τῷ φιλαδελφείας.

ΤΟ' μὲν διαβάλλειν ἀπὸ τῦ κακῶς ποιεῖν, δαιμωνίκ τωόντι ἐστὶ θεσμῶν ϗ ἔχθρας ξυφὴ καὶ μίσυς ὑπέκαυμα. τὸ δὲ διαβάλλε-σθαι ἀπὸ τῦ καλῶς ποιεῖν καὶ εὐεργετεῖν, κυ-ρίου ἐστὶ ἐπίταγμα τῦ σωτῆρος, οὕτω τοίνυν κά-μοὶ συνέβη, παναγιώτατε δέσποτα, τῷ πολλά-κις ϗ ἐν πολλ ῖς τῷ τῆς κυθηρίας δὲ ἵν οὕ-τως εἴπω ἐπισκόπῳ εὐεργετήσαντι ϗ ἐπικου-ρήσαντι, ὅς ἐφ' οἷς νῦν ἔδει ἀνταμείψασθαι συ-κοφάντας ἐπὶ τῶν ἐνθάδε ἀφορίσαι προείλετο. ἀλλ' ὁ κατασκοπὸν γέγονε τὸ ῥαδιούργημα, μᾶλλον δὲ τοῖς μὴ εἰδόσιν ἑαυτὸν, ἐμφανῆ τω-όντι κατέθετο. τοιγαρῦν ἴσθι μὲν ἡμᾶς, πα-ναγιώτατε δέσποτα, οὐ συκοφαντεῖν μεμαθη-κότας, τηρεῖν δὲ τὴν γλῶσσαν καθαρὰν κατηγο-ρίαν ὡς οἴοντε, καὶ μάλιστα. τὸν δὲ μαργού-νιον συκοφαντεῖσθαι ὑφ' ἡμῶν ἀδύνατον, ἢ μομ-φήν τινα κατ' αὐτῦ διεγειρομένην εὑρεῖν, αἰτι-ασθῆναι δὲ αὐτῦ τὴν προαίρεσιν, ϗ τὴν αὐτοῦ

κα-

περιστέλλεσθαι προπέτειαν οὐκ ἀρνούμεθα. πῶς γὰρ οὐκ ἔδει, ἀρνητὰς κυρίου ἐπὶ τῶν ἐκεῖ σοφῶν τό τε καλέσαντα ἡμᾶς. οἳ τὰ μέγιστα ἠξίουν τὴν ὅπως δήποτε αὐτῷ γεγραμμένην κατά τινος φράσιν γραφὴν μὴ ἐπιστεῖλαι, παρ' αὐτοῖς δὲ ταύτην ἐᾶσαι, σκέψεως καὶ ἐξακριβώσεως ἕνεκα. μυρίαις γὰρ ἀνωμαλίαις περιεπέσαμεν ἄν, καὶ γέλωτα τὸν οὐ τυχόντα παρὰ τῶν κρατούντων, ἂν μὴ σιγῇ τὸ πεπραγμένα καὶ ὡς τυχὸν διέλθωμεν, οἱ σὺν ἐμοὶ τότ' ἐβόων ἀδελφοί, ὁ δὲ τῇ λατίνῳ διαλέκτῳ τάχα φυσιούμενος, ἢ καλύψαι πειρόμενος οἵαν πάλαι περιειλημμένος ὢν αἰσχύνη, ὑπερασπίζαν αὐτοῖς, καθ' ὧν ὑπισχνεῖται ἀποδεῖξαι ὅτι ἡ προσθήκη καλῶς γέγονε, καὶ ὅτι πρεπόντως προσετέθη, καὶ ὅτι ἐδύναντο προστεθεικέναι αὐτήν. οὐκ ἐς νοῦν ὅλως βαλλὼν οἷα τὰ παρ' ἡμῖν, ὅτι ἀσθενῆ καὶ τῶν ἀπαρρησιάστων, καὶ ὅτι τὰ τῆς ἐνταῦθα ἐκκλησίας κινδυνώδη, τοίνυν καταλέγξαμεν αὐτὸν ὡς εἴρηται μήτε τὰ τῶν γραικῶν μή τε τὰ τῶν λατίνων φρονοῦντα. οὐκ οἰκοθέντι διεγείραντες, ἀλλὰ τοῖς αὐτοῦ λόγοις τε καὶ ῥήμασι κατ' αὐτοῦ ἠκοντίσαμεν. καὶ οἷα ὁ γενναῖος ἐνδομιχῶν εἶχε καὶ διετήρει, τοῖς ἐκεῖ τότ' ἐμφανίσαμεν. τὰ γὰρ τῆς καρδίας κρύφια, παναγιώτατε δέσποτα, διὰ τῶν χειλέων καταλαμβάνεται, καὶ τὰ τοῦ νοὸς ἡ χεὶρ διὰ τοῦ καλάμου ἐκκυρύττει. ταῦτα πάντα τοιγαροῦν ἡ σὴ παναγιότης, διεξοδικώτερον θεάσοιτο ἐν ταῖς πρὸς αὐτὴν ἤδη πεμπομέναις αὐτοῦ γραφαῖς, καὶ ἂν μὲν καλῶς

γέγονεν ἡ προσθήκη, καὶ πρεπόντως ἐπροσετέθη ἐν τῷ συμβόλῳ, σύμφωνα τῷ μαργουνίῳ ἡ σὴ σὺν τῇ ἱερᾷ συνόδῳ σοι συνομολογεῖ παναγιότης καὶ συνκυροῖ, γράψειας ἡμῖν ὅσον τάχος τοῦτο τὸ ἐυαγγέλιον τοῖς τὴν τῆς ἐκκλησίας ἕνωσιν ὑπερφυῶς εἰ ἂν ἐπιθυμοῦσι ἰδεῖν ἂν δ' ἄλλος τὰ περὶ αὐτὴν ἐννοεῖν, τοὺς πλημμτὰς περιστέλλειν τὸ φρόνημα ποίησον, καὶ μὴ ὀρθῶς ἀλλὰ παραλόγως αὐτοῖς ἐγράφη ἃ ἐγράφη, διάτε γραφῆς καὶ ζώσης φωνῆς ἐνέτειλε ἡμῖν δ' εὐχὴν καὶ εὐλογίαν τοῖς μὴ σεσήπεισι μέλεσι πέμψοιας. καὶ γὰρ τοῖς γνησίοις καὶ θερμωτάτοις τέκνοις ἑαυτοὺς ξὺν θεῷ τῆς ἀνατολικῆς εἶναι ἐκκλησίας θαρροῦμεν ὑπὲρ ἧς καὶ πάλαι καὶ νῦν καὶ εἰς τὸν ἐσόμενον χρόνον, καὶ αὐτὸ τὸ ζῆν προτιθέναι ἀναμφιβόλως προαιρούμεθα. ἔρρωσο, παναγιώτατε δέσποτα, τοῦ σοῦ δούλου μνημόνευε γαβριὴλ ἐν ταῖς πρὸς τὸ θεῖον ἐντεύξεσιν, ἐξ ἐνετιῶν αφς σεπτεμβρίου ιε.

Δοῦλος τῆς σῆς παναγιότητος

Γαβριὴλ ὁ φιλαδελφείας.

Τοῦ αὐτοῦ.

ΤΟ' θεσμοὺς μὲν τηρεῖν ἀγάπης, ὅρια δὲ διαλύειν ἔχθρας ὑπὸ τῆς σῆς νουθετεῖσθαι

θαι ἡμᾶς παναγιότητος, ἐ δεσποτικὸν μόνον ἀλλὰ καὶ πατρικὸν τὸ ἐπίταγμα, παναγιώτατε δέσποτα. διὸ καὶ ἀπὸ πρώτης ἀφετηρίας ὡς λόγος, πεισθῆναι αὐτῷ ἔδει, καὶ ἔργῳ διανύσαι τὰ ἐντελόμενα, εἰ καὶ παρ' ἐμαυτῷ νὴ τὴν σοφίαν αὐτὴν, οὐδὲν σύνοιδα ὅσον τὰ κατ' ἐμὲ, κατὰ τοῦ νῦν ἐνδομιχῶνος κυθήρων. ὃς ἐπὶ τοσοῦτον ἀπαχθείας ἐλήλυθεν, ὡς καὶ συκοφάντας αὐτοῦ, καὶ μέχρι τῆς σῆς παναγιώτητος ἀποφημίζων ἡμᾶς, οὐκ ἐπαύσατο. ἀγνώμων φανεὶς ὁ τάλας ἐκείνῳ ὑφ' οὗ πολλάκις οὐ λόγῳ τὰ μέγιστα διεργετήθη. ἐπεὶ δὲ ἀφορισμόν τινα οὐκ οἶδ' ὅπως ἀπολυθέντα τὸ τὰ πρὸς τὴν εἰρήνην παροτρῖνον προσεπέφερεν, ἣν ἄρ' ἀνάγκη τὰ πρὸς αὐτὴν ἀναβάλλεσθαι, μέχρις ἂν οἱ ἀδίκως τῷ ὄντι ὑπὸ τοῦ καλοῦ ἐπισκόπου διαβληθέντες ἑαυτοὺς μὲν ἀθώους καὶ ὀρθοῦ λόγου φύλακας, καὶ τῆς ἀληθείας ὑπερασπίστας, καὶ ὃ εἶπον κατ' αὐτοῦ οὐ συκοφαντικῶς ἀλλ' ἐλεγκτικῶς τε καὶ παναληθῶς, παῤῥησίᾳ διαφημήσαντας, ἐξ ὧν ὁρηθεὶς κατὰ γραικῶν καὶ λατίνων ὑποσχνεῖται ἀποδεῖξαι, τὴν λαβὴν λαβόντας, τοῖς ἐνταῦθ' ἅπασιν ἐναργῶς ἐμφανίσωσί τε καὶ ἀποδείξωσιν. οὐ γὰρ περὶ χαλκοῦ λέβητος ὁ ἀγὼν αὐτοῖς δέσποτα, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς σοφῶν τιμῆς, ἣν οὐχ ἧττον οἱ νοῦν ἔχοντες αὐτῆς ἔχοι τῆς ζωῆς, τὸν δὲ μαργούνιον οὐ μόνον ὅτι κρατίζειν, εἰ καὶ ὁ λόγος οὐκ ἐπὶ παντὶ τῶν ἐκεῖσε, ἀλλὰ καὶ προσποιεῖσθαι μηδὲν νῦν εἰδέναι, ἅπερ προέγνω, καὶ

μὴ

μὴ θέλων ὁμολογεῖν ἃ γέγραφε. καίπερ ταῦτα ἐπίφερον ἦν τὸ χαρτίον, καὶ τοῦ γράψαντος καταβοᾶν τοῖς ὁρῶσι περιέχει δίκαιείαν. ταῦτα τοίνυν ἡ σὴ παναγιότης ἀκριβῶς σκεφθείη, ἐν ταῖς πρὸς αὐτὴν ἀντιγραφείσαις αὐτοῦ γραφαῖς, ὧν τὴν μὲν ἑλληνικῶς γραφεῖσαν σῶαν, τῆς δὲ ἰταλικῶς, τὸ μέρος περὶ οὗ

ἑρμηνεύσαντες ταύτῃ ἀποστέλλομεν, ἐξ ὧν κατὰ τῶν ἀθλίων γραικῶν, φησὶ τῆς δυστυχίας, ὅτι ἡ προσθήκη ἡ ἐν τῷ συμβόλῳ καλῶς γέγονε, καὶ ὅτι πρεπόντως προσετέθη καὶ ὅτι ἐδύναντο ταύτην πρὸς τεθηκέναι, τοῖς ἐνταῦθα γαληνοτάτοις τὸν καλὸν κἀγαθὸν μαργούνιον γνώσῃ, καθυποσχνούμενον ἀποδεῖξαι. πρὸς δὲ κἀμὲ προσβιάζονται, τῷ αὐτοῦ ὑπείκειν βουλήματι, τῷ τοῖς λατινοις λέγειν τὴν ἀλήθειαν ἐμφανῆσαι, καὶ ἄλλα τινὰ ὑποκρινόμενον δολερῶς ταῦτα μέν εἰσι τῷ μαργουνίῳ ποιηθέντα, ἀφ᾽ ὧν ἡμᾶς τὰς ἀφορμὰς λαβόντες, οὔτε τὰ τῶν λατίνων φρονεῖν ἐπὶ τῶν ἐκεῖσε καθιδρυθέντων ἐκαλέσαμεν, αὐτὸς κἂν τοῦτο νὴ τὴν ὄντως ἐνυπόστατον σοφίαν τοῦ πατρὸς αἴτιος ὤν. μὴ ὁμολογεῖν γὰρ τὸν κύριον ἔμπροσθε τῶν ἀνθρώπων ἡμᾶς αὐτοὺς διαβάλλεσθαι. ὅτι κατά τινος φράρου μὴ πέμψειν, τὴν αὐτῷ γεγραμμένην γραφὴν, ὅτε γασάλδος καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀδελφῶν ἀδελφικῶς παραινοῦντες οὐκ ἐάσαμεν, τόν τε καιρὸν καὶ τὸν τόπον ἀποσκοποῦντες μὴ καταθυμὸν ἡμῶν εἶναι τοίνυν, παναγιώ-

τατε

πατε δέσποτα, ὁ μαργούνιος ὑπ' οὐδενὸς ἐσυκοφαντίσθη, αὐτὸς δὲ μᾶλλον τὰς ἀνδιθύνας διέβαλε καὶ οὐ λήγει διασύρων, πλὴν ἄν, παναγιώτατε, σὺν τῇ παρ' αὐτῇ ἱερᾷ συνόδῳ τῷ εἰρημένῳ φρονεῖ, καὶ καλῶς τὴν προσθήκην βεβαίαν ἔχειν, τὴν ὅπως δή ποτε προστεθηκυῖαν, ἄν τε τῷ ὁμοούσιον τὸν υἱὸν τῷ πνεύματι δηλῶσαι προσετέθη, ἄν τε τῷ αἴτιον καὶ τὸ αἰτιατὸν ἐμφανίσαι, γράψειας ἡμῖν ὅσον τάχος. καὶ τῷ μὲν τὰς ἀπείρας ὁμολογήσωμεν χάριτας. τὴν δὲ σὴν παναγιώτητα, λίθον ἀκρογονιαῖς μετὰ χριστοῦ, ἥτε δόσις ἅπασα κἀγώ, τοῖς ὑπὸ τὴν ὑφήλιον φανῶς ἀνακηρύττειν καὶ λαμπρῶς διαλαλεῖν οὐκ ἄν ποτε παυσώμεθα, καὶ τῶν μὲν τούτων ἅλις, ἐφιεμένως δὲ ἔχω μαθεῖν, εἰ μὲν ἡ σὴ παναγιότης τὴν περίσκεψιν μέλλει ποιῆσαι τῆς διισοῦ
καὶ τὰς ἁγίας αὐτῆς καταστάζομαι χεῖρας, τοίνυν γράψον ἡμῖν τουτὶ τὸ εὐαγγέλιον, τοῖς ἐκμέσης καρδίας αὐτῆς ἰδεῖν προαιρουμένοις, ἔρρωσο, παναγιώτατέ μοι αὐθέντα δέσποτα, ͵αφϛ' σεπτεμβρίου ιβ ἐξ ἐνετιῶν τῆς σῆς παναγιότητος δοῦλος

Γαβριὴλ ὁ φιλαδελφείας.

Υ'Περηυξάμην ἂν τῷ ὄντι, παναγιώτατε δέσποτα, κἀμοὶ πτέρυγας περιστερᾶς δοθῆναι, καὶ πρὸς σὲ τὸν δεσπότην μου πεπασθήσομαι, καὶ

μεθ'

μεθ' ὅσης τῆς αἰδοῦς καὶ τῆς εὐφροσύνης πρὸς πτύξασθαι τὰς ἁγίας σου χεῖρας, καὶ ἀπολαῦσαι τῆς τῶν ἠθῶν εὐκοσμίας, καὶ τῆς τοῦ φρονήματος μετριότητος. παιδείαν γὰρ καὶ μάθησιν ὑπὸ τηλικούτων θείων ἀνδρῶν ἀσμένως κομίζειν καὶ λαμβάνειν, εἴπερ τις γίνομαι πρόθυμος, ἀλλ' ἐπεὶ δὴ πανῦν τοῦτ' ἐκτελῆσαι ἀδύνατον, τῷ βραχὺ τούτῳ γράμματι, δουλικῶς προσαγορεῦσαι τὴν ἱεράν σου καὶ θείαν κεφαλὴν δεῖν ᾠήθην, τὸν πάντα πόνον ὑπὲρ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ὥσπερ ἀθλητὴς γενναίως προσυπομείναντα, καὶ θαυμαστὸν κλέος εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον ἄφθαρτον ἀραμένην. τοιγαροῦν δεχθείης τοῦτ' ἀσμένως, καὶ ἡμῶν τῶν οὐδὲ ποτ' ἐπιλαθέσθαι οἰομένων, τῆς μακαρίας σου ψυχῆς ἀχαριστίας μὴ καταψήφειας, οὐ γάρ καὶ ἀκαιρία τις ἢ δαίμων ὀλέθριος, τῆς δυστυχίας ἡμῖν ταύτης ἐφθείνησε, τοῦ μὴ κἀμὲ δύνασθαι τοῖς ποθουμένοις σοι συναριθμεῖσθαι, καὶ συγκαταλέγεσθαι, ἀλλ' ἄγε θαῤῥεῖν οὐδείς ἐστιν ὁ κωλύσων με, μὴ ἐλπίδας ἀνεφίκτους ἐλπίζειν, καὶ σχέδον ὅλως ἀπιστεῖν, τῆς σῆς ἥκιστα μετέχειν ἀνυπόπτου εὐνοίας, καὶ μὴ λίαν πρὸς ἡμᾶς φιλικῶς διακεῖσθαι τὴν σὴν παναγιότητα, καὶ γὰρ εἰ καὶ ἀνιαροῖς ὁμιλεῖ, καὶ περιστάσεσι τῶν ἀλγεινῶν ἐνέτυχε. ἀλλὰ τὴν συνοῦσαν εὐγένειαν, καὶ τὴν συμφυεῖσαν ἀγαθότητα, οὐκ ἄν ποτε ἰσχύσειας ἀποβαλλεῖν ἀτελῆς.

Τοῦ αὐτοῦ τῷ οἰκȣμενικῷ πατριάρχῃ.

ΤΑ' μὲν ἡμέτερα, παναγιώτατε δέσποτα, μέχρι τȣ̃ δεῦρο σιγὴν εἶχε, καὶ ἐν ἐρεμία διῆγον, ἐπίπερ οὐδεὶς ὑπ' ὅ κινῶν, ἢ σαλεύων αὐτὰ προαιρȣ́μενος, τὰ δ' ἀπὸ τοῦ δεῦρο καὶ πάνυ μοι δοκεῖ ἀναγκαῖον, τὴν σὴν εἰδέναι παναγιότητα, ὅπως τ' ἔχει καὶ τίνι τρόπῳ διώκειται. τοι γαροῦν ἴσθι, παναγιώτατε δέσποτα, ὡς ὁ τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης ἄκρος ἀρχιερεὺς, τὰς ἐν τύπῳ ἁπάσας βίβλȣς, τοῖς τὴν αὐτῶν φροντίδα ἔχουσι, καὶ ἐρευνᾷν αὐτὰς καὶ ἀνακαθαίρειν ἐξουσίαν ἔχουσι, μεθ' ὅσης τῆς αὐθεντίας ἐνετείλατο, ἀνακαθαίρειν καὶ διορθȣ̃ν αὐτὰς ἐπιμελῶς. οἱ δὲ τῷ αὐτȣ̃ ἑτοίμως ὑπείκειν προςάγματι βουλόμενοι ἤρξαντο ἐρευνᾷν καὶ ἀνιχνεύειν τὰ περὶ αὐτὰς πάνυ ἐπιμελῶς. ἐλθόντες δὲ ἐπὶ τὸ βιβλίον τοῖς τȣ̃ ξανθοπȣ́λȣ ἐνέτυχον συναξαρίοις ἐν οἷς τότε περὶ ἀζύμων, καὶ περὶ τῶν ψυχῶν τῶν δικαίων καὶ ἁμαρτωλῶν εὑρόντες, τῆς ἐκκλησίας ȣ̓ καλῶς ταῦτ' ἔφησαν ἔχειν, οὐ γὰρ τῇ ἀληθινῇ γνώμῃ συνάδει. διὸ τὰ μὲν δέονται σαφηνισμοῦ, ταδέγε ἀναμφιβόλως ἀφανισμȣ̃. τὴν γὰρ διὰ ἀζύμων θυσίαν ȣ̓ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας μόνον διδάσκαλοι, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνατολικῆς ἁγίαν εἶναι καθομολογȣ̃σι, φασίν. ὅτι δὲ δῆλον τȣ̃το, οὐδεὶς τοῖς πάλαι ἁγίοις καὶ διδασκάλοις λόγος περὶ τȣ́τȣ ἦν. ὁ δὲ ξανθόπȣλος ἰδιώτης ὢν, καὶ οὐδεμίαν ἐξȣσίαν ἔχων, ἀλλαπά-

θει

θεὶ κινηθεὶς τοῦτο τὸ σκάνδαλον τοῖς χριστιανοῖς ἐνέθηκε. καὶ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν δικαίων ψυχὰς αἵ γε ὑπὸ πάντων μαρτυροῦνται ἐν οὐρανῷ εἶναι, καὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καθαρῶς ἐποπτεύειν καθὸ ψυχαὶ, μέλλουσαι δὲ τελείαν ἀπολαβεῖν τὴν μακαριότητα σὺν τοῖς σώμασιν ἐν τῇ κοινῇ ἀναστάσει, μηδὲν ἄλλο ἔχειν αὐτὰς λέγειν, ἀλλ' ἢ τῇ ἐλπίδι μόνον χαίρειν. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς τῶν ἁμαρτωλῶν ψυχὰς μηδὲν ἄλλο τι μωρίας εἶδος νῦν κεκτῆσθαι, ἀλλὰ τῇ τῶν δεινῶν προσδοκίᾳ λυπεῖσθαι. τούτων τοίνυν οὕτωσὶ ἐχόντων, τὸ μὲν περὶ τῶν ἀζύμων τὸ, αἰσχυνέσθωσαν λέγων οἱ τὴν θυσίαν ἄζυμον προσφέροντες, ἐξελεῖν ὅλως βούλονται, θελόντων ἡμῶν καὶ μὴ θελόντων. πρὸς δὲ καὶ τὸ, λέγων χριστιανῶν πάσχα ἐν τῷ πασχαλίῳ καὶ λέγειν αὐτὸ, ἢ κυριακὸν ἢ ἅγιον πάσχα. οὐ γάρ φασι θέμις λέγειν ὑμᾶς χριστιανῶν νῦν πάσχα μὴ σὺν ἡμῖν ἑορτάζειν βουλομένους. ἔδοξεν ἂν πάντως ὑμεῖς μόνοι χριστιανοὶ, καὶ οὐχὶ καὶ ἡμεῖς εἶναι τόδε, σαφηνῆσαι ἀναγκαῖόν φασι, τὸ περὶ τῶν ψυχῶν τῶν δικαίων καὶ ἁμαρτωλῶν. ὅτι μὲν τῶν δικαίων οὐ μόνον τῇ ἐλπίδι χαίρειν ἡ ἐκκλησία κηρύττει, ἀλλ' ὅτι καὶ τῆς ἀπολαύσεως μερικῶς μετέχειν αὐτὰς διαῤῥήδην ὁμολογεῖ. τὰς δὲ, τῶν ἁμαρτωλῶν οὐ μόνον τῇ τῶν δεινῶν προσδοκίᾳ λυπεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ νῦν μερικῶς τιμωρεῖσθαι. τοίνυν, παναγιώτατε δέσποτα, ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, καὶ ἐν ὅσῳ ἡ ἡμετέρα φθάνει γνῶσις, οὐδέν μοι τούτων τῇ ὑ-

γιεῖ

γιῇ διδασκαλίᾳ δοκεῖ ἐναντίον. τίς γάρ ἐστιν ἐκεῖνος, ὅς γε τολμήσειε εἰπεῖν, τὴν δι᾽ ἀζύμου θυσίαν μὴ εἶναι, σῶμα χριστοῦ; τῆς αὐτῆς οὔσης ὕλης καὶ τοῦ αὐτοῦ εἴδους, ἐξ ὧν καὶ ὁ ἔνζυμος ἄρτος. τὸ γὰρ μὴ διαφέρον κατά τε τὴν ὕλην, καὶ τὸ εἶδος, πάντως ὅμοιόν ἐστι τῷ ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης καὶ εἴδους πράγματι. τοίνυν καὶ ὁ ἄζυμος ἄρτος ὅμοιος τῷ ἐνζύμῳ. τίς δὲ τὰς ψυχὰς τῶν δικαίων, ἐν οὐρανῷ μὴ εἶναι ἀρνηθείη ποτέ; καὶ καθὸ ψυχαὶ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ ἐξ ἴσως μὴ ὁρᾷν. τίς δὲ τὰς τῶν ἀσεβῶν καὶ ἁμαρτωλῶν μὴ τιμωρεῖσθαι ἐν τῷ ᾅδῃ καθομολογήσει; τίς δὲ ὁ λέγων ἦν ὡς οὐ βέλτιόν ἐστι τὸ καλεῖσθαι τὸ πάσχα, ἅγιον πάσχα, ἢ χριστιανῶν; πᾶν γὰρ τὸ ἅγιον πάντως καὶ χριστιανὸν, οὐ μὴ πᾶν τὸ χριστιανὸν καὶ ἅγιον. ἄρα βέλτιον τοῦ χριστιανῶν, τὸ ἅγιον λέγειν. τοίνυν ταῦτα πάντα πρὸς τὴν σὴν παναγιότητα, τοὺς ἐνθάδε κρατοῦντας καθικετεύσαντες ἐδεήθημεν, καὶ καιρὸν διορίας δοῦναι ἡμῖν προσαιτήσαμεν οἳ μεθ᾽ ὅσης τῆς ἐφέσεως προσδοκῶμεν, τὴν τῶν εἰρημένων διόρθωσιν. κρεῖττον γὰρ καὶ πολὺ βέλτιον καὶ τιμῆς ἄξιον καὶ μεγαλοπρεπείας, τὸ τὴν σὴν ἐξουσίαν ἀστικῶς, παναγιώτατε, τὰ ἡμέτερα διορθοῦν καὶ σκέπτεσθαι, καὶ κυβερνᾷν καὶ διοικεῖν, ἢ ἕτεροι καὶ ταῦτα ὑποχομένων ἡμῖν ἐξελεῖν ὅσον γε δυνατόν. πᾶν τὸ καθ᾽ ἡμῶν χαρφέν) μὴ δός γὰρ φησιν ἑτέρῳ τὴν δόξαν μηδὲ τὰ συμφέροντά σοι, καὶ τὰ ἑξῆς. αἱ δὲ ἁγίαι σου εὐχαὶ ἔστωσαν ἡμῖν ἅπασι φυλακτήριον ἐν βίῳ παντί.

Ἰε-

Ἱερεμίας ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἱερώτατε καὶ λογιώτατε μητροπολίτα Φιλαδελφείας ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε πάσης Λυδίας, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη σοι τῇ ἱερότητι, καὶ εἰρήνη καὶ ἔλεος ἀπὸ θεοῦ παντοκράτορος. διὰ τοῦ παρόντος δηλοποιοῦμεν τῇ σῇ ἱερότητι, ὅτι πρὸ ὀλίγου καὶ αὖθις οἱ ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας σου Φιλαδελφείας κληρικοὶ ἱερεῖς καὶ ἄρχοντες, οἱ μὲν δι' ἀναφορᾶς ἐνυπογράφου, οἱ δὲ, σωματικῶς παραγενόμενοι, ἀνέφερον πρὸς τὴν ἡμῶν μετριότητα συνοδικῶς προκαθημένην ὅτι εἰ καὶ ἄχρι τοῦ παρόντος σιωπὴν ἦγον, καὶ τὴν τοσαύτην στέρησιν σοῦ τοῦ γνησίου ἀρχιερέως εἶχον καὶ ὑπέμενον, ἀλλ' οὖν πάντα φόβον ἀποτιναξάμενοι, ἠξίωσαν ἡμᾶς ἀπανελθεῖν σε τὸν γνήσιον αὐτῶν ἀρχιερέα, ἐπεὶ δὲ ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ καὶ τῆς καθευρεθείσης ἀρχιερατικῆς συνόδου, διεσκέψατο καὶ εἶδεν, ὅτι ἐὰν καὶ νῦν τὴν αἴτησιν ἀπορράπιου ἁμαρτάνει ἀλλοτρίαις ἁμαρτίαις καὶ ταῦτα τῶν θείων κανόνων ἐπαναγκαζόντων ἡμᾶς μὲν μὴ παραθεωρεῖν τὰς εὐλόγους αἰτήσεις, σὲ δὲ ἐπανελθεῖν πρὸς τὴν γνησίαν μητρόπολιν, τούτου χάριν γράφουσα ἀποφαίνεται, καὶ ἐν ἁγίῳ παρακελεύεται πνεύματι, ἵνα ἐξ ἀποφάσεως ἐντὸς διωρισμένου καιροῦ μηνῶν ἓξ ποιήσῃς ἐν τῶν

διο

δύο τέτων, ἢ ἐπανέλθης πρὸς τὴν ἐπαρχίαν σου ἢ διὰ παραιτήσεως ἀποστῆς τῆς τοιαύτης μητροπόλεως, ὡς ἂν ἕτερος ἐκεῖσε ἀποκατασταθῇ ποιμὴν γνήσιος, εἰς τὸ φροντίζειν τῆς ψυχικῆς σωτηρίας τοῦ ἐκεῖσε χριστωνύμου λαοῦ γίνωσκε δὲ, ἐάνπερ ἕνα τέτων τῶν ἀνωτέρω οὐ τελείως μέλλεις κατὰ νόμους τῶν ἱερῶν πατέρων, ὑποπετεῖν καθαιρέσει εὐλόγῳ καὶ δικαίῳ. ἵν' οὖν τοῦτο μὴ γένοιτο, ποίησον ὡς γράφομεν. ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις ἡ μετὰ τῆς σῆς ἱερότητος. μηνὶ νοεμβρίου μεσοῦντος δ'.

Ταπεινὸς μητροπολίτης κυζίκου δαμασκηνός.
Ο' καισαρείας καππαδοκίας γρηγόριος.
Ἡρακλείας γερμανός.
Μητροπολίτης φιλιπποπόλεως.
Ὁ ἀδριανοῦ πόλεως κάλλιστος.
Ὁ προύσης νεόφυτος.
Τορνόβου διονύσιος.
Βαδίνης θεοφάνης.

Εἰς τὴν αὐτὴν ἀπόκρισις.

ΤΟ' μὲν εἰς φιλαδέλφειαν παραγενέσθαι, παναγιώτατε δέσποτα, καὶ ἱερὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν σύνοδος, ὅσον μοι ποθεινὸν, ὅσον μοι ἐράσμιον, καὶ τῶν ἁπάντων λυσιτελὲς καὶ σεβάσμιον, οὐχ ὡς τοῦ ἐπισκοπεύειν γλιχόμενος, ἀλλὰ τοῦ ἔργου αὐτοῦ, οὐ καὶ παῦ-

λος ἐκεῖνος ἐπιθυμεῖν ἡμᾶς ἀποκειματίστως παρακελεύεται, τούτου ὁ τυχὼν καὶ ἀμελῶν ἢ ἀμελήσων, οἴμοι οἷα καὶ ὅσος αὐτῷ ἡ τιμωρία, καὶ ἡ τοῦ κριτοῦ φρικτὴ ἀπόφασις ἐκείνη, ἡ τὸ αἷμα τῶν ψυχῶν ἐκείνων ζητοῦσα. τὸ δὲ με εἶργον, τοῦ μὴ κατασκοπόν μοι γένεσθαι τὸ ποθούμενον, καὶ τὸ ἤδη σοι ἐν χερσῷ ἐντελλόμενον, οὐ τῇ σῇ μόνον παναγιώτητι δῆλον, ἀλλὰ καὶ τοῖς τοῦ ὠκεάνου ἐπέκεινα. τοίνυν εἰ μὲν τὰ περὶ τὴν φιλαδέλφειαν, ἐς τόσον ἥκεν δυστυχίας τανῦν, ὡς καὶ προσέχους ποιμένος δεῖσθαί σοι τῷ κοινῷ ἡμῶν μετὰ θεὸν κηδεμῶνι, τὸ πᾶν ἀνατήθειμι. καὶ ὃ ἂν λυσιτελὲς ὑπὲρ τῆς ἐκείνων γνοίης σωτηρίας, ἀναμφιβόλως οἷς οἶδας τρόποις διόρθωσον. ἡμεῖς δὲ τὸν ἐνταῦθα τοῦ κυρίου χριστώνυμον λαὸν, ὃν ἡ τὰ πάντα καλῶς διοικοῦσα πρόνοια, καὶ ἡ χριστιανικοτάτη καὶ γαληνοτάτη αὐθεντία τῶν βενετῶν ἡμῖν ἐνεχείρησε, παραμένωμεν εὐαγγελικῶς διδάσκειν ὡς οἷόν τε, ἀποστολικῶς τε καὶ πατροπαραδότως νουθετεῖν, ἀρχιερατικῶς ποιμενειν τε, καὶ εὐλογεῖν, μέχρι ἂν ἡ τῶν ὅλων αἰτία ἐπίτινα μεγαλυνιῶντα χῶρον μεταθέσῃ, ὅταν δὲ ἂν θ' ἡμῶν ἄλλος φιλαδελφείας χειροτονηθῇ ἀρχιερεὺς, ἡμεῖς πρώην αὐτῆς καλεῖσθαι, οὐκ ἂν ἐρυθριάσωμεν. σὺ δ' αὐτὸς ὁ πρᾶος καὶ ἄκακος καὶ ὅσιος ποιμὴν ἡμῶν ἀγιαίνοις, εὐτυχείοις συνηδόμενος καὶ ἐς ἀεὶ πνευματικῶς ἀγαλλιώμενος, τῇ ἱερᾷ καὶ θείᾳ συνάδῳ σοι ἣν αἰδεσίμως προσαγορεύω, καὶ ὅλῃ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ. ἀδελ-

φι-

φικῶς καὶ δουλικῶς καταστάζομαι. ἐξ ἐνετιῶν, αφϛ' ἰαννουαρίου ιβ'.

Δοῦλος τῆς παναγιότητος

Γαβριὴλ ὁ φιλαδελφείας.

Τοῦ αὐτοῦ γαβριὴλ φιλαδελφείας τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Τὸ μὲν τοῖς νόμοις ὑπείκειν, παναγιώτατε, ἔμφυτόν μοι ἐστὶ διηνεκῶς, καὶ οὐ τοῖς μὲν ὑποτάττεσθαι, τοὺς δ' ἀποβάλλεσθαι, ἀλλὰ τοῖς πᾶσιν ὡς οἷόν θ' ἕπεσθαι, καὶ τούτοις κλίνειν αὐχένα ξὺν θεῷ μεμάθηκα, τὸ δ' ἐς φιλαδέλφειαν παραγενέσθαι καὶ τῶν ἐκεῖ φροντίζειν, τῶν ἀδυνάτων πρῶτον, ὡς τὴν τῶν ἐκείνων οὐδέποτ' ὑποσχόμην θεὸν μαρτύρομαι τὸν τὰς καρδίας ἐμβατεύοντα, καὶ τὴν σὴν παναγιότητα ἐπιλαβεῖν φροντίδα. οὐ γὰρ οὕτως ἀποβλητέος ἐγὼ εἰ καὶ τῶν ἁπάντων ἀνάξιος ἐμαυτὸν σύνοιδα, τῆς φιλαδελφείας ἀρχιερατεύειν, οὐκ εἰς ἐπισκοπὴν, ἀλλὰ κατάγε τὸ νῦν μή τε εἰς ἐφημερίαν, ἱκανὴν οὖσαν, τῷ δὴ μὴ ἔχειν τὴν τῶν ψυχῶν ἐκείνων φροντίδα, φιλαδελφείας προείρημαι κεκλῆσθαι, ἂν δέ γε νῦν ἐς τόσον τὰ ἐκ τῆς ἐκεῖ εὐδαιμονίας ὥς τε καὶ ποιμένος δεῖσθαι, ἄλογος ἡ σκέψις καὶ ἡ αἴτησις, ἂν μή τις ὑπὸ πέτραν σκορπιός τις ἐστὶ ὅθεν κατὰ

δεύτερον δὲ, μὴ ἐκεῖσε παραγενέσθαι δυνάμενος, τόν τε σεραφὶμ, καὶ τὸν νικηφόρον τὴν τῆς γεένης σοφὴν φημι, οὓς τὴν σὴν παναγιότητα καὶ τῇ παρ' αὐτῇ συνόδῳ, οὐ ταῖς ψυχικαῖς, ἀλλὰ καὶ ταῖς τοῦ ποιναῖς καθ' ὑποβολαῖς ἡγέμην, δεδοικὼς τὴν συνοῦσαν αὐτοῖς πονηρὰν φυσὶν, καὶ διαβολικὴν θέλησιν. τοίνυν ἡ σὴ παναγιότης ἐχέτω τὸ ἐμὸν θέλημα, καὶ ὃν βούλη τῶν ἐκεῖ ἀρχιερατεύειν ἀπόστολον

ἣν ὁ κύριός μοι ἐδωρήσατο, καὶ τὸν ἐνταῦθα ὑπὲρ τὰς τέσσαρας χιλιάδας ὄντα λαὸν, ἐπ' ἄμβωνος τὰ τοῦ χριστοῦ διδάσκειν, ὅν μοι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐνχειρήσω, καὶ ἡ γαληνοτάτη αὕτη αὐθεντία καὶ χριστιανικωτάτη ἐβεβαίωσεν, μέχρις ἂν ὁ κύριος τὰ πάντα μοι δορήσοι.

Γαβριὴλ φιλαδελφείας τοῦ ἐκ μονεμβασίας τοῦ σεβήρου πρὸς τὸν παναγιώτατον πατριάρχην κύριον ἱερεμίαν.

Οὐ πρὸς δούλου πιστοῦ, παναγιώτατε δέσποτα, μὴ ὡς οἷόν τε δεικνύειν, ἣν πρὸς τὸν αὐτὸν δεσπότην, ἔχων διατελεῖ εὔνοιάν τε καὶ εὐπείθειαν, καὶ γράμμασιν τοῦ λάχιστον, ἂν μὴ ἔργοις τὸν πρὸς αὐτὸν ἐξανάπτειν πόθον. τοιγαροῦν τοῦ χρυσοβέργου εὐθὺ κωνσταντίνου, ἀπάραι βουληθέντος, τὴν πρὸς σε τὸν μετὰ χριστὸν δεσπότην μου, καὶ πατέρα καὶ κύριον, ἀνεξάλειπτον ἡμῶν μνήμην, διὰ τοῦ παρόντος ἡγησα-

σάμην ἐμφανίσαι σὺν ἅμα δὲ καθικετεῦσαι, ἄντινος τῶν ὧδε χρήζῃ, δεσποτικῶς κελεύειν μὴ διαλίπειν ἡμᾶς. καὶ ταύτῃ μὲν ὄντως. τὰ δὲ περὶ τὸν πεζὸν βοιβόνδα διεξοδικώτερον παρὰ τοῦ γραμματοφόρου μαθήσῃς, οὗ τοῖς ἐπισκόποις ἐς λόγους ἐλθὼν, καὶ τῷ χρυσοβέργῃ εὐχαριστῆσαι νουθετήσας, οὐδὲν ἤνυσα. ἀνδράσι γὰρ ὧν θεὸς ὁ χρυσοῦς, τί εὔλογον ἀδύνατον διαπράξεσθαι. ἐν βενεζίαις αφϛα σεπτεμβρίου. 12

Τοῦ αὐτοῦ φιλαδελφείας.

ΕΓὼ μὲν, παναγιώτατε δέσποτα, τὸ προσαχθέν σοι ἔργῳ καὶ λόγῳ ἄνευ τινος ἀναβολῆς δεικνύουσα καὶ παντί που δῆλον. ἐκφωνεῖται γὰρ κἀνταῦθα τὸ πανέντιμον ὄνομά σου, καίπερ μὴ ὄντος σταυροπηγίου τοῦδε τοῦ εὐαγοῦς ναοῦ, μήτε εἴθισαι πατριαρχῶν μνημονεύειν προσόντων ἄλλων ἀρχιερέων. τὸ περὶ ἐμοὶ πάλιν ἔτε ἐν πρώτοις οὔτε μὴν ἐν ὑστάτοις συγχωρηθήσεται ἄνευ τῆς σῆς καλοκαγαθίας ἐπισκοπῆς τε καὶ ἐπιταγῆς, περὶ τε τῶν ἄλλων ὧν μοι ἐπιτάττεις, ὁ λοιπὸς συνομολογήσει μοι χρόνος. αἰσχρὸν γὰρ ἀμνημονεῖν τοσούτων καὶ τηλικούτων εὐεργεσιῶν ὧν αὐτὸς πέπονθα καὶ πάλιν εὔελπις εἰμὶ παθεῖν θεοῦ διδόντος, ὅν τε μαρτύρομαι τῆς εὐόργου διαθέσεως τῆς πρὸς τὴν σὴν φιλανθρωπίαν, καὶ ὡς οὐκ ἂν ὅπως μοι βίος προσαρκέσειεν ἂν ἀξίως ἀνταμείψεσθαι

ὥστε τῶν ἀδυνάτων πάλιν ἐστὶν, τὸ κατηγορεῖν μου ἔργον ἀλαζονίας τε καὶ κατ᾽ τοσοῦτον πεφυσιῶσθαί με, ὡς τὸ σὸν σιωπᾶσθαι, τὸ δ᾽ ἐμὸν, ἐκφωνεῖσθαι ὄνομα ἐν ταῖς θείαις μυσταγωγίαις πεποιηκέναι μὲ φασὶν οἱ μύσαι τοῦ ψεύδους, οἱ τὰ πολλὰ ὑποβαλλόμενοί μοι ἐγκλήματα, ὡς βάσκανοι καὶ σκαιοὶ τὸν τρόπον βαβαὶ τῆς αὐτῶν μοχθηρίας, οἱ τυφλώττουσι καὶ τοὺς ἐμὲ προηγησαμένους ἀεὶ μεμνημονευμένους ὑπὸ τῶν τῇδε γενέσθαι οὐ καταμαθεῖν ἠδύναντο, τόν τε Θεωνᾶν καὶ μητροφάνην τὸν ἔτι βιοῦντά φημι, καὶ μακάριον τὸν μονεμβασίας πάντας μακαριστοὺς ἄνδρας. καὶ γὰρ οὗτοι οἱ μεγάδες τῷ ἔθει ἑπόμενοι τῷ ἀνέκαθεν ἑκάστῳ ἀρχιερεῖ ἐνταῦθα διάγοντι χαρίζονταί τε τὴν ἱερὰν τοῦ μνημοσύνου δωρεὰν ἐκείνην, οὐ μὴν ὅτι βούλονται ὥσπερ ὑποτασσόμενοι καὶ τῷ τῆς ἐλευθερίας προνομίῳ ἐπαίροντα τῆς οὔσης ἐνταῦθα γραικῶν ἐκκλησίας, τάτε ἄλλα ἐάσω, πρὸς τὸ τοῦ ἀφορισμοῦ μόνον ἔγκλημα ἀπολογητέον ἡγοῦμαι εἰ μὲν πῶς ὄντι εὑρέθη τις ὑπὸ τῷ ἐπιτιμίῳ τοῦ ἀφορισμοῦ ἄνευ τινὸς εὐλόγου αἰτίας δέσμιος ὑπ᾽ ἐμοῦ γεγονὼς τὸ ἔργον ἄξιον διαπύσεως καὶ ποινῆς, καὶ πρέπον ἐστὶν ἀνταποδόσεως, εἰ δὲ καὶ πρὸς σωφρονισμὸν αἰσχρῶν μύσων θνείων μυσείων σκανδάλων ἀφορμὰς ὁσημέρα παρεισαγόντων, τί θαυμαστὸν, πάτερ παναγέστατε, εἰ ἐκωλύσαμεν τὰς ὁρμὰς τούτων τοῖς κυνόσιν ἐξακολουθοῦντες. ἔξεστι γὰρ τῇ ἐκκλησίᾳ τὰ σαθρὰ καὶ σεσαπημένα ταύτης μέλη, μέχρι καρπῶν

πῶν ἀξίων τῆς μετανοίας πόῤῥω διείργειν; ἵνα μὴ πᾶν τὸ ποίμνιον τῇ αὐτῶν μιμήσει καταπράτοι. ἀφανισθῇ τῇ αὐτῶν νόσῳ ὑποπεσὸν ἢ ταῦτα λοιπὸν συνελόντι φάναι ἔδοξε κἀμοὶ κεφαλαιωδῶς παραςῆσαι τῇ παναγιότητι τῇ ὑμετέρᾳ, ὅπως γνώσηταί με τῇ κουφότητι τῦ τύφε μὴ ὑπερρειδόμενον, ἀλλὰ τοῖς ἁγίοις κανόσιν οἷς ὑπηρετῦμαι ἀπροσωπολήπτως ὡς ἡ σοφία τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἐδίδαξεν. ὁ δὲ θεὸς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν τὸ ἅγιόν σε σκῦνος φυλάξει ἐς λιπαρὸν γῆρας ὅπερ εὐχόμεθα, παναγιώτατε δέσποτα.

Τῷ σοφωτάτῳ μοι καὶ πανιερωτάτῳ κυρίῳ γαβριήλῳ μητροφάνης ὁ τῶν ἱερομονάχων οἰκτρὸς ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Μακρὸς διελήλυθε χρόνος μέχρι τῆς δεῦρο ἐξ ὅτε ἀπῆρα ἐνετίηθεν τὴν ἐνταῦθα ἀφικέσθαι γλιχόμενος, καὶ σὸν τίμιον γράμμα ἕως τῦ νῦν μὴ δεξάμενος, ἢ γὰρ οὐ μικρὰν μοι ὠδίνην παρέχει τὸ τῆς σῆς ἐπιςολῆς ἐςερεῖσθαι, ἐγὼ δὲ ὡς οἶδε θεὸς οὐκ ἔληξα ὁσημέραι σοι γράφειν καὶ ἐπιςέλλειν, καίπερ πεπομφέναι σοι τὰ κατ' ἀξίαν διαπορούμενος. ἀλλ' ἐν ἢ τύπων μὴ εὐπορῶν ἐ ἀπενάρκησα τοῖν χεροῖν γράψαι σοι αὖθις. τοιγαροῦν, φιλτάτη ἢ ἐρασμία μοι κορυφὴ, συγγνωθήμοι τανῦν ἀξιῶ, ὅτι μνήμης χάριν καὶ ἀπε-

ποσόλης ἄξιον εὑρεῖν τι καὶ πέμψαι σοι οὐχ εὑρήκαμεν, τοῦ χειμῶνος σφοδροῦ γε ἤδη ἐπικρατοῦντος ἠβουλήθημεν δ' ὅμως εὑρεῖν καὶ ζητῆσαί τι ἐκ τῶν τῆς γῆς φυομένων ἅττα τυγχάνει σοι καταθύμια, καὶ τοῦ σκοποῦ οὐκ ἐπιτύξαίμεθα. καὶ γὰρ οὔπω ἀσπάραγγοι καὶ ἕτερ' ἄττα γῆθεν ἀνήχοντο πρὸς τὸ ἀποσταλκέναι τῇ σῇ λογιότητι. ἴσθ' οὖν φιλότης ὅτι ὁ ζωγράφος ὁ ἐκ κύπρου τοὔνομα γαβριῆλος βούλεται τὸ ἀγγελικὸν καὶ μονῆρες ἀμφιέσασθαι σχῆμα, καὶ τὸ χρῆμα καὶ πρᾶγμα τοῦ ἐγχειρήματος πνευματικῷ τρόπῳ μοι ἐκοινώσατο. ἐγώ γε οὖν μὴ ποιήσαί τι ἄξιον κρίναι τῆς σῆς ἐκτὸς γνώμης τε καὶ κελεύσεως, ὡς τὸ δίκαιον ἀπαιτεῖ, ἀνήνεγκα τῇ σῇ σεμνοπρεπείᾳ τὸ δρᾶμά τε καὶ γνωμάταμα. πλήν γε μετὰ ταύτης τῆς ὑποσχέσεως ὅτι ὑπισχνεῖται συνελθεῖν καὶ συναποδημῆσαί μοι εἰς τὸ ἁγιώνυμον ὄρος τοῦ ἄθω. σὺ δέ, σοφώτατε δέσποτα, καὶ περὶ τούτου ἐκλιπαρῶ ἀντιγράψειάς μοι καὶ ἀντιπέμψειας. πρὸς τούτοις δὲ ἔσο γινώσκων, ὅτι ἐγευσάμην τοῦ οἴνου οὗπερ σοι γέγραφα πρὸ μικροῦ, καὶ δεδοκίμηκα τοῦτον εἰ πόσιμος εἴη γευστός τε, καὶ πότιμος, καὶ ἀρεστός μοι ἐφάνη. καὶ εἰ ἐφετόν σοι ὑπάρχει γράψον μοι, ἵνα σοι πέμψω ἐξ αὐτοῦ πέντε, ἢ ἓξ σέκια. ἔτι δὲ δηλώσαις ἀντιβολῶ τί ἀπεκατέστη περὶ τῶν ἐνεχύρων καὶ ἱερῶν σκευῶν· ὅτι οὐ μικρῶς περὶ τούτων μαθεῖν ἐφιέμεθα, καὶ ταῦτα μὲν οὕτως, σὺ δέ, ἁγιώτατε δέσποτα, ἐρρωμένος εἰς ἐπιμήκιστον χρό-

νὸν διαβιώης τῶν σοι καταθυμίων ἀπολαύων. ἅπαντας τὰς περὶ τὴν σὴν λογιότητα προσυνῶς καταστάζομαι. μουνιχιῶνος ἐκτῇ ἐπὶ δέκα, ἐκ πόλλας. ὁ νύμφος καταφιλεῖ τὰς αἰδεσίμες καὶ ἁγίας σου χεῖρας.

Τῷ σοφωτάτῳ καὶ πανιερωτάτῳ αὐθέντῃ καὶ δεσπότῃ κυρίῳ κυρίῳ γαβριὴλῳ τῷ φιλαδελφείας σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν, μητροφάνης ὁ τῶν ἐλαχίστων ἱερομόναχος εὐπράττειν.

Ὀλίγων ἡμερῶν διελθουσῶν ἔφθημεν γεγραφότες τῇ σῇ λογιότητι, σοφώτατε δέσποτα, μετὰ τοῦ μισερ ἀνδρέου βοῤῥάμου τὰ καθ' ἡμᾶς λέγω, τὰ περὶ τῆς ὑγίειας καὶ ἀνόδου ἡμῶν, πρὸς δὲ καὶ τὰ περὶ τοῦ οἴνου καὶ τῶν ἱερῶν ἀμφίων, μεθ' οὗ καίτινας λαυρακίσκου, εἴπερ πεπομφότες μικρᾶς γέτινος μνήμης ἕνεκα. σὺ δὲ, ἐλλογιμωτάτη καὶ ἱερὰ κεφαλὴ, σήμηνον ἡμῖν δι' ἐπιστολῆς τί δ' ἂν καὶ περὶ τούτων ποιήσαιμεν. νῦν δὲ ὡς οἶδε θεὸς πρός γε τὸ παρὸν οὐχ εὑρήκαμεν ἀποσταλκέναι τί ὄψον θαλάττιον τῇ σῇ ἀξίᾳ φιλότητι. ἀξιοῦμεν δὲ τὴν πανιερώτητα ἵνα ποιήσῃς τοῦτο τὸ εὐεργέτημα, ὡς ποιεῖν εἴωθας πάντοτε. ὁ συμπλάσας μοι ἰωάννης, ὁ καὶ τἀργύρια μυστικῶ τινι τρόπῳ σοι παραδοὺς, ἃ ἔφθασαν αὐτὸν κεκλοφέναι ἔφημοι ὅτι ἐμηνύθη αὐτῷ παρά τινος κεφαληναίου νοταρίου τῆς δίκης τοῦ

κρε-

κρεμασαλλίου, τῇ δίκῃ γραφῆναι. ἡ σὴ δὲ λογιότης ἀκριβῶς πέμψας ἐρεύνησον πρὸς αὐτῆς τῆς μακαρίας καὶ ὀλβίας ψυχῆς σου εἰ ὄντως ἔχει τὸ πρᾶγμα ὅτι ἐς τὰ μάλιστα πίνεται ὁ ἀνὴρ, καὶ εἰ οὕτως ἔχει ὡς ἐδηλώθη τῷ ἀνδρὶ, εἰ δύναιο τοὔνομα τοῦ ἀνδρὸς τῆς γραφῆς ἐξελεῖν καὶ ἀπαλεῖψαι, ἀπάληψον· εἰ δ' ἄλλως, διὰ γράμματος δήλωσον. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. σὺ δὲ ἐρρωμένος διαβιώης εἰς χρόνους πολλοὺς πολλῶν ὠφελείας ἕνεκα. μαρτίῳ α΄ ἱσταμένου, ἐγεγράφη ἡ παροῦσα σπουδαίως.

Τῷ αἰδεσιμωτάτῳ φιλαδελφείας ἱππότῃ Λινδάνος εὖ ἔχειν.

ΟΤι μὲν, οὐκ ἐκ ῥαθυμίας ἢ βραδίας, πρὸς τὸ χεδάρειον τῆς φιλοστόργου σου πρὸς ἐμὲ ψυχῆς ἀπόκρισις, ἀλλ' ἐξ ἀμελείας γε θεραπαίνων, παντίπου δῆλον, καὶ γὰρ, ὀψὲ ποτέ μοι πρὸς ἀνάγνωσιν τοῦτ' αὐτὸ δεδωκασί μοι. ὅτι δὲ τηλικαύτην βίβλον νὴ τὴν ἱερὰν σου κεφαλὴν αὐτός γε οὐκ ἔκτημαι καὶ αὐταῖς ταῖς ἀληθείαις φανερὸν, ἐκ τῶν συνόντων μοι. τοιγαροῦν εἰ κελεύσοιο ὑπισχνοῦν καὶ τὴν ὑπαγόρευσιν, καὶ γὰρ τὸ θρυλλούμενον ὡς τὰ τῶν φίλων κοινὰ, διὰ μνήμης ἔχειν τὰ ὁμολογηθέντα μοι ἑκατὸν ἐκτετυπωμένα ἐκκλησιαστικῶν κανόνων βιβλία μετὰ καὶ τοῦ ἐμοῦ ἀρχετύπου ἀντιβολῶ τὴν προσκυνετὴν σου τιμιότητα, ἐπεὶ ἤ-

κου-

κυσαίμοι τὸν χαλκοτύπον εὐθὺ τῶν κερκύρων κατὰ τάχος βούλεσθαι ἀναχθῆναι. ἐῤῥωμένως διαβιώης ἀρχιερέων καλωνί.

Ἀνδρέας λονδάνος ἱππότης γαβριήλῳ τῷ μοναχῷ εὐπράττειν.

Ὁ Μὲν ἀσκραῖος ποιητὴς, σεβασμία κεφαλὴ, φθονεῖσθαι τοὺς ἀοιδοὺς ἀπεφήνατο, σὺ δὲ ὅμως χαίρειν ἐάσας ταύτην τὴν γνώμην, ὡς εἰκὸς ἀνδρὶ σπουδαίῳ καὶ πεπαιδευμένῳ, ἄλλως τε, καὶ τοῦ θείου κάλλους καὶ ἔρωτος ἐνδεδιμένῳ, μὴ ὅτι φθονεῖν οὐκ οἶδας τοὺς ἀοιδοὺς, ἀλλὰ μᾶλλον τῷ λόγῳ ἐπαίρεις τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν ἐπαίνους, ὡς αὐτὸς πεπείραμαι, τῶν σῶν ἀνθηρῶν λόγων τὸ ἐμμελὲς ἔναγχος κατατρυφήσας, εἰς ὑπερβάλλοντα τῶν ἐμῶν συνόντων ἀγαθῶν ὄγκον. φημὶ τὸ ὑπαγορευθέν μοι ὑπὸ σοῦ τοῦ ἐπαινοῦντος, μᾶλλον ἢ ἐπαινουμένου. ἐπανέρχονται οἱ ἔπαινοι γὰρ, πρός τε τοὺς ἐπαινοῦντας ἂν ἄγαν ἐπαινῶσιν. ἐγώ γε μὲν, ὅπερ ἐκ τῆς αὐτῶν σου λόγων διχυρίζομαι, οὐκ ἂν ἀποσιωπήσαιμι. ἣν γὰρ τῆς ἑλληνικῶν λόγων, ὥς φασιν, ἀκρωδακτύλῳ γεύσαμενος, καὶ γέγονα νῦν σοφώτερος, κατὰ τὸ σολομόντιον. καὶ δοὺς μικρὰς ἀφορμὰς τόκους ἐκομισάμην, ὥστε δεῖ δὲ, μεγίστας τὰς χάριτας ὁμολογεῖν σοι, μᾶλλον δὲ τῷ ὁδηγήσαντί σε θεῷ ἐκ προνοίας ἐνταῦθα εἶναι ὑπὲρ τῆς

ὧδε

ὧδε νηπαζόντων, καὶ ἁπαλῆς τροφῆς ὑπὸ σοῦ δεομένων, ἄνδρα γεννάδα, καὶ ἐνάρετον ἐπιδαυρίτην, φύλακα τοῦ ἑαυτοῦ λογικοῦ καὶ βασιλικοῦ ποιμνίου, τωόντι, ἐκ τοῦ λακωνικοῦ καὶ παλαιοτάτου γένους, οὐ τοῦ νῦν καλουμένου ῥωμαίου, σώφρονά τε, καὶ ἐπιεικῆ, καὶ μουσηγέτην. ἐρρωμένως διαβειώης, προστάττων ἀεὶ τὸ κατ' ἐμέ.

Hanc quidem Epistolam iis interferere debuissem, quae annum MDLXXVII, quo Gabriel Episcopus ordinatus est, praecedunt; sed nescio quomodo diligentiam meam hoc effugerit.

Ἔπαινος οὐενετιῶν ὡς ἀπὸ προσώπου τοῦ κελτῶν βασιλέως.

ΣΚηπτοῦχος κελτῶν
Βασιλεὺς ὁρῶν
Τὰν ἀδριάδος
Βασιληίδα.
Τόσον βληθεὶς ὡς
Οἶστρον, ὅσσον τε
Κύπριδος ἄρης.
Εἶπον, ἐμοῖο
Πλῆθος πολίων
Ἐμ' ἀνικήτων.

Ἀλλ' ἄγε τοίνυν
Ποτ' ἴδον, οὔτε.
Μὲν εἰσόψεται.
Ἠέλιος, ὢν
Πάντα ἐφορῶν.
Χ' ἵμερος μ' αἱρεῖ.
Δηρόντε μῆνα.
Κενεὸν τῇδε
Βραδύνειν, τηλοῦ.
Ἀδικητίης τε.
Ὀφρυ-

Ὀφρυοέσσης
Ἡμετέρης, ὡς
Πραπίδεσσ' ἴδω.
Θαῦμά τε νοήσω
Πολυαστερέων.
Θαῦμα γὰρ, ὡς ῥώξ
Ἀδριάδος μὲν
Ἐμπέφρακται, καὶ
Τὰ τενάγεα
Πόῤῥω τοῦ γαίης.
Θέμεθλ' ἄστεως.
Ἐνεάτων, καὶ
Τὸ παλίῤῥητον
Ἅλμαρ ὕδωρ τε.
Διναμένον ἐν
Ὥραισιν ῥηταῖς.
Ἰδεῖν εἴκελον
Τῷ εὐβοίης, καὶ
Τὰ διοτρεφῶν
Βενέτων καλὰ
Δώματ' ἄστροισιν
Γειτονέοντα
Τειόροφα, καὶ
Κούρους εὐζώνους
Καλλικόμους τε
Γυναῖκας, ἢ τὰν
Ἐρώτων χάριν.
Ἀμιλλωμένας.
Τέλος.

Cuiuscumque opus hi versiculi sint, licet ex praecedenti Epistola *Londano* tribui possunt, facti quidem videntur occasione capta ex adventu Venetias *Henrici III. Valesii* Galliarum Regis. Quum enim e Sarmatia in Gallias contenderet, Venetiis transivit anno MDLXXIV.

Ἐκομισάμην τὰ παρὰ σοῦ πεμφθέντα μοι γράμματα, καὶ δὴ καὶ τὴν τοῦ ἐφεσίου ἐπισκόπου ἐπιστολήν. τῆς μὲν οὖν σπουδῆς τε καὶ ἐπιμελείας ἣν εὐποιήσω, τοῦτο μὲν ὥς τε μετεγραφῆναι, καὶ ἀκριβῶς διορθωθῆναι. τοῦτο δὲ ὥς τε διαπεμφθῆναι τὴν ταχίστην, μεγάλην οἶδά-

δάσοι χάριν, τὸ δὲ μηδὲν ἐπεςαλκέναι περὶ τοῦ μισθοῦ, ὅπως τὸν μεταγράψ ταμείψωμαι, τοῦτο θαυμάζω, πλὴν εἰ μὴ φιλόδωρος καὶ μεγαλόψυχος αὐτὸς ὢν, ταπεινὰ τὰ τῶν ἄλλων ἀποδεῖξαι, καὶ τὸ μέγιον αὐτῶν ὑπερβαλεῖν φιλοτιμίαν, καὶ πῶς ὦ φίλη κεφαλὴ τοῦτο δίκαιον, ἢ πῶς τὸν τῆς φιλίας θεσμῶν ἐκ ἀλόγιον, τὸ μέσον αὐτὸ, καὶ τὴν ἰσότητα ἐ σῶζον, σήμαναι τοίνυν διαβραχέως τί πέμψας τῷ γραφεῖ, τοῦτὶ τὸ χρέος ἐξαλείψω. ἐκείνω γὰρ οὐδ' εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ἐλπίζω ἐξαλείψειν. τὸ τῶν πσεύπων λέγω καὶ τοιούτων ἐπαίνων οὓς κατὰ κεφαλῆς μοι κατέχεας ἐκ πηγῆς ἀεννάου διγλωττίας νᾶμα χρυσοῦν ἀρσάμενος. ἔῤῥωσο, καὶ μὴ θαυμάσῃς τὸ ψυχρὸν τὸ τῆς ἐπιςολῆς ἐν τοσαύτῃ φρίκῃ καὶ χιόνι γραφείσης ἐκ φερραρίας μηνὸς γαμηλιῶνος δ' φθίνοντος, ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς τοῦ σωτῆρος γεννήσεως, αφλά.

Ὁ κατὰ πάντα σὸς

Φραγγίσκος ὁ Δαπάρτος.

Cur heic hanc *Francisci Daporti* Epistolam inseruerim, ne ipse quidem rationem adferre possim, nisi quod post Epistolas quasdam *Gabrieli Severo* scriptas una cum aliis invenerim; sed quum & istam publici iuris facere proposuissem, parum refert an heic, vel alio loco, edatur, quum iam de meo ausu

ausu Lectores opportune monuerim. Ceterum in litteris *Daporti* annos signatos notis αφλα existimavi, quamquam tertiam numeri litteram non facile legerim, & forte non tam λ quam ν esse possit; sed aliquo modo legendum erat.

Γαβριὴλ ὁ φιλαδελφείας
Τῷ θείῳ ἀρχιερεῖ κυρίῳ Ἀρσενίῳ τῷ πρυόβῳ.

ΕΙ' καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην σου ἥκιστα εἴδομεν, οὔ τε σοι συνομιλήσαμεν, καί τοι διαμελέτης τὸ δ' ἐκ πολλοῦ εἶχον, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο οὐ διαλείπομεν, μὴ τὰ σὰ ὑπεραίρειν, καὶ διὰ τιμῆς ἄγειν ὅποι ἂν διατρίβοντες ὦμεν. ἤκουσαι γὰρ αἱ ἡμῖν τῆς γεννέας σου ψυχῆς πρὸς τὸ ἀγαθὸν διαθέσεις, καὶ ὁ περὶ τὴν σοφίαν αὐτὴν βίος, καὶ ἡ τῶν ἀγαθῶν ἕξις, ἣν γε οὐ τὸ τῆς ἑώας μέρος μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἑσπερείων μετὰ πολλοῦ ἀεὶ τοῦ θαύματος, καὶ ὑπὲρ θαυμάζει τὰ μὲν πάντα, εἰ καί τις ἀνθηρίῳ χωρίῳ καταγωγὰς ἔχοντι καὶ τέρψεις ἐφημέρους οὐκ ἂν τοῦ σκοποῦ δοκεῖ μοι διαμάρτοι. τοίνυν διὰ τοῦ ψυχροῦ τοῦδε γράμματος ὅπερ ῥυθμὸς τῆς ἀμφοῖν φιλίας εἴγε ἀναγκαῖον αὕτη τῷ βίῳ, καὶ οὐκ ἄντις ποτὲ ἄνευ φίλων ἕλοιτο ζῆν τὰ λοιπὰ πάντα ἔχων ἀγαθὰ κατὰ τὸν φιλόσοφον, ἔτι δὲ πρῶτον αἴτιον καὶ σύνδεσμος ἀδιάλυτος ἔσεται. προσαγορεύ-

ρεύωσε τὴν θείαν καὶ ἱερὰν κεφαλὴν, τὴν ὄντως καὶ μόνην ἀρκοῦσαν τοῖς πάλαι θεοεικέλοις ποιητικώτερον φάναι, συνεξετάζεσθαι σοφοῖς τε ἀρχιερεῦσι καὶ ἐπιγήμοσι, ἀξιοῦντες ἱκετεύομεν φιλικῶς ἔχειν πρὸς ἡμᾶς καὶ εὐνοικῶς διακεῖσθαι. εἰ γὰρ καὶ τὸ διείργειν μέγα, ἀλλὰ τὴν ἐνέργειαν μόνον τῆς φιλίας, οὐ μέν γε καὶ αὐτὴν τὴν φιλίαν δύναται διαλῦσαι. καὶ τῶν μὲν τούτων ἅλις, τὸν δὲ παρόντα μοναχὸν τὸν κύριον λαυρέντιον, τὸν ὑπό τινος τῶν ἀναγκαίων πρὸς ὑμᾶς ἤδη παραγενόμενον συνίστημί σοι τῷ ἀξιαγάθῳ ἀρχιερεῖ, δεχθείοις αὐτὸν ἀσμένως, καὶ ἐπικουρήσοις αὐτῷ, διάτε λόγου καὶ σκέπης τῆς σῆς πανιερώτητος, ἡμῖν δ' αὖθις κέλευε τὸ δυνάμενον καὶ εὕροις ἂν ἑτοίμως ὑπηρετεῖν καὶ ὑπήκειν σοι, ἀρχιερέων ἄριστε.

Τῷ πανιερωτάτῳ μητροπολίτῃ φιλαδελφείας κυρίῳ γαβριὴλ, πέτρος ὁ ἀρκούδης, εὐπράττειν.

ΕΓώ σε, τιμιώτατε πάτερ, καὶ πρότερον διεὐφήμου μνήμης, καὶ θαύματος ἦγον, καὶ νῦν δὲ περιπλειόνος ποιεῖσθαί σε τὴν ἱερὰν καὶ τριπόθειτον κεφαλὴν ὁ ἡμέτερος λεόντιος αἴτιός μοι γέγονε, πάνυ γοῦν σαφῶς τὴν σὴν περὶ τὸν θεῖον ἀδολωτάτην σπουδὴν πυθόμενος ἔγνων. καὶ τὴν παρὰ θεοῦ σοι πίστιν ἀρχαίαν εἰλικρινῆ, πατρῴαν καὶ ἀκίβδηλον εἰσπνευθεῖσαν, μεθ' ὅσης εἰπεῖν χαρμονῆς τυγχάνω

με-

μεμαθηκῶς, καὶ ταῦτα ἐν τῷ νῦν χρόνῳ τοῦ γένους οὔπω δυστυχοῦντος, στασιάζοντος, καὶ ἑτεροδοξοῦντος. τοιγαροῦν ἐμακάρισάσε τῆς εὐτυχίας τῆς ὀρθῆς γνώμης ἐπῄνεσα, καὶ τοῖς γνησιωτάτοις τῶν παλαιῶν τῆς σοφῆς ἐπινοίας ἐνέκρινα. ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλα περὶ ἄλλων λεγέτωσαν, σοὶ δ' ἅπαντα ὡς προτίςῳ καὶ μόνῳ πάντων μὲν κρατέειν, περὶ πάντων δ' ἔμεναι παραχωρείτωσαν, ὁ σοφὸς τοῦ σοφωτέρου δεῖται καίσε ἐνοχλεῖ ὁ βουλευόμενος τὸν καθ' ὅμηρον συμφράδμωνα διώκων τὰ ἑαυτοῦ ἀνακοινοῦται. ὁ ἕλλην τὸν φιλέλληνα περιπτύσσεται. οἱ περὶ τὴν εὐσέβειαν τὸν φιλόχριστον ἀλογοῦσι. τὸν δίκαιον οἱ περὶ πολιτείαν ζωγραφοῦσιν. ὁ ἐνδεὴς τὸν φιλάνθρωπον τῆς χρείας μακαρίζει ὁ ξένος αὐτόν σοι τὸν φίλιόν τε καὶ ξένιον ἐνορᾷ. κἂν τούτοις ἅπασιν ὁ θεόφρων τὸν ὀρθόφρονα ζηλωτὴν ἀποφαίνει. ῥᾴδιον γοῦν ἑρμηνεῦσαι νοῦν ἐπιςολῆς ὅτῳ πρόσεςι μᾶλλον τὸ καλῶς φρονεῖν τῶν ἄλλων.

Ἔρρωσο, ἀπὸ ῥώμης ποσειδεῶνος ὀγδοῃ ἱςαμένου.

Ἱεραρχοῦντος γρηγορίου τοῦ τεσσαρασκαιδεκάτου, ἀνδρὸς εὐγενοῦς, φιλανθρωποτάτου, καὶ ἀξιεπαινετάτου.

Γαβριὴλ τῆς φιλαδελφείας παχωμίῳ τῷ δοξαρᾷ.

ΚΑὶ διὰ τοῦτο μικρὸν δῶρον προσεννοχότος σοι ἡμέτερον ἐπέμφθησοι γράμμα, εὐχαριστοῦντι μάλιστα τῇ σῇ σεμνοπρεπείᾳ, τῆς τε μνήμης καὶ τῆς διαθέσεως ἣν πρὸς ἡμᾶς ἔχων διατελεῖς. νῦν αὖθις οὐκ ὀκνῆσαί μοι ἔδοξε τὰ ἡμῶν ὡς εὖ ἔχει θεοῦ εὐδοκοῦντος δηλῶσαί σοι, καὶ μένειν σε τῇ πατρίδι μέχρι τὸν ἥλιον ἐς κριὸν παραγενέσθαι. καὶ γὰρ σκόπος μοι πάντως τότε, εἰ μή τοι γε ἄλλομοι ἐμποδὼν γενήσοιτο, ἢ αὐτὸν ἐμὲ ὡς ὑμᾶς ἢ αὐτόν σε πρὸς ὑμᾶς ἐλεύσεσθαι, τοίνυν ὑγείνε ἡμῶν μνημονεύειν τῶν ποθούντων σε ὅλῃ ψυχῇ.

Τοῦ αὐτοῦ, διονυσίῳ τῷ σιμέωνι.

ΤΟ' μὲν τυχεῖν τῶν βιβλίων, θεία μοι κεφαλὴ διονύσιε, οὐ τῶν εὐποροτάτων ἐστὶν ἤδη γερμανῶν γὰρ τούτων ἐπιμέλειαν ἐχόντων καὶ φροντίδα, οὓς οἱ τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐνταῦθα διοικοῦντες, οὐ μόνον αὐτοὺς, ἀλλάγε καὶ ὅποιον οὖν ὑπεκείνων νεωστὶ πεποιημένον, καὶ διορθούμενον ἀπόρρητον ἡγοῦνται, ὧν δὲ τύχομεν ταῦθ' ὡς ἔτυχεν ὠνήσαντες τῇ σῇ ἀποστέλομεν σεμνοπρεπείᾳ, ἐξ ὧν τὰ τοῦ ἀριστοτέλους δυοκαίδεκα τῶν ἐνταῦθα καλουμένων λουρῶν ἐπριάμεθα, τὰ μὲν τοῦ στράβωνος τεσσαρασκαίδεκα,

κα, τὰ δέγε ἰωσήπου εἴκοσι καὶ ἕξ, καὶ τὰ τοῦ φίλωνος εἴκοσι τὰ μὲν βασιλείου καὶ γρηγορίου καὶ τῶν λοιπῶν γεγραμμένων σοι οὐ ῥᾴδιον εὑρεῖν, ἂν δέγε τούτοις ἐντύχοιμεν, οὐκ ἂν διαληψώμεθα ταῦθ' ἀσμένως ὠνήσασθαι, τὴν δὲ τῶν εἰρημένων βίβλων τιμὴν, ἀποδώσειας τῷ γαιτιάνῳ.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ.

Hanc primam Epistolam *Arsenii* esse Monembasiae Archiepiscopi non videtur dubitandum, cum ex argumento, quod tractat, tum ex eo quod aliis *Arsenii* Epistolis, una cum Epistolis *Maximi Margunii* in his *Deliciis* publici iuris factis, in Codice Manuscripto succedit, aetasque eius *Arsenio* omnino congruit. Adde quod secunda harum Epistola *Arsenii* esse ex ipsa etiam indubitata subscriptionis nota dignoscitur, quae statim hanc primam consequitur. Sed & tertia Epistola, ut videtur, mutila, eidem *Arsenio* tribuenda est, prout vel ex ipsa materia elucet atque eminet; praeterquamquod tertia haec in MS. Codice secundam excipit & consequitur. Cui scribantur hae tres Epistolae non indicatur in codice; sed quasdam *Antonio Eparcho*, Corcyrensi, viro litteratissimo, scriptas esse prope est ut adfirmem: verum hanc disquisitionem in aliud tempus lubenter omitto.

ΣΥ μὲν ταῖς τῶν ἑλλήνων ἀχθόμενος συμφοραῖς, ὁ τοῦ γένους τῶν ἑλλήνων ἐπισημότατος καὶ τοὺς λόγους ἐκείνων ὁρῶν τὰ λοίσθια πνέοντας, μηδέπω καὶ τήμερον ἐκείνοις παύῃ συνάρασθαι, καὶ ζητεῖν ὅθεν τἀκείνων ῥαΐσει. καὶ τοῦτό σου πρὸς τὸ γένος τῆς ἄκρας σύμβολον χέσεως.

σεως. ἐγὼ δὲ καὶ διὰ τὸ τῆς ἐκείνου βελτιώσεως, καὶ τῆς πρὸς τὰ καλὰ ἐπιδόσεως, ἐπιμελῶς τε ἅμα καὶ ἐπιπόνως με κήδεσθαι, τοῖς σοῖς ἴχνεσιν ὅση δύναμις ἐπακολουθοῦντα, δίκαιος ἂν εἴην παρὰ τῆς σῆς λογιότητος ὑπακούεσθαι, καὶ ταῦτ' ἐπειδὴ καὶ τὴν βυσσοδομουμένην αὐτὸς ἐπικουρίαν πρὸς τὴν τῶν λόγων ἐπίδοσιν, προσενεγκεῖν εἰς πρέπτον ἐκεῖνα δεῖν. ὅπως ἂν διαναστείης μᾶλλον πρὸς τὴν ἐκείνων ἀντίληψιν. τοιγάρτοι ἄμφω τὰ χρέη τοναίως ἀποτιννύντες, ἐγὼ μὲν τῷ μνημονεύειν, καὶ ἀναμιμνήσκειν, μηδ' ὁπωσοῦν τοσύνολον λήξομεν. ἐπὶ λέοντος τοῦ ἄκρου ἀρχιερέως, αἴτιος ἐγένου τοῖς τῶν ἑλλήνων βουλομένοις μὲν, μὴ δυναμένοις δὲ τῇ πενίᾳ, τῆς περὶ τοὺς ἑλληνικοὺς λόγους σπουδῆς. πείσας τὸν ἀρχιποίμενα, γυμνάσιον ἐν ῥώμῃ ἀναδεῖξαι δύο καὶ δέκα μειρακίων ἑλληνικῶν, ὃ δὴ καὶ ἀνάδειξαι, σοῦ καταβάλλοντος τὰ σπέρματα, ὁ γὰρ τὰ σπέρματα καταβαλὼν, ὥς ὁ καλός φησι ῥήτωρ, οὗτος τῶν φύντων αἴτιος. μέχρι μὲν οὖν ἐκεῖνος διετέλει τοῖς ζῶσι συναριθμούμενος, καὶ αὐτὸς παρὼν ἐτύγχανες, ὃ τὰ καλὰ σπέρματα τοῖς ἐκείνου ὑποσπείρων ὦσιν, ἐπίδοσις οὐ μετρία, τῷ γυμνασίῳ ἐγίγνετο. ἐποιχομένου δ' ἐκείνου, κακοδαιμονίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ συναπέσβυ καὶ τὸ γυμνάσιον ἀλλ' ὦ θειότατε ὑπείσασο καὶ αὖθις τοῦ γένους. ἐν σοὶ γὰρ μόνῳ τὸ τῶν ἑλλήνων γένος ἐξήρτηται. θέλησον τοινῦν εἶναι κἂν τῇ ἑλλαδικοὺς λόγους ἀνθῆσθαι, ἤδη ἀπομαρανθέντας, μᾶλλον ἢ κατα-

παξηρωθέντας τὸ σύνολον. ἔργον τέλεσον καὶ τὸ νῦν, τίμιόν τε καὶ διιπετές, ἐμοί τε ἰδίᾳ καὶ παντὶ τῷ γένει κοινῶς χρησιμώτατον. εἰ γὰρ κλήμης ὁ τῆς ἐκκλησίας προστάτης, ἐπιβεβαιώσειε τὰ παρὰ τοῦ ἀρχιποίμενος λέοντος, ὑποσχεθέντα μοι καὶ συγχωρηθέντα, ἕξομεν καὶ αὖθις εὐεργεσίας οὐκ ἐλάττω τῆς προτέρας ἐκείνης, ἧς διὰ τῆς σῆς μεγαλοπρεπείας, ἐτύχομεν πρότερον. ἵνα δὲ γνῷς τὴν εὐεργεσίαν ἐκείνου τοῦ φιλέλληνος λέοντος, καὶ καλοῦ ἀρχιποίμενος, πέμπεταί σοι τὸ ἴσον τῆς ἱερᾶς ἐκείνου γραφῆς ἣν ἐπιδείξας τῷ ἄκρῳ ἀρχιερεῖ, καὶ γονυπετήσας ὡς ἀπὸ τοῦ γένους παντός, αἴτησον ἐπικυρωθῆναι καὶ παρὰ τῆς αὐτοῦ παναγιότητος, τὰ δόξαντα τῷ φιλτάτῳ αὐτοῦ ἀρχιποίμενι, καὶ τοῖς τῶν ἐπισκοπῶν, τῆς ἱερᾶς λέγω πίτνας καὶ τῆς χερροννήσου, προστατεύουσιν ἐπισκόποις τανῦν, μὴ παραχωρεῖν ἑτέροις τῶν ἑαυτῶν θρόνων. κατὰ δὴ πρότερον μανήλιος καὶ δαμόντης, τὼ ἐπισκόπω, φθονήσαντε πεποιήκατον, συγχωρῆσαι τὸ σύνολον. ἄγε τοίνυν ἀσμένως, καὶ προθύμως, βοήθησον. διὰ σοῦ γὰρ τὰ τῶν ἑλλήνων ἔνεστιν ἀναθῆλαι, σοῦ τῶν πραγμάτων ἐρρωμένως συναραμένου, καὶ δὸς τοῖς λόγοις ῥαΐσαι, ὁ τῶν λόγων πρύτανις. σοῦ γὰρ ἄνευ τῆς ξυμμαχίας μετὰ θεόν, τοξεύσομεν τ' οὐρανὸν καὶ ἐς τετρημένον πίθον ἀντλήσομεν. ἔρρωσο, ἐξ ἐνετιῶν, πυανεψιῶνος, πέμπτῃ ἐπὶ δέκα, τοῦ αφλά ἔτους ἀπὸ τῆς θεογονίας.

Οὐ

ΟΥ' χρὴ θαυμάζειν, ὦ ἀρχικῆς ἀρετῆς ἀψευδέστατον βασανιστήριον, εἰ οἱ πονηροὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἐκπεπολέμωνται, καὶ οἱ ἀμαθεῖς τοῖς πεπαιδευμένοις. τοὐναντίον γὰρ ἂν ἦν θαυμαστὸν, εἰ οὕτω μὴ εἶχεν. εἰ γὰρ καὶ λίαν ἄτοπον δοκεῖ, καὶ οὔτε λόγῳ ῥητὸν οὔτε ἔργῳ φορητόν ἐστι τοῦτο. ἀλλ' ὅμως κατὰ λόγον γίγνεται· ἐναντιοῦται γὰρ τὸ σκότος τῷ φωτὶ, καὶ λῃσταὶ τοὺς λύχνους σβεννῦντες, ἐπὶ τὸ λῃστεύειν τρέπονται, ἔλεγχον γὰρ ἡγούμενοι τοῦ σφῶν βίου τὸν τρόπον ἐκείνων ἐκ ποδῶν αὐτοὺς ποιῆσαι πραγματεύονται. τοῦτο τοίνυν τῶν τῇ κακίᾳ προτιθεμένων τινὲς τυρρεύσαντες κατ' ἐμοῦ, συνεστήσαντό με τῷ ἡγεμόνι κακοήθως καὶ πονηρῶς, ὡς ποιεῖν γε εἰώθασιν, ὦ δὴ ζητήσαντί γε μαθεῖν, ὅτου χάριν τριάκοντα πρὸς τοὺς ἓξ χρυσίνους λαμβάνω παρὰ τῆς ἐκλαμπροτάτης αὐθεντίας ἡμῶν κατ' ἔτος γε σιτηρέσιον, τὰς αἰτίας ἀνήνεγκα γράμμασιν ἃς ἔξεστι καὶ σοὶ τῷ σοφωτάτῳ μαθεῖν, εἰ ἀρεστὸν φανείη τῇ σῇ μεγαλοπρεπείᾳ καὶ λογιότητι, οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ ἄλλας δύο γράφω πρὸς σὲ τὸν σοφώτατον καὶ ἀληθῆ διδάσκαλον. ἐπτὰ γὰρ καὶ μόνον ἐκείνῳ τῷ μεγαλοπρεπεῖ ἡγεμόνι πολλὰς ἔχων λέγειν ἀνέφερον. ὅτι ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων, οὐχ ὅπως τῇ ἀρετῇ ἀλλὰ τῇ ἐκλαμπροτάτῃ αὐθεντίᾳ τῶν Βενετιῶν καθοσιωσάμην ἑαυτοὺς, καθάπερ μοι πάντες οἱ ἐμοὶ συμπολῖται συμμαρτυρήσουσιν, ὅσοι τιμᾶν εἰώθασι τὴν ἀλή-

λήθειαν. ἡ δὲ τέρα, ὅτι τῶν ἐν τοῖς φρουρίοις ὑμῶν μισθοφόρων ἄνωθεν κατὰ νύκτα βοώντων, οἱ φυλάττοντες ὑμεῖς, τόδε καὶ τόδε μέρος τῆς πόλεως φύλακες, φυλακὰς ποιεῖ τε καλὰς, τὴν δὲ κάτωθεν ἀντιβοώντων καλὰς καλὰς, ἐγὼ τὴν αὐτὴν μισθοφορίαν ἐκείνοις λαμβάνων, ζ εἰς ᾖ ἑλκυσικὰ κἀκεῖνοι κατὰ μῆνα χρυσίνους νύκτα καὶ ἡμέραν εἰς οὐρανὸν ὄμματα καὶ χεῖρας ἐκτείνων, καὶ ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου κράτους εὐχόμενος, οὑτωσὶ βοῶ πρὸς θεὸν, παντάναξ κύριε, τὸ κράτος τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς τῶν βενέτων, τὸ ταῖς σαῖς ἡνίαις διοικούμενον καὶ φρουρούμενον, εἴη ἄν γε ἀεὶ, τοῖς μὲν ἐχθροῖς ἀνιαρὸν, τοῖς δὲ φίλοις, ἐπέρασον, ἡμῖν τε τοῖς ἱκέταις ἐκείνων, τιμώμενον καὶ φρουρούμενον. βούλει δ' ἵνα σοι παρὰ τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ ζ ἴσην αἰτίαν προήσομαι, ὅτι οὐδεὶς τύπων τῶν γραμμάτων, εἰ καὶ μὴ ἐμφιλοπονοῦμεν ἐν τούτοις ἀττικουργεῖ, ἑρμηνεὺς σοι γενήσεται, πλὴν μιχαήλου γε τοῦ μηλίνου, ὅς ἐστι εἷς τῶν ἐκ τῆς ἐμῆς πηγῆς ἀπηντληκότων ῥεῖθρα δὴ πολύκρατα τῶν ἄλλων ἐμοὶ φοιτητῶν. οἱ μὲν, ἐνετίαζη, οἱ δ' ἀλλαχότε τῆς ἰταλίας διδασκόντων τὸν ἕλληνα λόγον, ἐπὶ οὐκ εὐκαταφρονήτοις συντάξεσι. τοιαύτην μὲν οὖν ἀντιμισθίαν ὑμῖν ἀποδίδωμι διδασκάλων ἄριστε καὶ σοφώτατε, πίστιν φυλάττων καὶ ἀγάπην εἰλικρινῆ πρὸς τὸ κράτος ὅθεν εἰ καὶ τῆς μισθοφορᾶς με ταύτης ἀποστερήσητε, ὅπερ ἀπεῖργοι θεὸς, πίστεώς τε καὶ ἀγάπης καὶ

τῆς

τῆς εἰωθείσης δεήσεως, ἐγὼ μὲν οὐκ ἀφέξομαι, φωνὴ δ' ὅμως οὐκ ἐντεταμένη τὴν δέχην ἐσαῦθις προήσομαι, λίμῳ τότε δηλιμῷ πιεζόμενος.

Ἐῤῥωμένως διαβιώης πάντων ἕνεκεν

Ὁ μονεμβασίας ἀρσένιος.

ΜΕγίστη τῷ ὄντι καὶ ἀξιάγαστος, καὶ ἐπαίνου πέρα παντὸς, ἡ παρὰ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων, καὶ ἐλευθεριωτάτων μεδίκων, περὶ τὸ ἡμέτερον γένος κηδεμονία, πανογιώτατε δέσποτα, καὶ ταύτην καὶ ἐξ ἄλλων ἴδοι τις ἂν, μάλιστα δὲ, ἐξ ὧν τοὺς λόγους, ὅσον τὸ καθ' ἑαυτοὺς, τῶν ἑλλήνων ἐποίκιλαν, καὶ πολυανθεῖς τούτους ἀπέδειξαν. ὁ γὰρ μεγαλοπρεπὴς ἐκεῖνος καὶ φιλέλλην καὶ μεγαλόνους λαυρέντιος, τὸ ἄκρον τῆς τῶν φλωρεντίνων γερουσίας ἄωτόν τε καὶ κλέος, εἰδὼς τὰς τῶν παλαιῶν ἐκείνων, καὶ μακαρίων βίβλους ἀνδρῶν, ὧν οὐχ ὅτι γε οἱ καθ' ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ οἱ πολλῷ ἡμῶν πρότεροι, οὐδ' ἴσως ᾔδεσαν τὰ ὀνόματα, μὴ ὅτι γε τὰ συγγράμματα, τὰς μὲν, ὅποι γῆς τῷ χρόνῳ κρυβείσας, τὰς δ' ἡμιβρώτους σησί, καὶ κόνισι γενομένας, ἀναλώμασιν οὐκ εὐκαταφρονήτοις τοῖς ἑαυτοῦ, ἀνεσώσατο ἐν φλωρεντίᾳ, διὰ τοῦ σοφωτάτου λασκάρεως. τῶν μεδίκων δὲ τοῖς ἴχνεσιν ἐπακολουθῶν, μᾶλλον δὲ τῶν ἄλλων τῆς ὑμετέρας πανογιότητος

ἰω·

Γαβριὴλ τῆς φιλαδελφείας παχωμίῳ τῷ δοξάρᾳ.

Καὶ διὰ τοῦτο μικρὸν δῶρον προσενηνοχότος σοι ἡμέτερον ἐπέμφθη σοι γράμμα, εὐχαριστοῦντι μάλιστα τῇ σῇ σεμνοπρεπείᾳ, τῆς τε μνήμης καὶ τῆς διαθέσεως ἣν πρὸς ἡμᾶς ἔχων διατελεῖς. νῦν αὖθις οὐκ ὀκνῆσαί μοι ἔδοξε τὰ ἡμῶν ὡς εὖ ἔχει θεοῦ εὐδοκοῦντος δηλῶσαί σοι, καὶ μένειν σε τῇ πατρίδι μέχρι τὸν ἥλιον ἐς κριὸν παραγενέσθαι. καὶ γὰρ σκοπός μοι πάντως τότε, εἰ μή τι γε ἄλλο μοι ἐμποδὼν γενήσοιτο, ἢ αὐτὸν ἐμὲ ὡς ὑμᾶς ἢ αὐτόν σε πρὸς ὑμᾶς ἐλεύσεσθαι, τοίνυν ὑγίαινε ἡμῶν μνημονεύειν τῶν ποθούντων σε ὅλῃ ψυχῇ.

Τοῦ αὐτοῦ, διονυσίῳ τῷ σιμέωνι.

Τὸ μὲν τυχεῖν τῶν βιβλίων, θεία μοι κεφαλὴ διονύσιε, οὐ τῶν εὐπορωτάτων ἐστὶν ἤδη· γερμανῶν γὰρ τύπων ἐπιμέλειαν ἐχόντων καὶ φροντίδα, οὓς οἱ τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐνταῦθα διοικοῦντες, οὐ μόνον αὐτοὺς, ἀλλά γε καὶ ὁποῖον οὖν ὑπ' ἐκείνων νεωστὶ πεποιημένον, καὶ διορθούμενον ἀποτρόπαιον ἡγοῦνται, ὧν δὲ τύχομεν ταῦθ' ὡς ἔτυχεν ὠνήσαντες τῇ σῇ ἀποστέλλομεν σεμνοπρεπείᾳ, ἐξ ὧν τὰ τοῦ ἀριστοτέλους δυοκαίδεκα τῶν ἐνταῦθα καλουμένων λυτρῶν ἐπριάμεθα, τὰ μὲν τοῦ στράβωνος τεσσαρασκαίδεκα,

κα, τὰ δέγε ἰωσήπȣ εἴκοσι ϗ ἕξ, ϗ τὰ τȣ̃ φίλωνος εἴκοσι τὰ μὲν βασιλείου ϗ γρηγορίȣ ϗ τῶν λοιπῶν γεγραμμένων σοι ȣ̓ ῥᾴδιον εὑρεῖν, ἂν δέγε τȣ́τοις ἐντύχοιμεν, ȣ̓κ ἂν διαληψώμεθα ταῦθ᾽ ἀσμένως ὠνήσασθαι, τὴν δὲ τῶν εἰρημένων βίβλων τιμὴν, ἀποδώσειας τῷ γατιανῷ.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ.

Hanc primam Epistolam *Arsenii* esse Monembasiae Archiepiscopi non videtur dubitandum, cum ex argumento, quod tractat, tum ex eo quod aliis *Arsenii* Epistolis, una cum Epistolis *Maximi Margunii* in his *Deliciis* publici iuris factis, in Codice Manuscripto succedit, aetasque eius *Arsenio* omnino congruit. Adde quod secunda harum Epistola *Arsenii* esse ex ipsa etiam indubitata subscriptionis nota dignoscitur, quae statim hanc primam consequitur. Sed & tertia Epistola, ut videtur, mutila, eidem *Arsenio* tribuenda est, prout vel ex ipsa materia elucet atque eminet; praeterquamquod tertia haec in MS. Codice secundam excipit & consequitur. Cui scribantur hae tres Epistolae non indicatur in codice; sed quasdam *Antonio Eparcho*, Corcyrensi, viro litteratissimo, scriptas esse prope est ut adfirmem: verum hanc disquisitionem in aliud tempus lubenter omitto.

ΣΥ' μὲν ταῖς τῶν ἑλλήνων ἀχθόμενος συμφοραῖς, ὁ τοῦ γένους τῶν ἑλλήνων ἐπιστημότατος καὶ τοὺς λόγους ἐκείνων ὁρῶν τὰ λοίσθια πνέοντας, μηδέπω καὶ τήμερον ἐκείνοις παύη συνάρασθαι, καὶ ζητεῖν ὅθεν τἀκείνων ῥαΐσει. καὶ τοῦτό σου πρὸς τὸ γένος τῆς ἄκρας σύμβολον σχέσεως.

στεως. ἐγὼ δὲ καὶ διὰ τὸ τῆς ἐκείνου βελτιώσεως, καὶ τῆς πρὸς τὰ καλὰ ἐπιδόσεως, ἐπιμελῶς τε ἅμα καὶ ἐπιπόνως με κήδεσθαι, τοῖς σοῖς ἴχνεσιν ὅση δύναμις ἐπακολουθοῦντα, δίκαιος ἂν εἴην παρὰ τῆς σῆς λογιότητος ὑπακούεσθαι, καὶ ταῦτ᾽ ἐπειδὴ καὶ τὴν βουσοδομουμένην αὐτὸς ἐπικουρίαν πρὸς τὴν τῶν λόγων ἐπίδοσιν, προενεγκεῖν εἰς προὖπτον ἐκεῖνα δεῖν· ὅπως ἂν διανασταίης μᾶλλον πρὸς τὴν ἐκείνων ἀντίληψιν. τοιγάρτοι ἄμφω τὰ χρέη γενναίως ἀποτιννύντες, ἐγὼ μὲν τοῦ μνημονεύειν, καὶ ἀναμιμνήσκειν, μηδ᾽ ὁπωσοῦν τοσύνολον λήξομεν. ἐπὶ λέοντος τοῦ ἄκρου ἀρχιερέως, αἴτιος ἐγένου τοῖς τῶν ἑλλήνων βουλομένοις μὲν, μὴ δυναμένοις δὲ τῇ πενίᾳ, τῆς περὶ τοὺς ἑλληνικοὺς λόγους σπουδῆς. πείσας τὸν ἀρχιποίμενα, γυμνάσιον ἐν ῥώμῃ ἀναδεῖξαι δύο καὶ δέκα μειρακίων ἑλληνικῶν, ὃ δὴ καὶ ἀνάδειξαι, σοῦ καταβάλλοντος τὰ σπέρματα, ὁ δὲ τὰ σπέρματα καταβαλὼν, ὡς ὁ καλός φησι ῥήτωρ, οὗτος τῶν φύντων αἴτιος. μέχρι μὲν οὖν ἐκεῖνος διετέλει τοῖς ζῶσι συναριθμούμενος, καὶ αὐτὸς παρὼν ἐτύγχανες, ὃ τὰ καλὰ σπέρματα τοῖς ἐκείνου ὑποσπείρων ὠσὶν, ἐπίδοσις οὐ μετρία, τῷ γυμνασίῳ ἐγίγνετο. ἐποιχομένου δ᾽ ἐκείνου, κακοδαιμονίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ συναπέσβυ καὶ τὸ γυμνάσιον ἀλλ᾽ ὦ θειότατε ὑπερείσασο καὶ αὖθις τοῦ γένους. ἐν σοὶ γὰρ μόνῳ τὸ τῶν ἑλλήνων γένος ἐξήρτηται. θέλησον τοίνυν εἶναι κἂν τῇ ἑλλαδικοὺς λόγους ἀνθῆσθαι, ἤδη ἀπομαρανθέντας, μᾶλλον ἢ κα-

παξηρωθέντας τὸ σύμβολον. ἔργον τέλεσον καὶ τανῦν, τίμιόν τε καὶ ἐπιπετὲς, ἐμοί τε ἰδία καὶ παντὶ τῷ γένει κοινῶς χρησιμώτατον. εἰ γὰρ κλήμης ὁ τῆς ἐκκλησίας προςάτης, ἐπιβεβαιώσει τὰ παρὰ τοῦ ἀρχιποίμενος λέοντος, ὑποσχεθέντα μοι καὶ συγχωρηθέντα, ἔχομεν καὶ αὖθις εὐεργεσίας οὐκ ἐλάττω τῆς προτέρας ἐκείνης, ἧς διὰ τῆς σῆς μεγαλοπρεπείας, ἐτύχομεν πρότερον. ἵνα δὲ γνῷς τὴν εὐεργεσίαν ἐκείνου τοῦ φιλέλληνος λέοντος, καὶ καλοῦ ἀρχιποίμενος, πέμπεταί σοι τὸ ἴσον τῆς ἱερᾶς ἐκείνου γραφῆς ἣν ἐπιδείξας τῷ ἄκρῳ ἀρχιερεῖ, καὶ γονυπετήσας ὡς ἀπὸ τοῦ γένους παντὸς, αἴτησον ἐπικυρωθῆναι καὶ παρὰ τῆς αὐτοῦ παναγιότητος, τὰ δόξαντα τῷ φιλτάτῳ αὐτοῦ ἀρχιποίμενι, καὶ τοῖς τῶν ἐπισκοπῶν, τῆς ἱερᾶς λέγω πίτνας καὶ τῆς χερροννήσου, προςατεύουσιν ἐπισκόποις τανῦν, μὴ παραχωρεῖν ἑτέροις τῶν ἑαυτῶν θρόνων. κατὰ δὴ πρότερον μανίλιος καὶ δαμόντης, τῷ ἐπισκόπῳ, φθονήσαντε πεποιήκατον, συγχωρῆσαι τὸ σύνολον. ἄγε τοίνυν ἀσμένως, καὶ προθύμως, βοήθησον. διὰ σοῦ γὰρ τὰ τῶν ἑλλήνων ἔνεστιν ἀναθῆλαι, σοῦ τῶν πραγμάτων ἐῤῥωμένως συναραμένου, καὶ δὸς τοῖς λόγοις ῥαῖσαι, ὁ τῶν λόγων πρύτανις. σοῦ γὰρ ἄνευ τῆς ξυμμαχίας μετὰ θεὸν, τοξεύσομεν τ' οὐρανὸν καὶ ἐς τετρημένον πίθον ἀντλήσομεν. ἔῤῥωσο, ἐξ ἐνετιῶν, πυανεψιῶνος, πέμπτῃ ἐπὶ δέκα, τοῦ αφλα ἔτους ἀπὸ τῆς θεογονίας.

Οὐ

ΟΥ' χρὴ θαυμάζειν, ὦ ἀρχικῆς ἀρετῆς ἀψευδέστατον βασανιστήριον, εἰ οἱ πονηροὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἐκπεπολέμωνται, καὶ οἱ ἀμαθεῖς τοῖς πεπαιδευμένοις. τοὐναντίον γὰρ ἂν ἦν θαυμαστὸν, εἰ οὕτω μὴ εἶχεν. εἰ γὰρ καὶ λίαν ἄτοπον δοκεῖ, καὶ οὔτε λόγῳ ῥητὸν οὔτε ἔργῳ φορητόν ἐστι τοῦτο. ἀλλ' ὅμως κατὰ λόγον γίγνεται ἐναντιοῦται γὰρ τὸ σκότος τῷ φωτὶ, καὶ λησταὶ τοὺς λύχνους σβεννῦντες, ἐπὶ τὸ λῃστεύειν τρέπονται, ἔλεγχον γὰρ ἡγούμενοι τοῦ σφῶν βίου τὸν τρόπον ἐκείνων ἐκ ποδῶν αὐτοὺς ποιῆσαι πραγματεύονται. τοῦτο τοίνυν τῶν τῇ κακίᾳ προτιθεμένων τινὲς τυρρεύσαντες κατ' ἐμοῦ, συνεστήσαντόμε τῷ ἡγεμόνι κακοήθως καὶ πονηρῶς, ὡς ποιεῖν γε εἰώθασιν, ὦ δὴ ζητήσαντί γε μαθεῖν, ὅτου χάριν τριάκοντα πρὸς τοὺς ἓξ χρυσίνους λαμβάνω παρὰ τῆς ἐκλαμπροτάτης αὐθεντίας ἡμῶν κατ' ἔτος γε σιτηρέσιον, τὰς αἰτίας ἀνήνεγκα γράμμασιν ἃς ἔξεστι καὶ σοὶ τῷ σοφωτάτῳ μαθεῖν, εἰ ἀρεστὸν φανείη τῇ σῇ μεγαλοπρεπείᾳ καὶ λογιότητι, οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ ἄλλας δύο γράφω πρὸς σὲ τὸν σοφώτατον καὶ ἀληθῆ διδάσκαλον. ἑπτὰ γὰρ καὶ μόνον ἐκείνῳ τῷ μεγαλοπρεπῆ ἡγημόνι πολλὰς ἔχων λέγειν ἀνέφερον. ὅτι ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων, οὐχ ὅπως τῇ ἀρετῇ ἀλλὰ τῇ ἐκλαμπροτάτῃ αὐθεντίᾳ τῶν βενετιῶν καθοσιωσάμην ἑαυτοὺς, καθάπερ μοι πάντες οἱ ἐμοὶ συμπολῖται συμμαρτυρήσουσιν, ὅσοι τιμᾶν εἰώθασι τὴν ἀ-

τῆς εἰωθείσης δεήσεως, ἐγὼ μὲν οὐκ ἀφέξομαι, φωνῇ δ᾽ ὅμως οὐκ ἐντεταμένῃ τὴν δέχὴν ἐσαῦθις προήσομαι, λίμῳ τότε δηλιμῷ πιεζόμενος.

Ἐῤῥωμένως διαβιώης πάντων ἕνεκεν

Ὁ μονεμβασίας ἀρσένιος.

ΜΕγίστη τῷ ὄντι καὶ ἀξιάγαστος, καὶ ἐπαίνε πέρα παντὸς, ἡ παρὰ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων, καὶ ἐλευθεριωτάτων μεδικῶν, περὶ τὸ ἡμέτερον γένος κηδεμονία, παναγιώτατε δέσποτα, καὶ ταύτην καὶ ἐξ ἄλλων ἴδοι τις ἂν, μάλιστα δὲ, ἐξ ὧν τοὺς λόγους, ὅσον τὸ καθ᾽ ἑαυτοὺς, τῶν ἑλλήνων ἐποίκιλαν, καὶ πολυανθεῖς τούτους ἀπέδειξαν. ὁ γὰρ μεγαλοπρεπὴς ἐκεῖνος καὶ φιλέλλην καὶ μεγαλόνους λαυρέντιος, τὸ ἄκρον τῆς τῶν φλωρεντίνων γερουσίας αὐτόν τε καὶ κλέος, εἰδὼς τὰς τῶν παλαιῶν ἐκείνων, καὶ μακαρίων βίβλους ἀνδρῶν, ὧν οὐχ ὅτι γε οἱ καθ᾽ ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ οἱ πολλῷ ἡμῶν πρότεροι, οὐδ᾽ ἴσως ᾔδεσαν τὰ ὀνόματα, μὴ ὅτι γε τὰ συγγράμματα, τὰς μὲν, ὅποι γῆς τῷ χρόνῳ κρυβείσας, τὰς δ᾽ ἡμιβρώτους σησὶ, καὶ κόνισι γενομένας, ἀναλώμασιν οὐκ εὐκαταφρονήτοις τοῖς ἑαυτοῦ, ἀνεσώσατο ἐν φλωρεντίᾳ, διὰ τοῦ σοφωτάτου λασκάρεως. τῶν μεδίκων δὲ τοῖς ἴχνεσιν ἐπακολουθῶν, μᾶλλον δὲ τῶν ἄλλων τῆς ὑμετέρας παναγιώτητος,

ἰω·

τῦ, τεξακισχιλίους ὀκτακοσίους συναγάγοντες λόγυς ἐκ τῶν αὐτῦ βιβλίων περὶ τῶν λοιπῶν ἠτονήκασιν. πᾶσα μὲν οὖν καὶ ἄλλη τέτοις μάκαρος τέτε γραφὴ, πλεῖςα ὀνείνησι τὲς ἐμπόνως μετιόντας αὐτὴν, ἡ δὲ τῶν ἐπιςολῶν ἑρμηνεία τε καὶ διδασκαλία, εἴπερτις ἄλλη τῶν ἑαυτῦ, ὀρέγει παντοδαπὴν διδασκαλίαν, καὶ ψυχικὴν λυσιτέλειαν. ποταμὸς γὰρ βαθυδίνης πολλῷ μᾶλλον ἐν αὐτῇ ἀναδέδεικται. ἐ μικρὰ κατάγων ὥς ὁ πακτωλὸς πρὶν χρυσοῦ ψήγματα, ἀλλ' ὅλος χρυσὸς αὐτοχρημα ὢν, καὶ πλημμυρῶν ἀφθονῶς χρυσόρρειθρα νάματα, μᾶλλον δὲ τῆς τῦ χρυσῦ δίψης ἀπάγων, καὶ φιλαργυρίας σβεννύων τὸν καύσωνα, ἰδοὺ τοίνυν πᾶσιν ἐπέρρευσιν ἀκίνωτος ἔκβλυσις, ὕδωρ πηγαζουσαζῶν, καὶ πρὸς σωτηρίαν τοὺς ἀρυομένυς μετοχετεύουσα, καὶ γὰρ οὐ πόσιν χορηγεῖ τάχιςα ὀλλυμένην, ἀλλ' ἀρρέυσόντε καὶ αὔλον. τούτε οὖν δεῦτε χανδὸν ἀπορρόφήσωμεν ἅπαντες. δεῦτε τέτε τῇ ἀπολαύσει, τὰ τῆς ψυχῆς παυσώμεν αἰθητήρια, καὶ τὸν τῆς καρδίας φλογμὸν καταψύξωμεν. ὁ γὰρ τέτε τῷ ποταμῷ τὰ χείλη προσάπτων, ἀλεξητήριον πάθους δ'εὑρίσκει παντὸς, καὶ σωτηρίας θηρᾶται τὸ ὁρμητήριον. ποῖον γὰρ ἀρετῆς εἶδος ἐν τούτῳ οὐ πελαγίζει; ποῖον δ' οὐ βρύει νοσήλειον φάρμακον; τὴν τῦ παρακλήτε γὰρ χάριν ἐπισπασάμενος, τῇ ὑπὲρ ἄνθρωπον βιωτῇ, ἀρετῶν κατείληφε τὴν μισγάγγειαν, καὶ ποταμηδὸν ἐκκρενίζει τῶν ψυχοβόρων.

Τῷ

Τῷ εὐλαβεστάτῳ ἱερομονάχῳ, καὶ ὡς ἐν κυρίῳ ἀδελφῷ κυρίῳ γαβριὴλ τῷ στρύφωνι νικόλαος ὁ μαρῖνος εὐπράττειν.

Εἴ γ' καὶ μὴ εἰδώς σε τυγχάνω, ἀλλ' οὖν τεκμαίρομαί σε τοιοῦτον εἶναι, οἷόν τις τῶν φίλων, διά τινος πρὸς ἐμὲ γράμματος πρώην ὑπεζωγράφησεν· ἀρκεῖ τέ μοι, τὰ περὶ τῆς σῆς ἀρετῆς, καὶ τῶν σῶν ἀρίστων ἠθῶν δεδηλωμένα, καὶ χαίρομεν, οἶδε θεός, τοιούτῳ σοι ὄντι, πολλῷ δὲ μᾶλλον καὶ πρὸς τὸν ἐμὸν πατέρα φιλικῶς σε ἐγνωκὼς διακείμενον καὶ γὰρ ταῦτα γὰρ οἶμαι ἐκείνῳ κἀυτός σοι ἔσομαι, ἐπειδήπερ ἐκείνου ἐξήρτημαι. ταυτὶ γοῦν σοι διὰ βραχέων τῆς πρός σε μου εὐνοίας ἔστων τεκμήρια, ἔμοι γε γὰρ τὸ νῦν εἶναι μακροτέροις οὐκ ἔξεστι χρήσασθαι, σὺν θεῷ δ' εἰπεῖν ὅσον οὔπω αὐτός σε ἀφέξομαι, καὶ ὄμμασιν ἀκοῆς, ὥς φασι, πικροτέροις τυγχάνουσι ἰδών σε, περιπτύξομαί τε ἅμα καὶ τὰ μέγιστα εὐφρανθήσομαι.

Ἐρρωμένον σε ψυχήν τε καὶ σῶμα διαφυλάττοι ὁ κύριος. ἐκ παταβίου, ἑκατομβαιῶνος, τρίτῃ ἐπὶ δέκα τοῦ αφοβ' ἔτους.

Παναγιώτατέ μοι δέσποτα, καὶ οἰκουμενικὲ πατριάρχα.

ΕΝνοιάμοι ἐγεγόνει τὸ συγγράψαιμε βίβλον μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ σπουδῆς συντείνουσαν πρὸς ἕνωσιν ἀμφοτέρων ἐκκλησιῶν, δυτικῆς τε καὶ ἀνατολικῆς φημι, ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ ῥωμαίου γένους, ἀναγκαιοτάτην ἐσομένην γιγνώσκοντί μοι πρὸς ἑῶρων μάλιστα ἀνασπασμὸν καὶ ἐκριζῶσιν, καθεκάστην ἀναφυομένων κατὰ τῆς ἡμετέρας θρησκείας. καὶ γὰρ ὁ πολὺς ὄχλος διδασκόμενος ὑπὸ τῶν ἀμαθεστάτων ἐνθάδε κηρύκων τῆς κατὰ λατίνους ἐκκλησίας, πλημμελεῖν περὶ τὸ θεῖον τὴν καθ' ἡμῶν ὀρθόδοξον οἴεται ἐκκλησίαν πολλῶν ἕνεκεν, ἧς τὴν σὴν μακαριότητα θεοῦ προνοίᾳ ἐπαξίως ἐπιστατεῖν, καὶ τὰς αὐτῆς οἴακας ἀρρήτῳ σοφίᾳ καθάπερ ὁλκάδος παμμεγέθους ἐπισταμένως, καὶ ὡς δεῖ ἀκοῇ ἴσμεν διιθύνειν πρὸς σωτηρίαν ποιμνίου τοῦ χριστωνύμου καὶ τῷ σῷ ἐναρέτῳ φρονήματι ἐμπεπιστευμένοι, ὡς τε ἐπικουρίᾳ τοῦ ἐνισχύοντός με παντοδυνάμου καὶ ἀπείρου τῶν ὅλων θεοῦ, πέρας ἐπιθῆναι οὐ μετὰ πολύ, χρηστὰς ἔχω τὰς ἐλπίδας, οὐ μέν τοιγε ἄνευ τοῦ ἀναχεῖρας συνοδικοῦ καὶ τοῦδε ὑπὸ δεδεμένου τόμου ἐπὶ μαξίμου πατριάρχου, οὗ τὴν διαδοχὴν ὡς ἔοικεν ἐδόξω. οὐ τάμου πέρι οὐ πνάλως ἴσως γε ζητεῖν ἡγησάμην τὰ δοκοῦντα τῷ ὡς ἀληθῶς ὀρθοτομοῦντι τὸν ἀληθινὸν λό-

λόγον, αἰδεσιμωτάτῳ φιλαδελφείας θεσπεσίῳ ἀρχιερεῖ, μεταβολῆς πάντα χρὴ ποιεῖν ὡς ὁ λόγος. ἔστι γὰρ δεινὸς ὁ ἀνὴρ τὰ τῆς καθ' ἡμᾶς θεοσεβείας τε καὶ ἀληθείας. καὶ ἕτοιμος ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντίπου τῷ αἰτοῦντι λόγον περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος, οὗ τὸ σῶφρον καὶ ἡ ἀγχίνοια, καὶ τὸ εὐγενὲς τῶν λόγων ὑπ' οὐδένος τῶν αὐτὸν εἰδότων καὶ μὴ τῶν φρενῶν κατενεχθέντων. ἄφρον, γὰρ ἡ σολομόντιος σοφία διακόνῳ χρήσεται, ὃς ἐρείδεται ἐπὶ ψεύδεσιν, μωμήσετ' ἄν. καὶ γὰρ οὐκ ἐξαγώνιον ὑπὲρ αὐτοῦ φάναι ἀφορμὴν τοῖς πᾶσιν δεδωκέναι τοῦ μεγάλας ὁμολογεῖν χάριτας τῇ θειοτάτῃ σου κεφαλῇ δωρησαμένῃ δῶρον ἡμῖν αὐτοῖς τιμαλφέστατον πρὸς πᾶν ἔργον, πνευματικόν τε καὶ μή, οὐχ ἥκιστα δὲ ὅπου τύχης μεταβολαί, οὐκ εὐέλπιδες, φέρουσιν ἄνω καὶ κάτω τὰ ἀνθρώπινα, ἐν ᾧ πολλὰ καὶ περὶ τῆς αὐτοῦ φιλοσόργου ψυχῆς δυναίμην εἰπεῖν, ἀλλ' ἐπάνειμι ὅθεν ἐξέβην τοῦ λόγου, τούτῳ λοιπὸν συμβόλῳ χρησαμένῳ ἀκούσαντο τὰ περὶ τοῦτο μου ὃς πρὸς τὸν δεσποτικόν σου παρώξυνε θρόνον, γνώμονα ἀποκαλῆσαι ἀειςάρχειον. οἶδε γάρ σε ποιμένα σοφίην τε καὶ σύνεσιν καλῶς ἐκξέφοντα, ὥστε ἐκ μέσου μου τῆς καρδίας ἱκετηρίαν τὴν καθήκουσαν πρὸς μάθησιν ὑπαγορεύω καὶ κατάνευσον μοι δεομένῳ κἂν τὸ κῦρος ἔχῃ ὁ τόμος, κἄντω οὗ λεξάτω μοι. οὐδὲν γὰρ ἄλλον ἐστὶν τόμος ἐκκλησιαστικὸς παρό, φῶς καὶ ὁδὸς ζωῆς. τοιγαροῦν πρὸς πληροφορίαν ἡμετέραν

ραν

ραν κὴ τῆς ὑμετέρας τȣ̃ ὄγκου ἀρχιερωσύνης κὴ ὀνόματος ἀξίωμα ἐπάκουον. ὁ δὲ κύριος διαφυλάττοι σου τὸ θεῖον σκῆνος εἰς μακρὸν γῆρας, πατὲρ ὁσιώτατε. ἐξ ἐνετιῶν θαργηλιῶνος ά ἱσαμένου τȣ̃ ͵αφοθ΄.

Οἰκέτης τȣ̃ ὑμετέρȣ προσκυνητȣ̃ θρόνȣ ἱππότης τῆς τάξεως τȣ̃ ἁγίȣ στεφάνȣ καὶ τῆς βασιλικῆς ἐπιστήμης διδάσκαλος.

Ἀνδρέας λονδάνος.

ΑΙ'δεσιμώτατε πρωτοπάπα, καὶ ἔντιμε χωρεπίσκοπε χαίροις ἐν κυρίῳ. διὰ τῆς θείας δυνάμεως καὶ δὶ εὐχῶν σȣ ὑγιαίνομεν. ὁμοίως δὲ σὲ ὑγιαίνειν τὸν θεὸν ἱκετεύομεν. ὁ εὐλαβέστατος ἱερεὺς ὁ κύριος κωνσταντῖνος, κὴ σὸς γαμβρὸς, ἐλθὼν ἐνταῦθα οὐκ ἠδυνήθημεν ὅσα ἦν αὐτῷ εἰκὸς ποιῆσαι, τȣ̃ καιρȣ̃ κὴ τῆς δυνάμεως ἡμῖν μὴ συγχωρȣ́ντων τοίνυν ὅπερ ἐδυνήθημεν οὐκ ὠκνήσαμεν ὑπὲρ αὐτȣ̃ διαπράξασθαι, καὶ ὃ εἰς ἔπειτα ἰσχύσαμεν οὐκ ἂν διαλειψώμεθα ὑπὲρ τῆς σῆς ἀγάπης, κὴ τῆς αὐτȣ̃ ἀγαθῆς προαιρέσεως, ἀφθόνως διανῦσαι. τοίνυν συγγνώθη ἡμῖν, κὴ κέλευε διηνεκῶς τοῖς ὡς υἱοῖς σȣ φιλτάτοις ὑπηρετεῖν καὶ δȣλεύειν σοι πάντως προαιρȣμένοις. ἔῤῥωσο.

Αἰ-

ΑΙ'δεσιμώτατε καὶ ἐντιμώτατε πρωτοπαπᾶ ἡμέτερε καταπάντα, χάρις εἴη σοι καὶ εἰρήνη καὶ ἔλεος παρὰ Θεοῦ παντοκράτορος, καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. εἰ καὶ χρόνου μῆκος παρῆλθεν καὶ οὐ τὴν σὴν ἐδόξαμεν ἀσπάζεσθαι ἁγιωσύνην, καὶ οἷα ἡμῖν συνέβη αὐτῇ δηλῶσαι, οὐχ ἡμῖν σε δεῖ τὸ αἴτιον, ἀλλὰ τῷ καιρῷ δοτέον. τῷ πολλάς μοι σχεδὸν προξενήσαντι ἐνοχλήσεις καὶ ταραχάς, αἰτίῳ πεόντι τῶν ἰδίων ἀμνημονεῖν. ἡμῶν δὲ τὸν πόθον, καὶ οἵαν διάθεσιν προσέχοντες διατελοῦμεν, ὁποίαν τε εἰς ἔπειτα παρ' ἡμῶν λήψειας εἴ γε Θεὸς δόσοι, καλοκαγαθίαν τῶν ἀδυνάτων γραφῇ παρεστῆσαί σοι. ὅθεν συγγνωτέον ἡμῖν. περὶ δὲ τῶν ἡμῶν ὅπως τ' ἔχει, τὰ πάντα τῷ σῷ τιμίῳ μαθήσῃ γαμβρῷ, ἡμῖν δὲ τοῖς δικαίοις τὰ περὶ τῆς ῥώσεως σου μαθεῖν ἐφιεμένοις, μηδ' ἀλιπὲς ἀποστέλλειν, πρᾶγμα πωόντι μέγα, τοῖς τῆς εὐνοίας ἀκιβδήλως κατέχειν πειρωμένοις. ἔρρωσο.

Hae duae superiores Epistolae scriptae videntur Protopapae Corcyrensi. Corcyrae enim Praesul quidam Graecorum est, Protopapas adpellatus; Latinorum vero tantum Archiepiscopus: ut ex Corcyrensi *Marmorae* historia intelligere est.

ΘΕοφιλέστατε ἐπίσκοπε γλυκέας, τὴν προσήκουσαν τιμὴν καὶ αἰδῶ ἀπονέμομεν

τῇ

τῇ θεοφιλίᾳ σου, εἰ καὶ μὴ τὴν σὺν τοῖς σωματικοῖς κατείδομεν ὀφθαλμοῖς θεοφιλίαν. τοίνυν διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου γράμματος ἀξιοῦντες ἱκετεύομέν σε, τῇ ἐνούσῃ σοι πνευματικῇ δυνάμει, καὶ φρονήσει τελείᾳ, συνδραμεῖν καὶ βοηθῆσαι, τῷ προερχομένῳ σοι μοναχῷ σεραπίωνι. καὶ γὰρ αὐτὸν ἡμεῖς περί τινος ἀναγκαίας χρείας, καὶ πνευματικοῦ καὶ φιλοθέου ἔργου εἰς τὰ ὑμέτερα πέμπομεν, ἐξ οὗ τὰ πάντα μαθήσεις. βοήθησον οὖν αὐτῷ ἀδελφὲ, ὅπως τέλος δώσῃ τῷ ἔργῳ, δι᾽ οὗ τὴν σὴν παρακαλοῦμεν θεοφιλίαν, ἡμᾶς δὲ τὸ δυνατὸν ὄρεξε, καὶ κέλευε τοὺς ἑτοίμως ἔχοντας ὑπηρετῆσαι καὶ ὁλοψύχως ὑπείκειν τῇ κατὰ πάντα ἀρίστῃ θεοφιλίᾳ σου. ἔρρωσο.

ΠΑνιερωτάτε μητροπολῖτα παρωνάξου ἡμέτερε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ, χαίροις ἐν κυρίῳ. πρὸς ἡμᾶς ἦλθεν γυνή τις κυάρα τοὔνομα, σὺν δάκρυσι καταβοῶσα τὴν ὅσην ἀδικίαν τε καὶ παρανομίαν ἔδειξεν πρὸς τὴν θυγατέραν αὐτῆς αἰκατερίναν ὁ γεώργιος τῆς λουκιανῆς. ἀραβωνισάμενος γὰρ αὐτὴν νομίμως καὶ κανονικῶς ὁ ἀλιτήριος ἤδη ἔτη δύο, ταύτην αἰάσας χωρίς τινος αἰτίας, εἰς τὴν αὐτοῦ πατρίδα τ᾽ ἀπεδήμησε, ἐν ᾗ μέχρι τοῦ δεῦρο διατρίβων ἦν διόλου, καὶ οὐ δόλως διαμνήμης ἔχων πρὸς τὴν αὐτοῦ ἐπανακάμψαι γυναῖκα, ἢ γράμματί τινι δοῦναι τὴν αἰτίαν τῆς βραδύτητος διασημῆναι.

ναι. τοίνυν φροντισάτω ἡ σὴ ἀρχιερωσύνη, οἷ-
άπερ ποιμὴν ἄριστος καὶ καλός, καὶ πεισαίτω τὸν
εἰρημένον οἷς οἶδας τρόποις πρὸς τὴν αὐτοῦ ἐπα-
νελθεῖν γυναῖκα, καὶ πέρας τὰ τοῦ γάμου λήψε-
ται, εἰδ' ἂν οὐ βούλεται, τὴν αἰτίαν ἡμῖν διδό-
μενός σου γράμματος δηλοποιήσοις, ὅπως τἀ-
ληθὲς φανερωθῇ, καὶ τὸ ἀδικοῦν μέρος κανονι-
κῶς τε καὶ νομίμως παιδευθῇ, εἰς σωφροσύνην
μὲν τῶν τοιαῦτα τολμόντων ποιεῖν, ἔπαινον δὲ
καὶ μὴν τῶν καλῶς τοὺς θεσμοὺς τῶν θεοφό-
ρων πατέρων κρατούντων καὶ τηρούντων.

ἩΜῶν ἐνταυθοῖ καθεζομένων, καὶ ὡς οἷόν τε
τὰ πρὸς τὴν χρείαν σωτηριωδῶς τῷ λαῷ
τούτῳ ὑπηρετούντων, ἥκασιν ὅ, τε κύριος μιχαὴλ ὁ
τζούκις ὁ τοῦ ἀνδρέου, καὶ μιχαὴλ τζούκις ὁ τοῦ
νικολάου, καὶ ἀκριβῶς διῆλθον, τὴν ὅσην κατ'
αὐτῶν κατηγορίαν διήγειρε, ὁ ἐξ ἰουδαίων παμ-
μίαρος ἐκεῖνος ὁ σολομὼν, δι' ἧς ἑκάτεροι ἐνο-
χλοῦνται διὰ τὸ τῆς ὁμωνυμίας σημαινόμενον.
ἡμεῖς δὲ ἐξακριβοῦν τὰ περὶ τὴν ὑπόθεσιν αὐ-
τῶν, οὐκ ἰσχύσαντες διὰ τὸ ἀπορεῖν μαρτύ-
ρων τε καὶ ἀποδείξεων, ἔτι δὲ ἑτοίμως ἔχοντες
ἀνθοῦ κριτῶν ἀποπλοῦσας, τῇ σῇ πανιερώτη-
τι τὸ πᾶν ἀναθῆναι δεῖν ᾠήθημεν ἀγχίνῳ τε
ὄντι καὶ φρονίμῳ, καὶ τὸ πᾶν δυναμένῳ ἀρίστως
διαπεράναι. τοιγαροῦν δεχθείοις τούτοι ἀσμέ-
νως, καὶ τοῖς πρότερον αὐτοῖς κριταῖς τὸ πᾶν
προσεπιθείοις σὺν φόβῳ θεοῦ, καὶ βάρει

καὶ

καὶ τέλος τὸ προσῆκον θατέροιν τοῖν ἀνδροῖν παραχείοις, οἷα ποιμὴν καλὸς ἀρχιερέων ἄξιος.

Εἰ καθεξῆς διελθεῖν ἐθελήσαιμι, οἷά μοι πράγματ' ὁ δαίμων προσενήνοχεν, θεία μοι κεφαλὴ, οὐκ ἂν μοι κατὰ τὸν ποιητὴν δέκα γλῶσσαι ἀρκέσωσι. καὶ γὰρ τῆς σῆς ἔξοτε διέστην συνουσίας, οὐδενὶ σχεδὸν τῶν λυσιτελῶν ἐνετύχομεν, νόσοι δὲ συνεχῶς, καὶ τὰ περὶ τὴν πενίαν ὡς θλιβόμεθα. ἵνα δὲ μὴ καὐτὸς κοινωνῶν δόξῃ τοῖς ἡμῶν (καὶ γὰρ κοινὰ τὰ τῶν φίλων) ταῦτά σοι τῷ τῆς ψυχῆς μου μέρει γέγραπται. οὐδὲν μᾶλλον γὰρ παντί σεαυτὸν λανθάνειν οἴομαι, ἡ πρὸς ...ἀκίβδηλος διάθεσις. ὅθεν οὐ ἴσθι, ἀρχιερεῦ ἐπιεικέστατε, ὡς οὐδὲν μέχρι τοῦ δεῦρο ὧν ἐφιέμεθα τυχεῖν δυνησάμεν. τὰ γὰρ τῶν ὧδε μακρά πως ὄντα διατελοῦσι. ἀλλ' εἰ μὲν τὸ πέρας ὑπὲρ τὴν ἀρχήν. ἀσμένως γὰρ καὶ παντὶ ἑτοίμως οἱ κρατοῦντες ἐδέξαντο. λάβοιμεν, δυστυχήσαιμεν τὰ μέγιστα, εἰδ' ἂν τοὐναντίον, εἰ μή τις θεία ἡμῖν ἐπικουρήσει ἐνεργεία, τῷ τῆς δυστυχίας ἄκρῳ προσεγγίσαιμεν, καὶ ταῦτα μὲν ἅλις. σὺ δ' αὐτὸς τὰ τῆς ῥώσεως ἀνάγγελον, καὶ πῶς τὰ ὑμῶν διοικεῖται. ἤκουσα μοι γὰρ τὰ περὶ τὸν καπακουζηνὸν, καὶ λίαν μου τὴν ψυχὴν ἤλγησε.

ΕΓὼ μὲν σου τὴν παρουσίαν (τὸ γοῦν εἰπεῖν) ὑπέρ τινα ἄλλον ἐγλιχόμην ἰδεῖν, καὶ ταῦτ' ἐναλλοδαπῇ διατρίβων, ὡς τ' ἐντρυφῆσαί σου τῇ συνουσίᾳ καὶ ἀπολαῦσαι τῆς γνησίας καὶ εἰλικρινοῦς σου ἀγάπης, καὶ γὰρ οὐ λεληθέναι σε οἴομαι τὴν πρός σε μου διάθεσιν, καὶ τὴν ἐξάλειπτον μνήμην. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐμποδών μοι καὶ τουτὶ, καὶ γὰρ σύνοιδα ἑτοίμως εἰ μὴ τὰ τῆς ἀσθενείας διεκωλύσεν, τὰ τοῦ πλοῦ σου εἶχον, ἐγένετο, καὶ ὧν ἐφιέμεθα ὑστερήσας, οὐχ ὡς ἔτυχε πάντη ἐλύπησεν, ἡμᾶς, ἰάσατο δ' ὅμως τὸ δυσαχθὲς ἡμῶν ἡ τῶν γραμμάτων σου ἄφιξις, ἅπερ σχεδὸν πᾶν μου τὸ λυπηρὸν ἀφεῖλε. οὐκοῦν γράφε ἡμῖν συνεχέστερον, καὶ μὴ ἀποστερήσῃς ἡμᾶς τῆς συντυχίας τῆς σῆς. πολλῆς γὰρ εὐφροσύνης ἐμπλήσεις ἡμᾶς, καὶ μείζω ἡδονὴν τοῖς συνεχῶς λυπουμένοις παρέξεις, τὰ περὶ τῆς ὑγίας σου ἡμῖν ὁσημέραι διαγγελιζόμενος. ἔρρωσο.

Κατὰ τοῦ ῥάσεα.

Recentiori manu Italice in fronte paginae scriptum est: *A un religioso della Chiesa di Zara*; sed perneram.

ΕΥ'λαβέστατε καὶ ἐντιμότατε πρωτοπάπα κερκύρων, σὺν τοῖς εὐλαβεστάτοις ἱερεῦσι, καὶ ἅπασι τοῖς ἐν χριστῷ ἀδελφοῖς, χάρις εἴη ὑμῖν

ὑμῖν εἰρήνην τε καὶ ἔλεος ἀπὸ θεοῦ παντοκράτορος. γνωστὸν ἔστω ὑμῖν ὡς ἱερομόναχός τις Ἀθανάσιος τοὔνομα, τὸ γένος ῥασέας, δι' ἐπισκοπῆς ἡμετέρας ἐφημερεύων ἦν, ἐν τῷ θείῳ τῷ ἐν τῇ τζάρᾳ ναῷ. ἐκεῖσε δὲ μωρῶς πῶς κυβερνηθεὶς, καὶ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ ἀλόγως ἐναντιωθεὶς, γνώθης σὺ δὲ καὶ ὑμεῖς τὸν ἄνδρα, ἀπό τε τοῦ βαδίσματος καὶ τῆς προσφορᾶς) πρὸς ἡμᾶς φυγὰς ᾤχετο ἀπεδήμησεν, ἡμεῖς δὴ τὰ ἐκεῖ σκάνδαλα ὅπως δήποτοῦν βουληθέντες εἰρηνεῦσαι πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον ἀποσκοποῦντες, οὐκ οἶδ' ὅπως ὀργισθεὶς τῶν ὧδε ἀπῆλθεν, μηδὲν ἡμῖν εἰπεῖν ἢ ὅλως προσφθέγξασθαι καταδεχθεὶς. ἢ γράμματος ἀπολυτικοῦ ὡς οἱ κανόνες οἱ θεῖοι καὶ τὸ ἔθος ἀπαιτεῖ τῆς ἐκκλησίας δεηθεὶς, τοιγαροῦν γράφοντες, ἐντελόμεθα ὑμῖν ἅπασι καὶ ἐν ἁγίῳ ἀποφαινόμεθα πνεύματι, μὴ εἰς κοινωνίαν τὸν μνημονευθέντα δεχθῆτε, ἢ λειτουργῆσαι ἀφίσητε, ἐπαργίᾳ καὶ ἀφορισμῷ ἀλύτῳ.

Κατὰ τοῦ ἰωαννοῦ.

Ἐπειδὴ τοὺς πρὸς τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀνελθεῖν βουλομένους ἀξίωμα, ἁγνοὺς εἶναι παρελάβομεν, καὶ σεμνῶς βιοῦν, καὶ ἑαυτοὺς βίῳ καθαρῷ καὶ ἀρεταῖς χριστῷ ἀρεσκούσαις κοσμεῖν ἐδιδάχθημεν, δέον τοίνυν ἡγησάμεθα εἶναι καὶ τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐξουσίαν παρὰ τοῦ

παναγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου ἱερημίου, καὶ νεωστὶ πρὸς ἡμᾶς ἐλθόντα ἱερέα μοναχὸν ὄντα τὸ πρότερον, ἰωανᾶ τοὔνομα, ἀκριβῶς ἐξετάσας αὐτὸν, εἴγε νομίμως τε καὶ κανονικῶς, ἐχειροτονήθη, καὶ ὡς οἱ θεῖοι κανόνες καὶ ἡ τῆς ἐκκλησίας συνήθεια ἀπαιτεῖ. καὶ γὰρ κύριος θεόφιλος ὁ φαρακλὸς ὁ ζακύνθιος, ἀρνητὴν αὐτὸν τοῦ χριστοῦ γεγονότα, καὶ ἀσέμνως καὶ ἀκολάστως βιοῦντα ἐν τῇ ζακύνθῳ ἡμῖν διεσείμανε, καὶ ὑφ' ἡμῶν δὶς ἐξωθεὶς τῆς πανευδαίμονος ταύτης πολέως, πολλῶν ὁσημέραι κατ' αὐτοῦ λεγόντων πρὸς ἡμᾶς ἐρχομένων. ὅθεν καὶ διαμαρτύριον τὰ κατ' αὐτοῦ εἴγε ἀληθῶς εἴη ἄξιον ὑπειλήφαμεν ἀνιχνεύσας ἐν τῷ κοινῷ ἡμῶν πατρὶ τῷ ἄκρῳ φημὶ ἀρχιερεῖ κωνσαντίνου πόλεως τὸ πᾶν ἀνατιθέναι τὰ πάντα ἐπιεικῶς τε καὶ εἰλικρινῶς, κρίνειν ἐπισαμένῳ διὸ καὶ εἰς ἀσφάλειαν τῶν περὶ τοῦ εἰρημένου ἰωανᾶ λαληθέντων, αἱ ὑπογραφαὶ καθεσρώθη μαρτυρίαι.

Μελέτιος ἐλέῳ θεοῦ πάπας καὶ πατριάρχης μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας καὶ ἐπίτροπος τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου.

ΙΕρώτατε καὶ ἐλλογιμώτατε μητροπολίτα φιλαδελφείας, ὑπέρτιμε, καὶ ἔξαρχε πάσης λυδίας, καὶ ἐπίτροπε καθολικοῦ πατριαρχικοῦ, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλ-

συλλειτεργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος. χάρις εἴη σε τῇ ἱερώτητι κ̀ ἔλεος ἀπὸ Θεῦ. ἀνηνέχθη ἡμῖν, ὅτι θανόντος πιέρε ζερβῦ κυπρίε, πολλοὶ ἀφήρπασαν ἀπὸ τῶν ἐκείνε πραγμάτων, κ̀ οὐ φανερῦσι πρὸς τὸν κληρονόμον ἐκείνε. διὸ γράφομεν, ποῖοι τῶν χριστιανῶν ἀνδρῶν τε κ̀ γυναικῶν ἀφήρπασαν τῦ θανόντος, ... ῥοῦχα, κ̀ λοιπὰ πράγματα ἀξιολόγε ἰσότητος ἐὰν μὴ φανερώσωσι πρὸς τὸν κληρονόμον ἐκείνε, ἀφωρισμένοι ἔςωσαν, κ̀ κατηραμένοι κ̀ ἀσυγχώρητοι, κ̀ ἄλυτοι, ἕως ὗ φανερώσωσιν αὐτά. ὁμοίως κ̀ οἱ γινώσκοντες τὲς λαβόντας κ̀ μὴ φανηρῦντες αὐτὲς, πνδ́ματικῶς ὑπ' ἀφορισμὸν ἔςωσαν. ὕτω γένοιτο. ἡ δὲ τῦ Θεῦ χάρις εἴησε τῇ λογιώτητι, αφςὲ ἀπριλλίε. ά ἱςαμένου.

Ο' δ̓ύτελὴς δῦλός σε λογοθέτης ὁ υἱὸς τῦ μεγαλῦ λογοθέτε ὁ πρὸ ὀλίγε γράψας τὸ ἐπιςοπικὸν, προσκυνῶ τὴν σὴν ἄκραν ἐλλογιμώτητα.

Ἀνωνύμου.

Quamquam Anonymi esse dicatur haec Epistola in Codice MS. tamen ipse *Dionysii Cateliani* esse crediderim, quod Cytherorum Episcopi sit, & per ea tempora *Dionysius Catelianus* eius insulae Antistes fuerit. Sed non hanc tantum Epistolam *Dionysio* illi tribuerim, verum etiam duas insequentes: attamen maturius id examinandum, adeoque ampliandum est.

Μελετίῳ τῷ ὁσιωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἱερομονάχῳ τῷ βλάστῳ υἱῷ ἐν κυρίῳ περιποθήτῳ, χάριν, ἔλεος καὶ εἰρήνην ἀπὸ θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

ΕΙ καὶ χρόνος συχνὸς ἐξ ὅτου διὰ γραμμάτων γοῦν οὐ συνεγενόμεθα καὶ συνελαλήσαμεν ἀλλήλοις, ὡς ἂν μὴ καταμαρανθὲν τὸ τῆς ἀγάπης καλὸν οἴχοιτο διὰ τῆς λήθης τῆς μακρᾶς, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἡμεῖς ἐς μνήμην εἴχομεν τὴν σὴν τελειότητα καὶ μὴ γράφοντες, οἷοί ἐσμεν γράφοντες, τοιοῦτοι ἀεὶ καὶ μὴ γράφοντες, νυνὶ γ' ὅμως μικρὸν τῶν ὧν, εἴχομεν πραγμάτων καὶ περιπετειῶν ἀπαλλαγέντες, καὶ σχολῆς τῆς οἷας τοῦν ἀπολαύσαντες, δεῖν εἶναι ᾠήθημεν προσειπεῖν σου τὴν ἐλλογιμότητα ὡς μὴ δοκοίημεν τῶν φίλων ἀμελεῖν ἤδη, ἐπὶ τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα ἀναχθέντες οὐ γὰρ ἡμῖν τοῦτὶ καλὸν εἶναι ὑπείληπται ὥστε

σι, τοὐναντίον δὲ μᾶλλον καθὰ τῇ ἀληθείᾳ δοκεῖ. καὶ ταῦτα ταύτῃ ἔχει. ἄλλο δέ τοι, κατὰ τὸν ποιητὴν, ἐρέω σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι. σκοπὸς ἡμῖν εἰς τὴν τῶν κυθήρων ἐπαναζεύξειν ἦν, οὐ διὰ τὸ ἡμῖν αὐτοῖς συμφέρον μᾶλλον, ἢ τὸ τοῖς πᾶσι λυσιτελοῦν, ὡς τῷ θεῷ δῆλον, καὶ ἴσως ἀπέβη τὰ τῷ σκοπῷ κατάλληλα τέλη, εἰ μή τις τῶν σκαιῶν, καὶ φθόνῳ φίλων καθ' ἡμῶν ἀναστὰς, πρεσβὺς δ' οὗτος τῶν κεφαληνήτων, τὴν οἰκοδομὴν ἡμῶν ἅπασαν κατέστρεψεν ὁ κατάρατος, φάσκων μὴ εἰκὸς εἶναι, ἐπίσκοπον εἰς τὴν τῶν κυθήρων καθέζεσθαι, οὗ δὴ χάριν καὶ σοῦ τὴν φιλίαν νῦν αἰτοῦμεν ὡς ἂν τῇ δικαιοσύνῃ βοηθήσειε, καὶ συνηγορήσειε τοῖς οἷς αὐτόσε πέμπομεν κεφαλαίοις, ἰσχύειν δὲ πολλὰ βουληθεῖσαν οἴδαμεν λόγοις τε καὶ ἔργοις φίλων οὖν ἔργον ποίησαι, φίλων περιπόθητε. εἰ γὰρ γένοιτο ὅπερ ποθοῦμεν, τότε δὴ καὶ τὸ κοινῇ ξυνοῖσον φανεῖται, καὶ πολλοὶ κινδύνων χαλεπῶν ἀπαλλαγήσονται εἰς κεφαλωνίαν πορευόμενοι τὴν ἱερωσύνην ληψόμενοι, καθὰ δήπου πολλοῖς πολλάκις συνέβη, ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ δὴ συμφέροντες ποιουμένοις ἡμῖν τὸν ἀγῶνα, συναγωνισθῆναι, καὶ σοῦ τὴν ἀγάπην παροξύνομεν, ὅπου ἂν δεήσειε, καὶ ὅσον οὐ τοσοῦτον διὰ τὴν φιλίαν, ὅσον διὰ τὴν λυσιτέλειαν τοῖς πολλοῖς. ἐρρωμένην διαφυλάττοι ὁ κύριος τὴν σὴν ἱερὰν κεφαλὴν εἰς ἔτη πολλά. αχθ'.

Τῇ πολιτείᾳ πάσῃ.

ΟΙ' ἐν τῇ θεοφρουρήτῳ νήσῳ κυθηρίᾳ, εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, τιμιώτατοι καὶ εὐγενέστατοι ἄρχοντες, καὶ ἅπας ὁ τοῦ κυρίου χριστώνυμος λαὸς μετὰ γυναικῶν καὶ παιδίων, τέκνα ἐν κυρίῳ περιπόθητα τῆς ἡμῶν ταπεινώτητος χάρις εἴη ὑμῖν ἅπασιν εἰρήνη τε καὶ ἔλεος παρὰ τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. ἡ ταπεινότης ἡμῶν εὔχεται καὶ εὐλογεῖ πάντας ἡμᾶς εὐλογίᾳ πνευματικῇ. παρακαλοῦσα τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστὸν διαπαντὸς, ἵνα διαφυλάττῃ ὑμᾶς ἅπαντας ὑγιεῖς ψυχήν τε καὶ σώματα, ἀμήν. ἐπειδὴ ποιμένας ἡμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατέστησεν ὥστε ποιμαίνειν ὑμᾶς καὶ ὁδηγεῖν εἰς τὰς τοῦ κυρίου ἐντολὰς, δι' ὧν εἰς τὸν τῆς χλόης τόπον, τῆς ἀκηράτου τροφῆς δηλαδὴ, καὶ εἰς τὸ ὕδωρ τῆς ἀναπαύσεως, τῆς ἀγαλλιάσεως τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν δυνάμεθα κατασκηνοῦν, οὐ παυόμεθα τὸν δυνατὸν τρόπον παροτρύνειν ὑμᾶς ἀπόντες ἤδη, ἕως ἂν δυνηθῶμεν ἐν τῇ χάριτι τοῦ κυρίου ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὀφθῆναι ὑμῖν, καὶ ἀπολαῦσαι τῆς ἡμετέρας ἀγάπης. πρῶτον οὖν γράφοντες παραγγέλλομεν ὑμῖν τὸ κεφάλαιον τῆς ὑμετέρας σωτηρίας φυλάττειν, καθ' ὡς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς παραινεῖ, τὴν εἰς τὸν θεὸν ἀγάπην ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ τῆς διανοίας, καὶ τῆς ἰσχύος εἰς τὸν πλησίον

σίον

σίον, ἐν ταύταις γὰρ ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλον τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας κρέμασθαι ἔφη ὁ κύριος, ὧν χωρὶς οὐδεὶς δύναται εὐαρεστῆσαι τῷ θεῷ. πρώτην δὴ συνίαν καὶ μεγάλην, καὶ σωτηρίαν πρόξενον ταύτην τὴν ἐντολὴν, πρῶτον καὶ ἡμεῖς ὑμῖν φυλάττειν ἐντελλόμεθα, χρέος ἔχοντες διεγείρειν ὑμᾶς καὶ ὑπομιμνήσκειν τῶν πρὸς σωτηρίαν συντεινόντων. δεύτερον ἀπέχεσθαι τῶν αἰσχρῶν πράξεων, ἃς τὸ ἱερὸν κωλύει εὐαγγέλιον μὴ ποιεῖν τοὺς εἰς τὸν κύριον πιστεύοντας. τρίτον τῆς ὀρθῆς ὀρέγεσθαι πίστεως, καὶ τῶν ὀρθῶν δογμάτων, ἃ ἡ ἀνατολικὴ φυλάττει ἐκκλησία παρὰ τῶν ἁγίων παραλαβοῦσα πατέρων. τέταρτον εὐσεβεῖς τε καὶ εὐλαβεῖς εἶναι εἰς τὰ θεῖα τῆς ἐκκλησίας μυστήρια. θερμοὺς παρὰ τὸν τοῦ θεοῦ πόθον. ἀόκνους πρὸς τὰ καλὰ ἔργα, σπουδαίους πρὸς τὴν εἰσέλευσιν τῆς ἐκκλησίας, ἀλλήλους πρὸς τὰ καλὰ ἔργα παρακινοῦντας, τοὺς ἀτάκτους νουθετοῦντες καὶ ὅσα θεῷ φίλα καὶ εὐάρεστα πράττοντες. ταῦτα δὲ ποιοῦντας, δυνατὸν καὶ ῥάδιον τῆς αἰωνίου ἐπιτυχεῖν βασιλείας ἐν χριστῷ ἰησοῦ, οὗ ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν.

Τῷ πανοσιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ καθηγουμένῳ τοῦ ὁσίου πατέρος ἡμῶν ἀντωνίου τοῦ βροντισίου κυρίῳ λαυρεντίῳ τῷ μαρίνῳ ἀδελφῷ ἐν χριστῷ ἀγαπητῷ καὶ περιποθήτῳ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, χάριν, ἔλεος, εἰρήνην παρὰ τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

ΟΥ̓ δίκαιον δεῖν ἡμῖν κέκριται μὴ προσειπεῖν σοῦ τὴν ἀγάπην ἐς τοῦτο τοῦ βαθμοῦ τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι ἀναχθεῖσι, φίλων ἄριστε λαυρέντιε. οὕτω γὰρ ἂν ἠδικεῖτο φιλία καὶ οἱ ταύτης θεσμοὶ συνεπιδιδόναι οὐ σημειοῦσθαι ὀφείλουσα ταῖς τῶν ἀξιωμάτων ἀναβάσεσιν, εἰ καὶ ἄλλως τισὶν ὕψος μόνον οὐ χρυσοῦ φέριστε καὶ μεγίστης εἶναι δοκεῖ τἀξιώματι τοὐναντίον, ἢ προσῆκον αὐτοῖς φρονοῦσιν. ἐπεὶ οὖν τοῦ θεοῦ τρόπον τινὰ ἡμᾶς συνωθήσαντος ἐς τοῦτο ἀνεβιβάσθημεν, γράφομεν πρὸς τὴν σὴν φιλοκαγαθίαν εὐχὴν καὶ εὐλογίαν ἡμῖν αὐτοῖς εἰκότα ποιεῖν ἡγούμενοι. οὐ γὰρ ἄλλη που εὐμοιροῦμεν τέως ἐνταῦθα παροικοῦντες ὡς ἂν εἴποι τις, τῇ σῇ ἀγάπῃ πεπομφέναι ἢ τοῦτόγε. πρὸς δὲ τούτοις δῆλα τὰ ὑμῖν σύμβαντο τιθεμένου σου τῇ συνέσει ἐν βράχει. ἡ μὲν παρεσκευασμένοι τῇ τῶν κρατούντων βουλῇ καὶ ἐνδόσει, ἐπανιέναι εἰς τὴν ἣν ἐκληρώθημεν ἐπισκοπὴν τῶν κυθήρων ἐπισκεψάμενοι ὡς εἰκὸς τὴν ἡμετέραν ἐπαρχίαν ζήλῳ θείῳ κινούμενοι μᾶλλον, ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν παθῶν. ἐπεὶ δ' ὁ φθόνος ἐμπέπηγε-

πως

πως τοῖς καλοῖς ἐμποδὼν καὶ ἡμῖν ἐγένετο, κεφαλλώιτου τινὰ προτέραν καθ' ἡμῶν ἀναςήσας, μὴ δεῖν λέγοντα ἐπίσκοπον εἰς κυθηρίαν εἶναι, ὡς δῆθεν ἀρχοῦντα τὸν κεφαληνίαν, καὶ οὕτως ἑτοίμως ἔχοντας ὑμᾶς ἐπανελθεῖν ἀνέκοψεν. διὸ ἀξιοῦμεν σου καὶ τὴν πανοσιότητα φίλου ἔργου ποιήσασθαι ἤδη εἶπου δεήσεσι, καὶ τοῖς γραφθησομένοις κάτω κεφαλαίοις ἐς δύναμιν βοηθήσειν. οἴδαμεν δὲ ὅτι ἰσχύεις αὐτόθι βουληθείς. τοῦτο δὲ καὶ πρὸς τῆς πατρίδος ὑμῶν ἔσαι, ὡς ἂν ῥᾷον ἔχοιεν οἱ χειροτονηθησόμενοι εἰς τὴν τῶν κυθήρων ἀφικνεῖσθαι ἀκινδύνως, καὶ μὴ ἄλλως κινδυνεύειν, καθὼ πολλοὶ πολλάκις πολλοῖς ἐνέπεισον κακοῖς, μὴ οὖν ἀπελήσης τοιούτου ἔργου ὑπερασπίσασθαι τὸν ἐνόντα τρόπον. ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις ἔσαι μετὰ τῆς σῆς λογιότητος, καὶ τῆς ὑπ' αὐτὴν συνοδίας.

Ἰάκωβος ἐλέῳ θεοῦ τῆς κωνσταντίνου πόλεως νέας ῥώμης ἀρχιεπίσκοπος οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἐπειδὴ ἀνήνεγκεν ἡμῖν ὁ γεώργιος λίλλος ὡς ἔχων διαφορὰς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἰωάννου ἱερομνήμονος κ. τ. λ. ὡς ἔχων ὁ πάνυ ἱερομνήμων παρ' ἐν ᾧ τοῦ διατεταγμένου καὶ ὡς ἐδόμεθα ἐν οὓς ὁ μαχομένῳ κ. τ. λ.

τοῦτο χαίρειν ἐδιέθη ἐφ' ἡμῖν καὶ γράφοντες εἰ οὕτως ἔχει ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς κ. τ. λ. ...

δ' ἀλ-

δ' ἄλλως ποιήσῃ ἀφορισμένος ἔσω ἀπὸ τοῦ κυρίου παντοκράτορος, καὶ κατηρημένος, καὶ ἀσυγχώρητος, καὶ ἄλυτος μετὰ θάνατον, αἱ πέτραι καὶ ὁ σίδηρος κοπήσονται, αὐτὸς δὲ οὐδαμῶς κληρονομήσῃ τὸ λύξον τοῦ ἰησοῦ, ἀλλὰ τὴν ἀγχοίαν τοῦ ἰούδου. χιθεῖσα ἡ γῆ καταπίοι αὐτὸν ὡς τὸν δάθαν καὶ ἀβείρων, καὶ εἴη σένων καὶ ξέμων ἐπὶ γῆ ὡς ὁ καὶν, καὶ προκόπην οὐ μὴ ἴδοι ἐπὶ ζωῆς αὐτοῦ, ἔχων καὶ τὰς ἄρας τῶν ἁγίων ξιακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων πατέρων τῶν ἐν νικαίᾳ, καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων συνόδων ἕως οὗ ὁμολογήσει τὴν ἀλήθειαν κ. τ. λ. καὶ τότε τύχῃ συγχωρήσεως.

Ἐν μηνὶ ἀπριλλίῳ ζ' ἱσαμένου
ἀπ' οἰκονομίης αυ σώφρονος.

Haec Epiſtola *Jacobi* Patriarchae Conſtantinopolitani adeo male ſcripta eſt, ut fieri non potuerit, ut a me penitus legeretur; adeoque multis in locis corrupta eſt, niſi quod illa κ. τ. λ. in Epiſtola vere inſunt, ſed Latinorum more.

Ἀθανάσιος ἐλέῳ θεοῦ μητροπολίτης ἀλεξανδρείας ἐπίτροπος καὶ ἔξαρχος πατριαρχικός.

Πᾶσι τοῖς ἀπανταχοῦ τοῦ ἱεροῦ καταλόγου καὶ πολιτικῆς ἀξίας καὶ τάξεως, χάριν καὶ ἔλεος εἴη παρὰ θεοῦ παντοκράτορος, εὐχὴ καὶ εὐλογία παρὰ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος. Ἦν μὲν ὅτε

ὅτε παρὰ ἱερατικοῖς ἡ βασιλεία, καὶ τὰ τῶν μοναχῶν ἦν συνακμάζοντα, ἡνίκα δὲ χαῖς μόναις ἐξῆν τοῖς τοιούτοις ἐκκεῖσθαί τε καὶ προσκεῖσθαι ἐν ἀφθονίᾳ τῶν ἀναγκαίων διάγουσιν, ἐξ ὅτου μέντοι ἀνόγεται ἐρρίωυς τοῖς ἐλλωικοῖς κακοῖς ἐκβακχεύσασα σκυθικῷ ζυγῷ τὰ τούτων ὑπέταξεν. ἔρρει (φεῦ) σὺν τῷ κράτει τῆς βασιλείας καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα τύχης ἐπικρατία ἐμπιστεύεσθαι πέφυκεν. ἀλλ' ἐπειδὴ θεία αἴση τὰ τῆς ἑλλαδικῆς ἐλευθεριότητος ἑτέρωσε (ὃ σκῆπτρα χριστιανικὴ ἐπωνυμία καλεῖται) μετέβητε καὶ μετῴκεισαι. τούτου χάριν πᾶσι τοῖς ἀπορία σύνουσιν ἐκεῖσε προσφεύγειν ἐστί. τοιούτοις οἷ δαμῶν ἡμεῖς τοὺς διακομίσας τῶν παρόντων ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις κὺρ κωνστάντιον σὺν τῷ ὑποδιακόνῳ βενιαμὴν ἐκ τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ βατοπαιδίου τοῦ ἐν τῷ ἄθῳ. ὅθεν δὶ αὐτῶν τὴν ἐκείνων μόνην τῇ ὑμετέρᾳ κατὰ χριστὸν ἀγάπῃ συνίσαντες ὑποδοχῆς τῆς παρ' ἄμφοιν καὶ ἐλεημοσύνης ἀφθόνου ἀξίους ἡγούμεθα δὶ ἧς αὐτοῖς τε μὲν τῇ χρείᾳ θεραπεία ὑμῶν δὲ τῇ ἀρετῇ ἐπίδοσις περιγενήσεται. ἔρρωσθε.

Ἐνετίηθεν. ἔτος τὸ αχλη μηνὸς ἰαννυαρίου ιβ' ἰν. ζ.

Τῷ σοφωτάτῳ κ̀ ἁγίῳ πρωτονοταρίῳ συμεὼν εὐπράτσην, κυρίῳ θεοδοσίῳ.

Τεξάδα τῦ βυζαντίυ ἐκπλεύσαντες, καὶ ἐν μὲν ἡρακλείᾳ διημερεύσαντες μίαν, ἐν δὲ λήμνῳ τρεῖς, κατεῦθυ ἐς τὸ ἁγιώνυμον τῶν ὀρέων εἰσήλθομεν, ὥστε διὰ τεττάρων ἐτελεσιυργήθη τὰ ἡμέτερα. καθ' ὃν τόπον ἐθεασάμην ἄνδρας ἐν ἀρετῇ τοῖς πάλαι ἀσκήσασι ἐφάμιλον ἔχοντας. ἑώρακα τε τῶν κοινοβίων, καὶ τὰ βιβλία σὲ τὸν θεασάμενον διακρίνοντα, ἐν οἷς εἶδον μὴ ἐξελθόντα τινὰ τῆς ἑαυτῦ κέλλης ἔτη ἓξ καὶ τριάκοντα, συνεχῶς τῇ πράξει καὶ θεωρίᾳ σχολάζοντα, εἶεν, περὶ δὲ τῆς σαυτῦ κελεύσεως κ̀ θελήσεως, ἤδη πεπλήρωται, γράψοις μοι κ̀ αὐτός τινα ἐκ τῶν αὐτόθι πολλῶν, ἅπερ οἶσθα φιλῦντίμοι.

Ἔρρωσο μετάγε τῶν σῶν πάντων, καὶ τῦ φιλτάτυ ὑῦ κυρίυ φωτινῦ. τὸν ἅγιον τὸν μέγαν ῥήτορα, τὸν ἅγιον τὸν δικαιοφύλακα, καὶ τὸν κύριον ἀλέξανδρον, καὶ πάντας τὺς φίλυς ἀσπάζομαι. ὁμοίως καὶ ὁ ἅγιος ὁ καθηγύμενος τύτυς ἀσπάζεται. εἴπερ ἔλθοι πόθεν γράμμα ἐξ ἐμοῦ φιλῦ ἡμέτερον, ἀντιβολῶ πέμψον μοι.

Μιχαὴλ παρασάπη κυρίῳ γεωργίῳ τῷ κορινθίῳ κόμητι εὖ πράττειν.

ΟΤι μὲν ἐβράδυνα γράψαι σοι τῇ φιλτάτῃ μοι κεφαλῇ, καὶ τὴν προσαχθῆσάν μοι παρὰ σοῦ ἐπιστολὴν τὴν πρὸς ἀνδρόνικον τοῦ σε κυνδινοῦ ἐπισεῖλαι, ὁμολογῶ καὶ συγγνώμην αὐτῷ. πάντως δὲ οἶδ᾽ ὅτι συγχωρήσεις μοι καὶ αὐτὸς, φύσεως τοιαύτης χρηστοτέρας, καὶ ἀρίστης λελοιχὼς τῆς περὶ λόγου ἀσκήσεως. τοῦτο δέ φημι ὅτι τοῖος ὢν οὐ μέμφημοι τῆς βραδύτητος, εἰδὼς με φροντίσι βιωτικαῖς καὶ θορύβοις ἐνοχλούμενον. ἅμα δὲ καὶ διὰ τὴν πρόσφατον εἴπου ἀκήκοας ἐπενεχθεῖσάν μοι παρὰ τῶν λῃστῶν ξυμφοράν. τὴν γὰρ ἐπ᾽ ἀμβρακίαν φέρουσαν διαπερῶν, ἐχθίστοις φημὶ πειραταῖς ἔκποθεν ἀφράστου φανεῖσι περιπέπεσον. πανθ᾽ ὁμοῦ σεσυληκόσιν ἀνοικτὶ, ὅσ᾽ ἐγώ τε καὶ οἱ συμπεπλευκότες ἐφερόμεθα. ταῦτα τοίνυν εἴ γε πρὸς ἀπολίαν ἱκανὰ πιθέτε ὡς φιλότης καὶ οἷς οὐκ ἄλλο ἐμποδῶν μοι μέχρι τοῦδέ γε γράψαισοι. νυνὶ δὲ ὁψόποτε βραχείας ἀνέσεως ἐντυχὼν καὶ τῆς ἐχέτλης ἵν᾽ οὕτως εἴπω ξοπικῶς τοῦ ἀρότρου ἐπιλαβόμενος γεωργεῖν ἤδη τὸ τῆς ἡμετέρας φιλίας ἠρξάμην γεώργιον, γεώργιε φίλτατε, καὶ σπείρειν καρποὺς ἀγαθοὺς ἀφ᾽ ὧν ἐλπὶς εἰμὶ δρέψασθαι τὴν τῶν λόγων σου παγκαρπίαν. οὐ μόνον τὸ σῶμα ἀλλὰ, καὶ τὴν ψυχὴν καθηδύνουσάν τε καὶ ξέφουσαν. μόνην γὰρ τῷ ὄντι ξοφὴν προσήκουσαν τοῖς ἀνθρώποις τοὺς λό-

λόγυς τίς ὀνομάσειε. οὕτω τοίνυν ἐγώ γε, φίλτατε, γνώμας ἔχω διατελῶν ἐπαινεῖν ἀεὶ καὶ ἐγκωμιάζειν τὰς περὶ ἀρετὴν μελέτας σου καὶ ἱδρῶτας πολλοὺς μηδέποτε ὀλιγωρήσειν. εἰ καὶ ἐνδεῶς ἐμαυτὸν ἔχειν πρὸς τοῦτο αἰσθάνομαι. δεῖν καὶ ἄλλως οἰόμενος ἐπαινεῖν μὲν τοὺς ἀγαθοὺς, τοὺς δὲ σκολιοὺς ψέγειν. οἵπερ διωρεκῶς ἀρδεύων τὴν ἀρετὴν, ἀποδείξειν οἶμαί σ' οὐκ εἰς μακρὰν παντοδαπῶν λειμῶνα καρπῶν καὶ κῆπον ἀδώνιδος ταῖς τῶν λόγων σου ζωηραῖς καὶ φωτιστικαῖς ἀκτῖσι. ὅθεν ἔμοι γε πρώτῳ ὡς τῆς καλῆς ταύτης ἐργασίας προκατάρξαντι μεταλαβεῖν ἔξεσται καὶ τοὺς περὶ λόγους τῶν ἡμετέρων σπουδάζουσι μεταδοῦναι οὐκ ἔλαττον. ἔσται δὲ τοῦτο πῶς εἴγε τῶν ἀμοιβαίων ἀξιώσῃς ἡμᾶς γραμμάτων καθωραισμένων τῇ πολυτρόπῳ ποικιλίᾳ τοῦ ἡγεμοῦς σου ἑλληνισμοῦ ἐφιεμένους τὰ μέγιστα καὶ ἰδεῖν ἐπιμελῶς καὶ προσπτύξασθαι διλαβῶς ὡς ἱερὸν ἀποκύημα ἀνδρὸς ἱεροῦ καὶ παντ' ἀρίστου καὶ τῶν ἱερῶν πιερίδων τροφίμου. τόγε γὰρ τό τε ἔσται ἡμῖν τὸν περὶ τοὺς λόγους σπουδήν σου ἀνακηρύττειν λαμπρότερον, οἵστε κλινὸν καὶ ἀρίδηλον τοῖς πᾶσι δεικνύουσι. νέων γὰρ μέριμναι σὺν πόνοις ἑλισσόμεναι κλέος καὶ τὸν εἰπόντα διρίσκουσι λάμπει δὲ χρόνῳ ἔργον μετ' αἰθέρα λαμπεθέντα. ἀλλ' ὦ βέλτιστε, ἐν διμενίᾳ τὰς δ' ἐπιστολὰς ταύτας τὴν διχταίων ἡμῖν ἀντηχῶν ᾠδὴν τῇ παναρμονίῳ λύρᾳ τῶν λόγων σου, εἴ σοι τὰ ἡμέτερα ἐν ἀριθμῷ καὶ οὐχ ὡς τὰ τῶν μεγάλων καθέστη-

κε. εὐτυχοίης, τὸν λογιώτατόν μοι καὶ χρηςὸν ἑρμοδώρον ὡς ἀπ' ἐμοῦ πρόσειπε, προσηρεῖσθω μοι καὶ ὁ κύριος ἀνδρόνικος εἴγε ἀπὸ ῥώμης ἀφίκετο. δὸς χάριν ἐμὴν καὶ τὴν ἐσίτην γραφὴν τῷ δαμιανῷ.

Κυρίῳ γεωργίῳ τῷ κορινθίῳ κόμητι, μιχαὴλ παρασάτης εὖ πράττειν.

ΠΡὸ μηνῶν ἤδη ἐξιῶν ἐπέςαλκάσοι τὴν πρὸς ἀνδρόνικον τοῦ σεκουνδίνου ἐπιςολὴν μεθ' ἧς καὶ ἑτέραν ἐμὴν ἀπερισκέπτως ἐπεπόμφειν σοι. οὐκ ἐμαυτῷ τοσοῦτον θαῤῥήσας, ὅσον τῇ πρὸς ἡμᾶς σου φιλικῇ διαθέσει. διακειμένῳ ὡς οἶδα καὶ σὺ περὶ τὴν τῶν λόγων ὀλιγώρως σχολὴν. καὶ διὰ τοῦτο πάνυ δυσχόλως περὶ τὰ σπουδαιότερα ἤπερ οἱ πλείονες οἴονται μ' ἔχειν. ὑφ' ὧν ἀκριβέςερόν μοι τὰ ξυντιθέμενα κἂν ὁποῖα εἶεν ἐπεξείργασο. ἐπεὶ δὲ οὕτω μοι τυρβάζοντι ἐν ἄλλαις τοῦ βίου φροντίσιν ὡς εἴρηται, ἡ οὑτωσὶ ἃ περὶ μερίμνων καὶ τὸ ἀειςοφάνειον ὑπὸ τῆς ἀνασκησίας. δεῖ γάρ με τ' ἀληθῆ φᾶναι οὕτω ξυντέθηται, σύγγνωθι, φίλτατε, φίλος ὢν καὶ φίλων ὁ χάριςος. δέον δὲ καὶ ἄλλως ἴν' εἰπῶ ἐςὶ πιθανώτερον, οὐ πρὸς τὸ τῶν δώρων εὐτελὲς εἰ παρ' εὐγνώμονός τιδωρεῖται, ἀλλὰ πρὸς τὰς εὐνοίας τῶν μηδὲν πλέον παρ' ὃ εἰσφέρουσιν, εὐεργετεῖν δυναμένων τὸν συνετὸν ἀφορᾷν. ὡσαύτως δὲ καὶ δίκαιος

ζημίας ἔφησεν ὁ σοφιστὴς κρίνεσθαι, ἐφιεμένῳ ἢ τὰ μέγιστα δέξεσθαι τὴν παρὰ σοῦ ἀμοιβαίαν, ἐπιστεῖλαι μὴ κατοκνήσῃς. καὶ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην δὸς τῷ πρέσβει τοῦ βασιλέως πρὸς φιλίνην φίλτατε. ἔρρωσο ἀπὸ κερκύρας, μαρτίου εἰκοστὴν ἕκτην ἄγοντος.

Ἀνωνύμου ἀρχιέρεως.

Ἡ μακρὰ τοῦ τόπου διάστασις, ἐνδοξώτατε ἄρχων κύριε ἀνδρέα υἱὲ καὶ πνεῦμα ἀγαπητέ, πολλά μοι τὰ εἰγκλήματα, παρεισάγει. καὶ πρὸ πάντων ἐστὶ καὶ τόδε, τὸ, ἐπιλήσμονα ἴσως τῶν καλῶν φίλων γενέσθαι με, ὅπερ ἀπεύχομαι. ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτο δοθείη, φίλτατε, τυχὸν ἑτέροις, πολλοῦ καί γε δεῖ πρὸς τὴν σὴν ἐνδοξοτάτην. ὅς τις μοι καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τὴν ἀληθῆ φιλίαν ἐφύλαξας, καὶ πολλοὺς τάχα τῆς κακίστης ἐκείνων ἀπέστησας ὁρμῆς οἷα παρὰ πολλῶν τοῦτ' ἐδιδάχθην, καὶ συνελῶν, ὅσον ἦν σοι τὸ κατὰ δύναμιν οὐκ ἔπαυσας ἀντιφέρεσθαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ὡς ἔδοξεν. ἀλλ' ὅμως τ' ἀληθὲς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας αὐτῆς ἠγωνίσω, ὑπὲρ ἧς μισθαποδότην ἔχεις χριστὸν, τόσον, ὅσον οἱ ταύτης τοὐναντίον ἀντιφερόμενοι. καὶ γὰρ ἔχεις τοῦτο μαθεῖν καὶ παρ' ἄλλοις, ὅτε χριστιανοὶ μὲν ἴσως ἐλέγοντο, ἐνταῦθα δηλαδὴ τῇ ἡμετέρᾳ πολιτείᾳ τῶν θετταλῶν. ἀλλὰ τοῖς ἔργοις τῇ κλήσει ἦσαν πολέμιοι. τανῦν δὲ

ἦλθον σου τοῦ πνευματικοῦ μου υἱοῦ καὶ ἀληθοῦς φίλου, κἂν διὰ μικροῦ προσαγορεῦσαί σοι γράμματος. καὶ τὴν προτέραν φιλίαν ἀνανεώσασθαι. εἶεν καὶ τὰ μὲν ἡμέτερα ἐς τόσον, κύριος δὲ ὁ θεὸς πολυχρόνιόν σε ποιήσει πολλῶν ἐτῶν καὶ καλῶν.

Ἀνωνύμου.

Ἔλαβον ἐκείνην σου τὴν καλὴν καὶ γενναίαν ἐπιστολὴν, ἣν οὐχ ἅπαξ καὶ δὶς, ἀλλ' ἤδη πολλάκις ἐπιὼν, οὐκ ἂν εἴποιμι δυχερῶς ὅσης γε ἐνεπλήσθην τῆς ἡδονῆς, τά τε ἄλλα καὶ ὅτι σε πάντας φιλοῦντα ἐφάνη μηνύουσα. καὶ τοῦτό γε οὐ μικρὸν δεῖγμα τῆς σῆς ἀρετῆς, τὸ ἀγαπᾷν τούς τε γνωστοὺς καὶ ἀγνώστους, καὶ δι' ἑρμηνείας πάντας οἰκείους τε καὶ ξένους προσκαλούμενός γε φιλίαν. καὶ τοῦτο σου τὸ φιλόγαθον οὐκ ἐπέσχε ἡ τοῦ τόπου διάστασις, ἀλλὰ καὶ ὡς ἡμῶν ἐφήπλωτο. μνησθεὶς γάρ μου τοῦ ὀνόματος τότε ἐν τῷ πρὸς τὸν πρωτοθύτην ῥηθήμνου παρὰ σοῦ πεμφέντι γράμματι, αὐτός μοι τόγε οὐ μετέδωκεν εἶναι λογισάμενος. ἐν τῷ μὴ ἀμείψομαί σε ἀντεπιστολῇ, δυνηθεὶς δυχερῶς τὰς διαβολὰς ἐπισάξειν, ὃ καὶ πεποίηκεν. ἐγὼ δὲ πῶς γε τολμήσω μωμήσεσθαι πότε λόγους τοὺς σοὺς, ὁ πάλαι καλῶς πεῖραν τῆς σῆς ἀρετῆς καὶ παιδίας λαβὼν καὶ μεγάλα σαφῶς κατειδὼς, ὅτι λόγων ἀξίσῃ φύ-

σει καὶ σπουδῇ κεχρημένος προκέκοφας. καὶ καθ' ἑκάστην ταῦτ' ἔχομεν ἐκ πολλῶν αὐτόθι πρὸς ἡμᾶς φοιτόντων, καὶ κατὰ τὸν σοφὸν, φήμι δ' ἀτιπαμπαν ἀπόλυται ἣν οἱ πολλοὶ φημίζουσι. περὶ δὲ κάλλους συνθέσεως καὶ ῥυθμοῦ τέχνης σῶν λόγων, οὐδὲν ὅλως αὖτις εἰπεῖν γε δυνήσοιτο, μᾶλλον μὲν αὐτὸς ἐπειράσω φαυλίσαι δέ τινα συλλαβήν μου, ὃν ἐπιμελὲς ἐθέμην γνῶναι εἰ δικαίως μ' ἐμέμψω, ἵνα σ' ἐξόχως αγαπήσω κατὰ τὸν τοῦ σοφοῦ λόγον, ἐντυχὼν οὖν, οὐδ' ὅσον εἰπεῖν ἐνενόουν ταύτῃ κεκρυμμένην αὐθάδειαν, ἐδωχέρανον μὲν ἐπὶ τῇ οὐκ ἀληθῆ ταύτην μέμψιν, ἀλλ' ἀκούων παύλου τοῦ θείου λέγοντος, εἰρήνην δίωκε. τὰς δὲ

δεύτους ζητήσεις, παρὰ τοῦ. εἰδὼς ὅτι γεννῶσι μάχας, ἐπέχων ἐμαυτὸν οὐ μικρῷ τοῦ πάθους. ὅθεν οὐδὲ

ἢ μᾶλλον ἀπολογίας ἀπέστειλα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐάσωμεν ἐκποδῶν γενέσθαι, ὅτι ἡ ἀγάπη οὐκ ἀσχημονεῖ, ἀλλ' οὐδὲ παροξύνεται κατὰ τὸν ἀπόστολον. ἧς γε δὴ θαυμάσιε πρότερος αὐτὸς καταρξάμενός σου ἐπιστείλας, διὸ ἔγωγε προθύμως ἐθέμην πάσῃ σπουδῇ ταυτηνὶ πρὸς σὲ φυλάξαι ἀθόλωτον. ἔῤῥωσο, καί μοι τῆς τῶν γραμμάτων εὐμουσίας ἀνέχου, μήδε ζήτει τοῖς σοῖς παραπλήσια, ὑπὲρ λόγον γὰρ ὅλως ὂν παραλλήλως εὐτυχεῖν κατὰ σὲ φύσει καὶ παιδεία ἐν λόγοις.

Γεώρ-

Γεώργιος ὁ βαλσαμὼν γεωργίῳ τῷ κορινθίῳ.

Γνώμης τὸ πρὶν γενόμενον ἀποστερήσας ἐμαυτὸν ἐπὶ χρόνον τῆς ἐκ τοῦ γράφειν σοι εὐφροσύνης διά τινα ἀσχολίαν οὐκ ἄχρηστον, μετέγνων ὕστερον καὶ ἀντεπιστέλλω σοι, οὐ τὴν τυχοῦσαν γὰρ ἀφορμήν μοι παρεσχείκας, τοῦ ἕτερα ἢ προσῆκε δοξάζειν περὶ ἡμῶν. μακαρίζων γάρ με διατελεῖς, εἰ τῶν ἐς λογικήν τε καὶ φιλοσοφίαν τεινόντως ἐμφοροῦμαι παρὰ τοῦ θείου λασκάρεως. εἰ δὲ πάλιν ἐπανήειν εἰς τὰ γραμματικὰ, τὸ ἀνάπαλιν. ἐγὼ δὲ οὐ σύνοιδα ἐμαυτῷ εἰς τὰ τῶν κριτικῶν ἐπανελθόντι, ἀλλὰ μᾶλλον ἤδη τούτων ἐπιβαλλομένῳ. τοιγαροῦν τὴν ἐπιβολὴν εἰς ἐπάνοδον μεταστρέπων, οὐδὲν ἄλλο τυγχάνεις αἰνιττόμενος ἢ τὴν περὶ λόγους μου ἀφυΐαν καὶ τὴν τοῦ νοὸς σκαιότητα, οὐ μὲν διὰ τοῦτο πάνυ ἄχθομαι, οἶδα γὰρ ὡς οὐκ ἄν τις ὑπὸ σκώμματος χείρων γένοιτο, ἀλλὰ τοὐναντίον, χρηστότερος. σὺ μέντοι ὡς δοκεῖς τὰ τοιαῦτα ὑπείληφας περὶ ἐμοῦ, ἀπὸ τοῦ τὸν σπουδαῖον σπόνδυλον χθὲς καὶ πρόξιτα λέγοντος τεκμαιρόμενος εἰ ἐκεῖνος μετὰ μικρὸν τὴν σοφίαν κωνηδὸν ἐσιτήσατο. ἄλογον γὰρ ἄρα τὸν τοῖς αὐτοῖς τούτοις πάλαι ἐνασχολούμενον, πολλῷ πάνυ προβεβηκέναι. ἀλλ᾽ ὅτ᾽ ἂν, ἔδεισε καὶ τοῦτο λογίσασθαι, ὡς ἄρα ἀρετὴ φύσει, μαθήσει, χρήσει τοῖς ἀνθρώποις προσγένεται. ἐμοὶ δὲ ταῦτ᾽ οὐκ ἐγένετο. πρῶτον μὲν γὰρ τὰ τῆς φύσεως γε ὡς οἶσθει οὐκ εἴχες δεξίως ὥσπερ σοί.

ὅ δὴ

ὅ δὴ μέγιστόν ἐστι πάντων καὶ κυριώτατον, κατὰ εἰ καὶ ποικίλα καὶ πολυειδῆ τὸν λόγον ἡδύσματα προυτίθετό μοι ὁ ἡμέτερος καθηγέμων ἑκάστοτε, ἀλλ' ἐγώ γε θελοκάνου αὐτὸς καὶ ἀπεδοκίμαζον ὑπ' ἀνοίας καὶ νεότητος τότε. καὶ πρὸς τέρψιν βλάβος φέρουσαν ἀπέκλινον. ὅ καὶ σύμμιπρὸς μαρτυρήσειας, ὑπ' ἀπειρίας τῆς πλεῖστ' ὠφελεῖν δυναμένης ἀπολαύσεως. ἔνθεν καὶ συνέβαινεν τὰ πλεῖστα ἄσου τὴν μνήμην διαφεύγειν μὴ τῇ μελέτῃ διαφυλάττοντος ἅπερ ἐμάνθανον, διὰ ταύτης τοίνυν δοκῶ μοι ἐπανήκειν. πῶς γὰρ ἐπανακάμπτειν φῶμεν, τὸν μὴ δάκτυλον προβεβηκότα τῆς ὕσπληγγος. ταῦτ' οὖν ἔχωσοι ἀπολογίσασθαι ὑπὲρ ἐμαυτοῦ. ὀρθῶς καὶ δικαίως εἰρημένα κατ' ἐμὴν γνώμην. ἔνθεντοι καὶ σύ με ταπείθητι, καὶ τὰ προσήκοντα εἰς τὸ ἑξῆς φρόνει περὶ ἡμῶν. εἰδ' ἄλλως τοῖς προτέροις ἐμμένων λογισμένοις, τὰ μὴ προσόντα μοι προσάψεις, οὐ χαλεπῶς οἴσομεν. πέπεισμαι γὰρ ὡς εἰ ἐπιλήσμων καὶ σκαιὸς παρὰ σοὶ λογιθήσομαι, παρὰ γοῦν τοῖς γνωρίμοις, πτλησειονός τε καὶ παιδείας ἐραστής. τῷ μὴ πρὸς ἄλλην τινὰ τῶν τεχνῶν ἀγεννῆ καὶ ῥάστην ἐκμαθεῖν ἐξαπῆναι. ἀποδειλιάσαντα πρὸς τὴν ἐν λόγοις ἐνοῦσαν μοι ἀφυίαν, ἀλλ' ἐμμεῖναι οἷς ἅπαξ προειλόμην, καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον. ἴσθι καὶ ἡμᾶς νὴ τὸν λόγον, σὲ μὲν θαύμαζοντας καὶ εὐδαιμονίζοντας τῆς εὐφυίας: τὸν δὲ κοινὸν καθηγέτην σέβοντας καὶ ὑπὲρ ἐπαινοῦντας τῆς ἐν τῷ διδάσκειν δεινότητος.

με-

μέγιστα γὰρ καὶ ἀξιάγαστα τοῖς τῷ ὄντι τῶν
λόγων ἐρασταῖς δωρεῖται, ὡς ἐν σοὶ ἐπεδείξα-
το. ἐν οὕτω γὰρ βραχεῖ τοιαῦτα σοι περιέθη-
κεν καὶ περιεποιήσατο, οἷα οὐδεὶς ἄλλος ἕτερόν
γε διδάξειεν. ἅπασι γάρ σε τοῖς σπουδαίοις
ὡς εἰπεῖν, ζηλωτὸν καὶ ἐπίφθονον ἀπεφήνατο.
ἐπεὶ οὐκ ἔστιν ὅς τις τῶν τὰ σὰ γράμματα ἀ-
ναγνόντων εἰ νοῦν ἔχοι, οὐκ δόξαι τ' ἂν ὅμοιός
σοι γενέσθαι, εἰ γὰρ ἀντίπαιδα ἔτι σε ὄντα,
τοιάδ' ἐπιστέλλειν ὁ θεῖος ἀρσένιος ἀπειργά-
σατο. τίς ἂν ἔσοιο ἐπ' ἀρετῇ ἥνικα ἐπὶ τὴν ἀ-
μείνων λογίζεσθαι δυναμένην ἡλικίαν ἀνδρω-
θῇς; ταῦτα μὴν πρὸς σέ. ὁ δὲ φράγγισκος εἰ
ἐγκαλεῖ, οὐ δικαίως μοι δοκεῖ. αὐτὸς γὰρ ἔ-
γραψε ὡς εἰς παρρησίους ἄγουσαν περὶ αὔγου-
στον φθίνοντα ἔμελλε ἐξαπῆναι. καὶ διὰ τοῦτ'
ἔγωγ' ἐσίγων. τὴν ἄλλως ἐπιστέλλειν οὐκ ἐγ-
νωκώς, πλὴν ἔμοιγε καὶ τοῦ γράφειν ἀπεχομέ-
νῳ συμπρόεισι τῷ χρόνῳ καὶ ἡ τοῦ φίλου προσ-
θήκη, ἐξ ἀκάκου γὰρ καὶ ἀπελῆς ἔτι ψυχῆς
κατὰ τὸν εἰπόντα, ἡ εὔνοια συνεκτροφομένους
πρὸς τὸ τέλειον ἄνδρας τε. ἐπειδὴ οὐδ' εἴπω καὶ
τήμερον οἶδα περὶ αὐτοῦ ὅθι τὰς διατριβὰς ποι-
εῖται, σὺ τοῦτο δηλώσας ἡμῖν; τὰ μέγιστα χαριῇ
σύστησόν με τῇ τοῦ κοινοῦ εὐεργέτου αἰδεσιμότη-
τι ἔτι δὲ, καὶ τῷ οὐκ ἔλαττον τῶν πατρίων τὰ
τῶν ἑλλήνων μεταχειριζομένῳ κυρίῳ πέτρῳ τῷ
βαρδήνῳ. ὑγίαινε, μαρτίου β' ἱσταμένου.

Τὸ παρ' ὑμῶν πεμπόμενον οὐδέπω ἑώρα-
κα, τοιγαροῦν δήλου σαφέστερον.

Παῦ-

Παῦλος μανούκιος γεωργίῳ τῷ κορινθίῳ εὖ πράττειν.

Σφόδραμοι θαυμάζειν ἔπεισι, καὶ διαπορεῖσθαι, φίλτατε κορίνθιε, ἀκούοντι, τῶν μὲν ἄλλων τῶν ἑλλήνων λαμπρότατον ὄντασε, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς λόγοις εὐδοκιμοῦντα, τοῦ γε μὴν τοῖς νέοις ἐξηγεῖσθαι τὰ τῶν ἀρχαίων συγγράμματα, οὐδὲ μὴν τὰ τινὸς διαλέγεσθαι, οὐ ἢ μετὰ σαυτοῦ διανοεῖσθαι, τοῦτο γὰρ ἀνάγκη οὐκ εἰκῆ, οὐ δὲ παραλόγως γίγνεσθαι, ἀλλὰ μὲν ὅπερ ἂν σε τοῦ δὲ τοῦ ἐπιτηδεύματος, καὶ τοῦδε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τῆς δόξης ἀποστέρειαν, ἐγὼ πρὸς ἐμαυτὸν σκοπῶν, καὶ διανοούμενος, δύο μάλιστα τὰς αἰτίας εὑρίσκω, ἢ γὰρ αὐτὸς σεαυτῷ ἀμαθίαν συνειδὼς, ἡσυχίαν ἄγειν προαιρεῖν, ἢ τοῦτο μὲν οὐχὶ, κατὰ δέ τινα τοῖς ἐλευθέροις ἐμπεφυκυῖαν αἰσχύνην οὐ τολμᾷς οὔτε αἰτεῖσθαι, οὔτε προσφερόμενα παραλαβεῖν, ἅπολλα αἰτοῦσιν οὐκ ἐξεγένετο τυχεῖν, βούλομαι δὴ περὶ τούτων ἀμφοτέρων οἰκείως μετὰ σοῦ καὶ ἐλευθερίως, ὥσπερ τῇ ἡμετέρα φιλία προσήκει διαλεχθῆναι, διότῶν ἀνθρώπων εἶναι γένη κακῶς τε καὶ ἀνοήτως κειμένων ἐφορῶ. πολλοὶ μὲν γὰρ, οὐ δὲ ἄκροις, ὅ φασι, δακτύλοις, παιδείας ἡμμένοι, μέγα τε καὶ φρονοῦσι, καὶ τὴν ἐγκύκλιον παίδευσιν αὐτὴν ἐπαγγέλλονται, ὃ κάκιστον καὶ ἀνοητότατον εἶναι γένος, οὐκ ἔστιν ὅς τις οὐδιορᾷ, τινὲς δὲ, καὶ μάλιστα εὐφυεῖς, καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα ἐν τῇ ψυχῇ περιλαβόντες, ὅμως οὔτω πε-

εἰ τῆς σφετέρας δυνάμεως ταπεινοφρονοῦσι, ὥστε οἷον ὕπνῳ βαθεῖ κρατουμένους, οὐδέποτε πρὸς τὰς ἐπιφανεῖς καὶ περιβοήτους διατριβὰς ἐξεγείρεσθαι, καὶ τὰ τῶν πράξεων μέγιστα δυναμὴν ὑποστῆναι, τῶν μηδ᾽ ιωτέρων διὰ μικροψυχίαν ἀπέχεσθαι. ἐν ᾧ σε γένει ἐγκαταλέξας τις, οὐκ ἂν ἁμάρτοι, κορίνθιε. τί γὰρ βουλόμενος ὁ πάντ᾽ ἄριστος ἐκεῖνος σὸς θεῖος ὁ μονεμβασίας ἐπίσκοπος φύσιν οὕτως δεξιὰν καὶ εὐγενίαν παραλαβὼν ἐπαίδευσε, καὶ τοῖς καλλίστοις τῶν μαθημάτων ἐπήσκησεν. ἆρά ποτε ἵνα ἐν σχολῇ ἀφανεῖ βίον ἀνώνυμον διάγων καταγηράσκῃς, ἢ πολὺ μᾶλλον, ὃ καὶ πιθανώτερόν ἐστιν, ἵνα ἐς ἄκρον παιδοτριβηθεὶς, τὴν αὐτὴν ἐκείνοις τοῖς θείοις ἀνδράσι, τῷ τε βησσαρίωνι, καὶ θεοδώρῳ, καὶ γεμιστῷ, δόξαν, διὰ καλῶν ἀγώνων σαυτῷ περιάπτῃς. ὃ δύνασαι μὲν, ἀβούλει ῥαδίως. βούλεσθαι δὲ προθύμως ὀφείλεις, ὅτι τοῦ μὴ βούλεσθαι οὐδεμία σοι σκῆψις ὑπολείπεται. φέρε γὰρ εἰ τοσοῦτον ἀπιστεῖς σεαυτῷ, μιμοῦ τοὺς νοσοῦντας, τοὺς οὐχ ἑαυτοῖς ἀλλὰ τοῖς ἰατροῖς πιστεύοντας, καὶ σὺ δὲ τοῖς φίλοις μᾶλλον ἢ σαυτῷ, πίστευε. τίνα γοῦν ἔχουσι περὶ σοῦ γνώμην οἱ φίλοι; ἔθνους ἑλληνικοῦ φῶς εἶναι κορίνθιον περιφανές. ὥσπερ προγόνους ὀνομαστοτάτους, καὶ τῶν καθ᾽ ἑαυτοὺς ἄρξαντας ἀνθρώπων, ἀναφέροντι τὸ γένος, καὶ μετὰ τὴν τύχην ἐκείνων ἡττωμένῳ, κατὰ δὲ τὴν ἀρετὴν ὑπερέχοντι, παρὰ μόνην τὴν βούλησιν οὐδὲ ἕτερον ἐπι-

πι-

πιλείπει. διὸ ταύτην μὴ φοβοῦ τὴν ἀμαθίαν, μηδὲ σὲ νόμιζε ἀμαθῆ, ἵνα μὴ ἅπαντας ἡμᾶς, οἵσε ἄγομεν ἐν τιμῇ, καὶ ἐγκωμιάζομεν, ἀμαθεῖς ἅμα νομίζῃς. εἰ μὲν γὰρ ἁπλῶς πρὸς πάντα τὰ μαθητὰ ἀνατείνειν βουλοίμεθα τὸν νοῦν, καὶ σὲ δήπου, ὦ κορίνθιε, καὶ πάντας ὁμοῦ τοὺς ἀνθρώπους ἀμαθεῖς νομιστέον. καὶ τοῦτον τὸν τρόπον οὐδ' ἂν οἱ περὶ πλάτωνα καὶ ἀριστοτέλη μαθόντες ἱκανῶς δόξαιεν. ἄπειρα γάρ ἐστιν, καὶ ἀναρίθμητα τὰ ἐν τῷ σφαιροειδεῖ τούτῳ κόσμῳ συγκατακλεισθέντα μαθητά· εἰδ' ἐπὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἀποβλεψόμεθα, πόσοντι σὺ, ὦ κορίνθιε, διὰ πάντων, εἴ καὶ τίς ἄλλος, ἥκεις τῶν μαθημάτων, καὶ οὐδεὶς σοῦ τὸ τήμερον κατάγε τὴν ἐμὴν σοφώτερος. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ μὴ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, διὰ δὲ τὸ αἰσχύνεσθαι ἡσυχάζων διατελεῖς. καί τοι καὶ τοῦτο ποιῶν ἐξαμαρτάνεις. τὴν γὰρ αἰσχύνην, φόβον ἀτιμίας οὖσαν, ἀνάγκη μάθον, εἶναι. εἴ γε πάντα φόβον πάθος εἶναι φανερὸν, τὰ δὲ πάθη, εἰ καὶ κατὰ μικρὸν παραμένει, οὐδεὶς ἄν ποτε καλὰ νομίσειεν. ἐμβραδύναντα δὲ, κάκιστά τε καὶ αἰσχρότατα πάντες ἂν ὁμολογήσαιεν. διὰ ταῦτα φέρομεν αὐτὴν ἐν τοῖς νεοτέροις, ἀπὸ τῆς ἀπειρίας καὶ ἀπαιδευσίας ἐξαμαρτάνουσιν. ἐν δὲ τοῖς πρεσβυτέροις καὶ τοῖς σπουδαίοις, ὧν τοὺς μὲν ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας, τοὺς δὲ ἀπὸ τῆς παιδείας φρονίμους εἶναι δεῖ, οὔτε φέρομεν αὐτὴν, ἀλλ' ἐξελέγχομεν ἀκριβῶς, ἃ καὶ τοιαῦτα κάλλιστα δὲ, καὶ δαιμονιώτατα, ἐν τῷ τῶν ἠθικῶν

τετάρ-

τεπάρτῳ ἐν τῷ τέλει, διαλέγεται ὁ σὸς ἀριστοτέλης. οὗ τὰς μὲν γνώμας ἀκούω ἐγκωμιάζοντάσε. ἐπιτηδεύοντα δὲ παραπλησίως οὐχ ὁρῶ. οὔτε γὰρ δήπου νεώτερος εἶς, οὔτε ἀπαίδευτος, ἀλλὰ τῆς μὲν ἡλικίας ἐν τῇ ἀκμῇ, τῶν δὲ πεπαιδευμένων ἡ κορυφὴ, δι' ὃ σοὶ, ἐν ᾧ νῦν δοκεῖς εἶναι πάθει, περιμένειν οὐ πρέπει. τίνος γὰρ ἕνεκα, ὅπερ φιλικιανὸς ὀνεωςὶ τελευτήσας ἐποίησε, καὶ νὴ δία καλῶς ἐποίησε, τοῦτο σὺ μὴ ποιήσης, καὶ κάλλιςα ποιήσεις; τόλμα κορίνθιε, τόλμα θαυμάσιε, ἅπαντα προχωροῦσι, τολμητέον δ' εἶναι πρὸς τὰ τῶν πραγμάτων ἔντιμα, πάντες μὲν ᾄδουσι ποιηταὶ, μάλιςα δὲ ὁ τῶν ποιητῶν ὅμηρος ἄναξ, ὃς καὶ τὸν ὀδυσσέα, καὶ τοὺς ἄλλους ἡμιθέους ἅπαντας κινδυνεύοντας καὶ φιλοπονοῦντας ἐμυθολόγησεν, οὐ τοσοῦτον διὰ τὸ ἐκείνους ἐγκωμιάζεσθαι, ὅσον διὰ τὸ τῆς νάρκης ἡμᾶς ἀποξεπομένους, πρὸς τὰ καλὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπιςέφεσθαι. ἑώρα γὰρ ὁ τυφλὸς, ἀλλὰ τόν γε νοῦν ἥκιςα τυφλὸς, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, εἰ μὴ τοῖς παραδείγμασι παροξύνοιτο, ἐς τὴν ῥαςώνην εὐχερῶς ἀποκλίνουσαν. ἄξιον οὖν πάρεχε σεαυτὸν τῶν προγόνων καὶ γνῶθι σαυτὸν ὦ γεώργε, τὰς ἐπισήμας ἔχεις ἐν τῇ ψυχῇ, τὴν σεμνολογίαν ἐν τῷ σόματι, τὴν ἀξίαν ἐν τῷ εἴδει, ἃ καθ' ἕκαςα μὲν πλείςους ἔχοντας ὁρῶμεν. πάντα δὲ εἴ τις ἕνα, ἢ μάλιςα δύο περιλαβόντα δηλῶσαι ἐν ἑκάςῃ πόλει δυνήσεται, μέγα ποιήσει. οὕνεκα βαρυτέρως, οἱ τὰ πάντα εὐτυχοῦντες, καὶ μὴ μετὰ

τὰ κοινῆς ὠφελείας ἐπασκοῦντες, ἁμαρτάνουσιν, ὃ σοι σφάλμα ἵνα μή ποτε ἂν ἐπονειδισθείη, τὰς τῶν φίλων ἄκουε φωνὰς, τὰς πρὸς τὴν δημοσίαν ἀνάγνωσιν καὶ διήγησιν παρακαλούσας, ἐν ᾗ τιμὴν, ὁ θεῖον ἀγαθὸν, σοφώτατος ἀνὴρ ἀπεφήνατο, μεγίστην ἐνεῖναι, πάντες, ἥκιστα κατάγε τοῦτο ψευδόμενοι νομίζομεν. ἔρρωσο.

Θεοφάνης μοναχὸς τῷ ὁσιωτάτῳ καὶ ἐλλογιμωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς κυρίῳ ἰγνατίῳ ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΕΜοὶ παντὸς μᾶλλον, ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, κατὰ σὲ εὐχαίρειν. καὶ ἀεὶ μὲν πρότερον, νυνὶ δὲ μάλιστα περισπούδαστον, τοῖς δεξυγκεκυζίκοτι τοῖς πράγμασι, οὐκ εἰδὼς εἴ τῳ ἄλλῳ, τί ποτ' ἂν ἄλλος, καὶ τὸ δὲ δή τι μὲν λείπεται ζώπυρ ἐλπίδος χρηστῆς, ἐπὶ τοσούτοις ἄρα τοῖς ἀλγινοῖς καὶ παραμυθίας ὁποιοῦν ἀφορμὴν νῦν τε τῷ βίῳ ὅσον ἄρα λοιπὸν εἴη καὶ μεθύστερον. ὡς δ' ἀμέλει νῦν τίς ἐβάσκινε δαίμων ἔφεδρος ἀεὶ καὶ λησεύων, οὐκ ἀναίδην μᾶλλον, ἢ κρύφα τε καὶ σὺν δόλῳ, καὶ σαιωρούμενος ἀκάμας, καὶ αὔπνος τὸν ἀεὶ χρόνον, τὴν προκοπὴν τῶν βελτίων λεποδυτῶν, ὑφ' οὗ ἔοικε πάντα τὰ σὰ κατερείπεται, καὶ περιφανῆ ταῖς συμφοραῖς ποιεῖται, τί ποτ' ἐρῶ τί ποτε πέπονται διὰ σὲ, πάγκοινα τῇ φθορᾷ τὰ ἐκ πολλῶν χρόνων ἀγαθὰ χωρήσαντα τῇ ἑνώσει τοῦ πολυτρόπου

καὶ

κ) πολυπλασίου ἀνδραπόδου, τῷ ἑρμοδώρῳ λέγω, ὅθεν δέδηγμαι τὴν καρδίαν, ὡς διὰ σὲ οἷος ἦς, οἷος γένου ὡς ἀκούω τὰ κατὰ σέ. καὶ κλύδωνι παντάπασιν ἀπογνώσεως πάσης ἀγαθῆς ἐλπίδος αὐτίκα αὐτόθεν, ὅσαι ἡμέραι τε κ) νύκτας ταράττομαι κ) ναυάγω. ἀλλ' ὅμως οὔποτ' ἄρ δ'ελπιςία ἐμοὶ λείπει, κ) μνήμης ἐπὶ χρηςοῖς ἐμπόρ᾽ μαι, καὶ ὃ γὰρ ἐμοὶ πάντως μᾶλλον ποθεινόν τε καὶ τίμιον, κ) μόνον ἐπὶ ξυμφορᾷ τοσαύτῃ τῶ γένους ἤρκει φέρον, ἥν τινα δὴ ῥᾳςώνην, κ) πνεῦμα πῶς οὔειον κ) κοῦφον τῇ πάντ' ἐμῇ ταλαιπόρῳ ψυχῇ, τὸ δὲ καὶ αὐτὸ ςαπὲν καὶ νοσῆσαν μικροῦ ἐν σάλῳ λοιπὸν ἤδη προδήλων νῦν, κ) προσθήκη μοι σὺ γίγνη, τῶν ἄλλων μειζῶν, ὦ βέλτιςʼ ἀνδρῶν κ) φίλτατε, κ) κολοφὼν τῆς παροιμίας ἐπαύζων ταῖς ἀποφάσι τύχαις, τὰς πικρὰς ψήφους; & μάλιςʼ ἐπισημαίνων αὐτὸς τοῖς φθάσασι δεινοῖς; καὶ κράτος ἐργαιδέςατον ἁπάντων σφίσι διδοὺς, καὶ ὃν σὺ διαπαντὸς σοι τῶ ζῆν, διαφερόντως ἦρας, δ' εἶναι πάντα πράγματα· καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα καὶ διαπαντὸς ἐπῄνου ταῖς δ'χαῖς, καὶ πλεῖςον πονεῖν ἠξίους ἐμοί, καὶ πρὸς πάντα κάματον ὅπως ἄρ' ὃ ποιοῦν ἕξεςιν οὐκ ἂν μή ποτ' ἀποςέπεσθαι, νῦν ἔλαθες ἤδη μεταλλάξας τὸν ςρόπον ἐπὶ πᾶσι πράγμασι δυσχερὲς κ) χαλεποῖς ὡς λέγουσι διὰ τὸν ἑρμόδωρον, ἀλλὰ πανῦν μάλιςα μὲν ἐμῷ, κ) ἀεὶ πρότερον δ'ἀθυ[μ]ούμενον κατὰ τὸν βίοτον, κ) πολυδόξως ἀνύποντα, καὶ ἔτι πλεῖςον ὡς ἂν εἰ-

εἰπὼν, φλέγων ἐκτόπως εὔχετε καὶ ἔχει πό-
θος τε καὶ σπουδὴ ὑπερζαλόντως, ἐξηρτισμέ-
νης μοι τῆς καρδίας ἐπὶ σοὶ, καὶ ὡσανεὶ ζωη-
φόρον ἐντεῦθεν ἐκπνεύσης, καὶ θαλπομένης
αὔραις ἀτεχνῶς διενδότοις, ἔνδον καὶ δροσοφό-
ροις κατὰ παντὸς τοῦ λυποῦντος, καὶ τὸ περιλει-
φθεῖναίμοι σεαυτὸν ἐν ἀγαθοῖς, ὡς ἄρ εἰχου
σέως, καὶ ἀεὶ πρόσω ἥεις, καὶ τοῦ χρόνου
καθ' ἅπαξ ἄθωον καὶ ἀλώβητον, καὶ πᾶσα
ἐπηρεία, κομιδῆ πάντων δικαιότατόν σε καὶ
πάντων ἐμοὶ τιμώμενον δεικνύοντος, καὶ τόδ'
εἶναι μάλισ' ἐπέπισμεν ἀσφαλέστατα, μετὰ τῆς
ἐπιστάσιος τοῦ πεῖραν ἄσειστον ἐν τύποις δεδωκότος
οὐχ ἧττον ἢ πρὶν ἐν τῷ νῦν ἐργώδει, καὶ δυ-
σαντήτῳ μοι, καὶ πολυκύμονον χρόνῳ, ἐπειτά μου
πάσης ἀληρημένον περὶ δοκούσης διαφραγίας, πῶς
οὐχ ἡγησαίμην δυστυχίαν τῷ πράγματι, καὶ
τοίνυν τηρητέον τὸν μὲν καὶ προσηκτέον, δι μάλ'
ἀσχολούμενον τὸν νοῦν. ὡς ἂν ἄρ εἰκὸς τόδε
καὶ ἀνεμέσητον, ἅμα καὶ πρὸς τὸ γινόμενον ἀ-
παν. καὶ τὴν ἄσχολον καὶ τὴν χρηκὴν ἕξειν κατ'
ἀειστοτελῆς τῆς ἐργασίας, καὶ πάντ' διδιοί-
κητον ἀνύτειν, ἅμα δὲ καὶ πρὸς τὸ κρατερῶς καὶ
μὴ ἀνειμένως, ἀποδύεσθαι, καὶ συνίστασθαι καὶ
συναθλεύειν. πρὸς τοὺς ἐπιτιθεμένους ἑκάστο-
τε μετὰ τοῦ καιροῦ καὶ δύνασθαί πως οἰκονομεῖν
τε καὶ φέρειν γενικῶς τὰ ξυμπίπτοντα πάντ' ἐρ-
γώδη, καὶ μὴ τῶν προσηκόντων ἑκάστοις ὀλι-
γωρεῖν ἀμηγέπη, καὶ ἅμα ῥητόν ἐρεῖν, ὃ καὶ
ἴσως ἐρεῖν αἰσχύνοιτ' ἄν τις, καὶ ἴσως ὅλως ἀμ-

φιγονοεῖν αἰσχύνοιτο, πρὸς τὸ τοῦ ἤθους καὶ τῶν τρόπων ἀλικρινές. καὶ πάσης προσπαθείας ἑαυτῷ καὶ καπηλείας ἀνώτερ ὁ παντάπασί μου ὡς ἀληθῶς, ἀποτρόπαιον καὶ ἀπευκταιότατον, ὥς τε καὶ μόνον ἐρεῖν, καὶ μόνον ἐν ᾧ θέσθαι, ἔρρωσο. καὶ τὸν ὑμέτερον ἀδελφὸν καὶ συναγωνιστὴν καὶ συνέριθον πρὸς ὅπερ παρὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας αὐτῷ κεχάρισται, δηλονότι, τὸ τοῦ ῥήτορας ὀφφίκιον, τὸν κατὰ ἱερόθεον ἀσμένως ὑποδέξαι. ἔδει γάρ σε χαρῆναι καὶ εὐφρανθῆναι ἐπὶ τῇ τοῦ ἀδελφοῦ προσαγορεύσει, εἴθε τοιούτους αἱ ἐκκλησίαι προτιμῶεν καὶ προϊστάναι ὡς ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἂν ἀνωρθοῖντο τὰ ἡμέτερα, διὰ τοῦτο χαῖρε καὶ εὐφραίνου ἐπὶ τοιούτοις καλωπίσμασι τοῦ γένους ἡμῶν. μηνὸς γειτνιῶντος ζ' φθίνοντος.

Τῷ ὁσιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς πατράσι κυρίῳ ἰγνατίῳ τῷ ἐλλογιμωτάτῳ. δόσθω ἐν χίῳ.

Θεοφάνης Μητροφάνει τῷ θεοφιλεστάτῳ.

Ο Μὲν τὴν εὐκαιρίαν τῶν πραγμάτων προδιδοὺς, πρόδηλον τῆς τῶν καλῶν διαμάρτοι θήρας, θεοφιλέστατε πάτερ. ἐπεὶ καὶ πάντα καλὰ ἐν καιρῷ αὐτῶν, ὁ ἐκκλησιαστὴς ἐδίδαξεν, ὅσοι δ' αὖ γε καὶ τοὺς λόγους λειποτακτήσαντες φέροντες ἑαυτοὺς ἐνεχείρισαν σμικρολο-

 γίαις

γίαις τισὶν, οἷς ἀεὶ παραμένειν ἀνάγκην ἔχουσιν ἄζεπτον, καὶ ξυνηλασίαν τινὰ, τῶν πρότερον ἐκείνων ἀγενῶν λογισμῶν πεπόνθασιν, εἰ καὶ μὴ δοκοῦσι καθάπαξ ἀνήροτον καὶ ἀκατέργαστον τὴν τῆς διανοίας καταλίπειν χώραν, ὡς καὶ οἱ βαρύ γειόν τινα καὶ λιπαράν τε διάδα σφέτεραν καταχερσώσαντες, καὶ συγχωρήσαντες ἐξυβρίσαι καὶ ὑλομανῆσαι τῶν ἀνονήτων. ὅθεν ἔδει οὐχ ὡς ἐπιστᾶται τινὲς βάσκανοι καὶ τυραννικοὶ παντάπασιν ἀμβλώσαντες τὸ τοῦ μεγαλοφυὲς καταλιπεῖν ἀργόν, καὶ περὶ τῶν ἐπεισοδιαδικῶν φροντίζειν, ἀλλὰ μὴ περὶ τῶν αὐθυπαρκτων διὰ τὸ μὴ μεταπαρασκευῆς ἀκμαζούσης, καὶ διανοίας ἀστείου φρονήματος, τῇ τῶν ὄντων ἐπισχολάζειν θεωρίᾳ. ἧς οὐδὲν τίποτ' ἂν ἄλλο γένοιτο κατ' ἀνθρώπους ἥδιον, ὡς ὅταν τις ἑαυτῷ γενόμενος ὅλος, καὶ τοῖς τῆς σοφίας συνουσίας ἁρμοῖς ἐπινεύσειεν, εἰς ἂν ἔκδημον καὶ ἀμέριστον ἐδρασμὸν, ὡς ἐν μοναυλίᾳ ἀπόλυτον ἐπόπτην ἀφήσῃ πρὸς ξύμπαντα τὸν κόσμον, διαίρων ὁμαλῶς τὼ ὀφθαλμώ, καὶ καταθεώμενος τὰς ἀμνηθήτους ἁρμονίας, καὶ θειοτάτην ἐπαφὴν ἐφαπτόμενος, μὴ κατοχλάζων καθάπερ τὸν ἄπειρον δίαυλον, ἀλλοῖον πρός τινα πομπὴν, ἀκύμαντε καὶ ἔμμουσον ἐκδημῶν, ἀνήνυτον μὲν, ἄπονον δέ. καὶ ἄριστον μὲν, ἥδιστον δὲ μετὰ μεγάλης τὴν τοῦ παντὸς ἑστίαν ἀνακουφίζει καὶ τὰ τῆς θεωρίας ἀναπεταννύει λαίφη, ἐπιξενούμενος καὶ κατατρυφῶν, ἅττ' ἂν δοκῇ, καὶ ἃ βέλτιστα τοιαύτου τοί-

τοίνυν ὡς τὸ πάττειν εἰδὼς θαυμάσιε, παραινῶν ἡμᾶς ὅρον ὁρίζει φιλίας τῆς ἀρίστης, οὐ τῆς ἐχούσης τὸ χρήσιμον, οὐδὲ τὸ ἡδὺ, ἀλλὰ τῆς δ' ἀρετῆς, καθότι καὶ ἑκάστη τῶν ἀρετῶν κατ' ἀριστοτέλην, φιλία ἐστὶν αἰτία τὸ γὰρ ἀγαθὸν πᾶσίν ἐστιν ἐραστὸν, ὅθεν καὶ ἡ τοιαύτη φιλία καὶ ἀντιφιλία καὶ ἀντιπροαίρεσις δι' ἀλλήλους λέγεται. φίλον μὲν γὰρ τὸ φιλούμενον τῷ φιλοῦντι, φίλος δὲ τῷ φιλουμένῳ καὶ ἀντιφιλῶν, ὥστε αὕτη ἐν ἀνθρώποις μόνη φιλία, ὡς μόνη προαιρέσεως αἰτουμένη, αἱ δ' ἄλλαι καὶ ἐν τοῖς θηρίοις, οἷον τὸν τρόχιλον τῷ κροκοδείλῳ, καὶ τὰς διοδείας τοῖς μάντεσι. μὴ παύσαι ὅ τοίνυν τούτοις χαίρων, καὶ ταῦτ' ἐπιδεικνύμενος, καὶ παραινῶν, καὶ ποιῶν, ὡς δυνάμενος πάντ' ἀνακρίνειν τῷ πνεύματι.

Ἐπιγραφή.

Τῷ αἰδεσιμωτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ, κυρίῳ μητροφάνει, ὡς ἡμετέρῳ δεσπότῃ καὶ πατρὶ ἐν κυρίῳ.

Τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ σοφωτάτῳ τε καὶ λογιωτάτῳ ἐπισκόπῳ κυρίῳ μητροφάνη θεοφάνης ἁ... ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Ἔχω τὸ νικᾶν σε τοῖς φιλικοῖς, θεοφιλέστατε ἡμέτερε ἐν χριστῷ πατὴρ καὶ δέσποτα,

 ἐν

ἐν τῷ πρότερος προσεπιστέλλειν, αἰτῶ σε δ' ἄν τι ταύτης τῆς προθυμίας οὐδὲν τῶν ὄντων ἐν κόσμῳ, ἀλλὰ φιλίαν ἀληθεινὴν, πρᾶγμα τῶν σπανίων νῦν μάλιστα, καὶ παρ' ὀλίγοις εὑρισκόμενον. καὶ ταύτης ἡμῖν αἰτίας, οὔτε συγγένεια γένους, οὔτε κοινωνία πατρίδος, οὔτε, ὅ φησιν ὅμηρος, ὁμηλικία ἐρατεινὴ, ὅσον ὁμοτροπία καὶ τὸ τοῖς αὐτοῖς χαίρειν, ὃ μάλιστα πήγνυσι τὰς φιλίας καὶ βεβαιοτέρας ἐργάζεται. ταύτη γε τοίνυν ἡμῖν ὀρθοδοξίας, καὶ ὁ τοῦ θείου νόμου θέσμους. ὑπὲρ ὧν ἀπόστολοι μεγαλοψυχίᾳ ἑαυτοὺς φραξάμενοι, τοσούτοις πολέμοις συῤῥαγέντες, ἀρκοῦσαν εἶχον παράκλησιν τὴν τῶν ἀγώνων ὑπόθεσιν, οὐ γὰρ ὑπὲρ οἰκίας, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δεσποτικῆς δόξης ἔπασχον, ἅπερ ἔπασχον. οὕτω καὶ ἡμεῖς ὅταν μὴ δι' οἰκείαν σκαιότητα, ἀλλὰ διὰ τὴν εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην πάσχομεν, ἀλύειν οὐκ ὀφείλομεν. ἀρκεῖ γὰρ ἡμῖν πρὸς κόσμον καὶ πρὸ τῶν μελλόντων στεφάνων, ἡ τῶν ἀγώνων ὑπόθεσις. ἀλλ' ἡσυχάζοντες ὑμεῖς, οὐ τῇ δυνάμει τινὰ, ἀλλὰ τῇ μελλήσει ἀμυνόμενοι καὶ μόνοι οὐκ ἀρχόμενοι τὴν αὔξησιν τῶν ἐναντίων, διπλασιουμένην δὲ καταλύοντες, καίτοι ἐλέγεσθε ἀσφαλεῖς εἶναι, ὡς ἄρα ὁ λόγος τοῦ ἔργου ἐκράτει. εἰ οὖν καί τινες ἄλλοι, νομίζομεν καὶ ἡμεῖς, ἄξιοι εἶναι τοῖς πέλας ψόγου προσενέγκειν. ἀλλ' ὥς τε καὶ μεγάλων τῶν διαφερόντων καθεστώτων ἐπ' αὐτοῖς οἱ τὸν θεὸν ὁμολογοῦντες εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνούμενοι. τῷ, τε γὰρ δια-

πτύ-

πτύειν τὰ παρ' αὐτοῦ κελευθέντα, τῷ, τε ἑτέρους παρασκευάζειν βλασφημεῖν αὐτὸν, νόθους ἑαυτοὺς ἀπελέγχουσιν. τοιοῦτος ὁ Βερροίας, ὁ παρὰ δύναμιν μὲν τολμητοῖς, παρὰ γνώμην δὲ κινδυνευτοῖς, καὶ ἐν τοῖς κινδύνοις εὔελπις. ὃς ἃ μὲν ἐπινοήσειε, μὴ ἐπεξέλθοι οἰκείων στέρεσθαι ἡγεῖται, ἃ δ' ἂν ἐπέλθοι κτήσηται ὀλίγω πρὸς τὰ μέλλοντα τυχεῖν πράξοι. ἢν δ' ἄρα του πείρᾳ σφαλείη, ἀντελπίσας ἄλλα ἐπλήρωσε τὴν χρείαν. μόνος γὰρ ἔχει τε ὁμοίως καὶ ἐλπίζει, ἃ ἂν ἐπινοήσει, καὶ ταῦτα μετὰ πόνου καὶ κινδύνου δι' ὅλου αἰῶνος αὐτοῦ μηχανώμενος, ὥς τε καί τι αὐτὸν ξυνελὼν φαίη πεφυκέναι ἐπὶ τῷ μήτε αὐτὸν ἔχειν ἡσυχίαν, μήτε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἐὰν ὀρθῶς ἂν εἴποι. ὧ ἄν τις οὐδ' ἀλόγων ζώων ἀγέλην ἐγχειρίσειε, μή τι γε λογικὴ ἀνθρώπων ὡς ἀνθρώπους τετραγωδημένους ἐπὶ πάσης ὀρθῆς πίστεως. κἀκ τῶν δρωμένων μυρίας σκανδαλίζειν ψυχὰς οὐ παύεται. τῆς σῆς τοίνυν ἐστὶν ὦ τίσε καλέσας ἀξιώσει προσείπω μεγαλονοίας. τὴν μὲν ἀκριβῆ τῶν πλημμελημάτων αὐτοῦ δίκην, τῷ ἀδεκάστῳ δικαστηρίῳ φυλάξαι, οὐ γὰρ οἷόν τε αὐτὸν ἐντεῦθεν τὴν ἀξίαν ἀποδοῦναι τίσιν. κινηθῆναι δὲ ἀμῦναι τοῦτον καὶ ἀποσοβῆσαι, εἴπερ φρονοῦμεν ταῦτα, εἰ τὰ τῇ οἰκείᾳ ὑπολήψει βοηθῆσαί τε τῇ Βερροιρόπων ἐκκλησίᾳ ἕνεκε θεοῦ καὶ ἀληθείας, τυραννηθείσης παρ' αὐτοῦ. οὐ γὰρ βίᾳ καὶ τυραννίδι, ἀλλὰ πειθοῖ καὶ προσηνείᾳ ἡ τῶν ἀνθρώπων σωτηρία

κατὰ τὸν ἀπόστολον κατασκευάζεται. διὸ καὶ τὸ κύρος ἔχει ἕκαστος τῆς οἰκείας σωτηρίας, ἵνα καὶ οἱ στεφανούμενοι καὶ οἱ τιμωρούμενοι, δικαίως ὑπομένοιεν, ὅπερ ἥρηνται. ἔρρωσο καὶ ἡμῶν μέμνησο ἐν ταῖς πρὸς κύριόν σου ἐντεύξεσιν.

Θεοφάνης α . , . . τῷ σπουδαιοτάτῳ κυρίῳ ἑρμοδώρῳ ἐν κυρ . χαίρειν.

Εἰ μὲν καὶ ἄλλῳ τινὶ τύχη βάσκανος ἐπικωμάζη, τίμοι λέγειν. ἐμοὶ δ' ἄντικρυς ἄρτι νῦν ἐπεκώμασα ἀλλ' ἥδιστ' ἂν εἴη ὡς τὰ τοῦ πράγματος ἂν ἄλλα. ἰδοὺ γὰρ κατὰ πλάτωνα ὁ πρῶτος, καὶ ὁ δεύτερος, ὁ δὲ τρίτος ποῦ; μὴ τοῦτο τοίνυν σε πείσῃ, βέλτιστε, μὴ καὶ τοιοῦτον ἕκαστον εἶναι, οἷάπερ ἥδεται ξυνών, μέτρουσι παρακατέχειν ἀποδιδόντα, καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν προσάπτοντα. ὥς τε μηδροῦ ἢ τῶν δεόντων ἐκεῖναι, ἢ τῶν μὴ δεόντων ἐλλίπειν. κατὰ τοῦτο γὰρ ἔχουσι καὶ ἀποτελέσματα τὴν ὁμοιότητα, πρὸς τὰ προσεχῆ αὐτῶν αἰτία ἡ τοίνυν ἐσχάτη μακαριότης τῆς καθ' ἡμᾶς φύσεως, ἐν τῇ τοῦ νοῦ ἐνεργείᾳ συνίστατο οὕτω τοῦ φιλοσόφου κἀν τῷ ἐννάτῳ τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ, καὶ ἐν τῷ ς' τῶν ἠθικῶν λέγοντος καὶ πρόγε πάντων τῆς αὐτοαληθείας οὕτω διδασκούσης, αὕτη ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν καὶ δεσπότην, τὴν πρώτην καὶ καθαρωτάτην ἀλήθειαν. ἡ γὰρ καθαρὰ ἐνέργεια

γεια τελειοτέρα ἐστὶ, τῆς μεμιγμένης δυνάμει. οὐ γὰρ ἦν ὂν, ἀλλ' ἦν τοῦ ὄντος, ταῖς γραμμικαῖς ἀναγκαῖς διάτινων ἐπισοδιωδικῶν καὶ χώυσ τὸ εἶδος, κατ' οὐδὲν ἄρα ἴδιον, καθὸ δηλονότι τὸ ὑπὸ τοῦ νοῦ δυνάμενον ὅπως δηποτοῦν λαμβάνεσθαι. ἐκ γὰρ τοῦ ὦ ἐστιν, ἢ ὅπερ ἐστὶν ἐγκεῖσθαι, ὅθεν καίτινες ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν λαγίνων τὰς ἀφορμὰς ἐξαντλοῦντες, ἐκ τῆς ἀφετηρικῆς διοπτίας τὰ παραδείγματα διδόασιν, ἅπερ οἷα σκιαὶ σωμάτων παρέπονται. εἰ καὶ ἡ παίδευσις καὶ τὸ ἔθος ἰσχὺν ἔχουσι φύσεως, ἐξ ὧν πάντως συμβαίνει, τῶν ἀπὸ νεότητος ταῖς ψυχαῖς ἐντε τυπομένων, οὕτως ἰσχύρως ἔχεσθαι, οἷα εἰ φυσικῶς ἂν καὶ καθ' ἑαυτὰ ἦν φανερὰ, εἰ τὰ καὶ ἡ τῆς οἰήσεως πρόληψις, ὕδρας τι πολυκεφαλώτερον καὶ χεῖρον θηρίον ἐπιφυὲν, οὐκ ἐᾷ τῷ μεγάλῳ φωτὶ ἀτενίζειν, μηδ' ἀξέμεσιν ὄμμασιν τὰ ἀπόρρητα δοξάζειν. ἀλλὰ τὴν τῆς φιλανθρωπίας ὑπερβολὴν, ἀσθενείας ὑπερόχην φαντάζονται. ὥσπερ οὖν ἐσχάτης ἂν ἦν μανίας, εἴ τις ἰδιώτης ὢν, τὰ παρὰ φιλοσόφου προβαλλόμενα, ψευδῆ πάντως ἐνόμιζεν, εἰ ταῦτα νοεῖν οὐκ ἠδύνατο, οὕτω καὶ πολλῷ πλέον ἐσχάτης ἀμαθίας ἐστὶν, εἴ τις ἃ θεόθεν ἀγγέλων διακονούντων ἀπεκαλύφθησαν ὑποπτεύοι ψευδῆ. ὅτι μὴ λόγῳ δυνατὸν τὰ τοιαῦτα ἀνερευνᾶσθαι. ὁ γὰρ ἡμέτερος νοῦς οὕτως ἔχει πρὸς τὰ τοιαῦτα, ἃ φανότατα τῇ ἑαυτῶν φύσει εἰσὶν, οἷα δὴ τὰ τῶν νυκτερίδων ὄμματα πρὸς τὸν ἥλιον, καὶ ταῦτα ἐμποδὼν καθι-

θισάμενός τισι μὲν ὁ δεσμὸς τοῦ σώματος, ἄλλοις δὲ ἡ ἁπλῶς λεγομένη ἀνάγκη. πολλοῖς δὲ καὶ ἐξ ἀμελίας καὶ ῥαθυμίας γένοιτ' ἂν ἡ εἰς ταῦτα ζημία, ὥς τ' ἄνευ τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς ἐπὶ τὴν τοιαύτην τῆς ἀληθείας ζήτησιν ἀδύνατόν ἐστιν ἐλθεῖν. ἀλλ' ἐλάχιστοι παντάπασιν, ὑπιέναι ἐρῶνται καὶ τῇ τῆς αὐτῶν φύσεως διφυεῖ πῶς θ' ὑπολαμβάνειν τῇ ἑαυτῶν γνώσει, δύνασθαι πᾶσαν τὴν τῶν πραγμάτων οὐσίαν μετρεῖν. καὶ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, νομίζοντες εἶναι πᾶν ἀληθές. τὸ δ' ἐναντίον ὃ μὲν δοκεῖ ψεῦδος καὶ τοι τὴν ἀγαθὴν ἔφεσιν, ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώπων διανοίαις τοῦ θεοῦ φυσικῶς ἐγκευτρίσαντος, καὶ διὰ τοῦτο, οὔτ' ὀρθῶς τὰ πράγματα τάττονται, οὔτε καλῶς διοικοῦσιν, ἐπειδὴ ἁπάντων πρός τι τέλος τεταγμένων, καὶ τῆς τάξεως τὴν κλῆσιν ἀνάγκη πρὸς τὸ αὐτὸ λαμβάνεσθαι. τότε γὰρ τῶν πραγμάτων ἕκαστον ἀεί τ' ἂν διατεθείη, ὅταν ἁρμοττόντως πρὸς τὴν οἰκίαν τίθεται τάξιν, καὶ τὴν ἰδίαν ἀπλανῆ φυλάττει προσηγορίαν, διὸ καὶ πρὸς τὴν τοιαύτην ἀναζοπὴν καὶ τὴν τῆς ἁσάρτης καὶ τοῦ χαμαὶ βδελύγματος καθαίρεσιν καὶ ἡ θεία σοφία σάρκα ἐνδῦσα, ἑαυτὴν ἐληλυθέναι μαρτυρεῖ. ἐγὼ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα καὶ εἰς τοῦτο γεγέννημαι εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τὴν ἀλήθειαν. ὥς τε καὶ καινὸν ὄνομα δέδωκε, καὶ πάντας διδακτοὺς θεοῦ πεποίηκε. καὶ εἰς καινὸν πολιτείαν κατέστησε, καὶ τοῦτο δηλότερον ἢ τὰ πράγματα τοῦ εἶναι ἔχει, θάτερον ἄρα τῶν ἐναντίων προσίεσθαί σε δεῖ φίλαπτε,

τε, καὶ τὸ λοιπὸν ἀποθεῖσθαι, τὸ τῆς ἀληθεί-
ας ἐναντίον, ἀφορίζεσθαι ψεῦδος, ὧ τῇ δ' λα-
βείᾳ πάντως ἐναντίον ἐστίν. ἥτις δεῖ καὶ δυσσέ-
βεια ὀνομάζεται, καὶ ἐναντίον τῷ ψεύδει, τὸ
τῆς δυσσεβείας ὄνομα κεῖσθαι καὶ ἐν οἷς ἀγαθοῖς
ἐναργήνωσι, καὶ πρὸς ἀγαθὸν ὑψιλότερον ὑπὸ
τῆς θείας προνοίας τετάχθαι σε νοοῦμεν, ὥς
τε καὶ τὸν νῦν ἔδει πρός τι μεῖζον ἀνακληθῆ-
ναι τόπον. ἐφ' ἃ δυνατὸν τὸν λόγον φθάνειν ἐν
τῷ παρόντι, ἵν' οὕτως ἐπιθυμεῖν, ἀλλ' ἐν τῇ
μαθήσει, καὶ τῇ σπουδῇ πρὸς ἄλλο τι τεθῆναι
ὃ τὸ τῆς παρούσης ζωῆς καὶ πάντα εἴδους ἐστὶν ἐ-
πέκεινα, καὶ τοῦτο μάλιστα ὀρθοδόξῳ καὶ ἀνοθεύ-
τῳ δόξῃ, ἥ τις τὰ πνευματικὰ καὶ αἰώνια ἀ-
γαθὰ ὑπισχνεῖται, ἵν' ὥσπερ οἱ πυρρήνως διὰ
τοῦ τῶν δακτύλων πιέσματος πρὸς οὐρανὸν ἀφεθῆς
οἷα ἢ βέλος ἐντέχνου τοξότου χειρὶ πρὸς τὸν ἄ-
νω σκοπὸν ἀποπεμφθῆς, καὶ τὸν ἑρμῆν ἐς τὸ
παντελὲς ὁ θεῖος καὶ πρῶτος λόγος ἀναιρήσει-
ται, καὶ ἀπὸ κινήσεως εἰς στάσιν μεταξὺ ἐψεῖε τὴν
σὴν πολιτείαν, ἵνα μὴ τι χωλανῆς ταῖς ἰγνύ-
αις παρ' οὗ πᾶν δώρημα τέλειον καταβαίνειν
εἴωθεν ἐφ' ἡμᾶς. ταῦτα τοίνυν ἔγωγε, ὁ πρὸς
τὴν σὴν ψυχὴν ἀνακεκραμένος διὰ τῆς καλῆς
ἐπιστολῆς, καὶ θείῳ πρὸς σὲ ἀνήφθην πυρὶ,
καὶ διαπέφλεγμαι πρὸς σὲ τὴν καρδίαν, ἐξερευ-
ξάμαι εἴπως ἐνῆν καὶ αὐτὰς ἂν σοι τὰς πνευ-
ματικὰς δέλτους ἀνέῳξα. καὶ ἀποκαλύψασι τὰ
κρύφια. τοῦτο δὲ τῆς πρώτης φιλοσοφίας ὅρος
ἐστὶ, καὶ τῶν ὑπὲρ ὑμῶν ἐχόντων. ἡμεῖς δὲ κά-

τόπῳ

τόπου καὶ πρὸς τὴν ὑπωρείαν βαδίζοντες, ὡς οἷόν τε ἦν τὸν πόθον ἐνεδειξάμεθα, σὺ δὲ ταῦτα πίστευε, ἄρξαι, δράμε, διακαρτέρησον, καὶ εἰ μὴ φθάσῃς, ἀλλὰ τόγε προκόψαι ἡδύ. ὃς γὰρ εὐσεβῶς ἀνιχνεύει τὰ ἄπειρα, εἰ καὶ ποτὲ μὴ ἐπιτυγχάνοι, ἀεὶ μέν τοι προκόπτει τῷ προϊέναι, καὶ ταῦτα τῷ μέλλοντι ταμιευέσθω πνεύματι. εἴης οὖν ἐρρωμένος. ὑγιαίνων ψυχῇ τε καὶ σώματι, τῆς θείας σοι χάριτος ἀεὶ συνεργούσης, εἰς ἅπαν ἀβούλητον, τιθεμένης ἀτέλεστον. ποσειδεῶνος θ' ἀρχομένου.

Θεοφάνης α.... μιχαήλῳ τῷ ἑρμοδώρῳ τῷ ληστάρχῳ.

Οὐ μὴν ἐγώ γε κόρον ὀψὲ λαβεῖν σε τοῦ βασκαίνειν, βουγενὲς ἀνδρόπρωρον κατ' ἐμπεδοκλέα, ἢ μᾶλλον ἐρεῖν, κάμηλον ἄρα μόλις ταῖς καθ' ἡμῶν κακηγορίαις καὶ τὰ πρὸς ἡμᾶς πράγματ' ἔχειν, καὶ διαπληκτίζεσθαι τὸν ἀεὶ χρόνον συνέξει λαβόντα τὸ κακορραφεῖν, καὶ ἤδη λοιπὸν συνεάσαντα. καὶ γὰρ καὶ πάντων εἶναί φασι τῷ χρόνῳ κόρον, καὶ ἥγε τοιαύτη κατ' ἀνθρώπων σπουδὴ καὶ τοῦ βίου πρόθεσις καὶ ἅμιλλα, τῷ ὄντι καματηρὸν καὶ πολύμοχθον. ἐπεὶ δ' ἔοικας τὸν παλαιὸν ἡμῖν ἀποδεικνύειν ἀληθῆ λόγον, ὡς ἄρα οὔποθ' ὁ φθόνος γηρήσκει, ἀλλ' αὔξει μᾶλλόν γε μὴν τῇ ἡλικίῃ καὶ συμπρόεισι, καὶ συντάττει σοι καθ' ἡμῶν ἐπιστο-

λί-

λίδεια ἀπρεπῆ, πάσης ἀμαθίας καὶ ψεύδους καὶ ἀναισχυντίας ἔμπλεα δοκεῖ βέλτιστον. καὶ οὐκ ἂν ἡμᾶς ἀπεικὸς εἴη δευτέρους ἐπιόντας ἀμύνασθαι, κἂν εἰ παρὰ φύσιν καὶ παρ' ἔθος τοῦ θ' ἡμῖν ὡς ῥᾴδιον καθορᾷν τοὺς εἰδότας ἡμᾶς νῦν δῆθ' ἡμᾶς ἐκβιάζῃ δοῦλος ἐγγενὴς καὶ ἀνδραπόδου ἀτιμίας, μεγάλα καθ' ἡμῶν βουλόμενος ὡς δ' ἀμέλει δοκεῖς καὶ δυνάμενος, ἔξω τῶν ἡμῖν εἰωθότων πειρᾶσθαι, ἀτόποι μὲν τ' ἂν εἴημεν καὶ παντάπασι βραδεῖ; καὶ ψυχροί τινες τὴν γνώμην, εἰ σοῦ μή τι γε εἰδότος λέγειν. ὅμως γε μὴν καμόντος ἐν τοῖς πιστοῖς, ἀλλ' ἀεὶ θερμότερον ἐξάπτοντος καὶ φιλοπονοῦντος τῷ καθ' ἡμᾶς φθόνῳ, ἡμεῖς ἰσχυρότεροι πρὸς τὸ λέγειν ὄντες, καὶ δικαιότεροι πρὸς τὸ μάχεσθαι, καθάγε καὶ σὺ, εἴπερ καὶ διάβολος καὶ συκοφάντης κατὰ τὴν πρόσκλησιν τὴν σὴν ἐπιφαίνῃ τοῖς ἐμοῖς, ἀλλ' ὅμως καὶ ἄκων προσμαρτυρήσεις. οὐ γὰρ σκιαμαχεῖν ἡμῖν ἀτεχνῶς συμβαίνειν καθάγε σοι, κατιδόσιν ἀκριβῶς, ἅττασοι τῇ γραφίδι τὸ θράσος καὶ ὁ φθόνος μεταμανίας κατέρρας ἐχορήγησεν ἀφίκετο γὰρ πρὸς ἡμᾶς ἐκεῖθεν, ὅθεν ἀπέστειλας ἐκεῖνο σοῦ τὸ μιαροψευδογραμμάτιον. καὶ θαυμάζειν μοι ἔπεισι πῶς εἰς τοσοῦτον ἀναιδείας χωρῇ, τυφλὸς ὢν ἄντικρυς πρὸς τὰ καθ' ἡμᾶς, αὐτὸς δὲ κλήψειν ὑπολαμβάνων καὶ λήσεσθαι σοφιζόμενος, καὶ τί περὶ τούτων ἡμῖν ἔμελλε. τί δὲ δικαίως ἐντεῦθεν ἦν ἡμῖν δυσχεραίνειν, εἰ μὴ συνῄδειμεν ἑαυτοῖς οὕτω

χρω-

μένοις ὥσπερ ἂν εἰ καὶ καταμεθυόντων, ἢ κλεπτῶν, ἢ ἄλλων ὧν τινων οὖν φαύλων, αὐτὸς μὲν ἐξαμμάτδες προδιδάσκων ἀρετὴν ἀνθρώποις, βαρὺ δ' ὤοντο τοῦτό τινες, οἳ συνήδεσαν ἑαυτοῖς ἐνεχομένοις τῇ κακηγορίᾳ. περὶ μὲν οὖν ὧν τῇ ἀληθείᾳ συνηγορήσαμεν καὶ συνηγοροῦμεν, διδασκαλικῆς παρὰ τῆς τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας τυχόντες καθέδρας, καὶ θεοκύρηκος σφραγῖδα τῇ τοῦ τελεταρχικοῦ πνεύματος φωτιστικῇ δυνάμει σφραγισθέντες, καὶ ἔτι συνηγορήσομεν θεοῦ διδόντος ἡμῖν πρὸς τοῦτο τὴν εὐκαιρίαν, κἂν εἰ σοίγε παντάπασιν ἀνιαρῶς προσπεποίηται, καὶ μέσην πλήττομέν σοι τὴν καρδίαν ἐκ τούτων, καὶ ξυμπίπτειν αἴτιοί σοι γιγνόμεθα πλεῖστ' ἄχθη ἠθῶν μεζίων, ὅσαι ἡμέραι σχεδὸν ἐπιφορτίζοντές σοι κατωμαδόν, ἀπ' ἄνθρωπε ἄνθρωπε, ὃν ἐξ ἀνθρώπων προώλην τε καὶ ἐξώλην γενέσθαι, καὶ πάσης ἀλλότριον δόξης, ἐφετὸν τοῦτο πάλαι σοι, καὶ πάντα τρόπον εἰς τοῦτ' ἐπόνησας, καὶ ἀεὶ πονεῖς καὶ πειρᾷς, περὶ τοίνυν τοῦ ἡμετέρου βίου, εἴτε ἀρετῆς αὐτῷ μέλει, εἴτε κακίας ὡς αὐτὸς λέγοις, ἄλλοις πιστεύειν ἐχόμην τὴν κρίσιν, τοῖς βέλτιον ἢ κατὰ σὲ κρίνειν δυναμένοις, καὶ ἀπαθέστερον, καὶ ἀποχρώντως ἐξ αὐτῶν ἔχομεν, καὶ στέργομεν οἷς ψηφίζονται. ἐρρέτω δ' ἄθρας, καὶ σύγ' εἰ βούλει μετὰ τοῦ σοῦ βραβευτοῦ ἑρμοῦ τοῦ παλιγκαμπήλου ῥήγνυσθαι συγχωροῦμεν, πιστεύειν δέ σοι τὴν περὶ τούτου κρίσιν, καὶ τῇ τῆς σῆς ἀβλεψίᾳ

βα-

βασκανίας, ἃ πρὸς ἡμῶν αὐτῶν ποιέμεθα, καὶ αὐτὸς σὺ, σοίγ' αὐτῷ ἦν ἄρ' ὁ ποιῶν σωφρονῆς ἐκ ἂν πιςεύοις τὴν περὶ ἡμῶν καὶ τῶν ἡμετέρων συνταγμάτων κρίσιν καθ' ἡμῶν μεμηνώς, καὶ τῦτ' αὐτὸς σεαυτῷ κάλλιςα συνειδὼς, εἰ καὶ ὁπῦν ἀναφέροις καὶ κρίνειν ἔχοις. ὅτι δ' οὐκ ἐφ' ἡμᾶς ἡ παρασκευή τοι ἐκ τῆς πρώτης ἐπιςολῆς, καὶ ὁ σκοπὸς ἦν ἐν σκότῳ βάλλων, εὔηθες ἂν εἴη σοι κομιδῆ, πειρᾶσθαι πείθειν καὶ κλέπτειν καὶ σοφίζεσθαι, καὶ μάλ' ἐπόνεις καὶ πονεῖς τῇ δεινότητι ταύτῃ τῆς βασκανίας καὶ ἀπάτης καθ' ἡμῶν. σὺ γὰρ εἰ ὁ πολλάκις ἀναιδεῖ καὶ πλατεῖ ςόματι, κατατρέχων ἡμῶν ὀνομαςὶ, καὶ μὴ κρύπτων μηδὲ συσκιαζόμενος ἐπὶ πολλῶν μαρτύρων, οἷ παράχρημα τῶν σῶν λόγων, καὶ τῆς σῆς βασκανίας καὶ ὕβρεως ἡμῖν αὐτάγγελοι γίγνονται, καὶ μάλιςά π' αὐτῦ γε, οὐ παντάπασιν ἡ κρίσις ἀπειθὴς καὶ ἀδέκαςος, καὶ οὐ φειδῶ πάντως μεμνῆσθαι καθ' ἡμῶν ἐνεδρεύσεως, καὶ γέλωτ' ὄφλων, ὅτι δὴ μὴ ταῦτά σοι κατὰ τὸν λόγον, βυκολῦμεν παιδίοις καὶ τοῖς ἐξ ἀγορᾶς εὐσύνοπτα, καὶ ἁλώσιμα καὶ συνήθη, σύ γε ὁ σκευωρέμενος ταῦτα, καὶ νύττων ἐξ ἀφανῦς εἰ καὶ μὴ λανθάνοις τῷ τῦ φθόνου κέντρῳ φθονύμενος λέγων, κἀ ἡμεῖς γ' ὅμως παρορῶντες δεῖν κρίνομεν, ἀλλ' ἐπειδήσοι μάλιςά ἀναιδὲς ςερον καθ' ἡμῶν χορῦντα, καὶ συγγραφαῖς ψευδέσι βάλλοντ' ἔγνωμεν, καὶ καθ' ἡμῶν τοὺς εἰδότας ἡμετέρους διδάσκοντα, ἐκ ἀνεκτὸν ἡμῖν

μὴν ἔδοξε τοῦ λοιποῦ φέρειν, οὐδ᾽ ὥσπερ ἀγνοούμενον, καὶ ἀπρόσκοπόν σε καὶ βέλη ἐνεργεῖν καθ᾽ ἡμῶν συγχωρεῖν, ἵνα δὴ μὴ κἀντεῦθεν, ὑβρίζῃς μάλιστα καὶ περιττόντι φρονῇς, ὡς νικῶν καθ᾽ ἡμῶν καὶ περιγινόμενος καὶ βάλλων ἐξ ἀφανοῦς δοκεῖς ἀγνοεῖσθαί τε, καὶ λανθάνειν, ἀλλ᾽ οὔ σύ γε, ὦ βέλτιστε, οὐχ οὕτω δεινὸς εἶ καὶ ἄληπτος, οὐδὲ λανθάνεις βασκαίνων, οὐ δὲ λανθάνεις ἐντεῦθεν ἀκρατὴς ὢν σεαυτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο μεθύων πολλάκις ἀκολασταίνεις, δῆλος γε ὢν καὶ νῦν εἶναι πλεῖστον ἀκρατηθεὶς τῷ πάθει τοῦ φθόνου καὶ παραπαίων αὐτόθεν ἁλώσιμος εἶ, καὶ οὐ πολλ᾽ ἐλέγχων δεήσεσθαι, αὐτόθεν πολλὴν ἡμῶν τὴν ἑωλοκρασίαν τῆς παροιμίας καταχεόμενος, καὶ τὸ δὴ γελοιότον αὐτὸς μάλιστ᾽ ἐνεχόμενος, οἷς καταμέμφῃ καὶ ἐπιτιμῶν, τῷ κακολέγειν ὑπ᾽ ἀμαθίας νὴ τοὺς λόγους, καὶ ἀτέχνου καὶ ἀδιοικήτου τῆς χρήσεως, ἀλλ᾽ ὅτι γε περὶ ἡμῶν σου τὸ βάσκανον καὶ πικρίας ἁπάσης μεστὸν, ἐκ τῆς σῆς βρυούσης καρδίας προῆλθε γραμμάτιον μανδραγόρα τινὰ πεπωκὼς, ἢ τοῦ τῆς λήθης καταχὼν νάματος, ἐπιλέλυτε τῶν σαυτοῦ τῶν τ᾽ ἐν Βενετίαις καὶ τῶν ἐξ ἧς ὡς ὁ πενθερός σου διεμαρτύρατο ἀληθέστατα. τί κρίνεις πρὸς ταῦτα περὶ σεαυτοῦ, τινὰ τὴν δίκην ἐπάγῃς; τίνα τὴν ποινὴν; ἐγώ σοι ἐρῶ δι᾽ ὀλίγου, ἀραῖς ταῖς ἀνηκέσαις σοι, καὶ διθλίαις συνοδικαῖς πεδηθήσῃ τρὶς κατάρατον μίασμα. ὅπου γε μέλλει συναθροισθῆναι τὴν συνόδον, εἴτ᾽ ἐν

τῷ

τῷ ἀγχιωνύμῳ ὄρει, εἴτ' ἐκ θεοῦ κἀκεῖθεν λήψῃ τὰ ἐπίχειρα τῶν ἔργων σου, τὰ γὰρ ἡμέτερα ἐπίδηλά εἰσιν τοῖς ἔνουσι ἡμῖν, καὶ οἷς σύνεσμεν πανταχοῦ, καὶ μάλιστα τοῖς πνευματικοῖς, ἐκ πάντων δὲ τῷ δεσπότῃ μου τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, καὶ τότ' ἐπιδηλότερα γενήσονται ὅτι αὐτὰ βοᾷ τὰ πράγματα τοῖς δεικνύουσι, κἂν σὺ μὴ ἀκούοις, ἐπιφράττων τῷ περὶ τούτου κρότῳ καὶ τῇ βροντῇ ταῦτα, καὶ ὅσον αὐτὰ τὰ περὶ ἡμᾶς δῆλον ποιεῖται τοῖς ὁρῶσι, κἂν εἰ σὺ μὴ ὁρῴης μύων ὡς εἴρηται βασκανίᾳ τῷ ὀφθαλμῷ καὶ ἄχθη πιέζοντά σοι τὴν καρδίαν ταῦτα δοκεῖς, ἀλλὰ κατασπάσοις τὴν ὀφρὺν καὶ τὸν φθόνον καταθήσοις οἶδα τάχεως, ἔδει γάρ σ' ἐπιγνώμονα εἶναι τῆς σαυτοῦ ἀμαθίας, καὶ πονεῖν μανθάνειν εἰ καὶ ἀπηλάκτησας, καὶ πειραθῆναι ἡμῶν εἰ οἷοί τ' ἐσμὲν καὶ τοὺς ὑπὲρ σὲ διδάσκειν, ὥσπερ σὺ πάλιν τοὺς ὑπὸ σοῦ, κἂν εἰ μὴ σύ γε περὶ τούτων οὕτω δόξῃς, καὶ συγχωρήσαις μέγιστα τῆς σοφίας εἶναι ταῦτα καὶ οὐ τῆς γραμματικῆς. φάσκειν σε τοῦ λοιποῦ μαίνεσθαι, καὶ περὶ τὰ μηδενὸς ἄξια λόγου, καὶ φαῦλα μάτην πονεῖν καὶ τρίβειν. ἐπεὶ δὲ οὐχ οὕτω πεποίηκας ὡς οὐταμὸς ἐξ ἀμαθίας καὶ ἀσωφρόνιστος δοῦλος ἐκείνου τοῦ λασκάρεως, τὰ ἄνω δὲ καταδεικνύεις καὶ πάντα συγχέεις μὴ εἰδὼς τὸ βέλτιστον, ὡς οὐ μή ποτε τοῦτο φαίντις ἂν ἀριστοτέλης μὲν γ' αὐτός φησι ἐν τοῖς μετὰ τὰ φυσικά, ὡς αἱρούμεθα ἑτέραν πρὸ ἑτέρας, ἐπιστήμην ἐπιστήμης, τῷ ἀκριβεστέραν εἶναι ἄλ-

λlω ἄλλης ὡς τῷ βέλτιον κ̀ τιμιωτέραν εἶναι τῶν ὑποκειμένων. ὁ δὲ πλάτων, ἄνθ' ἄλλων πολλῶν τε κ̀ ἐν πολλοῖς τῦ αὐτῦ ἄγ' ἐν τῇ ἐπινομιδί φησι οἶδας πάντως κ̀ ἀκούωσε, ἃ κατὰ μέρος διεξίεις, πᾶν διάγραμμα κ̀ ἀριθμῦ σύστημα καὶ ἁρμονίας σύστασιν, ἅπασαν τήν τε τῶν ἄστρων περιφοράν, ἀναλογίαν ποίαν οὖσαν ἁπάντων σαφῶς, ὅπωσὶ λέγει τὸν περὶ τῶν μαθημάτων ἐπιστήμονα, ὧν κ̀ ἡμεῖς. ἐπιστήμονες, ὡς εἴτις ἄλλος, ἀλλ' ὅτον, σὺν θεῷ ὁ λόγος κ̀ σὺ βάσκαινε καθ' ὅσον οἷός τ' εἶ. οὐ δὲ τῷ αὐτῷ βιβλίῳ τὸν περὶ τῶν ὀκτὼ σεπτῶν, ὡς αὐτός φησι οὐρανίων περιόδων θεωρῦντα, ἀλλὰ μὴ κατὰ τὸν ἡσίοδον τύτυς γεωργικὺς, κ̀ ναυτικὺς οἵους τὺς κατάστε βαναύσυς, ἀνατολάς τινας κ̀ δύσεις ἀστέρων πρὸς τὸ καίριον τῆς χρείας ἐπιδιδάσκοντας, κατ' ἐμπειρίαν δήτινα ταύτην ἀναλόγιστον. ὧν ὅτι γε ἡμεῖς ἀλλότριοι κ̀ τύφλῳ δῆλον, κἂν εἰ μὴ τῇ σῇ βασκανίᾳ ἀλλ' ἡμῖν μὲν ἄχρι τῦδε συγγραφέσθω, βραχέως δὴ ἄττα πρὸς μακρὰ τὰ σὰ τάγε. κ̀ ὡς ἡμᾶς ἥκοντα, ἡμῖν μέν τοι κ̀ ταῦτα ἀπέχρησεν ἐμφῆναί συ τὴν ἀμαθίαν, κ̀ ἅμα διανοίας τὸ φαυλὸν, πρὸς δὲ τὸ ἑξῆς, τὸ περὶ τῦ οὐ δίττυσοι τῆς κινήσεως, ἡμεῖς φαμεν οὐδὲν, ἄλλοις δὲ παρίεμῳ αὐτοῖς καὶ τῶν ἐκείνων συ καταγελᾷν, καὶ δὴ ἀντίγραφε καὶ μάλα θαῤῥῶν ὡς ἡμᾶς ὐκέτι ὐδοτιῦν πρόσγε τὰ σὰ ἀντιγράψοντας. ἴσμῳ γὰρ ὡς ὅσαν ἂν πλείω γράψῃς, τοσῦτον καὶ μᾶλλον ἀσχημονήσεις, εἰ δέτισι κ̀ δό-

δόξεις τί λέγειν, ὅτι οὐκ ἄλλοις ἢ ἀμαθέσι τε ὁμοῦ καὶ μωροῖς δόξεις, οἱ δὴ μάλα ἴσμεν, οἵων ἡμῖν ἀνδρῶν τῆς δόξης οὐ πολύ τι μέλει, ἀλλ' ὅτι δὴ ἂν βλασφημήσῃς, ἡμῶν μὲν οὐχ ἅψα, οὐ γὰρ οὐδ' ἡμῖν προσόντα ἐρεῖς, φλυαρήσει δὲ τὴν ἄλλως, καὶ σαυτὸν μόνον ἀσχημονεῖς τὴν σαυτοῦ σκαιότητα καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπιδεῖξαι, ἡμῖν δέ σου τὰ τοιαῦτα ἴσα καὶ κινα μελιται οὐτινὸς ὑλακαῖς λελόγισταί τε ἤδη, καὶ αὖθις λογισθήσεται, καὶ ἑτέροις ἀσφαλισθήσεται τὰ κατὰ σὲ ὡς δεδήλωται. μεταγειτνιῶνος ζ' φθίνοντος.

.... Χῖος (1) Μιχαήλῳ τῷ σοφιανῷ εὖ πράττειν.

(1) Hic forte est *Hippolytus* Chius, cuius alias litteras superius edidimus.

Ἐσ ρώμην ἐληλυθὼς ἄρτι, μόγις ὀφθαλμοῖς ἐπειθόμην τήν τε πόλιν καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας σκοπῶν, καὶ τὰ πάλαι περὶ αὐτῶν τεθρυλλημένα αὐτοῖς παραβάλλων, οἷα γὰρ ἐξ οἵων, ἀλλὰ ῥώμην μὲν καὶ ῥωμαίοις ἐάσομαι, οὔτε γὰρ ἐν πολέμῳ καταγε τὸν ποιητὴν (Scholion, ἴσως λείπει ἐναρίθμιοι οὔτ' ἐνὶ βουλῇ) περὶ δὲ τῶν νῦν κατ' αὐτὴν δυναστευόντων, ὡς εἰκὸς ἐπιστέλλοντα, συντόμως ἐρῶ. ἄνδρας οὖν ἴδοις ἂν (εἴ γε δεῖ τοὺς τοιούτους ἄνδρας καλεῖν) λόγῳ μὲν ὅσιον ἐπαγγελλομένους βίον, ἔργῳ δὲ ἀ-

ἁπάσης κακίας ἰδέᾳ προσετηκότας καὶ δεινοτάτους ἀρετῆς ἐχθρούς. ἀφικνείσθω γὰρ ἐς ῥώμην γανυμήδης τις, ἢ καλὸς ἐνδυμίων, κἂν πένης, κἂν ἀγεννής, κἂν ἁπάσης ἀρετῆς ἢ πόρρω, εὐθὺς πολυτελῆ ἐνημμένος ἐσθῆτα, καὶ πᾶσι περίοπτος, ἐφίππου τε ἰβηρικοῦ ἢ καμπανοῦ διὰ τῆς πόλεως ἐποχούμενος, καὶ παντοδαπῶν οἰκετῶν πλῆθος ὄπισθεν ἄγων ὀφθήσεται. πλάτων δέ τις ἢ σωκράτης, πολλὴν χρόνον πενίᾳ τε καὶ ταλαιπωρίᾳ συμπαλέσας, τέλος ὑπ' ἀμηχανίας μακρὰν φεύξεται. εἰ δὲ τις καὶ μικρόν τι παρὰ τῶν σεμνῶν τούτων εὐεργετεῖται, καὶ συκελῆς, ἢ συβαριτικῆς ἀξιοῦται τραπέζης, κολακίᾳ μᾶλλον ἢ σοφίᾳ τοῦτο τυγχάνει. καὶ γὰρ ὁ φιλαλήθης καὶ μὴ κολακεύειν εἰδώς, ὡς ἐναγής τι καὶ ἀποτρόπαιος παρὰ τούτοις μισεῖται, ὥστε βοᾶν μοι καὶ σχετλιάζειν πρὸς τὸ θεῖον ἔπεισιν, ὅταν ἴδω ἄνδρας καλούς τε κἀγαθούς, καὶ ἐς τὰ μάλιστα σοφούς, πήμλῳ ἱματίῳ πονηρῷ καὶ κατατετριμμένῳ ἐνειλημμένους καὶ τῶν ὑποδημάτων ἐνίοτε διασπασθέντων τοὺς δακτύλους ἐκφαίνοντας, τῇ δὲ καὶ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς ἀποροῦντας, καὶ ὀλίγου δεῖν προσαιτεῖν ἠναγκασμένους, ἀλλ' ἐμοὶ μὲν ὅλος, ὦ καλὲ μιχαῆλε, ἐνιαυτὸς οὐκ ἀρκέσειεν ἂν τὰς τῶν τρισκακοδαιμόνων σπουδαίων ἐν ῥώμῃ συμφορὰς διεξιόντι. σοὶ δὲ μὴ γένοιτο τὴν πατρῴαν ἐλευθερίαν, ὑπὸ σφαλερᾶς ἐλπίδος καὶ κοινῆς φιλοτιμίας προδόντι,

οὐ-

οὕτω φιλοσοφεῖν καὶ ἀνελεύθερον ἐλέσθαι βίον.
ἔῤῥωσο, ἐκ ῥώμης ἰουλίου ϛ´ ἱσαμένου.

Ἰωάννης σοφῷ ῥωβέρτῳ εὐπράττειν.

ΤΗν μὲν ἐπιείκειαν τὴν σὴν, ὦ θαυμάσιε, καὶ περὶ τοὺς λόγους ἐμπειρίαν, τοῦτο μὲν παρὰ πολλῶν ποθόμενος ἔγνω, τοῦτο δ᾽ ἐντυχὼν σοι κἀγὼ καὶ προσδιαλεχθεὶς, καίπερ ὀλιγοχρονίου γενομένης τῆς ἡμῶν συνουσίας, ἱκανὸν μὲν οὖν καὶ τοῦτο φύσιν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ παραστῆσαι. ἐμοὶ δέ σου τάτ᾽ ἄλλα, καὶ τῶν λόγων ἡ χάρις, καὶ τὸ εὐφυές σου καὶ κόσμιον τοῦ τρόπου τοιοῦτον ἐξήνεγκε δεῖγμα τῆς σῆς καλοκαγαθίας, ὥστε με ὑπὲρ ἀγαπᾷν σε ἤδη καὶ θαυμάζειν. κράτω δὲ καὶ πρός τ᾽ ἀλλὰ αὐτοῦ πρός με εὐεργετήματι, πλείστην χάριν εἰδέναι τῷ τοιαύτης ἐμοὶ φιλίας αἰτίῳ γενομένῳ, νῦν δ᾽ αὖθις τὴν σὴν ἐπιστολὴν ἐκομισάμην, οὐ μόνον ἐθαύμασα ἀλλὰ καὶ ἐναβρυνόμην, ἡρακλεῖς λέγων ὡς πολλή τ᾽ ἀνδρὸς ἡ κομψότης καὶ μεγαλόνοια. καίσε μαδία οὐ μάτην ὡς χαίρεις, ἀλλ᾽ ἕνα τῶν παλαιῶν ἐν τοῖς ἔχρησοι κέκεικα, πῶς τ᾽ οὐ; ὅς τις καὶ παρ᾽ ἕλλησι καὶ λατίνοις τοσοῦτον πηγὴν νέκταρ ἀφθόνως ἐξέχεας, καὶ οὐκ ἔστιν ἐφ᾽ οὕτις ἀφικόμενος οὐκ αἰεὶ τὸ σὸν ὄνομα ἐπὶ σοφίατε, καὶ ἐπιεικείᾳ, θρυλλούμενον τε καὶ περιενθουσιαζόμενον, καί τοι τὸ μὲν περὶ τὴν πάτριον εὐδοκιμεῖν φωνὴν, καὶ

μὴ

μὴ τοῖς ἄλλοις ἀξίου καθίσασθαι. μέγα μὲν καὶ λαμπρὸν, καὶ παράδοξον δ' ἴσως, τὸ δὲ περὶ τὴν ξένην ὡς ἄν τις εἴποι, καὶ τοῖς πλείστοις ἄβατον, λέγω δὲ τὴν ἑλληνικὴν, πεσοῦσαν διενεγκεῖν, ὥς τε τὰ μὲν ἐπανορθοῦσθαι τῶν βιβλίων, τὰ δὲ τυποῦν καὶ ἐξηγεῖσθαι, ἀλλὰ ψυχαγωγεῖν καὶ διασαφεῖν αὐτῶν, ἑλληνικῶς τε φράζοντα, δοκεῖν ἐν τῇ μεσογείᾳ τῆς ἀττικῆς τραφῆναι, τοῦτο ἤδη πάσαν, ὑπερῆρεν θαύματος ὑπερβολὴν, οὐχ ἥνικα δὲ πρός τ' ἄλλα σου ἀγαθὰ καὶ θεῖα δωρήματα, μακαρίσειε δ' ἄν τις, καὶ τοῦτο, ἀποδημήσας γάρ σου τῆς πατρίδος καὶ ἐπὶ ξένην ἐλθὼν ἀνδρὶ τοιούτῳ καὶ τηλικούτῳ συντυχεῖν ἠξιώθης, λέγω δὴ τῷ πάντως σοφῷ νικολάῳ τῷ χρώσσῳ. τῷ ὄντι γὰρ ὁ ἀνὴρ οὗτος, εἰκών τις ἐστὶ καὶ εἴδωλον τῆς παλαιᾶς ἑλλάδος, καὶ τῶν ἐπὶ λυκούργου καὶ δημοσθένου ἄξιος συνεξετάζεσθαι, τοῖς ἐλλογιμωτάτοις, ὡς καὶ σὺ φῂς αὐτὸν μέν τοι διὰ θαύματος ἄγειν καὶ ὑπερεπαινῶν, ὦ ῥωβέρτε, κοινὸν ἔμοι γε πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας τῶν ἀνθρώπων ἐστὶν, οἷς αὐτὸς τοῦ εὖ λέγειν αὐτὸν τὰς ἀφορμὰς ὁσημέραι καλοκαγαθίᾳ καὶ τρόπων χρηστότητι παρεχόμενος, δίκαιός ἐστι καὶ παρ' ἐμοῦ τοῦτον ἀπολαμβάνειν τὸν ἔρανον οὐ μαδία τοῦ χάριν οὐδεμίαν ἀποδιδόναι αὐτῷ πειρωμένου διὰ ταύτων, οὐδ' ἐν ἐπαινέτου τάξιν καθιστάντος ἐμαυτόν. οὐχ οὕτως ἀνόητος ἐγὼ, ὥς τε μὴ τιμῆς ἁπάσης κρείττω ἡγεῖσθαι τὰ κατ' αὐτὸν, ἄλλῳ μὲν γὰρ ἄλλοτι τῶν δοκούντων

τῶν εἶναι καλῶν ἔδωκε, φασὶν, ὁ θεός, ὧν ἐφ' ἓν ἡγήτω σεμνύνεσθαι καὶ μεγαλαυχεῖν ἔξεστι τῷ κεκτημένῳ δικαίως, αὐτὸς μέν τοι καὶ ταῦτα πάντα συλλαβὼν ἔχει, ᾧ παῖδα μὲν συνέβη λαχεῖν τῶν ἐν ἑλλάδι πόλεων ἐκ τῶν διασημοτάτων, προγόνοις δὲ χρήσασθαι τῶν πολιτῶν τοῖς γνωριμωτάτοις, χρημάτων δὲ περιουσίαν καὶ πλοῦτον, ἄλλος μὲν ἄν τις θαυμάσειε τῶν ἀτοπώτερον διατεθειμένων. αὐτὸς δὲ τὸν ἀληθινόν τε ἅμα καὶ ἀκέρατον πλοῦτον ἀσπασάμενος, τοὺς λόγους φημὶ, καὶ τὴν πολιτικὴν φιλοσοφίαν, ἐφ' οὕτω μέγα προύβη ἀρετῆς τε καὶ δόξης, ὥς τε τῆς ἐν λόγοις δεινότητος παρὰ πᾶσιν ὁμολογουμένως αὐτὸν τὰ πρωτεῖα ἀνῃρεῖσθαι, καὶ ταῦτα μὲν ἔχω λέγειν ἐγὼ, ἅπερ ἐκ τῶν πολλῶν αὐτοῦ καὶ μεγάλων ἀξιωτέων, οὔτε μέρος ἐστὶν, οὔτε πολοστημόριον. ἀλλ' οἱ δὲ ὅσοι μου μουσικώτεροι καὶ εὐπορώτεροί εἰσι. μείζονας αὐτῷ ᾠδὰς καὶ χάριτας ᾄσουσιν, ἃς ἔχων διατελεῖ. ἐγὼ δὲ ποιῶ ἅτε δύναμαι. ἔρρωσο. ἐμὲ δὲ ἀσθενοῦντα καὶ πονήρως ἔχοντα ἴσθι, ὁσημέραι δὲ καθαρτικῶν φαρμάκων γευόμενον, καὶ ἄλλα ποιοῦντα, οὐδεμίαν δίδωσιν ἔκδοσιν, ἔνθα καὶ μικροῦ δεῖν ὑπό τε τῶν μεριμνῶν καὶ τῆς συνεχοῦς ἀσχολίας κατατέτηχ' ὁ δείλαιος. τούτου δὴ χάριν, ὥσπερ ἔφθην εἰπὼν, οὐδεμία σχολὴ οὐδὲ καταμικρὸν οὐχ ὅπως τοῦ κόμψως γράφειν, ἢ ἄλλως περὶ λόγους φιλοτιμεῖσθαι. ἀλλ' οὐδ' ὅπως δὴ τοῖς φιλτάτοις ἔξεστί μοι διὰ γραμμάτων ἐντυχεῖν. οὐδὲ

μοι σύγγνωθι, τοῦ μὴ σοι ἀποστείλαντι ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἀποκριθῆναι, προισχομένῳ τὴν αἰτίαν τῆς νόσου, ἥ τις ἐστι πάθος παρ' ἰατροῖς, ἀπεψία, ἢ ὀξυρεγμένα, ἢ ὅλως ἀσθένεια στομάχου καλούμενον, ὄγγος διαφὴς, καὶ μαλὰ δυσανατος. περὶ δὲ τῶν προσπεμφθέντων βιβλίων τοῦ πέτρου ἀνδρέου, εἴπερ εἰσὶ κίβδηλά τε καὶ πονηροῦ κόμματος, ὡς ἔφησθα, οὐκ οἶδα. οὐ οἶδα, ὅτι ἐκ τῆς ἑλλάδος ταῦτα παρήνεγκε, καὶ ὅτι διὰ τιμῆς ἦγον, ἐῶ δὴ λέγειν ὅσον ταῦτα τετίμηκον. ἡμεῖς δὲ τὰ πολλὰ ἐάσαντες χαίρειν, χρυσία δώσωμεν δέκα. σκούδα, παρὰ τοῖς κοινοῖς ὀνομαζόμενα καὶ τόσα δὴ πέμπετε, καί τοι γ' ἐκεῖνος τριπλάσια ἀπῃτήσατο. στράβωνα, καὶ τὸν χρονογράφον, τὰ πρακτικὰ τῶν συνόδων, καὶ τ' ἄλλα μοι τῶν βιβλίων ὅσα ἐστὶν ἀξιόλογα, ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς αὐτόθι ἀφικομένος, θεοῦ συλλαμβανομένου, παραθήσω τῷ ἐλλογίμῳ ῥήτορι, ὅπῳ καὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν ἀνεθέμην, τοῦτον μεθ' ὅσης ταπεινοφροσύνης, καὶ δουλοπρεποῦς τιμῆς, τῷ χεῖρε κύσον ὑπὲρ ἐμοῦ. προσηγορήσθω καὶ νικόλαος ὁ ἡμέτερος καὶ μάρκος.

Ἐκ παταβίου, μουνιχιῶνος πέμπτῃ φθίνοντος.

Μητροφάνους ἀρχιερέως μετεμβασίας παρακίνησις πρὸς τὸν λαόν,

ΟΙ Μαι μὲν ἡμᾶς, ὦ φιλόχριστοι, καὶ φιλόθεοι χριστιανοὶ, καὶ λίαν πιστότατοι τῆς πολυμνή-

λυμνήτυ ἡμῶν αὐθεντίας ἡ τῆς γεγεννημένης εἰρήνης ἀγγελία, ὡς ϗ ἡμᾶς αὐτὺς κατέλαβε. καὶ διέθηκε τὰς ψυχὰς, ὡς οἱ δύο γὰρ τζαυσιοι ἐνταῦθα παραγενόμϩοι, ἔξειπον ὅτι παρὰ τῦ ἀσεβῦς τέρκυ ἀπεςαλμένοι εἰσὶν τῦ ἀποδιῶξαι ἕνεκα ἐκ παντὸς τόπυ τῆς ἐκλαμπροτάτης ἡμῶν αὐθέντιας ὅσυς ἂν πειρατὰς εὕρωσιν ἐπιτέτυς, ἀποπέμψαι αὐτὺς ἐν τῇ ἀφεικῇ, τῆς εἰρήνης τέως δὴ γενομένης, ὡς μὴ ὤφελεν. ἐπὶ γὰρ ἡμέτερον κακὸν γέγονε φασὶ γὰρ ὅτι τὴν δυςυχεςάτην φεῦ καὶ ξιπάλαινα παξίδα ἡμῶν σὺν τῷ ἀθλίῳ ναυπλίῳ ὁ κάκις ἀπολέμϩιος τύραννος ὡς λύξον τε καὶ δώσει τὰς περιφανεῖς τ᾽ ἂν κατέλλαβε πόλεις. οὔτε γὰρ πλῆθος χρημάτων, οὔτε τῶν πολιτιμήτων κτημάτων οὐδὲν, ὔτε πόλις ἑτέρα τὴν ἀδαμάντινον ἐκείνου ψυχὴν κατεμάλαξέ τε καὶ κατεπραύνεν ἀλλ᾽ ὡς ἐγλυκύτατος διὸ καὶ μὴ θέλυσα ἡ γαλυνοτάτη ϗ φιλεύσπλαγχνος μῆτερ ἡμῶν, φημὶ δὲ τὴν θεοφύλακτον αὐθεντίαν ἐλεεινῇ τῇ ψυχῇ παρεχώρησε μὲν τῦ λαβεῖν ἐκεῖνον τὸν ἄθεον τὰς πόλεις αὐτὰς οὕτω κενὰς. ἡμᾶς δὲ ἅπαντας ἐπὶ τὰ κύθηρα ἐπαναξεῖντε ϗ μετοικίσειε. ταῦτα μὲν ἀκούσαντες παρά τε τῶν ἀθέων τέτων τζαουσίων, ϗ παρ᾽ ἄλλων πολλῶν τῶν ναξίας ὧδε ἀφικομένων, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν κόνιν ἤραμεν καὶ σπαραττόμενοί τε τὰς παρείας ϗ τὰς ξίχας τιλοῦντες ἐςίνομεν ὑποβρύχεια οἴμοι τίς δώσει ὕδωρ τῇ κεφαλῇ μυ ϗ τοῖς βλεφάροις μυ πηγὴν

δα-

δακρύων. καὶ κλαύσομεν τὴν πάγκοινον ἡμῖν συμφορὰν, οἴμοι τῶν συμβάντων ἕνεκα. ἐν ἀπολείᾳ γὰρ τὰ ἡμέτερα. καὶ γὰρ ἣν παρελάβομεν ἤδη παρὰ τῶν προγόνων. ἡμῶν φίλην πατρίδα ἁμαρτᾶσι φεῦ ἡμετέροις ἀπολέσαμεν ἔτι, οὐκ ἔστι δὴ πόλις ἡμῶν οὐκ ἔτι, ἣν βασιλεῖς ἱδρύσαντο καὶ πατριάρχαι συνεστήσαντο, καὶ συνόδοις ἁγίων πατρῶν ἐκλέισαν, ἀπόλιδες δῆτα ἡμεῖς καὶ ἀπάτριδες, καὶ τίς ταῦθ' ὑπομεῖναι δυνήσεται ποθεινῆς γενέσθαι πατρίδος ἐξώριστον, τίς ὑποδέξασθαι δυνηθείη ἐν τῇ αὐτοῦ οἰκίᾳ μιαιφόνους τε καὶ ἀσεβεῖς τούρκους, οὐδεὶς οὕτως οὐδείς. ἀλλὰ κρεῖσσον σὺν τῇ πατρίδι θανεῖν. τίς λιθίνην ἔχων καρδίαν ἐξελθεῖν βουλήσεται, ἀρ' οὐκ ἀκούσῃ τῆς φώνης ἑλκομένου χριστοῦ βοώσης μέγα, λαός μου, ποῦ πορεύεσθαι, ποῦ δ' ἀπελθεῖν γε τολμᾶτε. τὸν ἐμὸν περικαλῆ καὶ θεόδμητον ἀφέντες ναὸν τὸν γέμοντα δόγματα εὐσεβείας διδασκάλων
σπήλαιον ἀνόμων ληστῶν

ταῦτα μὲν ὀλοφυρόμενος στενάζων καὶ μεταξὺ ὀδυρόμενος ταυτὶ δήπου τὰ λύπης γέμοντα γράμματα ἐξέπεμψα, οὐ παρὰ ψυχῆς χέειν. τίς γὰρ ἂν λόγος εὑρεθείη τοσαύτης συμφορᾶς ἰατρός, ἀλλ' ἵνα πᾶσιν ὄκνον ἀφέντες ἀναλάβητε τοὺς κόπους οὓς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐλάβετε, καὶ μὴ ἀνάσχησθε ἀποσβεσθῆναι καὶ τὴν πίστιν, ἣν ἔχετε ὑπὲρ τῆς θεοδοξάστου ἡμῶν αὐθεντίας μὴ περιέσθητε τὴν πόλιν ἡμῶν. τί οὖν ποιήσαντες περισώσασθαι ταύτην, οὐ δέεσθε πάν-

πως

τῶς μαθεῖν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὑμῖν ὑποθήσεται. πλὴν τοῦτο ἀναμνήσκομεν ὅτι τάχους χρείας ἐστὶν τοῦ ἀποστεῖλαι ἄνδρας ἱκανοὺς ἐν τῇ ὑψηλοτάτῳ ἡμῶν αὐθεντείας ληψομένους χάριν τοῦ ἀπελθεῖν ἡμᾶς γοῦν ἐν ἄλλῳ τινὶ τόπῳ, ἃ μὴ γένοιτο κύριε, καὶ μὴ ἐς τὰ κύθηρα ἐπεὶ ἀνιαρὸς ὁ τόπος, καὶ λιμώδης τε καὶ πετρώδης, καὶ διψώδης τὰ μάλιστα, καὶ τὸ χεῖρον, οὐ βέβαιος, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο δὴ μεῖζον πάντων κακὸν τὸ, ἐς παροικείαν πεσεῖν. εἰ γὰρ καὶ μὴ καταρχὰς οἱ παντ' ἐλεύθεροίγε ἡμεῖς, ἀλλ' οὖν οἱ παῖδες ἡμῶν ἐπὶ τοῦ ντε ἔπειτα ἀναμφιβόλως πεσοῦνται, μέλλοντες τοῖς ἐκεῖ παροίκοις γάμῳ νομίμῳ διαζευχθῆναι. τίνα δὲ τόπον ζητήσομεν εἴποιτε, κατὰ τὴν τῶν πολλῶν ἀρίστων ἀνδρῶν γνώμην συμβουλεύομεν καὶ ἡμεῖς τὴν τῶν κορφῶν. ἐπιτήδιος γὰρ πᾶσιν ἡμῖν ὁ τόπος ἐκεῖνος, ὁ πολλοὺς ὁδοὺς ἔχων πρὸς τὸ ζῆσαι ἡμᾶς ἄνευ καμάτων πολλῶν. ἐξελέξατε οὖν ὅσον τάχος πρὸ τῆς ἐξελεύσεως ἡμῶν οὓς ἂν ἀξίους ὑμῖν ἄνδρας δοκεῖ περὶ τὴν σὺν τούτοις δὲ ἔστω καὶ ὁ πάντα ἄριστος κύριος γεώργιος ὁ κορίνθιος, ἱκανὸς ὢν ἔργῳ καὶ λόγῳ τὰ μέγιστα ἡμᾶς ὠφελῆσαι, οὐκ ὀκνήσω δὲ καὶ αὐτὸν τὰ εἰκότα ποιῆσαι. πεύσατε δὴ κατὰ τάχος, οὐ γὰρ ὑπὲρ χρημάτων, οὐχ ὑπὲρ δόξης, οὐχ ὑπὲρ ἄλλου τινὸς πολεμούμεθα, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ προπατορικοῦ κτήματος τῆς προφιλεστάτης πατρίδος ἀλλὰ τί δὲ τὸ αἷμα ὑμῶν ἐκχύσατε ταύτης ἕνε-

ve-

'εκα, ςῆτε φιλοπάτριδες, ἀδελφοὶ, καὶ τὰ εἰκότα ποιήσατε θελήματι τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἡγεμῶνος ἡμῶν. ἀντιςάθητε τοῖς πολεμίοις καὶ μὴ ὡς καταδικοί γε ὑποχωρήσετε, μείνατε ἐν τῇ πατρίδι οἱ καλοὶ τοῦ ἑλκομένου χριςοῦ ἀγώνιςαὶ, μὴ ἀκηδιάσητε, καὶ γάρ ὁ πᾶς ὁ κόσμος ἀφανισθήσηται μέλλει, τί θαυμαςὸν καὶ ἡμᾶς μέρος ὄντας τῷ κοινῷ πάθει ἀναμένουσιν ἡμᾶς οἱ τῶν μαρτύρων χοροὶ οἱ ςέφανοι ἕτοιμοι τῶν ἁγίων, ἕτοιμοι οἱ τῶν ἁγίων χοροὶ ὑμᾶς ὑποδέξασθαι. οἶδα γὰρ ὅτι πάντες ἅγιοι διὰ μεγάλων πόνων τῶν ςεφάνων κατηξιώθησαν. οἱ μὲν γὰρ ἐμπαιγμῶν καὶ μαςίγων πεῖραν ἔλαβον, ἄλλοι δὲ ἐπειράσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον. μακάριος τοίνυν ὁ πλεονάσας ἐν τοῖς παθήμασιν ὅτι οὐκ ἄξια, τὰ παθήματα τῶν νῦν καιρῶν πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν εἰς ἡμᾶς ἀποκαλυφθῆναι. εἰ μὲν οὖν ἦν δυνατὸν αὐτόν με παραγενέσθαι, οὐδὲν ἂν ἔγραψα ἡμῖν, ἀλλ' ἐπεὶ οὐχ οἷός τε ἦν. ἀνάγκη τοί γε νῦν ἐλθεῖν με ἐπὶ τὰ γράμματα παρακαλῶντα ὑμᾶς τοῦ ἐπελέσαι ὅσα ἄνωθεν εἴρηται, ἵνα καταξιωθῶμεν εὑρεῖν τινα τρόπον τοῦ καρπῶσαι ἐνώπιον κυρίου καὶ εὑρεῖν ἔλεος. δεχθύσατε αὐτῷ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἧς γένοιτο πᾶσιν ἡμῖν ἐντυχεῖν ἐν χριςῷ ἰησοῦ ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰώνας ἀμήν. συναινοῦντος καὶ ἐμοῦ γεωργίου κόμητος τοῦ κορινθίου, ὁ ἡμέτερος δεσπότης τὰ ἄνωθεν εἰρημένα γέγραφε

ὑμεῖς

ὑμεῖς ὀφείλειν δεῖ τῷ συμπονοῦντι καὶ συναλγοῦντι τοῖς ἡμῶν συμβάμασι τε καὶ πάθεσιν καὶ τῷ ἑτοίμῳ ὄντι ὑπὲρ ὑμῶν πάντα πόνον ὑπομεῖναι. ἔῤῥωσθε, καὶ θεὸς ὁ πάντα κυβερνῶν εἰς ἀγαθὸν αὐτὰ μεταβάλοιτο.

Τιμιώτατε χαρτοφύλαξ τῆς ἁγιωτάτης τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἡμέτερε ἐν ἁγίῳ πνεύματι πεποθηνε. εὐχαί μοι εἰσὶν ἐνδελεχεῖς εἰς θεὸν, τοῦ ὑγιαίνειν τὴν νου νέχειαν κατ' ἄμφω, εἰς ἡμετέραν πνεύματι κὴν εὐφροσύνην ὑγραίνομεν καὶ αὐτὸς ἐλέει θεοῦ ἀναχραπτόντος τὴν ὑπεροχὴν ἐλαβέστατε ἐν τοῖς τῆς ψυχῆς περιφέρωδέλτοις, ὡς μήτε λέγειν ἢ γράφειν ἀμνημόνευτον τίθεσθαι. λαθοίμην γὰρ ἂν ἐμαυτοῦ, ἢ τῆς τοιαύτης χρυσῆς σειρᾶς ἐπιλήσομαι. ἐπειδὴ γνήσιόν τε πάντοτε κατὰ πάντα κεκτήμεθα, ὡς μήτε λόγῳ, μήτ' ἔργῳ τὸν τοῦθεν ἀπολιπεῖν μὴ πρόθυμον εἶναί σοι τοῖς πράγμασι. διόγε μάλα μᾶλλον ἡμῖν ἀγαλματίζεσθαι πάρεστι πίους φίλους κεκτῆσθαι, οὓς ὁ τῆς καλοκαγαθίας ἔρως ἐκτήσατο. καὶ ὡς χρυσοῦν καὶ πολύολβον ἐγκόλπιον ἀειδήλως ἀπεδείξατο, οὓς καὶ θεὸς εἴη πολυχρονίους διαφυλάττων καθὼς ἡμεῖς εὐχόμεθα ὡς ἂν οἱ φίλοι τὴν ἀλλήλων τεύξοιντο καλοήθειαν, ἢ τοῖς φίλοις χρεὼν, καὶ γάρ τοι ἀγαθῶν ἀγαθῶδες ἡ παροιμία φησί. ἀλλ' οὖν ὡς ἐρασμιώτατε, ἧς ἂν ἔχοις σχέσεως διατελῶν πρὸς ἡμᾶς,

μᾶς, μὴ κατόκνει πρὸς φίλους φιλτέρους φίλων, γράφειν, ἃ χρὴ χρεὼν εἰδέναι φίλοις, ἀλλ᾽ ὡς τάχιστα τὴν ἄφιξιν ἡμῖν δήλωσιν, τοῦ οἰκουμενικοῦ δεσπότου. καὶ ὅπως τε ἔχων κυρεῖ. ἄγαν γὰρ ἡμεῖς ἐκ πάλαι καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐποθοῦμεν εἰδέναι ὅ ποτ᾽ ἀφναίου καὶ τοῦτ᾽ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἀπεκδεχόμεθα παρὰ σοῦ. πλὴν οὐκ οἶδ᾽ ὅπως τοῦτ᾽ ἐκ ἔλαχον, ζώοις πυγαροῦν τὸν χρυσοῦν βίοντε καὶ εὐδαίμονα ἐπ᾽ ἀπείρους λυκάβαντας. ἔῤῥωσο καὶ ἡμῶν ἐνάλλαξ φίλει, καὶ ὧν ἂν δέῃ, πρὸς οἰκίους θαῤῥῶν γράφε.

Καὶ εἰ ὁ πωναγιώτατος ἡμῶν δεσπότης ἔλαβε τὸ παράτιον τῆς ἐπισκοπῆς θαυμακοῦ καθὸ ἐπροεγράφη, καθικετεύομεν δοῦναι αὐτὸ τοῖς μοναχοῖς τοῦ μετεώρου.

λαρίσσης διονύσιος.

Ἐπιγραφή. Τῷ ἐντιμωτάτῳ μεγάλῳ χαρτοφύλακι τῆς ἁγιωτάτης τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας τῷ ἐρασμίῳ καὶ κατὰ πάντα ἀείστῳ φίλῳ, ἀνὰ χεῖρας δοθείη.

Διονυσίου τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

ΤΟ᾽ μὲν δὴ ἔχειν σε ἐδήλωσεν ἡμῖν ἡ τῶν γραμμάτων σου παρουσία, ἐφ᾽ ᾧ τὰ μέγιστα εὐφράνθημεν, καὶ τῆς ἀνίας ἐκουφίσθημεν; τὸ δ᾽ οὔπω τὰς ἐπιστολὰς γράφειν, καὶ τοιούτῳ

σει χαρακτῆρι χρᾶσθαι, καὶ μάλλ' ἀπαρέσκει μοι, παρὰ γὰρ τὸν κάνονα καὶ τῶν πάλαι θείων ἀνδρῶν ἐκείνων ῥυθμὸν, λιβανίου τέ φημι τοῦ πάνυ, καὶ βασιλείου τοῦ ἀξιαγάστου, καὶ συνεσίου τοῦ θεσπεσίου, δοκεῖ μοι τὰ τῆς ἐπιστολῆς. τοίνυν ὡς τάχιστα ἔκστρεψον τὸν σαυτοῦ τρόπον, καὶ τὰς τῶν ἀττικῶν προσλάμβανε συλλαβὰς καὶ χρῶ τούτων τὰς λέξεις, φεῦγε δὲ τὰς τῶν ποιητῶν, ἃς μὲν τοῖς λόγοις θετέον, ἥκιστα δὲ ταῖς ἐπιστολαῖς.

ΕΜοὶ μὲν, παναγιώτατε δέσποτα, τὸ τοῖς ἡγουμένοις ὑπείκειν, ἄγαν προσφιλὲς, τοῖς δὲ αὐτῶν ἐντάλμασιν ἀόκνως τε καὶ προθύμως ὑπερετεῖν, πάνυ ποθεινόν. τοῦτο γάρ με παῦλος καὶ πέτρος οἱ κορυφαῖοι, αἰδεσίμως τε καὶ ἀκινήτως κατέχειν τε καὶ τηρεῖν παραινοῦσι. καὶ σχεδὸν οὗ περ κύκλος πρὸς κέντρον ἀφορᾶν. ἀλλ' ἐπεὶ πολλὰ μεταξὺ οὔρεά τε σκιόεντα, θάλασσά τε ἠχύεσσα, ἄλλως τε δὲ καὶ δέος τι τῶν οὐ τυχόντων τῶν αὐτῶν κρατούντων ἐμποδὼν μοι ὑπάρχει, τοῦ μὴ εὐθὺς τὸ ἐντελλόμενόν σοι διανύσας, συγγνώμην τοῖς θέλουσι μὲν, μὴ δυναμένοις δὲ, παρασχεῖν ἡμῖν τὴν φιλάνθρωπόν σου καθικετεύομεν ψυχήν. εἰ δέ γέ τι τῶν ἀναγκαίων τὴν ὑμῶν διαταράττει ἡμετέραν τὴν ἐκκλησίαν φημὶ, ὥς τε καὶ τῶν ἡμετέρων χρήζειν, τῶν οἷον κώνωπος πρὸς ἐλέφαντα παραβαλλομένων, διὰ ἱεροῦ ἁγίου σου γράμματος ἡμῖν αὐτὸ δή-

δήλωσον, τοῖς τῶν πάντων ὑπερφρονοῦσι γλιχομένοις καὶ ὡς ὑμᾶς ἀφίξασθαι ὅσον τάχος εἰ καὶ φορτικὸν καὶ κινδυνῶδες, τῷ ὄντι προαιρουμένοις. καὶ ταῦτα μὲν ἅλις. περὶ δὲ τῶν γραμμάτων τῶν τοῖς ἐνθαῦθα πεμφθέντων σοι τῇ τοῦ παρόντος ἑβδόμῃ ἐντίμως ἀναγνωσθῆναι ἐποιήσαμεν. ἔρρωσο, παναγιώτατε πατὲρ, ἡμῶν μνημονεύοις εἰλικρινῶς τοῖς ἡγουμένοις ὑπείκειν προαιρουμένων.

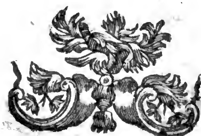
Superior Epiſtola ſcripta eſt, ni fallor, a *Gabriele Severo* Archiepiſcopo Philadelphiae. Vide ſuperius pag. 113.

ΟΣιώτατε κῦρ μελέτιε καὶ τῆς ἐμῆς ταπεινότητος υἱὲ ποθεινὲ, χάρις εἴη σοι καὶ εἰρήνη καὶ ἔλεως ἀπὸ θεοῦ παντοκράτορος. ἐλθόντων πρὸς ὑμᾶς ὅτε ἰωάννης, καὶ πέτρος, οἱ κύπριοι, καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα δοθῆναι αὐτοῖς καθικετευσάντων, ἀσμένως αὐτοὺς προσεδέχθημεν, καὶ τὴν αἴτησιν αὐτῶν χρεὼν ἀρεσκομένην εἰδότες, καὶ τὸ ζέον τῆς ἀγάπης αὐτῶν καλῶς ἀνιχνεύσαντες, ῥασοφορεῖν αὐτοὺς ἐποιήσαμεν, καίπερ διετίαν διὰ πείρας τὰ τῆς μοναχικῆς πάντα διετέλουν, οἵγε καὶ προθύμως ὑποσχεθέντες ἄνευ τινὸς ἀναβολῆς, πρὸς τὴν τοῦ κὺρ διονυσίου μονὴν τὴν ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει τυγχάνουσαν ἀπελθεῖν, καὶ τὰ ἐλλείποντα τῆς μοναχικῆς ἐκπληρῶσαι διὰ τάξεως, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ πό-

πορευόμενος . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

Cetera desiderantur.

F I N I S.

LEGGENDA
DELLA
SACRA IMMAGINE
DI SANTA MARIA
DELL' IMPRVNETA. (a)

In Christi nomine. Amen.

AL Nome di Dio. Amen. Qui appresso si farà memoria di tutto e quanto è possibile, come ebbe principio la Tavo-
A la,

(a) Questa leggenda è estratta da un Codice MS. della Libreria Riccardiana, nel quale sono pure due altre Leggende simili, ma alquanto variate, scritte dalla medesima mano, benchè con inchiostro diverso: lo scritto è del secolo quartodecimo, e non è forse molto meno antico della Memoria del ritrovamento della sacra Immagine, scritta circa il 1375. e riportata da *Giovan Batista Casotti* nelle Memorie della Chiesa dell' Imprunera, stampate a Firenze nel 1714. benchè questa non sia molto concorde con quelle. Delle tre Leggende io ho scelto questa, che in ordine è seconda, perchè mi pare più breve, e più corrente, e che con-

la, (a) e Figura, di Nostra Donna, di Santa Ma-

contenga minori anacronismi; dove le altre sono di più ancora ritocche, e farte loro giunte in margine, e in fine. Il Codice è segnato n. XX. ed è nel Pluteo O. Ordine III. nel quale si contiene ancora il Filostrato del *Boccaccio*, e il Dialogo di Filomeno e Pulidoro. La dicitura di questa Leggenda è rozza, semplice, e malconnessa; ed io l' ho conservata senza alterazione, se non che l'ho ridotta all'ortografia moderna, quando l'ho potuto comodamente fare, e senza levarle l' aria d' antico. Tanto più volentieri la pubblico, quanto è stata ignota al lodato *Casotti*, diligente ricercatore per altro di queste memorie; onde è che scrive tralle altre: *E' dunque ugualmente incerto il tempo in cui fu primieramente esposta al culto de' Fedeli questa venerabile Effigie, e quello del suo miracoloso ritrovamento; perchè siccome è ignoto il tempo della erezione del primo antichissimo Oratorio, così non si sa precisamente quello della fondazione di questa Pieve*. Si può aggiungere, che non ho veduto alcun altro, che ne faccia menzione, e avendone interrogato l' istesso Sig. Dottor *Anton Maria Biscioni*, versatissimo in queste notizie nostre, siccome nelle altre, ha detto di non l' avere mai veduta.

(a) Nota qualmente si chiama Tavola, come ancora più sotto: pure si potrebbe dire Tavola, anche caso che dipinta fosse in terra cot-

Maria in Pruneto, (*a*) secondo molte iscritture antiche, e secondo in comune parlare di molti ricordi d' antichi uomini di detto paiese; (*b*) e per memoria di chi principio di tanta devozione fu: e per reverenzia di detta nostra Santissima Vergine *Maria*, Advocata de' peccatori.

Nel tempo, che per divina miserazio-

A 2 ne

cotta, come osserva il Signor Dottor *Pier Francesco Foggini* nelle Memorie di questa Santa Pittura, stampate in Firenze nel 1740.

(*a*) Questo luogo nel secolo XI. e XII. si diceva *Pineta*; nel secolo XIII. si trova detto *Pinita*, *Peneta*, *Pieneta*, *Penete*, *Poneta*, *Pianeta*, *Pruneta*, *Prueto*, *Prunetis*, e *Impruneta*, come si può vedere appresso *Giovan Batista Casotti* nelle Memorie citate di questa Sacra Immagine. Il nostro Anonimo lo dice sempre *Pruneto*.

(*b*) Osserva essere ciò quasi contrario a quanto dice il *Casotti*, il quale non dubita di scrivere così: *In questa maniera è venuta da remotissimo principio fino a' dì nostri, non già per le sole bocche del volgo, come una voce popolare, ma in bronzi, in marmi, in fogli, l' antichissima tradizione di ciò, che si è tenuto costantemente fino a quì intorno a questa miracolosa Immagine ec.* Il nostro Autore Anonimo non ha saputo molte di queste cose, e dice pure anche esso di avere consultate le scritture antiche, e le tradizioni.

ne nell' Apoſtolica Sedia ſedea la buona memoria Papa *Vrbano* Secondo, anno Domini mille novantacinque, (*a*) provide e ordinò fare paſſaggio, per racquiſtare la Città ſanta di Gieruſalem. E bandito la Croce contra alli infedeli nella noſtra Fiorentina Città per parte di detto Santo Padre *Vrbano*, molti e infiniti noſtri Cittadini, e Contadini, andarono al detto ſanto viaggio di Terra Santa (*b*); e per tutte le provincie del popolo Criſtiano; e per la grazia di Dio ra-

(*a*) Il paſſaggio di oltre mare fu ſtabilito nel Concilio di Clermont l' anno MLXXXXV. eſſendo ſtata preſa Geruſalemme da' Saracini nel MLXXXIX. Paſſarono poi in Paleſtina i Crociati, e Geruſalemme fu racquiſtata nel MIC. Nella prima Leggenda in vece di MLXXXXV. ſi dice anno MLXXXVIIII. con notabile anacroniſmo.

(*b*) Che molti Fiorentini prendeſſero la Croce, e paſſaſſero in queſta occaſione in Terra Santa, l' affermano tutti i noſtri Storici, e ſpezialmente il *Villani Lib. IV. Cap. XXIII.* e l' *Ammirato* all' anno 1093. il quale anticipa queſto paſſaggio oltre mare due anni, ed il *Taſſo* fa il medeſimo. Si può vedere appreſſo il Signor *Giuſeppe Cerracchini* nella Cronologia de' Veſcovi Fiorentini, che vi è chi ha detto eſſere paſſati oltre mare i Fiorentini in numero di duemila cinquecento.

racquistarono detta Città, e tutta Terra Santa, per la Santa Chiesa Romana, e popolo Cristiano, e con grande vittoria, letizia, e festa, di detto acquisto, e perdono di colpa e pena di tutti i peccati, (*a*) data e conceduta da detto Santo Padre, e così ciascuno ritornando alle loro patrie e abitazioni. *Deo gratias*. *Amen*.

Alquanti divoti e fedeli Cristiani del Piviere di detta Santa *Maria* in Pruneto, (*b*) ritornati da detto santo viaggio, (*c*) alluminati da Dio, come appresso si dirà, (furono in tutti cinque, di cinque delle infrascritte famiglie di detto Pievere, uno per ciascuna famiglia;

(*a*) Allora si cominciarono a cangiare le Penitenze Canoniche nell' Indulgenze, che si dispensano in diversa maniera in oggi, come osserva il *Van-Espen*, e si ricava da *Natale Alessandro*, e dal *Fleurì*, siccome da tutti quei, che hanno scritto di questo Concilio, e di questa prima Crociata.

(*b*) Dice bene essere stati del Piviere di *S. Maria* in Pruneto; perchè di questa Pieve si trovano memorie sino del MXXXX. come si può vedere appresso il *Casotti*. Ma questo Autore pare prenderlo in diverso senso.

(*c*) Ancora la prima Leggenda pare che indichi che tornassero dopo la presa di Gerusalemme, la quale seguì nel MIC. e la terza l' afferma chiaramente; onde sempre più si stà male a Cronologia, come si vedrà.

glia; in prima *Stefano* vocato *Mazuolo*, per memoria dell'antica sua famiglia del popolo di S. *Stefano* a Pazzolatico, (*a*) volgarmente chiamati *Mazuoli da Berviano*; uno della famiglia *da Montecchio*; uno della famiglia *de' Cassini*; uno della famiglia *de' Salini*; e uno della famiglia *de' Brandi* (*b*)) collegati insieme con

(*a*) La prima Leggenda legge *Pezzolatico*. In Bolla d' *Adriano IV.* del MCLVI. si dice *Patholatico*.

(*b*) La prima Leggenda pone ancora altri nomi, cioè, uno della famiglia da *Fabiolli*, e uno della famiglia da *Doglia*; e confondendo le più antiche memorie, che sono quelle di questa Leggenda seconda, che io pubblico, dice che questi insieme co' nominati nel Testo, furono i primi *a principiare i nuovi fondamenti di detta Pieve, dove era anticamente istato detto Oratorio, e Romitorio*; e che *Mazuolo da Verviano* fu quello, che *ritrovò, e udì voce, Non mi dare da detta figura;* quasi che esso fosse presente al ritrovamento della Tavola, e non fosse l'autore dell'antico Oratorio, come dice la Leggenda antica: poichè si vede questa prima Leggenda essere molto alterata, e avere aggiunte molte cose, che si recitano nel Prologo del Libro de' Capitoli della Confraternita di S. *Maria* dell'Impruneta, instituita nel 1340. come si dice in questa prima Leggenda, e in quel Prolago, lo che viene

con perfetta carità in detto fanro viaggio, per revelazione divina fatta a detto *Stefano* in Terra Santa, nel luogo proprio, dove nostro Signore *Gesù Cristo* nacque, cioè nella Chiesa di Santa *Maria* di Bettelem (*a*). Ritornati, come di sopra si dice, tutti adinsieme, si trovarono in detta Chiesa di Santo *Stefano*, come fu di piacere di detto *Mazuolo*; imperocchè fu come Padre a tutti suoi compagni detti, e perchè era di vita assai laudabile, e perchè era il più antico di tutti. Pervenuti in detta Chiesa, furono con gran festa ricevuti da Prete *Buono* (*b*) Rettore di detto luogo; e di subito detta Messa, e comunicati tutti insieme, finita la

ne interpretato dal *Cisotti*, riformata, supponendo che sia molto più antica, senza dire il fondamento di così opinare contro l' espressione chiarissima dell' antico Autore.

(*a*) Che in Bettelem vi sia la Chiesa di Santa *Maria*, non ne ho trovata memoria nè nel *Tevenot*, nè in *Cornelio Magni*; ma questi parlano de' tempi nostri.

(*b*) Si vede che in quelle parti si solevano porre nome *Buono*; onde Monte Buoni, cioè *Mons Boni*; come *Podium Bonitii*, Poggio di Bonizo, Poggibonzi. Non sarebbe gran cosa che questo Prete *Buono* fosse della famiglia *Buondelmonti*, che erano Signori di Monte Buoni.

Meſſa, detto *Mazuolo* in preſenzia di detto Prete *Buono* (uomo di ſanta vita era) e di tutti i ſuoi cari compagni, con grande devozione revelò a tutti la volontà di Dio a lui fatta in detta Betelem, come lui con detti compagni dovevano eſſere tutti adinſieme al ſervigio di Dio in vita Eremitica; (*a*) e come e dove in luogo ſalvatico dovevano abitare e ſervire a Dio per ſalute di loro anime, cioè dov' è oggi la detta Pieve di Santa *Maria*, (*b*) come ſi doveva fare uno Romitorio (*c*) con Cappella a onore di noſtra Donna, e fare una Tavola con figu-
ra

(*a*) Le Religioni Mendicanti ebbero origine nel ſecolo XI. al più; e *Giovanni Foca* racconta che in queſto ſecolo vi erano alcuni Romiti nel Monte Carmelo, da' quali poi probabilmente ebbe origine l' Ordine Carmelitano. Ma i Romiti erano cominciati già *ab antiquo*, e una ſpecie di quelli ſi era rinnovellata nel ſecolo X. da S. *Romualdo* in Camaldoli. Nel ſecolo XI. s inſtituì pure in Toſcana l' Ordine Vallombroſano da S. *Giovan Gualberto*, benchè non di Romiti, ma che poteva ſervire d' incitamento a menar vita religioſa.

(*b*) La Pieve di *S. Maria* vi era ancora in quel tempo, come ſi è oſſervato ſopra.

(*c*) Il Romitorio vi è ancora in oggi, ma è dedicato a Santo *Stefano*, e ſi dice in Bi-
fo-

ra di Santa *Maria*; e che detta rivelazione era da Dio manifestata al nostro Messer lo Vescovo di Firenze (*a*): e più, come detto Prete *Buono* doveva essere loro Padre spirituale delle loro anime; e come detta Figura di nostra Donna per a tempo sarebbe riservata

fonica; e ancora si conserva fama che vi stesse un Romito, come si può vedere appresso il *Casotti*, benchè nell' inscrizione appostavi s' indica non che questo Romito fusse quello che fondò questo luogo, cioè, *Mazuolo*, ma bensì altro Romito, che avesse parte nel ritrovamento della Sacra Immagine. E cosa certa che la Chiesa di S. *Stefano* in Bifonica vi era nel MCLVI. poichè di essa si fa menzione in Bolla di *Adriano III.* di questo anno. Il nostro Autore ha forse confuso il Romitorio con la Chiesa di *S. Maria*; oppure si può dire che il Romitorio fosse dedicato a *S. Stefano*, per essersi risoluti a farlo nella Chiesa di *S. Stefano* a Pazzolatico; e per avere avuto a nome *Stefano* il primo institutore; e per avere cominciato ad eseguire il giorno dell' invenzione di *S. Stefano*.

(*a*) Bisogna dunque che Iddio gli avesse ancora revelato d' averlo revelato pure al Vescovo di Firenze, o sivvero che il Vescovo avesse detto ciò a *Mazuolo*, acciò lo potesse sapere; ma questo secondo non pare che fosse, per quanto si dice nel seguito di questa Leggenda.

da Dio; e di luogo isterile e prunoso, (a) per avvenire sarebbe fertile e abbondante, per molti ed infiniti miracoli, che Iddio dimostrerebbe per la reverenzia della gloriosa Vergine *Maria*. (b) Vdite tutte queste cose il detto Prete *Buono*, e detti compagni, con infinite lagrime gittando per devozione, e tutti abbracciati adinsieme, e laudando, e grazie a Dio rendendo; e di poi messi ginocchioni a piè di detto Sacerdote, promettono a lui, e a Dio, essere e seguitare quanto per detto *Mazuolo* era detto. E fu tanto noto a tutti parenti e amici di tutto il paiese concorrenti a detta Chiesa per

(a) Da questa narrazione si conosce che l' Autore ha creduto un certo ritrovamento di questa Sacra Immagine fatto ne' tempi posteriori, onde quelle parole: *E come detta figura di nostra Donna per a tempo sarebbe riservata da Dio*. E questo più distesamente si narra nella prima Leggenda; ma non ha già mai creduto che questo ritrovamento seguisse, quando si cominciò la Chiesa dell' Impruneta, come si vedrà da quel che segue.

(b) Pare che l' Autore Anonimo voglia darci ad intendere che *Pruneto*, fosse detto da' pruni; quando si sa chiaramente che è detto da' pini, come si è accennato sopra, e s' indica ancora nelle altre Leggende.

per molte ragioni e cagioni; e ciascheduno a Dio rendeva grazia, e fu grande popolo così uomini e donne, trovandosi a dette cose, che non sarebbe credibile; e laudato Dio.

Dopo le dette revelazioni manifestate a tutti i sopraddetti, con grande fervore, e reverenza di Dio, a detta Chiesa di *S. Stefano* ritornati, per adempiere per operazioni, e mettere ad effetto, il detto *Mazuolo* con suoi fratelli in *Cristo Iesu*; e pregando il detto Prete *Buono*, che celebrasse Messa, e Sacrificio a Dio, fare quanto era piacere d' esso Idio di disporre loro anime e volontà a perfezione, fare quanto loro desideravano. Celebrando esso Sacerdote la Messa di Santo *Stefano*, con l' orazione della Santa Croce, e di nostra Donna; imperocchè detto dì la Chiesa Santa fa della invenzione di detto Santo *Stefano*, cioè a dì tre di Agosto, anno vero MLXXXXVII. (*a*) dell' Incarnazione di *Iesu Cristo*. E finita detta Messa, detto Sacerdote ebbe a confortare detto *Mazuolo*, e i compagni: tutti a un animo concorrente di subito mossi con

(*a*) Questo è contrario all' indizio dato sopra, che quando questi tornarono di Terra Santa, fosse già presa Gerusalemme; essendo seguita questa presa nel MIC.

con grandissima devozione, e vennono tutti ainsieme al Reverendo in Christo Padre per la grazia di Dio Vescovo Fiorentino, il quale aveva nome Santo *Podo*, (*a*) di nazione Lombardo, il cui venerabile corpo, e sepultura, è appresso all'altare di Santo *Zenobio*. Pervenuti al detto Santo *Podo*, fatta tutti la debita reverenza con grande festa e letizia ricevuti, di subito il detto Santo ma-

(*a*) San *Podo*, o *Poggio*, Vescovo di Firenze, morì nel MII. onde non poteva essere vivo nel MIIIC. Le due altre Leggende, altre volte citate, che pure esistono nello stesso Codice di questa, nella Libreria Riccardiana, non hanno *Podo*, ma *Ardingo* Vescovo di Firenze, il quale resse questa Chiesa dall' anno MCCXXX. fino al MCCIIL. onde ne pur questo si confà col tempo, che si vuole quì che seguisse un tal fatto. E se vogliamo che fosse il Vescovo *Rodingo*, da alcuni chiamato ancora *Ardingo*, repugna parimente a questo la Cronologia, poichè visse nel DCCCLIII. Del resto se si retraesse questo tempo a S. *Podo*, e che si credesse, che questi buoni uomini fossero andati in Terra Santa in quel tempo, e che il nostro Autore sbagli a dire che vi andassero per la prima Crociata, la narrazione sarebbe più giusta, e potrebbe stare colle memorie del MXL. che si hanno della Chiesa dell' Impru-

manifestò tutta a piena detta revelazione, da Dio fatta a detto *Mazuolo*; imperocchè il medesimo dì, e ora, lui aveva dall' alto Idio, e nostra Donna, manifestato tanto e quanto, a detto *Mazuolo* era da Dio revelato. (*a*) Udite tutte le predette cose, detto Prete *Buono*, e *Mazuolo*, e Compagni, e alquanti Cappellani di detto Vescovo, ragunati nella Cappella di detto Vescovo, e lui incominciando, *Te Deum laudamus &c.* e con orazione di nostra Donna e dello Spirito Santo. Finite tutte orazioni, *Amen*.

Per la grazia di Dio si provide a quanto era di bisogno, principalmente del luogo; dove è ora al presente detta Pieve, e donato fu da cui si apparteneva, e graziosamente per amore di Dio e di nostra Donna. (*b*) E i detti Prete *Buono*, e *Mazuolo* e com-

pruneta. Se poi questo fatto succedè in verità sul finire del secolo XI. bisogna dire che era Vescovo di Firenze *Ranieri*, il quale resse questa Chiesa fino al MCXIII. per lo spazio di anni XLII.

(*a*) Il racconto di simili revelazioni fatte sempre nello stesso tempo a più d' uno, e spezialmente anche al Superiore, è frequentissimo in tali Leggende.

(*b*) Probabilmente fu donato da' Signori *Buondelmonti*, onde essi ne hanno ancora l' *ius patronatus*.

e compagni, ritornati al detto Messer Santo *Podo* Vescovo nostro (*a*), e notificandoli della limosina a loro fatta, per potere fare Romitorio, e Cappella, come di sopra si dice, per revelazione da Dio fatta a detto Vescovo e *Mazuolo*; renduto di ciò grazia a Dio, il detto Messer lo Vescovo mandò a detti non piccola limosina per fare detto luogo, e con sua benedizione partendosi, e detto Vescovo dicendo, che presentemente dessono effetto a quanto bisognava, per la grazia di Dio si cominciò a fare detto Romitorio, e Cappella, a di 24. di Marzo MLXXXXVII. e finito a di primo di Maggio MLXXXXVIII. (*b*) E fatte tutte predette cose, detto Messer lo Vescovo visitò detto Romitorio con molti Parlati, e fu noto nel paese detta andata di detto Vescovo, e fu gran popolo concorrente in detto luogo, e questo fu a dì otto di Maggio detto anno. E la cagione fu principalmente, che mentre che si fece detto Romitorio detto Messer lo Vescovo fe fare e dipignere la Tavola di no-

(*a*) Quindi, e da quello che sotto dicesi; si conosce che l' Autore di questa Leggenda è un Fiorentino.

(*b*) Nella prima Leggenda si dice che questa fabbrica fu cominciata nel MLXXXX. il di VIII. di Settembre.

nostra Donna, (*a*) come lui ebbe per revelazione da Dio; e dipintore ne fu uno grande servo di Dio, e di santa vita, nostro Fiorentino, (*b*) il quale aveva a nome *Luca*, santo volgarmente chiamato (*c*); e quando faceva figura di nostra Donna, prima confessandosi e comunicando, e ne alcuno prezzo pigliando; e questo servo di Dio era molto fin-

(*a*) Nella terza Leggenda si dice che il Pittore cominciò a dipignere il dì VIII. di Dicembre MIIIC. e finì la Tavola a dì 24. di Marzo; ma nella prima si ha che la terminò il dì primo di Febbraio dell' anno MLXXXX. Tanta discrepanza è in queste Leggende.

(*b*) Questo fa vedere, cho nel secolo XIV. non si credeva ch'la Tavola di S. *Maria* dell' Impruneta, fosse una pittura di Greca mano, e anteriore al Concilio Efesino, come hanno immagina o gratis alcuni moderni, e il *Casotti* in specie, o che fosse portata in Toscana da S. *Romolo*, e da' primi Predicatori in essa dell Evangelio.

(*c*) Ecco che questa Istoria conferma mirabilmente la saggia congettura de' dotti *Bollandisti*, e del *Tillemont*, e di altri eccellenti Critici, i quali pensarono che la credulità che S. *Luca* Evangelista fosse Pittore, e che si trovino molte Madonne da lui dipinte, è nata dall' equivoco del nome di qualche Pittore chiamato *Luca*, e tanto più se questo

ſingolare ſervo di detto ſanto *Podo* Veſcovo. E proveduto quanto era di biſogno alla Cappella di detto Romitorio di paramenti, e meſſale per potere celebrare; ragunato il popolo di detto luogo, e molti Sacerdoti di detto paeſe a proceſſione andando incontro a detto Veſcovo con grande feſta, e canti, e orazioni per infino. E in detto luogo Meſſer lo Veſcovo avendo detta Tavola benedetta, e iſcoperta da detto Veſcovo, e lui dicendo al popolo come per revelazione da Dio allui, e à *Mazuolo* fatta, e quella era Advocata de' peccatori, e principalmente di detto paieſe; e per l'advenire l' altiſſimo Iddio dimoſtrerebbe molti, e infiniti miracoli. Finite tutte le dette coſe detta Tavola con grande devozione, e molte

ſto Pittore era nominato Santo, come in queſta Leggenda ſi dice. A queſto *Luca* Santo, Pittore Fiorentino, ſi dee credere che alluda la lettera de' Fiorentini ſcritta nel MCCCLXXXV. e riportata dal *Caſotti*, ove ſi dice che credeſi queſta ſacra Immagine eſſere ſtata dipinta da S. *Luca*; o almeno così ſi dee benignamente interpretare, per ſalvare il decoro di tanta Repubblica. Ne oſta che ſia piaciuto al *Vaſari* che la Pittura rinaſceſſe in Firenze con *Cimabue*, poichè queſto ſi può intendere dell' arte più perfetta, e più bella.

te infinite lagrime, molti, quando fu data a detto Prete *Buono*, e *Mazuolo*, e alquanti Sacerdoti, seguitando processionalmente pervennono a detto Romitorio, e detto Messer lo Vescovo celebrato Messa, e finita, e con detta Tavola dando la benedizione, e concedendo molte indulgenze in detto luogo; (*a*) e poi ponendo detta Tavola nella Cappella di detto Romitorio sopra l' altare; e saputo e certo era, come frate *Mazuolo* co' sui Compagni, loro buono fervore, die loro di vita Eremitica. (*b*)

(*a*) In quel tempo non usava darsi l' indulgenze nella maniera, che si è fatto dopo.

(*b*) Da tanti sbagli, anacronismi, e fatti incoerenti, che si narrano in questa Leggenda, si conosce essere ella apocrifa e suppositizia; e se alcuna cosa di vero vi si contiene, essere malagevole a separarlo dal falso. Se io avessi a dire il mio sentimento, questo sarebbe, che può sussistere questa narrazione riducendola in questi limiti cioè: che la Pieve di S. Maria dell' Impruneta vi era fino da' principi del secolo XI. e che sulla fine di detto secolo certe divote persone, essendo ritornate di Palestina, fabbricassero il Romitorio, e Cappella di S. *Stefano*, e vi facessero fare una Pittura della Santissima Vergine; la quale sia posteriormente stata trasferita nella Chiesa Pieve di S. *Maria* dell' Impruneta; e questo forse ac-

accadesse nel secolo XII. o pure nel XIII. quando essendo morti tutti i fondatori del Romitorio, esso fu trasandato e negletto; poichè nella prima Leggenda così sta scritto quello, che può servire di supplemento a questa Leggenda più corta: *La grande devozione in detto luogo incominciava, e pigliando grande reverenzia per amore di nostra Donna, e per la buona e santa vita di detti servi di Dio Romiti; infra poco tempo fatti orticelli attorno con fonte a pie di detti orti, e Pini posti, e altri fruttiferi alberi, e così seguitando per continuo detto luogo, e devozione mantenendo per popolo concorrente; e viventi detti Eremiti con alquanti loro discepoli per insino quasi negli anni Domini 1140. come piacque a Dio chiamare a se all' eternale patria, e venendo una grande pestilenza in detto paiese, passarono di questa vita tutti i detti Romiti, e loro discepoli; e per questa cagione di detto Romitorio, e luogo rimase disabitato. E in poco tempo cadendo e rimanendo per modo, che detto luogo non rimase se non certe mura, e coperta di detto Oratorio e Cappella per modo, che detta preziosa Figura di nostrá Donna fu riservata per grande permissione di Dio, per modo che detta figura non potè mancare per alcuno modo, per insino a tanto, quanto fu il piacere di Dio. E perchè in detto paiese era assai fatica ciascuno battezzarsi, e andare alla Propositura di S. Martino a Strata, provvidesi come per innanzi si dirà &c.* Quindi per quello, che riguarda il ritrovamento della Sacra Immagine, si ri-

met-

mette a quanto si dice nel Prologo de' Capitoli della Compagnia dell' Impruneta, e vorrebbe dare ad intendere che in occasione di questo ritrovamento fu edificata la Pieve di S. *Maria* dell' Impruneta, mossi essendo i popoli ancora dall' incomodo di andarsi a battezzare a S. *Martino* a Strada; cose tutte insussistenti, poichè la Pieve del Impruneta dal 1040. in quà vi è sempre stata, e vi era ancora nel 1059. quando fu privilegiata da *Niccolò II.* e nel 1156. che le furono confermati i privilegi da *Adriano IV.* e nel 1291. quando *Niccolò IV.* parimente la privilegiò. Di quì si conosce falso che S. *Martino* a Strada fosse Propositura innanzi la Pieve dell' Impruneta, mentre fino nel 1156. era quello suffraganeo di questa, come apparisce dalla Bolla di *Adriano IV.* Queste ragioni, e l' incoerenze, e gli assurdi, che si trovano in tale racconto, fanno vedere che alcuna cosa, che si narra nel citato Prologo de' Capitoli della Compagnia, non può sussistere, poichè ancora lì dicesi essere stata cominciata la Pieve, quando si ritrovò la Sacra Immagine, che è cosa falsissima, se pure è vero nulla di quanto in queste Leggende raccontasi. Bisognerà dunque dire, che ritrovata la sacra Effigie, fu questa trasferita nella Chiesa di *S. Maria* dell' Impruneta, dove crescendo le grazie di Dio, e la devozione de' popoli, si arricchì sempre più quella Pieve, fino a che fu ridotta nello splendido stato, in cui si trova di presente. Si conosce che manca qualche parola in fine di que-

questa Leggenda, poichè l'ultimo verso non ha senso nessuno, onde supplirò ciò con quanto si recita nella terza Leggenda, che dice così: *Fatto detto Romitorio e Altare, il detto Mazuolo co' suoi quattro, ritornati a detto Vescovo, addomandò per amore di Dio, e di nostra Donna, addomandando di grazia di pigliare abito di vita eremitica. Detto Vescovo veggendo in loro buono fervore, fe fare quello abito, che intorno a ciò si richiede; e lui benedicendo, e investendo ciascuno, incominciando a detto Mazuolo, e facendolo padre di detti suoi fratelli in Cristo; e detto Prete Buono padre loro spirituale confermando. Ritornando tutti insieme a detto loro nuovo Romitorio &c.* Del resto, comecche io abbia detto che la copia di questa Leggenda, da me data in luce, sia d' intorno allo scadere del secolo XIV. pure la Leggenda sembra alla dicitura, e allo stile, molto più antica; e può essere benissimo de' principi del detto secolo; benchè non si possa dire il medesimo della prima Leggenda, che è interpolata, e contiene delle aggiunte posteriori al MCCCLXXV. Si conosce dalla Lettera de' Fiorentini del MCCCLXXXV. che questa Leggenda era in quei tempi nota a pochi, siccome è stata ignota a tutti fino al dì d' oggi; onde io tanto più volentieri l' ho pubblicata, per far sapere cose da parecchi secoli in qua non sapute.

ANT. SEBAST. BRAZZINIVS

Bibliopola Florentinus.

Viris eruditionis amantibus S. D.

OVum haud semel a plerisque vestrum Catalogum operum, quae Io. Lamius, *Ecclesiasticae Historiae in Florentina Academia Professor, & Riccardianae Bibliothecae Praefectus, publici iuris fecit, & optatum & requisitum fuisse perspectum sit, rem gratam iucundamque vobis me facturum esse existimavi, si quascumque lucubrationes hactenus ille edidit, aliaque ad eas spectantia, heic ordine recenserem; quod quidem & mihi percommodum continget, quum ita ea molestia liberabor, qua crebris interpellationibus in dies adficior.*

Catalogus Operum IO. LAMI Professoris Florentini.

I. *De recta Patrum Nicaenorum Fide, Dissertatio. Venetiis apud Io. Baptistam Recurti*; 1730. in 4. Haec Dissertatio dicata est *Violanti Beatrici*, Magnae Etruriae Principi, Carmine Epico in Epistolae modum praefixo.

In ea veteres Ecclesiae Patres ab accusatione Tritheismi adversus *Io. Clericum* vindicantur. Scripta fuit ab Auctore partim in Italia, partim in Germania. Huius Dissertationis *Caput XIX.* quod Tritheismi historiam complectitur, a *Io. Christoph. Harembergio*, in suis *Otiis Gandershemensibus* peculiari Tractatu impugnatum est anno 1740. Quare ab Auctore edita est

II. *Responsio ad Io. Christoph. Harembergii Observationem XII.* Italice, in Ephemeridibus litterariis Florentinis, anno 1741. n. 20.

III. *De recta Christianorum in eo, quod mysterium Divinae Trinitatis adtinet, sententia Libri VI. Florentiae* 1733. *apud Tartinium & Franchium, in* 4. Opus *Iesu Christo* Dei Filio dicatum, in quo historia dogmatis de Trinitate Divina contexitur, & illud a Platonicis ad Christianos derivatum non esse demonstratur. Scripsit illud Auctor Massiliae, & Lutetiae Parisiorum; Florentiae autem supremam manum admovit, & numeris omnibus absolvit, adiecitque in calce

IV. Μιχαὴλ τοῦ Γλύκα τιμιωτάτῳ μοναχῷ Κυρῷ Μαξίμῳ τῷ Σμενιώτῃ, περὶ τοῦ ὁποῖος ἦν ὁ Ἀδὰμ ἀπ' ἀρχῆς κατάγε δόξαν ὁμοῦ καὶ λαμπρότητα, λόγον, idest, *Michaelis Glycae ad honorabilem Monachum Domi-*

minum Maximum Smenioten de gloria & claritate, qua a principio Adamus coruscavit, Orationem, Graece, cum sua Interpretatione Latina, ex Codice MS. Riccardiano erutam. Vt autem illud opus de Divina Trinitate a maleferiatorum hominum calumniis vindicaretur, editus est ab Auctore.

V. *De eruditione Apostolorum liber singularis, in quo multa; quae primitivorum Christianorum litteras, doctrinas, scripta, placita, studia, conditionem, censum, mores, & ritus, attinent, exponuntur & illustrantur; Critice sacra iuvatur & promovetur; prima B. Pauli Apostoli ad Corinthios Epistola passim edisseritur; plura proferuntur inedita, apteque Dissertationes duae interseruntur, quarum prima est*

VI. *De re vestiaria Christiani hominis primitivi; altera*

VII. *De Codicibus MSS. Novi Foederis, qui in Bibliothecis Florentinis adservantur. Ad Nereum Corsinium S. R. E. Diaconum Cardinalem Amplissimum. Florentiae anno* 1738. *Ex Typographio Bernardi Paperinii, in* 8. Opus hoc Ephemerides litterariae Venetae indigne elevarunt, quibus ab Anonymo responsum est edito Syngrammate, cuius titulus:

VIII. *Paragrafo da aggiungersi alle Novelle Letterarie di Venezia del dì* 18. *Ottobre*

 1738.

1738. *In Roveredo, a spese della Compagnia.* Contra hoc Syngramma, & librum *De eruditione Apostolorum*, insurrexere quidam, latitantes sub nomine *Atromi Thraseomachi Calabri*, & ediderunt Epistolas VI. Italice anno 1741. Auctorem nostrum indigne habentes; quos tamen late confutavit Anonymus, libro inscripto atque edito, cuius titulus:

IX. *Dialoghi d' Aniceto Nemesio in difesa e confutazione delle stolte e indegne lettere, che contro il libro De eruditione Apostolorum del Signor Dottore Giovanni Lami, Publico Professore Fiorentino, diedero in luce &c. Roveredo* 1742. *in foglio*. Hac occasione, quum quidam contra *Lamium*, quem Dialogorum auctorem putabant, varia molirentur, ab eo

X. *Epistola ad Ephemeridum litterariarum Florentinarum Auctores* Italice data, atque edita est, in ipsis Ephemeridibus anni 1743. n. 12. qua cum praedictorum Dialogorum, tum aliorum libellorum, auctorem se esse negavit. Sed ut *Atromi Thraseomachi* Epistolas citius confutaret Auctor, antequam Dialogi illi in vulgus prodirent,

XI. *Epistola*, sub titulo Appendicis ad Ephemerides Bernae, die 3. Martii 1742. Italice; & altera

XII. *Epistola*, sub eodem titulo, pariter

ter Italice, data die 10. eiusdem mensis atque anni, vulgatae fuerunt, quibus Auctor, antequam Epistolas *Thraseomachi* vidisset, quum quid continerent ex Ephemeridibus litterariis Venetis intellexisset, eas confutare, & se defendere, adgressus est.

XIII. *Chronologia uirorum eruditione praestantium, qui a mundi conditu ad annum Christi MD. floruerunt. Florentiae apud Tartinium & Franchium, in* 8. Hoc opus, quod adhuc sub praelo est, scribere coepit Auctor Lutetiae Parisiorum, Florentiae autem absolvit.

XIV. *Applausi Poetici per le nozze dell' Illustrissimo Signor Marchese Cavalier Vincenzio Maria Riccardi con l' Illustrissima Signora Marchesa Maria Maddalena Ortenzia Gerini. In Firenze* 1733. *per li Tartini e Franchi. In foglio*. Haec collectio est carminum diversorum, Graecorum, Latinorum, Italicorum, & Gallicorum, varios Auctores habentium; quorum quaedam Graeca, Latina, & Italica, nostri Auctoris sunt, qui hanc collectionem adornavit.

XV. *Dissertazione sopra le Ciste Mistiche*, antiquarium opusculum editum Romae inter Specimina Dissertationum Academiae Etruscae Cortonensis, Tomo I. anno 1735.

XVI. *Io. Meursii opera omnia XII. vo-*

luminibus comprehensa. Ioannes Lamius Florentinus Professor recensuit, & perpetuis observationibus illustravit. Florentiae apud Tartinium & Franchium 1740. *in folio*.

XVII. *Deliciae Eruditorum, seu veterum ἀνεκδότων opusculorum Collectanea. Florentiae* 1736. *& sequentibus, Tomi XV. in* 8. quibus continentur.

XVIII. *Michaelis Glycae Epistolae X. Graece ac Latine, Ioanne Lamio Interprete;* ex Codice MS. Riccardiano, quibus inserta est

XIX. *Dissertatio de Resurrectione carnis adversus Philosophos, & Thomam Burnetium praecipue*. Item

XX. *Dissertatio de Statu Daemonum*. Praefixa est primo volumini

XXI. *Dissertatio de Michaele Glyca, & eius scriptis*.

XXII. *Dissertatio de Maximo Margunio, & eius Scriptis*, secundum volumen praecedit. Hae *Glycae* Epistolae, duobus Tomis continentur, quorum primus *Bernardino*, alter *Vincentio Mariae*, Marchionibus Riccardiis nobilissimis, dicati sunt. In calce autem primi Voluminis

XXIII. ὅρος πίστεος ὀρθοδοξίας, hoc est, *Definitio fidei Catholicae*, Graece ac Latine; ex MS. pariter Riccardiano editur.

In

In calce vero secundi voluminis proferuntur

XXIV. *Epistolae quaedam Maximi Margunii Cytherorum Episcopi*, Graece, ex Codice MS. Marchionis *Scipionis Maffeii* Veronensis, V. Cl.

XXV. *Leonis Vrbevetani Chronicon Pontificum & Imperatorum*, ex Codice MS. Riccardiano, duobus voluminibus comprehensum, quorum primum P. *Salvatori Ascanio* Dominicano; secundum Eminentissimo Principi *Kiliano Lambergio* S. R. E. Cardinali, inscribitur. Eduntur simul

XXVI. *Diplomata Pontificum, Imperatorum, Regum, Principum, Rerumpublicarum &c.* cum in hisce, tum in aliis *Deliciarum Eruditorum* voluminibus. Inseruntur item

XXVII. *Tractatus de vestibus, quibus utuntur Episcopi & Sacerdotes in celebratione Missarum*, ex Codice MS. Riccardiano.

XXVIII. *Lettere di Papa Gregorio IX. a Messer Federigo Secondo Imperadore*, ex Codice MS. pariter Riccardiano.

XXIX. *Ioannis ab Insula de gestis & factis memorabilibus Francorum liber*, ex Codice MS. Riccardiano.

XXX. *Alani Quadrigarii Epistolae duae*, ex Codice MS. Riccardiano.

XXXI. *Selecta & Chronologica rerum*

 ab

ab Imperatoribus, Regibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Vicariis, Capitaneis, Missis, seu Nunciis, Civitatibus, & Populis, in Etruria gestarum Synopsis, Ioanne Lamio Auctore.

XXXII. *Lettere due d' Innocenzio III.* ex Codice MS. Riccardiano.

XXXIII. *Lezione fatta per gli Principi della Magna con volontà di Roma de Currado figliuolo dell' Imperador Federigo suo padre, e per sua volontà e consentimento ad essere Imperadore appresso lui.* Ex Codice MS. Riccardiano.

XXXIV. *Lettera di Papa Clemento a tutti i Parlati di Spuleto, che predicassero la Croce contro il Re Manfredi, che guerreggiava la Chiesa di Roma.* Ex Codice MS. Riccardiano.

XXXV. *Ambasciata di Genova a Federigo Secondo Imperadore, e Risposta di detto Imperadore.* Ex Codice MS. Riccardiano.

XXXVI. *Copia de' nomi de' Padroni di quelle Galee, che i Pisani perdettero alla Melora, essendone Capitano, e Condottiere Ugolino, Conte di Donoratico, nell' anno MCCLXXXVIII. a dì VII. d' Agosto.* Ex Codice MS. Riccardiano.

XXXVII. *Nicetae Heracleensis Expositio*

tio in Epistolam I. B. Paulli ad Corinthios, ex Codice MS. Mediceo-Laurentiano, Graece ac Latine, *Io. Lamio* Interprete. Tomus *Io. Francisco Stuppanio*, Pontificio apud Magnum Etruriae Ducem Oratori clarissimo, nuncupatus est. In eo praemittuntur

XXXVIII. Memorabilia Ecclesiae Corinthi, & inseruntur

XXXIX. Ἐρωτήσεις ιβ′ τοῦ αἰδεσιμωτάτου Καρδιναλίου τῆς Λωρίνης Κυρίου Κλαυδίου τῆς Γουίσης, καὶ ἀνταποκρίσεις πρὸς ταῦτα Ἑλλήνων, Hoc est, *Interrogationes XII. Reverendissimi Cardinalis a Lotharingia Domini Claudii Guisae, & ad eas Graecorum Responsiones*, Graece ac Latine, *Io. Lamio* interprete, ex Codice MS. Riccardiano. Item

XL. *Libri, qui Christianismus Rationabilis inscribitur, brevis confutatio.*

XLI. *Laurentii Benincontri Historia Sicula*, ex Codice MS. Riccardiano, tribus Tomis comprehensa; quorum primus *Dominico Aquavivae Aragonae* Atriae Duci Excellentissimo; secundus, *Vincentio Marco de Beauvau*, Amplissimo Primati Lotharingiae; tertius *Paullo Victorio*, Equiti Florentino, dicatus est. Praemittitur

XLII. *Vita Laurentii Benincontri*. Inferuntur

XLIII. *Pacta Conventa inter Saladinum Regem Saracenorum, aliosque Principes Saracenos, & Populum Pisanum, anni* MCLXXIV. Ex Codice MS. Riccardiano.

XLIV. *Libro del Priorista di Pisa, detto Chronica Antianorum*. Ex Codice MS. Riccardiano.

XLV. *Diplomata & Instrumenta varia*.

XLVI. *Catalogus familiarum Florentinarum, quae Gibellinae erant*. Ex Codice MS. Riccardiano.

XLVII. *Processus & Sententia contra Florentinos lata & data ab Henrico Imperatore de Lucemburgo*. Ex Codice MS. Riccardiano.

XLVIII. *Epistola Ioannis XXII. Papae, Magistro Hospitalis Sancti Iohannis Ierosolymitani, & Mercatoribus & Societati Perutiorum de Florentia*, ex Membrana *αὐτογράφῳ* Dominorum *Perutiorum*.

XLIX. *Diario di Giovanni Lelmi* dal MCCCII. al MCCCXVIII. Ex Codicibus MSS. Dominorum *de Rossia*, Patriciorum Miniatensium. Item

L. *Frammento d' Istoria Fiorentina ritrovata tra certi scartabelli da Bindaccio di Michele di Consiglio di Michele Bindaccio di Messer Consiglio de' Cerchi*. Ex Codice MS. Ric-

Riccardiano. Item

LI. Priorista Fiorentino. Ex Codice MS. *Vgolini Gryphonii*, Equitis Florentini.

LII. Maximi Margunii Episcopi Citherorum Epistolae, Graece ac Latine, ex Codice MS. Marchionis *Scipionis Maffeii, Philippo Elmio* interprete, quarum nonnullae post partem II. Epistolarum *Glycae* editae sunt. In eodem Tomo sunt ex eodem Codice

LIII. Dionysii Cateliani Episcopi Citherum Epistolae, Graece.

LIV. Arsenii Archiepiscopi Monembasiae Epistolae, Graece.

LV. Antonii Eparchi Epistolae, Graece.

LVI. Ieremiae II. Patriarchae Constantinopolitani Vita, Lamio Auctore.

LVII. Descriptio brevis Monasteriorum Montis Atho, eodem *Lamio* Auctore.

LVIII. Catalogus Librorum Cardinalis Bessarionis, ex Codice MS. Riccardiano. Dicatus est Tomus Excellentissimo Principi D. *Barptolemaeo Corsinio*, Siciliae Proregi.

LIIII. Gabrielis Severi Archiepiscopi Philadelphiae Epistolae Graece, ex Codice MS. Marchionis *Scipionis Maffeii*.

LX. Variorum Graecorum recentiorum Epistolae, Graece. Ii autem sunt, qui sequuntur:

An-

Andreas Londanus eques D. Stephani.
Andreas Spiras.
Anonymus.
Athanasius Patriarcha Alexandrinus.
Chius.
Constantinus Lucaris.
Constantinus Patricius.
Daemonioannes.
Dionysius.
Emmanuel Pegas.
Franciscus Coccus.
Franciscus Daportus.
Georgius Balsamon.
Georgius Carophiles.
Georgius Lampadarius magnae Ecclesiae.
Gerasimus Hieromonachus.
Hermodorus.
Hierotheus Metropolita Monembasiae.
Hippolytus Metropolita Chii.
Iacobus Patriarcha Constantinopolitanus.
Ieremias II. Patriarcha CP.
Ieremias Tzancarelos Hieromonachus.
Ioannes.
Ioannes Bonapheus.
Ioannes Nathanael Sacerdos.
Ioannes Sozomenus Cyprius.
Leontius Cyprius Hieromonachus.
Leontius Hieromonachus.
Manuel

Mar-

Marcus Morezenus Sacerdos.
Maximus Archidiaconus Alexandriae.
Maximus Hieromonachus.
Meletius Monachus.
Meletius Pegas Patriarcha Alexandrinus.
Metrophanes Hieromonachus.
Metrophanes Pontifex Monembasiae.
Metrophanes Rhacendytorum & Melenici.
Michael Blastus.
Michael Parastates.
Nathanael Grasos Hieromonachus.
Nicephorus Hieromonachus Chartophylax.
Nicephorus Parasches Hierodiaconus.
Nicolaus Marinus.
Nicolaus Protonotarius Choniates.
Nicolaus Rhodius Sacerdos.
Paulus Manucius.
Petrus Arcudius.
Simeon.
Synesius Hellanicus.
Theophanes.
Theophanes Monachus.
Hic Tomus merito dicatur D. *De la Curne Sainte Palaie*, Parisiensi. Hae autem omnes Epistolae recentiorum Graecorum descriptae fuerunt ex Codice MS. laudati Marchionis *Maffeii*.

LXI. *Charitonis & Hippophili Hodoeporicon*, tribus Tomis comprehensum; quo-

quorum primus D. *Ioanni Giraldio* Equiti Florentino; ſecundus D. *Gerio de Arena Martellinio*, Equiti pariter Florentino; tertius autem D. *Caietano Antinorio*, Equiti itidem Florentino, nuncupatus eſt. Hoc opus deſcriptionem itineris cuiuſdam per Etruriam continet, ex quo, ſumta occaſione, plurium Etruriae locorum hiſtoria contexitur. Inſeruntur

LXII. Hiſtoria Empuli Etruriae oppidi, Italice, ex Codice MS. Riccardiano.

LXIII. Excerpta ex Ordine Sandaliorum, ex Codice MS. Riccardiano.

LXIV. Vita S. Zenobii Epiſcopi Florentini a Simpliciano ſcripta. Ex Codice Mediceo-Laurentiano.

LXV. Lettera di Girolamo Roſſia da Sanminiato a Antonio degli Agli. ex Codice MS. Riccardiano.

LXVI. Nota de' Fiorentini a Cavallo, che rimaſero morti o preſi nella ſconfitta di Montecatini. Ex Codice MS. Magliabechiano.

LXVII. Nota de' Prigioni di Firenze, che furono preſi da' Luccheſi nella ſconfitta d' Altopaſcio. Ex Codice MS. Magliabechiano.

LXVIII. Nota di Libri e Cartapecore, che ſi conſervavano nel Palazzo della Signoria di Firenze. Ex Codice MS. Riccardiano,

Alio

Alio autem *Deliciarum* volumine continentur

LXVIIII. *Paullus Attavantius De Origine Servorum B. Mariae*, iterum editus.

LXX. *Dominici a Corellia Theotocon*, Liber tertius & quartus ex Codice Mediceo-Laurentiano.

LXXI. *Alberti Advogadrii Vercellensis de Religione & Magnificentia Cosmi Medicis Libri II.* Ex Codice MS. Mediceo-Laurentiano.

LXXII. *Timothei Maffei Veronensis adversus detractores Magnificentiae Cosmi Medicis, Dialogus*. Ex Codice MS. Mediceo-Laurentiano.

LXXIII. *Philippi Redditi Oratio ad Petrum Medicem in magnanimi sui parentis imitationem*. Ex Codice MS. Riccardiano.

LXXIV. *Memorie di Cosimo Medici il Vecchio, e altro frammento d' Istoria Fiorentina*. Ex Codice MS. Riccardiano.

LXXV. *Acta Apocrypha F. Romuli Episcopi Fesulani*. Haec opera, ut dixi, uno volumine continentur, quod D. *Jo. Baptistae Deotallevio Bonadratae*, Marchioni Ariminensi, dicatum est.

LXXVI. *Catalogus Codicum Manuscriptorum Graecorum*, Graece ac Latine, *Philippo Elmio* Interprete. Ex Codice MS. Marchionis *Maffei*. *Pie-*

LXXVII. Pietosa Fonte, Poema di Zenone da Pistoia in morte di Messer Francesco Petrarca, composto nel MCCCLXXIV. Ex Codicibus MSS. Riccardiano, & Expertiano. Tomus, qui haec duo postrema opuscula complectitur, D. *Aloisio Iosepho Expertio*, Praesuli Romano, inscriptus est. Addita sunt in fine.

LXXVIII. Franci, seu *Francisci Sacchetti* Florentini ode Italica in obitum *Francisci Petrarchae*.

LXXIX. Sonetto di M. Antonio da Ferrara al Petrarca, castigatius editum ex Codice MS. Riccardiano.

LXXX, Sonetto del Conte Ricciardo al Petrarca, iterum editum.

LXXXI. Risposta di Ser Minghino Mezani di Ravenna al Petrarca, ex Codice MS. Riccardiano.

LXXXII. Sonetto di Matteo di Landozzo degli Albizzi al Petrarca, ex Codice MS. Riccardiano.

LXXXIII. Leggenda della Sacra Immagine di Santa Maria dell' Impruneta. Ex Codice MS. Riccardiano.

LXXXIV. Ragionamento, in cui si tratta quanto le donne abbiano cooperato all' aumento delle scienze, e delle belle arti. Hi *Deliciarum Eruditorum* Tomi, quibusdam littera-

variis concertationibus occasionem dederunt; primusque omnium in primum volumen insurrexit, quamquam censuram typis publici iuris non fecit, *Ang. Mar. Riccius*, Litterarum Graecarum in Academia Florentina Professor; cuius obiectionibus satisfecit

LXXXV. *Prologus Galeatus* Parti primae Chronici *Leonis* Vrbevetani praefixus. Deinde P. *Fidelis Soldanius*, Monachus Vallumbrosanus, quaedam, quae a nostro Auctore de S. *Zenobio* Florentino Episcopo dicuntur, Epistola edita impugnavit; cui respondit

LXXXVI. Dialogo del Reverendissimo Sig. Abate Giuseppe Clemente Bini, Sacerdote, Dottore in Sacra Teologia, Oratore e Poeta Fiorentino, Accademico Fiorentino, Apatista, Filergita &c. in risposta alla Lettera seconda del P. Maestro D. Fedele Soldani Vallombrosano, con cui pretende di confermare alcuni fatti riguardanti S. Zanobi Vescovo di Firenze. In Colonia appresso Wolfgango Stadt 1742. in 4. Insuper *Ant. Franc. Gorius*, publicus Historiae in Florentina Academia Professor, iniuria alicubi in *Deliciis Eruditorum* se castigari protestatus est, edito brevi Syngrammate, cui respondit

LXXXVII. M. P. Viri incomparabilis ad

Fidelem Soldanium Monachum Vallumbrosanum Paraenesis. In *Deliciis* autem *Eruditorum*, seu *Hodoeporico*, comprehenduntur etiam

LXXXVIII. Epistolae duae Colucii Salutati, ex Codicibus MSS. Riccardianis; &

LXXXIX. Vita di Vincenzio Duranti da Santa Croce, Canonico Fiorentino, e Vescovo d' Orvieto, scritta dal Sig. Canonico Salvino Salvini.

XC. Epistolae quaedam Reipublicae Florentinae. Non pauca autem sunt, quae *Lamius* de suo, praeter Praefationes atque Observationes, in vulgus prodit in operum Meursianorum voluminibus; & quae hic recensere lubet.

XCI. De legibus Romanorum ab Atheniensibus & Spartanis acceptis, Dissertatio, contra *Io. Baptistam de Vico*, Neapolitanum.

XCII. Ad Meursii Themin Atticam ex Sam. Petito Supplementum.

XCIII. *Archontum Atheniensium Historiae Supplementum.*

XCIV. *Michaelis Pselli in Canticum Canticorum Latina Interpretatio.*

XCV. Eusebii in Canticum Canticorum Latina Interpretatio.

XCVI. Polychronii in Canticum Canticorum Latina Interpretatio.

XCVII. Methodii De libero arbitrio Latina Interpretatio. Con-

XCVIII. *Constantini Prophyrogennetae Tactica, Graece ac Latine. Meursius* huius operis exiguum tantum fragmentum Graece ediderat; *Lamius* universum opus, paucis lacunis exceptis, ex singulari Codice MS. V. Cl. Marchionis *Maffeii* restituit, & Latinam interpretationem adiecit. Addidit insuper

XCIX. Κωνσταντίνου ἐν Χριστῷ βασιλεῖ αἰωνίῳ βασιλέως Ῥωμαίων, στρατηγικὸν περὶ ἐθῶν διαφόρων ἐθνῶν, καὶ ὡς ἕκαστον αὐτῶν μάχεται, καὶ πῶς δεῖ αὐτῷ ἀντιμάχεσθαι. *Constantini in Christo Rege aeterno Imperatoris Romanorum Strategicon de variarum gentium moribus, & quomodo unaquaeque earum pugnat, & quomodo ei pugnando resistere oportet*; ex Codice MS. Mediceo-Laurentiano, addita Latina Interpretatione.

C. Leonis Imperatoris Tactica a Meursio edita, & a *Lamio* ex Codice MS. Mediceo-Laurentiano absolutissimo nunc demum suppleta, & restituta.

CI. Io. Meursii Historiae Danicae continuatio, hactenus inedita. Ex Codice MS. Regio Hafniensi, & cum commentariis luculentissimis in universam Danicam *Meursii* Historiam, V. Cl. *Ioannis Grammii*, Serenissimi Danorum Regis a Bibliotheca.

CII. Io. Meursii, & *eruditorum Virorum ad Io. Meursium Epistolae*, hactenus

ineditae, ex Codicibus MSS. Batavis, & Hafnienſibus, ſuppeditantibus V V. CC. *Io. Grammio*, & *Abrahamo Gronovio*.

CIII. *Iulii Africani Ceſti*, Graece ac Latine, *Lamio* interprete, hactenus inediti, ex Codicibus Vpſalenſi, ſuppeditante V. C. *Andrea Norrelio*, & Mediceo-Laurentiano. Et haec quidem in Meurſianorum operum voluminibus.

CIV. *Ephemerides litterariae Florentinae ab anno* 1740. *Tomi* 4. *in IV*. Hoc opus excogitavit *Lamius*, & una cum aliis ſociis exſequutus eſt; donec anno 1743. menſe Iulio ſolus remanſit harum Ephemeridum auctor; quarum occaſione variis controverſiis agitatus eſt; quumque civis quidam Brixienſis adverſus Ephemeridas iſtas ſcripſiſſet, edita eſt

CV. *Reſponſio* in ipſis Ephemeridibus anni 1740. n. 20. Sed quum interim *Leo Paſcolius* Peruſinus, Ephemeridum Florentinarum Auctoribus minitari in ſuo quodam libro auſus eſſet, & ab illis ſe male habitum quereretur, ſub titulo Appendicis ad Ephemerides Bernenſes prodiit

CVI. *Inriſio* quaedam libri *De Tiberi navigato & navigabili Leonis Paſcoli*, & operum aliorum vitilitigatorum, qui putidis libellis editis Academiam *Furfuream* Florentinam

tinam maledictis proſcindere, aut contemnere, & traducere, veriti non fuerant, in 4. 1740. menſe Decembri. Verum antequam hoc Syngramma ederetur, aliud praeceſſerat ſub eodem Bernae titulo, illudque erat

CVII. *Cenſura* quaedam Epigrammatum Italicorum *Iacobi Martinengi*, qui in eorumdem Praefatione *Lamium* oblique perſtringere auſus fuerat; quare *Lamius* eum concidit etiam in Praefatione tertiae Partis Hiſtoriae Siculae *Laurentii Bonincontri* in *Deliciis Eruditorum* Anno 1740. At quum *Leo Paſcolius* adverſus *Lamium* amplius debacchatus fuiſſet, duodecim Italica Epigrammata contra illum ab Anonymo edita fuerunt, cum titulo inſequenti:

CVIII. *Saggio d' Encomi al Sig. Abate Leone Paſcoli. In Pechino, a ſpeſe della Società* 1741. *in* 8. Quum vero hoc eodem anno *Laurentius Mebus* adverſus *Lamium*, Ephemeridaſque litterarias, acriter inſurrexiſſet; *Lamius* quidem eiuſmodi criminationes deſpexit, ſed Ephemeridum Auctores ediderunt

CIX. *Reſponſiones ad Laur. Mebus cenſuras*, quae inſertae ſunt ipſis Ephemeridibus anni 1741. n. 51. & anni 1742. n. 1. 4. 6. 8. At *Ioſeph Rigaccius* Bibliopola Florentinus, *Lamium* a *Laurentio Mebus* oppugnari indignatus, nomen ſuum praefixit

cuidam *Lamii* defensioni, quae primo Epistolarum *Coluccii Salutati* volumini adnexa est, atque ita inscribitur:

CX. *Iosephi Rigacci ad suum primum Epistolarum Colucci Salutati Volumen Appendix. Coloniae Allobrogum. Typis Petri Wolfangi* 1742. Quum autem *Lamius* ultroneam Canonici Panhormitani, *Iohannis de Ioanne*, viri eruditissimi, contra calumniatores defensionem in Ephemeridibus litterariis suscepisset; & contra eum criminatorum partes *Benedictus Pactus Roccafortis*, Sacerdos Panhormitanus, edito libello substinuisset; ultus est *Lamium*, qui iam in ipsis Ephemeridibus anni 1743. n. 43. bonum illum Sacerdotem inriserat, Anonymus quidam Syngrammate publici iuris facto cum hoc titulo:

CXI. *Risposta alla Lettera Apologetica dell' Abate Benedetto Patti toccante la inibizione alla pubblicazione del Codice Diplomatico del Canonico Giovanni di Giovanni fatta dal Marchese N. N. Napolitano*. Ast Florentinarum Ephemeridum Auctores etiam ab *Joanne Baptista Moreali* Saxolensi Medico, & Regii Lepidi cive, oppugnati fuerunt, quod hic suum opus de Febribus malignis, & contagiosis inscriptum ab illis anno 1740. elevatum, & lepida ironia derisum fuisse doleret; eius tamen libro, in quo adversus Au-

Auctores illos censoriam virgam sumit, sub *Ioannis Belmontis* nomine latitans quidam respondit, dignisque sarchasmis praefractum & resipiscere nolentem concidit.

CXII. *Epistula ad Ioannem Lamium Genevae data anno* 1743.

CXIII. Ἀνακρέοντος Τηΐου μέλη. *Anacreontis Teii Carmina, addita in fine partim Henr. Stephani, partim Eliae Andreae, Latina, eodem versuum genere, interpretatione. Io. Lamius recensuit. Florentiae.* 1742. in 12. Quum haec editio in Ephemeridibus litterariis Florentinis, quae singulis Trimestribus vulgantur, reprehensa fuisset, *Lamius* eam defendit, eiusque

CXIV. *Responsio* ad Ephemeridum illarum Auctores, exstat in aliis Ephemeridibus Hebdomadariis, anni 1742. n. 34.

CXV. *Memorabilia Italorum Eruditione praestantium, quibus vertens saeculum gloriatur. Tomus I. Florentiae* 1742. *in* 8. Dicatus est Celsissimo Principi *Iosepho Mariae ex Comitibus Tonensibus*, Episcopo Gurcensi.

CXVI. *Dissertazione sopra i Serpenti Sacri*. Inserta est inter Specimina Dissertationum Academiae Etruscae Cortonensis, Tomo IV. Romae 1742.

CXVII. *Lettera al Sig. Avvocato Giovanni Baldasseroni sopra la Collezione de' Ca-*

noni, intitolata Polycarpus. Edita est in Ephemeridibus litterariis Florentinis anni 1743. num. 19. 20. 32.

CXVIII. *Lettera al Sig. Avvocato Giovanni Baldasseroni, in cui se gl' indirizza una Dissertazione composta dal Signor Lami sopra l' età e il nome di un Vescovo Fiorentino, citato, senza indicarsi il nome, nel Decreto di Graziano*. Exstat in Ephemeridibus praedictis anni 1743. num. 37. 38.

CXIX. Spiegazione di un Diptico d' Avorio dell' Eminentissimo Sig. Cardinale Angelo Maria Quirino. Inserta est dictis Ephemeridibus anni 1742. num. 49.

CXX. Descrizione d' un Bassorilievo Greco, rappresentante un S. Stefano Protomartire. Exstat in iisdem Ephemeridibus anni 1743. n. 27.

CXXI. Carmina Graeca, Latina, & Italica, varia, quae sparsim edita sunt.

Quoniam vero multa Diplomata, ut diximus, ab Auctore nostro, in Deliciis Eruditorum sparsim edita sunt, eorum quoque series, hic breviter exposita, Eruditis, rei Diplomaticae, & Historiae, studiosis, grata & utilis fuerit.

857 *Placitum Vassorum Imperialium pro Episcopio Lucensi.*

941 *Placitum Ugonis, & Lotharii Regum pro Epi-*

Episcopio S. Lucensis Ecclesiae.

992 *Gilla Comitissa, & Vvido Comes eius filius, donant Monasterio Strumensi.*

1001 *Vgo, & Lotharius Comites donant Monasterio S. Mariae de Monteplano.*

1006 *Lotharius Comes donat Monasterio S. Salvatoris Ficecli.*

1011 *Leo Iudex vendit Vgoni cuidam bona quaedam non procul a S. Genesio.*

1015 *Henricus Imperator concedit privilegium Monasterio S. Salvatoris de Septimo.*

1017 *Gresolfus & Gilla iugales, & Gherardus, & Teudelinda iugales, donant Monasterio Strumensi.*

1017 *Vvido Comes donat Monasterio Strumensi.*

1017 *Bonifacius Marchio donat Monasterio Fontanae Thaonis in Alpibus sito.*

1021 *Dominicus de Sparina donat Monasterio Strumensi.*

1026 *Corradus II. Imperator donat Monasterio Fontanae Thaonis.*

1029 *Vvido Comes donat Monasterio Strumensi.*

1029 *Benedictus Episcopus Portuensis, Petrus Episcopus Castri Felicitatis, & Gonfredus Episcopus Volaterranus, iudicant inter Episcopum Arretinum & Senensem.*

1048 *Villelmus Comes donat Monasterio S. Salvatoris de Septimo Hospitale.*

1051

1051 *Leo Pontifex Privilegium concedit Monasterio Sanctae Mariae in Gradibus in Dioecesi Arretina.*

1053 *Vgo Comes donat Monasterio S. Petri in Palatiolo.*

1072 *Venditio facta a Petro Vgoni Comiti.*

1074 *Placitum Comitissae Matildae.*

1075 *Ildebrandus, Nero, & Vgo donant Cappellam S. Victoris Bertae Abbatissae.*

107.. *Privilegium Gregorii VII. Monasterio Passiniani concessum.*

1083 *Vgbicio Comes donat Monasterio S. Mariae de Mantignano.*

1089 *Vgo Comes donat Monasterio S. Mariae de Morrona.*

1090 *Vgo Comes, & Cilia eius uxor, donant Monasterio S. Salvatoris de Septimo.*

1096 *Vgo Comes donat Monasterio S. Mariae de Monteplano.*

1096 *Vgutio Comes instituit Hospitium peregrinorum de Corticellis.*

1097 *Vgo, Reinerius, Lotherius, & Bulgarus Comites donant Ecclesiae S. Gillii de Teupassio.*

1097 *Comites Vgo, Ranerius, Bulgarus, & Lotherius iudicant in causa Monasterii de Fontebono.*

1098 *Mathilda Ducatrix donat Hospitali S. Michaelis Archangeli sito in loco Bumbia-*

biano iuxta Rhenum.

1099 *Mathilda Ducatrix donat Monasterio Fontanae Thaonis in Alpibus.*

1100 *Vvido Comes donat Monasterio Strumensi.*

1100 *Martinus filius Leonis vendit Monasterio Strumensi.*

1103 *Opizzus Legatus Dominae Comitissae Matildae iudicat.*

1104 *Mathilda Ducatrix donat Monasterio Fontanae Thaonis in Alpibus.*

1104 *Vgo Comes donat Hospitali de Ficiclo.*

1104 *Vgo Comes donat Monasterio S. Salvatoris de Septimo.*

1105 *Benedictus filius Rustichi permutat quaedam bona cum Ioanne Presbytero, & Rectore Hospitalis de Rosacio.*

1105 *Vgo, & Lotherius Comites concedunt Privilegia Ecclesiae S. Mariae de Fine.*

1107 *Mathilda Ducatrix sententiam fert pro Monasterio de Ficeclo.*

1108 *Vgo Comes donat Hospitali de Ficeclo.*

1108 *Vgo Comes donat Hospitali de Ficeclo.*

1109 *Vgo Comes donat Monasterio S. Mariae de Morrona.*

1109 *Vgo Comes vendit Monasterio S. Mariae de Morrona.*

1109 *Privilegium Paschalis Papae Petro Presbytero concessum.*

1113 *Cecilia Comitissa restituit bona diversis Ecclesiis.*

1115 *Epistola Paschalis* II. *Papae ad Ademarum Abbatem Vallumbrosanum.*

1115 *Vvido Comes confirmat bona Monasterio Strumensi.*

1118 *Henricus V. Imperator Privilegium donat Hospitali S. Michaelis sito in Bumbiano iuxta Rhenum.*

1119 *Imillia Comitissa Castrum Empuli condit.*

1121 *Callistus II. privilegia dat Monasterio S. Mariae de Morrona.*

1131 *Imilia Comitissa, & Vvido Comes vendunt Monasterio Strumensi.*

1131 *Arduinus Comes donat Ecclesiae Pisanae.*

1136 *Sententia Bentonis Iudicis in lite inter Vbertum Archiepiscopum Pisanum, & Vicecomitem, aliosque.*

1143 *Privilegium Coelestini Papae Monasterio S. Hillari in Episcopatu Faesulano concessum.*

1144 *Guido Cardinalis, & Vbaldinus eius frater, donant Castellum Montisalti Ecclesiae Romanae.*

1148 *Privilegium Eugenii III. Monasterio S. Hillari in Episcopatu Faesulano concessum.*

1150 *Eugenius Tertius concedit privilegia Ecclesiae S. Mariae ad Montem.*

1152 *Monasterium Morronae vendit Villano Archiepiscopo Pisano.*

1152 *Homodeus Rector Hospitalis de Rosari pignori dat Guidoni Rectori Hospitalis S. Iacobi de Teupassio.*

115 ... *Privilegium Alexandri III. Monasterio Passiniani concessum.*

1170 *Privilegium Friderici Imperatoris Dominis de Buggiano concessum.*

1181 *Privilegium Lucii III. Papae Monasterio S. Hillari in Episcopatu Faesulano concessum.*

1185 *Vvido Comes donat Monasterio Strumensi.*

1187 *Privilegium Henrici VI. Imperatoris Monasterio S. Salvii concessum.*

1187 *Privilegium Henrici VI. Imperatoris concessum Ficiclensibus.*

1188 *Privilegium Clementis III. Monasterio S. Hillari in Episcopatu Faesulano concessum.*

1190 *Henricus Testa legatus Imperatoris in Tuscia solvit debitum Ildebrando Episcopo Volaterrano.*

1191 *Privilegium Henrici VI. Vallumbrosanis concessum.*

1191 *Privilegium Henrici VI. Monasterio S. Hil-*

Hillari concessum.

1191 *Privilegium Henrici VI. Monasterio Passiniani concessum.*

1191 *Privilegium Henrici VI. Monasterio Passiniani concessum.*

1193 *Privilegium Henrici VI. Monasterio Passiniani concessum.*

1194 *Privilegium Caelestini III. Papae Conventui S. Benedicti Placentino concessum.*

1194 *Caelestinus Tertius Papa concedit Privilegia Ecclesiae S. Genesii.*

1195 *Privilegium Caelestini III. Ecclesiae S. Praxedis Romae concessum.*

1198 *Privilegium Innocentii III. Monasterio Vallisumbrosae concessum.*

1198 *Innocentius III. Papa concedit privilegia Hospitali de Altopassu.*

1199 *Sententia inter Monasterium de Ficeclo, & detentores eius bonorum.*

1205 *Innocentius Tertius Papa concedit privilegia Ecclesiae S. Genesii.*

1206 *Privilegium Innocentii III. Abbati de Strumis Arretinae Dioeceseos concessum.*

1208 *Privilegium Monasterio de Crispino in Dioecesi Faventina ab Innocentio III. concessum.*

1209 *Privilegium Ottonis IV. Civitati Pisanae concessum.*

1209 *Privilegium Ottonis IV. Monasterio Fonta-*

tanae Taonis concessum.

1209 *Privilegium Ottonis IV. Monasteriis Vallumbrosanis concessum.*

1214 *Pax & concordia inita inter Arretinos, & Castellionenses.*

1216 *Privilegium Friderici II. Imperatoris concessum hominibus Castri S. Miniatis.*

1220 *Privilegium Friderici II. filiis Guidonis Guerrae Comitis concessum.*

1223 *Capitula quaedam Statutorum Congregationis Vallisumbrosanae.*

1226 *Privilegium Henrici II. Monasteriis Vallumbrosanis concessum.*

1228 *Privilegium Gregorii IX. Monasterio S. Hillari in Episcopatu Faesulano concessum.*

1229 *Privilegium Gregorii IX. Papae Conventui S. Michaelis de Podio S. Donati Senensi concessum.*

1230 *Epistola Gregorii IX. ad Archipresbyterum Senensem pro Conventu de Cultu bono.*

1231 *Homines de Camparena se subdunt ditioni, & Iurisdictioni communis Castri S. Miniatis.*

1231 *Piccolinus Comes subdit suam partem Castri de Tonda ditioni, & Curiae Castri S. Miniatis. In hoc Instrumento mendose interdum scribitur Gonda pro Tonda.*

1238 *Epistola Alexandri IV. ad Archiepiscopos Episcopos &c. per Romandiolam, & Sardiniam constitutos.*

1239 *Ioanna Comitissa, & Guido, & Simon Comites restituunt bona Monasterio Strumensi.*

1241 *Sententia Ardengi Episcopi Florentini.*

1243 *Bulla Innocentii IV. ad Scottum Abbatem Caenobii S. Salvatoris de Spongia.*

1248 *Epistola Innocentii IV. ad Archipresbyterum Florentinum.*

1249 *Epistola Innocentii IV. Papae ad Abbatem Vallisumbrosae.*

1250 *Electio Abbatis Monasterii Strumensis.*

1253 *Epistola Innocentii IV. Papae ad Abbatem Vallisumbrosae cum tribus aliis Epistolis ad eumdem Abbatem hoc eodem anno directis.*

1253 *Epistola Innocentii IV. Papae ad Abbatem de Septimo, & Plebanum de Centoia, & Priorem S. Michaelis Berteldis.*

1254 *Epistola Alexandri IV. ad Abbatem Vallisumbrosae.*

1254 *Epistola Alexandri IV. ad Abbatem Vallumbrosanum.*

1254 *Epistola Alexandri IV. ad Magistrum Petrum Henrici Canonicum D. Petri Romae circa Monasterium S. Hillari in*

Epi-

Episcopatu Faesulano.

1254 *Epistola Alexandri* IV. *ad Priorem de Pozzale Perusinae Diaecesis quoad Abbatem Vallumbrosanum.*

1255 *Epistola, & Sententia Alexandri* IV. *pro Abbate, & Monasterio Vallumbrosano.*

1255 *Constitutio Alexandri* IV. *de exactionibus faciendis.*

1256 *Epistola Alexandri* IV. *ad Abbatem Vallisumbrosae.*

1257 *Apistola Alexandri* IV. *ad Thesaurum Abbatem Vallisumbrosae.*

1257 *Epistola Alexandri IV. ad Abbatem, & Conventum Vallisumbrosae.*

1257 *Epistola Alexandri* IV. *ad Abbatem Monasterii Vallisumbrosae.*

1257 *Epistola Alexandri IV. ad Abbatem & Conventum Monasterii Vallisumbrosae.*

1258 *Epistola Alexandri* IV. *ad Archiepiscopos Episcopos Priores &c. per Lombardiam, & Tusciam constitutos.*

1259 *Epistola Alexandri* IV. *ad Episcopum Florentinum.*

1259 *Epistola Alexandri* IV. *Papae ad Abbatem Vallisumbrosae.*

1260 *Epistola Alexandri IV. ad Abbatem Vallisumbrosae.*

1261 *Epistola Alexandri IV. ad Thesaurum Ab-*

batem Monasterii Vallisumbrosae.

1266 *Pacta conventa inter Civitatem Pisanam, & Commune Castelfranci.*

1267 *Epistola Alexandri IV. ad Episcopum Volaterranum.*

1269 *Privilegium Rodulfi Tusciae Vicarii Monasterio Passiniani concessum.*

1269 *Privilegium Conradi II. Imperatoris Pisanis concessum.*

1272 *Privilegium concessum ab Henrico Tusciae Vicario Pontonariis de Castrofranco.*

1277 *Comes Simon Palatinus in Tuscia concedit privilegium Monasterio Strumensi.*

1284 *Decretum Lucensium quoad Communitates quasdam Vallis-Arni inferioris.*

1287 *Commune de Pagnana statuit confinia cum Communi de Marcignana.*

1297 *Ildebrandinus Episcopus Arretinus concedit quadraginta dies Indulgentiae Ecclesiae S. Fidelis de Strumi.*

1297 *Confinia constituta & descripta inter Florentinos, & Sanminiatenses.*

1297 *Iacominus de Alfanis de Florentia vendit Communi S. Miniatis quasdam possessiones.*

1299 *Concessio Indulgentiae quadraginta dierum facta Ecclesiae S. Fidelis de Strumi.*

1303 *Pacta ineunda a Volaterranis cum Commu-*

muni S. Miniatis.

1303 *Pacta ineunda a Sanminiatensibus cum aliis Civitatibus Tusciae.*

1310 *Institutio Subditatus in Ecclesia S. Viti Terrae S. Crucis.*

1311 *Ildebrandinus Arretinus Episcopus concedit Indulgentiam quadraginta dierum iis, qui contribuerint pecuniam male acquisitam ad restaurandum Hospitale Popiense.*

1315 *Carolus Comes de Battifolle restituit Turrim quamdam.*

1318 *Privilegium Florentinorum Communitati Castrifranci concessum.*

1322 *Sententia inter Plebanum S. Mariae ad Montem, & Rectores Ecclesiarum quarumdam Castrifranci, & S. Crucis.*

1328 *Commune S. Miniatis solvit annuum censum Carolo Duci Calabriae.*

1329 *Pacta conventa inter plures Civitates, & Communia Etruriae.*

1347 *Pacta conventa, seu potius Privilegia concessa a Florentinis Terrae S. Miniatis.*

1355 *Privilegium Caroli IV. Imperatoris Pisanis concessum.*

1355 *Privilegia duo Caroli IV. Imperatoris concessa Castro S. Miniatis.*

1377 *Florentini sententiam ferunt in contro-*

 ver-

versiis Communitatum Montis Tauparii & Castrifranci, & Communitatum Montis Lupi, & Caprariae.

1389 *Laudum inter Communitates S. Crucis, Castrifranci, & Ficecli.*

1400 *Florentini componunt controversias vertentes inter Commune Ficecli, & Monasterium S. Michaelis Archangeli de S. Cruce.*

1400 *Florentini componunt discordias vertentes inter Communitates Castrifranci, Ficecli, & S. Crucis.*

1401 *Privilegium Ruperti Imperatoris Florentinis concessum.*

1415 *Supplex libellus Communitati Castri Franci porrectus.*

1428 *Breve Martini V. pro Monasterio S. Michaelis Archangeli de S. Cruce.*

1442 *Balthassar Episcopus Lucanus erigit in Prioratum Ecclesiam Terrae S. Crucis.*

1453 *Stephanus Trenta Episcopus Lucensis reformat Ecclesiam Terrae S. Crucis.*

1463 *Pius Secundus Papa concedit Privilegia Ecclesiae S. Genesii Terrae S. Miniatis.*

1487 *Innocentius Octavus Papa concedit institutionem Canonicorum in Ecclesia S. Genesii Terrae S. Miniatis.*

1564 *Alexander Guidiccionius Episcopus Lucanus confirmat statuta Capituli Ecclesiae*

Ter-

Terrae S. Crucis.

1572 *Pius V. Papa concedit Privilegia Ecclesiae Terrae S. Miniatis*.

Opera quae ab aliquibus IO. LAMIO perperam tribuuntur.

Praeter ea, quae iam superius commemoravimus, quaeque cum aliis indubitatis coniunximus, ne materiae nexus solveretur, sub numeris, scilicet, VIII. IX. LXXVII. LXXXIII. CVI. CX. alia quoque *Lamio* ab aliquibus tribuuntur, at falso, ut

CXXII. I Piffari di Montagna, che andarono per sonare, e furono sonati, di Cesellio Filomastige. A Leida 1738. *in* 8. At pluries editum fuit hoc opus quod quidem prodiit, ut responderetur quatuor Sermonibus *L. Sectani Q. Fil.* Quum autem ab eodem *Sectano*, quinctus etiam Sermo editus fuisset, ei, aliisque respondit

CXXIII. M. Thymoleontis adversus improbos litterarum osores Menippea I. Londini 1738. in 4. Quum vero Anonymus quidam sextum Sermonem *Sectano* illi suppofuisset; reiectus & confutatus est hic a

CXXIV. M. Thymoleontis adversus Mutonium Lycorestem Menippea II. Londini 1742. in 4.

CXXV. Istoria delle cose operate nella China da Mr. Carlo Ambrogio Mezzabarba, Patriarca di Alessandria, Legato Apostolico in quell' Impero, e di presente Vescovo di Lodi, scritta dal P. Viani, suo Confessore e compagno nella predetta Legazione, opera data adesso la prima volta alla luce. A Parigi in 8.

CXXVI. Memorie per servire alla Vita del P. Abate D. Guido Grandi Camaldolese, Professore di Mattematiche in Pisa. In Massa 1742. *in* 4.

CXXVII. Observationes in Bullam S. D. N. Benedicti XIV. P. M. qua ritus Sinici iterum damnantur. Bononiae 1742. *in* 8.

CXXVIII. Lettere Gualfondiane del Sig. Giuseppe Clemente Bini Sacerdote Fiorentino, sopra qualche parte dell' antichità Etrusca, all' Illustrissimo Signor Drake Cavaliere Inglese. In Firenze 1744. Hae Epistolae insertae etiam sunt Ephemeridibus litterariis Florentinis anni 1744. n. 2. 3. 4. 5. 6. 11. 12. 13. 14. 15.

Ope-

Opera LAMII quae ſub praelo ſunt.

Sub praelo autem ſunt nonnulla etiam ex iis, quae ſupra recenſuimus num. *XIII. XVI. XVII.* & praeterea

CXXIX. *Memorabilia Italorum Eruditione praeſtantium, quibus vertens ſaeculum gloriatur, Tomus ſecundus.*

CXXX. *Memorabilia Sanctae Eccleſiae Florentinae, Tomus primus in folio.*

CXXXI. *Novelle letterarie del 1744. Tomo V.*

CXXXII. *Diſſertatio qua Gloſſarium Graecobarbarum Io. Meurſii corrigitur, & inluſtratur.*

Opera quae LAMIVS paravit praelo quamprimum ſubiecturus.

CXXXIII. *Diſſertatio de Antipodibus.*

CXXXIV. *Michaelis Glycae Epiſtolarum Pars tertia.*

CXXXV. *Laurentii Bonincontrii Hiſtoriae Siculae Pars quarta.*

CXXXVI. *Nicetae Heracleensis in Epistolam I. ad Corinthios Enarrationis Partes secunda, & tertia.*

CXXXVII. *Epistolarum Dionysii Cateliani, Arsenii Monembasiensis, Antonii Eparchi, Gabrielis Severi, aliorumque Graecorum recentiorum, Latina Interpretatio.*

CXXXVIII. *Charitonis & Hippophili Hodoeporici Pars quarta, & quinta, & sequentes.*

CXXXIX. *Memorie di Pescia di Francesco Galeotti.*

CXXXX. *Dissertatio de censu Daemonum iuxta veteres Theologos & Philosophos.*

CXLI. *Dissertatio de Angelorum, & Daemonum sede & ministeriis.*

CXLII. *De Dei, Angelorum, & Daemonum praesentiis Dissertatio.*

CXLIII. *Dissertatio de Mundi anima secundum Platonicos.*

CXLIV. *Historia opinionum de mente humana.*

CXLV. *Catalogi Codicum MSS. qui in Florentinis Bibliothecis exsistunt.*

CXLVI. *Continuatio Editionis Anastasii Bibliothecarii, quam* Ioannes Vignolius, *Custos Bibliothecae Vaticanae susceperat, & ex parte publici iuris fecerat, sed morte praeventus absolvere non potuit.*

CXLVII. *Philippi Vexillini Pistoriensis ad*

ad Reverendissimum Dominum Ant. Puccium Antistitem Pistoriensem de calamitatibus suae patriae.

CXLVIII. *Istoria di Bartolommeo Cerretani.*

CXLIX. *Ad statutum Florentinum ubi de Patarenis, & Frustatis agitur, Dissertationes duae.*

CL. *Orationes, & Dissertationes, & Carmina varia.*

Erit fortassis, cui Catalogus hic res etiam minutiores, & tenues, exilesque, nimis curiose scrupuloseque persequi, & recensere, videatur, quod quidem ipse tempestiva subspicione praesenseram: nihilo tamen minus haud me id de sententia deduxit, sed, uti proposueram, omnia, etsi exigua, & levia, ac minutalia quoque ipsa, ut cum Tertulliano *loquar, exacte subtiliterque enumerare volui; nam & horum distincta cognitio litteratis hominibus alicui usui esse potest. Quum vero ad manus meas pervenerint quaedam notitiae studiorum, & vitae in litteris, & liberalibus disciplinis, a* Ioanne Lamio, *cuius operum Catalogum edidimus, transcriptae; heic eas in concinnam seriem digestas in medium proferre animum induxi, rem iucundam multis, qui eas desiderant, me facturum arbitratus.*

Ioan-

Ioannes Benedicti F. *Caroli* N. *Lamius*, in Sancta Cruce, Etruriae oppido, inter Florentiam & Pisas ad Arnum sito, anno MDCXCVII. VI. Id. Febr. ortus est. Bimulus patre vita functo orbatus est, quare tutela eius, & educationis cura, ad matrem *Claram Stellam Baldacciam*, & patruos, atque *Antonium Franciscum* in primis, delata fuit. Hi puellum litteris imbuendum curarunt, praeceptoresque pro natali solo satis idoneos, qui eum domi erudirent, conduxerunt. Fuerunt hi *Thaddaeus Thaddaeius*, *Barptolemaeus Durantius*, *Vincentius Fortinius*, populares omnes, ex ordine Clericorum. Nihilo tamen minus & scholas publicas ille frequentavit, quibus *Bartolius* quidam a Sancta Maria ad Montem, proximo oppido, ludimagister praesidebat; atque ita in Latinis Graecisque litteris, historiaeque cognitione, aliquantum progressus est. Anno MDCCX. Pratum, Etruriae urbem, puer Collegii Ciconinii, quod Iesuitae moderantur, alumnus futurus, missus fuit, ubi sub *Ioanne Paullo Sebastianio* Iesuita, aliisque, scribendi peritia, & Latinae linguae eruditione, amplius excultus est; at quum eius corpus viresque litterarii labores nimis attenuassent, in patriam anno insequenti, mense Iunio, saluti consulturus iterum se recepit. Heic studia

per

per menſes aliquot intermiſit, licet ab lectione librorum difficulter abſtraheretur, in coeleſtibus litteris evolvendis, perlegendiſque Sanctorum Patrum, & Eccleſiaſticorum Scriptorum commentariis, voluptatem incredibilem captans. Tamdem omiſſam conſuetorum ſtudiorum rationem viamque iterum inſiſtens, & multas cognitiones, quarum paene oblitus fuerat, in memoriam per ſe ipſe revocavit, & ſub *Franciſco Maria Lamio*, publico ludimagiſtro, in Rhetorica, & Latina Poeſi aſſidue ſe exercuit; donec ille ſacerdotio non multo poſt auctus, in Villam Salettam, Eccleſiam illam Antiſtes moderaturus, ſe tranſtulit. At *Ioannes* in ſtudia, egregiaſque artes, toto iam pondere proclivis, Philoſophiam ediſcere voluit, adeoque Ficeclum, oppidum IV. M. P. a Sancta Cruce diſtans, quotidie ſe conferebat, *Carolum Felicem Lamium*, Ordinis Franciſcani Cucullatum, patruum ſuum, Dialecticam docentem auditurus; elementa vero Geometriae, & reliquas Philoſophicas tractationes per ſe ipſe legendo, libriſque conſtente incumbendo, aliquatenus percepit. Interea tamen Eccleſiaſtica ſtudia non negligebat, & Latinam, Tuſcanicamque poeſim perpetim colebat, antiquosque varii argumenti Scriptores verſabat, & perlegebat adſidue.

ſidue. Sed & ex domeſticis conloquiis plurimum utilitatis capiebat, quum eius patrui, perſpicaci & vivido ingenio praediti, de veteri recentique hiſtoria, de rebus Phyſicis & Theologicis, diſſertare pro virili auderent, & huiuſmodi ſermones etiam convivales eſſe vellent. Huiuſmodi exercitamentis inſtructus & eruditus *Ioannes* Piſas, ut in illuſtri illo Atheneo Iurisprudentiae aliiſque doctrinis, operam daret, anno MDCCXV. profectus eſt, ibique Ius Civile a *Ioſepho Scarlattio*, *Stephano Maria Fabruccio*, *Franciſco Maria Ceſſinio*, aliiſque didicit; Ius autem Pontificium ediſſerentes *Ioannem Paullum Gualterium*, & *Lazarum Benedictum Melioruccium*, audivit. *Carolum* autem *Taglinium*, & *Vanghettium* in Phyſica; in Geometria *Guidonem Grandium*, praeceptores habuit. Ad *Paſchaſii* quoque *Iannettii* Medicinam profitentis, & *Virginii Valſechii* ſacras litteras interpretantis, auditoria interdum accedebat, donec anno MDCCXIX. Magiſtralibus inſignibus rite decoratus eſt, & inſequenti Florentiam profectus, ut Pragmaticus evaderet. Verum quum in ſtudia amoeniora & elegantiora, quam Iuriſprudentia ſit, eius animus proclivis eſſet, ea tralatitie tractata, varia & multiiugi eruditione animum exornare ſtuduit, & linguam Graecam ab *Ant. Mar. Salvinio* plenius edidicit,

San-

Sanctos Patres fere omnes evolvit, Theologos & sacrarum litterarum Interpretes legit, antiquos Philosophos, & Platonicos in primis, scriptis dissertationibus enarravit, optimos quosque auctores cum Graecos, tum Latinos, & recentioris etiam aetatis, inspexit atque perpendit, virorum doctorum amicitias coluit, litterarios coetus frequentavit, in quorum quosdam etiam cooptatus est, & in omnibus sui ingenii, & studiorum luculenta specimina praebuit. Lexicon vocum Graeco-Etruscarum, *Salvinio* suadente, interea contexuit; & disputationum etiam, & carminum, extemporalitate laudem quaesivit, ita ut & Mediceis Principibus carus evaserit. In Gallica quoque lingua se exercuit; Hispaniensis autem tantum delibavit, quantum libris eius gentis intelligendis sufficeret. Anno MDCCXXVI. quum librum de recta Nicaenorum Patrum fide, *Io. Baptista Caracciolo*, Clerico Regulari Theatino, ἐργοδιώκτῃ, scripsisset, Genuam a Comite *Io. Luca Pallavicino*, ut suae Bibliothecae praeesset, evocatus est; eaque in urbe inter Arcadas Coloniae Liguſticae adscriptus fuit. Anno, qui insequutus est, mense Iulio in Germaniam cum eodem *Pallavicino* contendit, & Vindobonae sex mensibus commoratus, virisque eruditis cognitis, in Italiam

liam Genuamque anno MDCCXXVIII. mense Martio regressus est, quum absolutum in Germania de recta Patrum Nicaenorum fide librum Venetiis transiens typis ibi excudendum curavisset; tamdemque mense Maio longioris peregrinationis cupidus Genevam petiit, & inde in Gallias penetravit, moresque hominum multorum & urbes vidit, & Lutetiam Parisiorum, in qua duobus fere annis substitit, admiratus est. In Galliis versans Latinum Poema duobus libris distinctum de ortu Serenissimi Delphini *Ludovici XV.* filii cecinit; Chronologiam Virorum eruditione praestantium concinnavit; sex de recta Christianorum quoad divinam Trinitatem sententia libros scripsit; Telemachi casus ex lingua Gallica in Italicam convertit; Carmina Italica pariter deduxit, quae acriori stilo conscripta in lucem nondum prodierunt; Ebraicas litteras attigit, & doctis litteratisque viris congressus est. Verum, quum annus iam MDCCXXXII. verteret, mense Aprili, post regna illa, Belgium Bataviamque etiam, lustrata, Florentiam redux ingressus, nihil habuit solemnius, quam litterarios suos labores continuare; quare editionem libri de recta Cristianorum quoad Trinitatem fide, cui a peregrinatione quiescens supremam manum admoverat, procuravit: at spe Cathe-

dram in Pisano Atheneo obtinendi deiectus, iam Romam, quo evocabatur, cogitabat, quum Bibliothecae Riccardianae Praefectus a Dynastis praestantissimis *Riccardiis* renunciatus est, qui etiam curarunt, ut in Florentino Lyceo publicum Ecclesiasticam historiam docendi munus & Cathedram, suprema Principis auctoritate, occuparet. Tunc creditam sibi Bibliothecam ordinavit, Indices necessarios contexuit, in litteraria exercitia intentius incubuit doctorum exterorum ad se aventantium amicitiam inivit, coetibus eruditis adsidue interfuit, ut *Florentinorum*, *Furfureorum*, & *Apathistarum*; adolescentes instituit & erudivit, epistolare commercium cum litteratis hominibus per Europam exercuit, lucubrationes plurimas publici iuris fecit, opera & monumenta inedita vulgavit, maximas ac frequentes litterarias controversias substinuit, criminationes & persequutiones incredibiles ob exactiorem sincerioremque doctrinam passus est; denique laboribus Palladiis indesinenter exercitus corpus paullo infirmius reddidit, vires fregit, oculos hebetavit, & numquam tamen propterea laudem & commendationem non meruit. Quae post annum MDCCXXXIII. in eruditionis stadio *Lamius* egerit, singillatim recensere supersedeo, quod ex Catalogo eius operum, quem exhibui, facile

cile ſit ea omnia vel coniectare, vel intelligere.

Qui plura de *Lamio*, & eius vita, & ſcriptis, noſſe deſiderat, conſulat Carmen eius libro *de recta Patrum Nicaenorum fide* praefixum; & eiuſdem libri finem: Praefationem operis *De recta Chriſtianorum in eo, quod Myſterium Divinae Trinitatis adtinet ſententia;* & opus ipſum *pag.* 49. Diſſertationum Academiae Etruſcae Cortonenſis Tomum I. *pag.* 72. Epiſtolam nuncupatoriam & Praefationem Primae Partis Epiſtolarum *Michaelis Glycae;* Epiſtolam nuncupatoriam ſecundae Partis earumdem Epiſtolarum, & ſecundae Partis Chronici *Leonis Vrbevetani;* Praefationem Primae Partis eiuſdem Chronici; & Partem ipſam primam *pag.* 131. Libri *De Eruditione Apoſtolorum* Caput Primum; *Charitonis & Hippophili* Hodoeporicon; *Aniceti Nemeſii* Dialogos; Memorabilia Vitae *Guidonis Grandii*; Memorabilia Italorum eruditione praeſtantium; Epiſtolam Nuncupatoriam, & Praefationem primi Voluminis operum *Io. Meurſii;* Ephemerides litterarias Florentinas; Ephemerides litterarias Venetas; Acta Eruditorum Lipſienſia; Ephemerides litterarias Pariſienſes &c. Quaedam in Catalogo, ut Adnotationes, & Obſervationes ad opuſcula nonnulla, tamquam leviora, conſulto omiſimus.

